

Møte tirsdag den 12. oktober kl. 10President: *Kirsti Kolle Grøndahl*

Dagsorden (nr. 3):

1. Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring
2. Referat

Presidenten: Stortingets president *Kirsti Kolle Grøndahl* og representantene *Laila Kaland*, *Mødulf Aukan*, *Jan Johnsen*, *Ingvald Godal* og *Per Ove Width*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Hedmark fylke: *Ida Marie Løvlien*, *Magnhild Afseth Olrud* og *Helge Bjørnsen*

For Rogaland fylke: *Helga Rullestad*

For Sogn og Fjordane fylke: *Mathias Råheim*

For Troms fylke: *Rita H. Roaldsen*

For Nord-Trøndelag fylke: *Bernt Hågensen* og *Solveig Åsgard Kleven*

For Sør-Trøndelag fylke: *Borghild Winsnes Malum*

For Østfold fylke: *Roy Vidar Heia*

Fra den innkalte vararepresentant for Akershus fylke, *Rikke Lind*, foreligger søknad om å bli fritatt for å møte under representanten *Kjell Engebretsens* permisjon fra og med 12. oktober til og med 14. oktober på grunn av sykdom.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Andre vararepresentant for Akershus fylke, *Åge Tovan*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: *Åge Tovan* er til stede og vil ta sete.

Fra Statsministerens kontor foreligger følgende brev til Stortinget, datert den 8. oktober 1999:

«I statsråd for H.M.Kongen holdt på Oslo slott 8. oktober 1999 kl. 1100 er bestemt:

Statsråd *Anne Enger Lahnstein* gis etter søknad avskjed i nåde fra embetet som medlem av Kongens råd med virkning fra fredag 8. oktober 1999 kl. 1330.

Statssekretær *Åslaug Marie Haga* gis etter søknad avskjed i nåde fra embetet som statssekretær ved Statsministerens kontor.

Statssekretær *Åslaug Marie Haga* utnevnes til embetet som medlem av Kongens råd og overtar styret av Kulturdepartementet med virkning fra fredag 8. oktober 1999 kl. 1330.

Statsråd *Odd Roger Enoksen* bemyndiges til i forfallstilfelle å fungere som statsministerens stedfortreder. Har også statsråd *Enoksen* forfall, fungerer statsråd *Svarstad Haugland* og deretter statsråd *Sponheim* som stedfortreder. Har også disse statsråder forfall, utfører den første av de tilstedeværende medlemmer av statsrådet statsministerens funksjoner.

Statssekretær *Per Kristian Skulberg* fortsetter i embetet som statssekretær i Kulturdepartementet.»

Presidenten foreslår at det refererte brevet vedlegges protokollen – og anser det som vedtatt.

Det tidligere medlem av Regjeringen, *Anne Enger Lahnstein*, tar sete som representant.

Fra Senterpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om velferdspermisjon for representanten *Anne Enger Lahnstein* fra og med 12. oktober til og med 12. november.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, *Tron Erik Hovind*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: *Tron Erik Hovind* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter tirsdag og onsdag – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresidenter.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg vil foreslå *Aud Blattmann* og *Asmund Kristoffersen*.

Presidenten: *Aud Blattmann* og *Asmund Kristoffersen* er foreslått som settepresidenter. – Andre forslag foreligger ikke, og *Aud Blattmann* og *Asmund Kristoffersen* anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens og morgendagens møter.

Statsråd *Magnhild Meltveit Kleppa* overbrakte 1 kgl. proposisjon (se under Referat).

Presidenten: Representanten *Per Roar Bredvold* vil fremsette et privat forslag.

Per Roar Bredvold (Frp): På vegne av representanten *Per Sandberg* og meg selv har jeg den ære å overlevere et Dokument nr. 8-forslag om bedre samordning av de offentlige virkemidler innen kultur.

Presidenten: Representanten *Petter Løvik* vil fremsette to private forslag.

Petter Løvik (H): På vegner av representantane *Jan Petersen*, *Inge Lønning* og meg sjølv vil eg sette fram eit forslag om å stimulere rekrutteringa av lektorar til den vidaregåande skulen gjennom forbetringar i studiefinansieringa for pedagogisk tilleggsutdanning.

Eg har også æra av å sette fram eit forslag frå representantane *Jan Petersen*, *Inge Lønning* og meg sjølv om tiltak for å styrke grunnskulen sitt ungdomstrinn.

Presidenten: Representanten *Steinar Bastesen* vil også fremsette et privat forslag.

Steinar Bastesen (TF): Jeg har et forslag som jeg gjerne vil fremme, som går ut på at norske statsborgere som har oppholdt seg mer enn fem år i utlandet, får fulle rettigheter i folketrygden når de kommer tilbake til Norge, i likhet med innvandrere og asylanter.

Presidenten: De fremsatte forslag vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Presidenten: Etter konferanse med gruppelederne vil presidenten foreslå at debatten ordnes slik:

Debatten føres over to dager, i dag og i morgen, med en samlet taletid på 7 timer og 55 minutter, eksklusiv replikkordskifter og 3-minutters-innlegg.

Taletiden blir fordelt slik:

Arbeiderpartiet 190 minutter, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti 70 minutter hver, Høyre 65 minutter, Senterpartiet 30 minutter, Sosialistisk Venstreparti 25 minutter, Venstre 15 minutter og Tverrpolitisk Folkevalgte 10 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg av partigruppenes hovedtalere og statsministeren og tre replikker med svar etter talere med 10 minutters taletid eller mer samt etter statsrådenes innlegg uansett lengde innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg vil starte med noe som ikke var omtalt i trontalen, men som ved inngangen til et nytt hundreår står som en av de største utfordringene, nemlig å hindre spredning av atomvåpen. Det amerikanske senatet skal i nær framtid avgjøre om USA skal ratifisere avtalen som forbyr prøver med atomvåpen – den såkalte prøvestansavtalen. Det er uklart om det er et flertall i Senatet for ratifisering av avtalen.

Hvis prøvestansavtalen ikke trer i funksjon, vil det kunne få dramatiske konsekvenser for nedrustningsarbeidet. Det vil kunne sette i gang et nytt kjernefysisk kappeløp, der stadig flere land blir deltakere.

Min generasjon fryktet at de to supermaktene skulle utløse en verdensomspennende atomkrig. Dagens ungdom vil kunne oppleve at land styrt av despoter eller terroristgrupper kan holde verden som gissel med atomsprenghendelser. Vi som vokste opp i skyggen av trusselen fra atomvåpnene, ønsker at barn og ungdom skal starte det nye år tusen på en annen måte, med mindre frykt og større framtidstro. Derfor er det uforståelig at Senatet i verdens ledende atommakt ikke tar det historiske skrittet som kan hindre at atomvåpen kommer i hendene på stadig flere.

Norge som har ansvaret for å dele ut Nobels fredspris, må la sin stemme høres og anmode det amerikanske senatet om å ratifisere avtalen.

Nobels fredspris ble delt ut for første gang ved inngangen til dette århundre. Den gang hersket det en stor optimisme i verden. De to militæralliansene nærmet seg hverandre og gikk i oppløsning. Det ble snakket om en varig fred i nasjonenes konsert, men det skulle ikke gå mer enn 14 år før den første verdenskrig brøt ut. Grunnen var at det ikke fantes internasjonale institusjoner eller forpliktende avtaler mellom landene som kunne sørge for at den optimisme som var skapt, kunne holdes ved like.

Vi kjenner til at den første verdenskrig utløste den annen verdenskrig. Den annen verdenskrig skapte den kalde krigen som førte til hundrevis av kriger, særlig i utviklingslandene.

Men etterkrigstidens politikere trakk også viktige lærdommer av århundrets mange tragedier. Det ble bygd opp et sterkt og forpliktende samarbeid både på det europeiske og globale plan som skulle hindre at historien fortsatte i samme spor. Dette taler for at det nye århundre som snart begynner, kan bli annerledes og bedre enn det vi forlater. Men vi må ikke ta noe for gitt. Freden må vinnes av stadig nye generasjoner.

Nye utfordringer må møtes – som faren for at miljøødeleggelser kan gjøre planeten jorda ubeboelig for stadig flere mennesker, og fattigdomsproblemet som ligger der som en udetonert bombe. Vi må også få styring over en kapitalisme som synes å bli stadig sterkere og mer uforutsigbar.

Jeg føler en forpliktelse til å innlede den siste trontaledebatten i dette århundret ved å peke på at vi ikke må la passiviteten og oppgittheten få bre seg i forhold til de store spørsmålene. Den største utfordringen dagens politikere har, er å skape håp hos de unge – håp om at det går an å styre og få kontroll over problemene.

Høyresidens budskap slik vi kjenner det over hele verden, om at vi bør overlate det meste til markedskreftene, er det samme som å gi opp. Denne holdningen hadde mange også for hundre år siden, da verden var inne i en like dyptgående teknologisk og industriell revolusjon som nå. Også den gang skapte de frie markedskrefter store klasseskiller og internasjonal spenning. Men det viste seg å være mulig å bygge opp en demokratisk motvekt mot denne brutale kapitalismen. Velferdsstaten ble bygd opp. Folk fikk rettigheter som likeverdige mennesker.

Dette er det store spørsmålet igjen ved inngangen til et nytt århundre: Hvordan få mer demokratisk styring, og hvordan fordele mer rettferdig innen hvert enkelt land og mellom landene på jorda?

Det er åpenbart at vi trenger mer internasjonal styring. Men det er også åpenbart at vi trenger et djervere politisk engasjement nasjonalt. Jeg må tillate meg å si at sentrumpartiene som i opposisjon var de sterkeste talsmenn for at vi ikke bare skulle tilpasse oss passivt, er de som akkurat gjør det.

Hva skjer? Bedrift etter bedrift selges ut av landet. I finansnæringen er det markedet som tar initiativ til nye løsninger. Staten sitter passiv som eier og ser på. Norge har mye penger, men vi eier snart ingenting. Statens ka-

pital kan jo bli brukt sammen med privat kapital for å sikre nasjonalt eierskap av viktig industri og finansvesen i den globale økonomien vi nå befinner oss i, men Regjeringen sitter passiv.

Forskjellene er store. Vi vet at grunnen er at de med store kapitalinntekter har tjent stort på oppgangen på 1990-tallet. Men det kommer ikke et eneste forslag til å gjøre noe med det.

Vi vet at satsing på utdanning er nødvendig både for at Norge skal kunne henge med i den globale kunnskapsøkonomien, og for at vi skal kunne unngå enda større forskjeller mellom folk i framtida. Men i denne situasjonen stopper Regjeringen praktisk talt opp den store satsingen på utdanning vi har hatt de siste ti årene i Norge.

Vi forspiller våre muligheter hvis vi ikke tar grep for å hindre at Norge selges ut bit for bit. Vi forspiller våre muligheter hvis vi lar industrien seile sin egen sjø.

Regjeringen Bondeviks forslag til statsbudsjett for 2000 bekrefter at Norge er inne i en vekstpause. Fem års fremgang i sysselsetting ble brutt i 1999. Sysselsettingen i industrien har falt siden 2. kvartal 1998. Deler av verkstedindustrien stopper opp fordi det ikke ble tatt grep tidnok. Det blir ikke bevilget penger til arbeidsmarkeds tiltak som kan gjøre at driftsstans blir brukt til noe annet enn ren lediggang. Driftsstans ved våre verft, der det er tiårs opparbeidet kompetanse, bør brukes til å bygge ny kompetanse, ikke til lediggang.

Administrerende direktør i Telenor, Stig Herbern, sier følgende:

« Mot slutten av inneværende år regner man med at telekommunikasjon og IT vil passere bilindustrien i størrelse. Da står man overfor den største og mest voksende industri i verden. ... Personlig er jeg veldig opptatt av at Norge klarer å opprettholde et minimum av industri innenfor denne sektoren. Dette er den industrien vi skal leve av de neste hundre årene. Derfor plager det meg at vi møter liten forståelse for hvilket vendepunkt dette er, og hvilke muligheter vi er i ferd med å forspille.»

Ja, vi forspiller våre muligheter hvis vi ikke fortsetter den sterke satsingen på utdanning vi har hatt. Andre land tar ingen pause. De venter ikke på oss. Kommunene må få mulighet til å satse på skolen. Universiteter og høgschooler kommer i problemer hvis bevilgningene på statsbudsjettet blir stående slik de er. Vi forspiller våre muligheter og svekker limet i velferdssamfunnet hvis vi ikke gjør noe konkret nå for å motvirke forskjellene i samfunnet. Frustrasjonen, sinnet som fattige mennesker har over å se at mange kan leve i stadig større overflod mens de selv ikke får leve sitt liv i frihet, drømmer og håp som ikke blir realisert, er ødeleggende for samfunnet.

Vi vet hva det 21. århundret vil kreve: En kunnskapsbasert økonomi, mennesker som kan beherske den nye teknologien, mennesker som kan samarbeide og mennesker som skjønner at de er avhengige av andre for å lykkes.

Hvert eneste menneske er født med et talent – et potensial. Hvert eneste menneske som får brukt sitt talent og frigjort sitt potensial, bidrar til landets velferd. Derfor blir kampen for likeverd det 21. århundrets viktigste sak. Likeverd skaper vi ved å fordele rettferdig. Likeverd skaper vi

ved å satse på utdanning for alle – barn, ungdom og voksne. Da kan alle få brukt sitt talent – utløst sitt potensial.

Dette er det 21. århundrets store utfordring. Den nye teknologien setter nemlig mennesket i sentrum. Informasjonsteknologien kan ikke fungere uten mennesker med kunnskaper, som også kan dele kunnskapen med andre, i samarbeid med andre. Uten å stole på hvert enkelt menneske og gi det direkte innflytelse kan man i dag ikke drive noen form for virksomhet – privat eller offentlig – på en god måte.

Ansvar må presses nedover for å kunne utløse hvert enkelt menneskes talent og kreativitet. Samarbeid må til for å binde all kunnskapen sammen til et hele og få all den kompliserte teknologien til å henge sammen. Dette kommer til å få virkning på alle samfunnslivets områder – i politikken, i den offentlige sektor og i næringslivet, der man for øvrig har kommet lengst i å organisere seg på en ny måte.

Folk må få mer direkte innflytelse i de politiske partiene.

Kommunene må slippe statlig detaljstyring og kontroll til fordel for å utløse lokalt selvstyre. Vi kommer ikke utenfor en reform av det fylkeskommunale nivå.

Det går for mye ressurser med til dobbelt byråkrati og mye unødvendig kontroll. Dette hører ikke hjemme i informasjonssamfunnet.

Velferdsbedriftene – skolene, sykehusene og eldreinstitusjonene – må omstille seg. De ansatte må få mer ansvar, og kundene må bli tilbudt tjenester som i større grad er skreddersydd akkurat for dem, til hver enkelts behov. Det offentlige må møte folk ulikt, fordi folk er ulike.

Det dette dreier seg om, er om vi skal klare å opprettholde sterke fellesskap og kollektiv styring også inn i informasjonsalderen. Folk vil ikke finne seg i at staten styrer ovenfra og ned når resten av samfunnet går motsatt vei. Folk vil kjøpe seg ut av de offentlige velferdstjenester og inn i private tilbud, hvis de ikke blir tatt på alvor av det offentlige. En slik utvikling ønsker vi ikke – vi ønsker å slå ring om det offentlige fellesskapet, kollektiv styring inn i en virkelighet som blir mer preget av individuelle behov og større individuelt ansvar.

Det må ny vilje og nye perspektiver inn i politikken – vilje til styring og vilje til fordeling, vilje til omstilling.

Arbeiderpartiet ser nå en åpning for å kunne vri politikken inn på et mer aktivt spor, særlig i fordelingspolitikken. Alle de borgerlige partiene sa før valget i 1997 at landet måtte få en ny regjering. Arbeiderpartiet fikk skylda for de økte forskjellene i samfunnet. Disse partiene gikk fram ved valget, og de fikk flertall i Stortinget. Arbeiderpartiet gikk tilbake. Landet måtte få en ny regjering.

Nå ser det ut til at dette bildet kan endre seg. Sentrumspartiene sier nå at de helst vil samarbeide med Arbeiderpartiet. Noen av dem sier til og med at det er bare med Arbeiderpartiet landet kan få en mer rettferdig fordeling.

Den åpningen vil Arbeiderpartiet benytte seg av. Vi vil undersøke om det er mulig å vri politikken over i Arbeiderpartiets retning. Derfor ville vi ha, og vi har fått, samtaler med statsministeren for å undersøke om det er grunnlag for å starte forhandlinger mellom Arbeiderpar-

tiet og sentrumspartiene om neste års statsbudsjett. Et slikt møte har funnet sted. Arbeiderpartiet sa på dette møtet ifra om at slike forhandlinger må bygge på

- at de som har mest, må bidra mer til fellesskapet
- at de som har minst, må få lettelser
- at kommunene må få en milliard mer, slik at de kan foreta den skolesatsingen alle har satset på og snakket om
- at universiteter og høyskoler får mer penger
- at barnehager og skolefritidsordning blir billigere for foreldrene
- at det blir bygd 1 000 studenthybler og flere utleieboliger for ungdom neste år
- at Arbeiderpartiets tiltak overfor industrien kan bli gjennomført

Arbeiderpartiet har ikke flertall på Stortinget. Vi har derfor begrenset oss til å ta noen viktige skritt bort fra den høyreretningen som har preget politikken til nå i denne stortingsperioden. Til gjengjeld vil vi insistere på at disse skrittene blir tatt, ellers har det ingen hensikt at Arbeiderpartiet er med i noen form for avtale.

To milliarder mer i skatt for folk med store kapitalinntekter er ikke mye når vi vet at avkastningen i form av utbytte og gevinster er på flere titalls milliarder kroner i året. En milliard mer til kommunene må til hvis man med noen anstendighet skal kunne se folk i øynene etter den valgkampen som ble ført, der alle snakket om utdanning og skole. Det er nemlig kommunene som må gjøre akkurat dette. Studenthybler må rett og slett bygges. Vi kommer ikke utenom det siden vi har fått 60 000 nye studenter i landet de siste årene. Barnehageprisene må ned, for vi vil at barnehagene skal være for de mange, ikke bare for de få. Og vi får ikke nok folk til bl.a. eldreomsorgen hvis vi ikke har barnehageplasser. Allerede i dag mangler det tusener av hjelpepleiere og sykepleiere, og verre blir det etter som det blir flere og flere eldre.

Norsk politikk tåler ikke flere brutte løfter. Hvis det fremlagte statsbudsjettet blir vedtatt slik det er, blir det mange nye brutte løfter. Arbeiderpartiet vil bidra til at det ikke skal skje. Arbeiderpartiet vil bidra til at det viktigste blir gjort, blir satt på dagsordenen, forutsatt at sentrumspartiene mener alvor med det de har sagt, at de vil ha en mer rettferdig fordeling. Det må ligge i bunnen av enhver avtale med oss.

Forfatteren Erlend Loe skriver i sin nyeste bok «L»:

«Jeg bare er her. Forsøker å være grei. Ser etter noe å bygge. Hva skal jeg bygge? Alt fins jo fra før.»

Så ender han med å kalle sin generasjon – han er bare 30 år – «vi som ikke bygde landet».

Vi politikere har en stor forpliktelse i å hindre at denne holdningen brer seg, for det er jo så mye å bygge og bygge om ved inngangen til et nytt århundre. Derfor må vi få ungdommen til å tro på at det går an. Og da må vi holde ord.

Ungdommen vil ikke tro på politikken hvis vi ikke klarer å gjøre noe med de håpløse forholdene på boligmarkedet som de møter. De vil ikke tro på oss hvis vi ikke er i stand til å gjøre det aller nødvendigste i informasjonsalderen: fortsette satsingen på utdanning for alle.

Ser de derimot at slike oppgaver blir løst, vil de også få tro på at det går an å gjøre noe med de store globale problemene. Det trengs ved inngangen til et nytt århundre.

Arbeiderpartiet har gjennom dette århundre vært preget av troen på at det går an å styre. Mennesket skaper selv sin historie. Denne styringsoptimismen tar vi med oss inn i et nytt århundre. Politisk styring er mer nødvendig enn noensinne.

Vi har trodd at sosial rettferdighet både er nødvendig og mulig. Den troen beholder vi også inn i det nye århundret. Det er ikke riktig at utjæmningspolitikken har gjort alle like, slik Høyre påstår. Den har gitt alle flere muligheter. Derfor vil vi at utjæmningskverna skal male også inn i det neste århundret.

Vi vil fortsette å bygge sterke fellesskap her hjemme så vel som internasjonalt.

Da Berlinmuren falt, mente mange at historien hadde kommet til et endepunkt. Det var svært lite sannsynlig at noe nytt kunne hende. Kapitalismen hadde vunnet. USA stod igjen som den eneste supermakt. Men det har hendt så mye på disse 10 årene at vi nesten skulle tro vi hadde levd i 50 år. Og mye mer kommer til å hende.

Ingen har ved et århundres slutt kunnet forutsi hva som kommer til å skje i det neste. Det kan heller ikke vi. Men én ting kan iallfall jeg på vegne av Arbeiderpartiet si med sikkerhet: Kampen for sosial rettferdighet og internasjonalt samarbeid og solidaritet må og vil fortsette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Carl I. Hagen (Frp): I deler av innlegget til Arbeiderpartiets leder var det signaler om nye toner og ny tenkning i Arbeiderpartiet. Det har også fremkommet fra Thorbjørn Jagland tidligere. Men jeg savner den praktiske og konkrete oppfølging fra Arbeiderpartiet på en rekke områder når det gjelder å tilpasse seg selv de nye tider.

Nå snakket Thorbjørn Jagland plutselig – og det var gledelig – om kundene, kundene når det gjelder offentlige tjenester, som utdanningstjenester, helsetjenester og eldreomsorgstjenester. Han la vekt på at det var de individuelle behov som måtte tilfredsstilles av de offentlige tjenesteytere. Og det må bety at det også må være forskjellige tilbud, for som han sa: Mennesker er ulike.

Men gjennom 15 år har Fremskrittspartiet arbeidet for valgfrihet når det gjelder skole, helsetjenester og eldreomsorg, hvor den enkelte skal være kunde. For eksempel skal man i eldreomsorgen hvis man er misfornøyd med den tjenesteyter man har, kunne velge en annen, og de offentlige tilskudd skal følge pasienten, følge eleven, følge den syke til den tilbyder som den enkelte ønsker, og som kan tilfredsstille de individuelle behov, som er ulike, som Jagland sa. Men Arbeiderpartiet har jo alltid kjempet imot.

Når kan vi forvente at Arbeiderpartiet konkret følger opp de prinsipielle synspunkter som Arbeiderpartiets leder gir uttrykk for, når Arbeiderpartiet hittil i praksis har motsatt seg nøyaktig det som Jagland nå later som han tar til orde for?

Og et lite tilleggsspørsmål: Vil denne satsingen, bl.a. på skole, kunne komme gjennom en økning av bevilgningene til norske kommuners kjøpekraft på 0,5 pst.? Er det den 0,5 pst.-økningen som skal være det store svaret på utfordringene på det offentlige tjenesteområdet?

Thorbjørn Jagland (A): Det Carl I. Hagen nå tok opp, er et viktig spørsmål, som jeg også berørte. Men her finner vi kanskje også det viktigste skillet i norsk politikk nå mellom oss og de to høyrepartiene, nemlig hvordan skal den personlige valgfriheten komme til uttrykk.

Fremskrittspartiet ønsker å utvikle private tilbud overalt i forhold til de offentlige tjenestene. Det man altså sier, er at folk skal kunne bruke sin private kjøpekraft til å kjøpe seg ut av de offentlige tjenestene – kjøpe seg ut av skolen, kjøpe seg ut av eldreinstitusjonene, kjøpe seg ut av sykehusene. Men fra andre land kjenner vi til at det fører til en todeling av velferden, dvs. at det blir en dårlig velferd for dem som ikke har råd til å kjøpe seg ut, og en stadig bedre velferd for dem som har råd til å kjøpe seg ut. Det vi ønsker, er at de offentlige tilbudene skal bli så gode – og at de også skal tilfredsstillende de enkeltes behov – at man ikke trenger å kjøpe seg ut av fellesskapet. Vi ønsker et sterkt fellesskap. Her innser jeg at vi er uenige. Her går et stort prinsipielt skille mellom venstresiden og høyresiden – det har alltid gjort det. Men jeg tror det vil komme mye mer til uttrykk framover nå, for spørsmålet er om vi har evne og vilje til å ta vare på de gode fellesskapstjenestene vi har, og gjøre dem enda bedre, slik at de kan være for alle, og at vi ikke får tilbud bare for noen få.

Når har Arbeiderpartiet gjort noe med dette? Jo, f.eks. i innledningen til den nye læreplanen for skolen står det at skolen nå må møte elevene ulikt fordi de er ulike. Det er lagt et helt nytt prinsipielt grunnlag for skolen. Vi går nå inn for at kommunene skal få frie inntekter på 1 milliard kr, ikke øremerkede bevilgninger som det blir mer og mer av, som er i tråd med det jeg framførte i mitt innlegg.

Einar Steensnæs (KrF): I Dagbladet den 29. september stod det en interessant artikkel av Arbeiderpartiets leder, Thorbjørn Jagland, "Snu pyramidene", der han gjennomgår en rekke viktige trekk ved samfunnsutviklingen, og også trekker linjene videre fremover. Det syntes jeg var interessant lesning, for det viser at Jagland her tar til orde for en rekke nye grep som ikke uten videre ligger i forlengelsen av velkjent arbeiderpartipolitikk, enten det gjelder avbyråkratisering, avregulering eller vitalisering av det lokale selvstyret. Samtidig leter jeg etter en rød tråd i arbeiderpartileders nyorientering, en verdiforankring som kan vitalisere kjente begrep for arbeiderbevegelsen som «frihet», «likhet» og «brorskap», og gjenreise viktige fellesskapsverdier som gikk tapt under oppbyggingen av velferdsstaten. Istedenfor å svare på disse grunnleggende spørsmålene fortsetter dessverre Thorbjørn Jagland sin svartmaling og elendighetsbeskrivelse av situasjonen, som ikke på noen måte stemmer med virkeligheten. Sannheten er jo at vi har en høy sysselsetting i landet, vi har synkende rente, vi har en stabil økonomi, og Regjeringen har tatt opp

den viktige utfordringen om å utjevne forskjellene mellom de høytlønte og de lavtlønte inntektsgruppene – en forskjell som har utviklet seg så lenge Arbeiderpartiet satt med styringen her i landet gjennom 1990-tallet. Nå har også Regjeringen lagt fram omfattende helseplaner som den ønsker å få tilslutning til i Stortinget.

Vi vil videre. Vi vil sikre verdiskaping og sysselsetting, og vi vil gjenreise viktige fellesskapsverdier. Nå får Arbeiderpartiet en meget gylden anledning til å være først på banen sammen med sentrumspartiene for å sikre disse viktige verdiene.

Thorbjørn Jagland (A): Det siste er jeg glad for at det blir en mulighet for, men bare forhandlingene kan vise om det blir noe av det.

Jeg tror Steensnæs har rett i at de grepene jeg snakket om her, og som ligger til grunn for vår nye programdiskusjon, ikke nødvendigvis er en forlengelse av de grepene og den tradisjonelle politikken Arbeiderpartiet har hatt. Men jeg tror ikke noe parti kan holde seg med de samme gamle grepene som man hadde i dette århundret. Jeg er glad for at Arbeiderpartiet faktisk går foran her og ser at det må tas nye grep. Og jeg kan innrømme at her mangler det en konkretisering, men den skal komme i form av flere reformer, men det er nødvendig at vi nå ved inngangen til et nytt århundre og i den siste trontaledebatten i dette århundret snakker litt om hva som faktisk er i ferd med å skje.

Den røde tråden er der. Den er kort og godt at Arbeiderpartiet vil fortsette å forsterke kampen for sosial rettferdighet. Det er absolutt nødvendig. Og vi vil bygge på fellesskapstanken, nemlig at ethvert menneske har behov for å tilhøre et fellesskap. Vi må ha sterke fellesskap også inn i det neste århundret.

Selv om det skulle bli en avtale mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene, tror jeg nok man må regne med at Arbeiderpartiet vil være kritisk så lenge vi er i opposisjon. Det trenger enhver regjering. Og det må ikke karakteriseres som svartmaling av dem som sitter og styrer. De trenger å ha noen til å se litt på hva som skjer, ikke sant Lars Sponheim? (Munterhet i salen.) Unnskyld president, jeg skulle gått gjennom presidenten, men jeg tenker på at Venstre har jo en tradisjon for å ønske samfunnskritikk. (Munterhet i salen.) Derfor tar vi opp de store forskjellene nå. Der har ikke Regjeringen gjort noe. Vi håper at det kan bli gjort noe gjennom de forhandlinger som skal føres.

Jan Petersen (H): Med den ganske ramsalte beskrivelse som Thorbjørn Jagland gav av sentrumsregjeringens politikk, er det ikke små ambisjoner han har for de endringer i budsjettet han ønsker, og den påvirkningen han ønsker gjennom budsjettet. Det er vel kanskje ambisjoner som er større enn de kravene han rent faktisk har fremmet, for så vidt jeg husker, fraskriver han seg muligheten for kritikk senere, ved å presisere at det budsjettet han blir enig med Regjeringen om, skal han stille seg fullt og helt bak i hele perioden.

Nå er det ikke første gangen at det er en viss mangel på samsvar mellom Jaglands prinsipielle holdninger og det han gjør i praksis – så vi får nå se hvordan dette går. Selve innlegget hans bærer også bud om en del av denne mangel på samsvar. For eksempel går han til angrep på forskjeller skapt av et skattesystem som ikke minst Arbeiderpartiet har stått bak, og han bekymret seg over at bedrifter forsvinner til utlandet, mens hans bidrag jo er gjennom skatteendringer å gjøre det vanskeligere å beholde disse bedriftene i Norge. Så her er det en kamp mellom liv og lære hos Jagland.

Men det jeg hadde lyst til å spørre ham om, er følgende: Når Arbeiderpartiet gav opp regjeringsmakten i 1997 fordi det var så vanskelig å få til et sentrum-arbeiderparti-samarbeid fra regjeringskontorene, hva er det nå som har skjedd siden han søker det samme samarbeidet, men nå fra Stortinget? Har han feilvurdert virkningen av den hovedsaken som stod i veien for samarbeid, nemlig konstantstøtten? Har sentrum blitt mer medgjørlig, mer ansvarlig? Har voksenopplæringen virket, er det derfor han nå søker et sentrum/arbeiderparti-samarbeid, eller er det rett og slett fordi han har et behov for å gjenreise moralen i et parti hvor moralen er på nullpunktet?

Thorbjørn Jagland (A): Først må jeg få si at Jan Petersen må ha misforstått litt når det gjelder forholdet mellom krav og ambisjoner. Det er klart at vi har større ambisjoner enn det som framkommer i kravene, men vi ser jo at det er et flertall i Stortinget som er imot Arbeiderpartiets politikk. Det vi prøver å innrette oss på, er å få til så mye som mulig. Og da får vi legge oss på et nivå som gjør at det er realistisk å forhandle om det, og det er det vi har gjort. Vi kommer til – hvis det blir en avtale – å skrive under den avtalen og stå for den avtalen, og ikke gjøre som Høyre har gjort, være med på en avtale, stemme subsidiært og angripe den etterpå. Men vi kommer ikke til å forsvare mer enn det som står i avtalen – det må være helt klart.

Så sier Petersen at det ikke er samsvar mellom prinsipielle holdninger og praktisk politikk. Det er jo tross alt bedre å ha noen prinsipper, da, enn ikke å ha det! (Munterhet i salen.)

Så til hovedspørsmålet. Jeg skal ta dette én gang til for Jan Petersen. Hva er det som har skjedd? Jo, det har skjedd det at sentrumpartiene nå plutselig sier at det er Arbeiderpartiet som kan bidra til å skape en mer rettferdig fordeling i landet. Det er noe nytt. For hovedproblemet for Arbeiderpartiet var at det ikke var mulig å ha noen ordentlig fordeling fordi man bare hadde overbud og øste ut penger, og dessuten tvang man igjennom skatteendringer som vi mente var helt usosiale. Så legger man fram en melding om ulikheter i samfunnet, der det blir sagt nøyaktig det vi hadde påstått, nemlig at årsaken til de økte forskjellene var de økte kapitalinntektene på 1990-tallet. Men det stortingsflertallet hadde gjort, var å gi lettelse for den grupperingen. Hvis man nå har kommet til den motsatte erkjennelsen, nemlig at man må gjøre noe her, er det en ny politisk situasjon for Arbeiderpartiet som vi vil prøve å utnytte.

Johan J. Jakobsen (Sp): Thorbjørn Jagland la, ikke overraskende, stor vekt på fordelingspolitikken i sitt innlegg. Det synes vi i Senterpartiet er positivt. Og det er også grunn til å merke seg med interesse at Arbeiderpartiet i sitt opplegg til budsjettforhandlinger ønsker å forplikte seg til samarbeid med regjeringspartiene om, som det heter, en oppfølging av utjammingsmeldingen.

Men når Jagland velger en så kritisk tilnærming og en så kritisk holdning overfor sentrumpartiene når det gjelder fordelingspolitikken, må det være lov til å minne Arbeiderpartiets leder om en del realiteter som angår nettopp fordelingspolitikken. Den utjammingsmeldingen som Jagland nå legger så stor vekt på, ønsket i utgangspunktet ikke Arbeiderpartiet da Senterpartiet interpellerte om Forskjells-Norge våren 1996. Jeg må også minne om at de økte forskjeller som utjammingsmeldingen dokumenterer, er forskjeller som har oppstått på 1990-tallet fram til 1997, altså i den perioden hvor stort sett Arbeiderpartiet hadde regjeringansvaret. Endelig må det også være lov til å minne om at når det gjelder det kanskje viktigste utjammingsgrep som har skjedd i denne perioden, nemlig den sterke økningen i 1998-budsjettet til minstepensjonistene – de fikk en økning på 18 pst. – stemte Arbeiderpartiet mot.

Det er, som sagt, positivt at dette nå blir satt på dagsordenen, og at dette blir et viktig tema i budsjettforhandlingene. Men Jagland bør være enig med oss i at utgangspunktet for denne debatten og disse forhandlingene bør være at de forskjeller som er skapt, har Arbeiderpartiet i stor grad bidratt til. At vi nå i fellesskap skal forsøke å redusere disse forskjellene, er et ambisiøst siktemål som jeg håper Arbeiderpartiet vil gå inn i med liv og sjel.

Thorbjørn Jagland (A): Jeg må ta dette punkt for punkt.

At Arbeiderpartiet ikke ønsket utjammingsmeldingen, var ikke fordi vi ikke ønsket utjamning, men det var fordi vi mente at det ikke var nødvendig å sende dette ut på vandring, vi kunne gjøre noe med en gang. Vi kunne ha gjort noe i budsjettet for 1998, vi kunne ha gjort noe i budsjettet for 1999, og vi kan gjøre noe i budsjettet for år 2000 uten den utjammingsmeldingen. Vi visste hva som var situasjonen. Men faktum er at man nå prøver å skyve på dette enda lenger. Det er blitt sagt at man ikke kan gjøre skatteinngrep før man har fått behandlet utjammingsmeldingen. Hvis det går gjennom, har man klart å utsette grep i utjammingspolitikken i tre år ved hjelp av den utjammingsmeldingen. Først i påvente av at den skulle komme, og så i påvente av at den skal behandles, mens man i virkeligheten burde ha gått til konkrete skattevedtak for å få til en utjamning.

Så sier Jakobsen at forskjellene som meldingen dokumenterer, har oppstått mens Arbeiderpartiet hadde regjering. Ja, men det skyldes veldig mye det stortingsflertallet som gikk imot oss, og som gav store lettelse for dem med kapitalinntekter. Dette var vi imot, og det var en av hovedgrunnene til at vi fant det umulig å fortsette å styre. Men det er ikke den eneste grunnen, det må jeg innrømme. Det er klart at det har vært en underliggende ut-

vikling i samfunnet som også vi må ta ansvaret for at vi ikke så tidsnok. Men vi gikk i hvert fall ikke i motsatt retning, som Senterpartiet var med på i stortingsflertallet.

Jeg er helt enig i at nå får vi la historien ligge. Vi har dokumentert et felles grunnlag, og så får vi gjøre noe med det når skattevedtakene skal opp her i salen om ganske kort tid.

Kristin Halvorsen (SV): Jeg har lyst til å starte med å gratulere Arbeiderpartiets leder, Thorbjørn Jagland, med et godt innlegg. Jeg tok meg i å tenke noen ganger der jeg satt på benken at det nesten hørtes ut som en regjeringserklæring innimellom.

Og i SV er vi helt enig i mange av de sakene som Jagland tar opp. Det trengs et politisk flertall i Stortinget som setter noen av de store spørsmålene på dagsordenen, og som jobber systematisk for å endre kurs. Derfor blir ikke vi i SV sure når Arbeiderpartiet blir opptatt av fordelingspolitikk. Jeg blir litt matt over at mange av de tingene som SV sa før den store skattereformen ble vedtatt, viser seg å stemme – forskjellene øker. Vi har lagt fram forskjellsrapporter som har vist at forskjellene har økt i årevis. Men vi blir da ikke sure når et stortingsflertall begynner å bli enig med SV i at vi må gjøre noe.

Det som er utfordringen, er å si: OK, finnes det et flertall, kan vi snu en utvikling? Og det er det store spørsmålet når det gjelder fordeling, miljø, sikkerhetspolitikken, og når det gjelder om vi kan erstatte oljeøkonomien med en kunnskapsøkonomi ved inngangen til et nytt årtusen. Vi må rett og slett føre en kurs i den politikken som blir vedtatt, og som gjelder for folk flest, som tåler dagslys om 10 år og om 20 år, og som viser at vi har gjort den jobben som gjør at ungene våre overtar noe bedre enn det vi fikk sjøl. Og der er vi ikke pr. i dag.

Nå har vi i to år hatt en situasjon med en regjering som har planlagt for en halv dag av gangen, og som i den grad den har fått igjennom sakene sine, har vært avhengig av Carl I. Hagens dagsform og luner. Spørsmålet er nå om vi gjennom den nye ambisjonen om samarbeid mellom Arbeiderpartiet og sentrum er i ferd med å komme over i et nytt spor. Mitt spørsmål til Jagland blir da: Vil et budsjettforlik mellom Arbeiderpartiet og sentrum i høst danne grunnlaget for en flertallskonstellasjon ut disse to årene fram til neste stortingsvalg i år 2001?

Thorbjørn Jagland (A): Jeg er iallfall helt enig i at vi bør komme over i et nytt spor og et mer aktivt spor. Arbeiderpartiet ser en mulighet for å kunne vri tyngdepunktet i politikken over i vår retning. Faktum er at man til nå har samarbeidet med de to høyrepartiene. Det har ført til en politikk som vi ikke har vært enig i. Kan det forandres, ville det være det beste som kunne hende. Men det er ikke mulig å si det før vi har ført reelle forhandlinger. Vi har sagt fra om hvor vi står, og vi har ikke lagt opp til å ta de store skrittene. Det ser vi ikke som mulig med det flertallet som er i Stortinget nå. Men de skrittene som vi har lagt opp til å ta, må bli tatt, for ellers har det ingen hensikt. Da blir det bare tull ut av det hele.

Da blir vi med på noe som vi ikke har noen interesse av å være med på, og som heller ikke skaper noe nytt. Det må skapes et nytt spor og et nytt tyngdepunkt.

Hva det så vil føre til utover i stortingsperioden og fram mot stortingsvalget, er det ikke opp til meg å svare på. Jeg tror ikke det er mulig å svare på det nå, og det er kanskje heller ikke ønskelig å svare på det. Det viktige er at det blir tatt noen skritt og gitt en ny retning ved årets budsjettbehandling, og så får vi se hva som skjer. Men jeg har gjentatte ganger på vegne av Arbeiderpartiet sagt – og det fikk enstemmig oppslutning på Arbeiderpartiets siste landsmøte – at det er ønskelig å komme over i en situasjon med flertallsregjeringer, og at Arbeiderpartiet for første gang har åpnet for å danne en koalisjon med andre partier. En slik mulighet foreligger ikke nå. Hva som blir mulig etter stortingsvalget, er det vanskelig å si noe om. Nå tror jeg vi er nødt til å ta oss av de helt praktiske spørsmålene og se om vi kan få politikken inn på et annet spor ved hjelp av den metoden.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Carl I. Hagen (Frp): Årets trontale følger det normale for trontaler, og etter en nøye studering kan ikke jeg i realiteten se at det er noen overraskelser eller noen planer fra Regjeringen om å ta tak i moderniseringen av Norge på lik linje med det som skjer i mange andre land. Ingen reformer er varslet, ingen omlegginger for å møte neste årtusens problemer, men for å være ærlig, det hadde jeg i realiteten heller ikke ventet fra den sittende regjering, som har videreføring av det bestående som en slags hovedretningslinje, og så se på hvilke initiativ som kommer fra andre, som den må ta stilling til.

Det som imidlertid derfor er noe mer interessant, er utviklingen i Arbeiderpartiet, fordi der ligger, slik vi har det i norsk politikk, nøkkelen til om også vi i Norge skal begynne en modernisering med tilbakeføring av makt og ansvar til enkeltindivider og innføring av langt større grad av valgfrihet for det enkelte mennesket ved å erkjenne at enkeltindividets verdi er av stor betydning. I så måte har jeg tidligere fått bekreftet fra Thorbjørn Jagland fra denne talerstol at han fullt ut deler synspunktene til den engelske statsminister Tony Blair og den tyske kansler Gerhard Schröder som ble lansert i et meget viktig politisk dokument på vårparten. Nå foregår det en diskusjon i Tyskland om hvorvidt denne tredje vei er den riktige, fordi den i realiteten innfører en betydelig grad av markedsliberalistiske løsninger som Fremskrittspartiet lenge har tatt til orde for i norsk politikk.

Det var spennende å lese Jaglands kronikk i Dagbladet «Snu pyramidene». Men som jeg sa i min replikk: Når kommer Arbeiderpartiet til å følge opp de synspunkter som Jagland i runde former gir uttrykk for? Det er jo det en del av oss venter på, at man tar konsekvensen av slagordene og synspunktene gjennom praktisk politikk. La meg gå inn på et par elementer i denne artikkelen.

Når det gjelder skolepolitikk, som for Jagland er veldig viktig, sier han:

«Utgiftene den enkelte kommune bruker pr. elev i grunnskolen, varierer fra om lag 29 000 i den kommunen som bruker minst til 115 000 kroner i den som bruker mest.»

Da må det jo et eller annet sted være noe åpenbart galt – når forskjellen altså er fra 29 000 til 115 000 pr. elev. Da må det jo være store muligheter for rasjonaliseringsgevinster – sannsynligvis bruker den som bruker minst, for lite, men man kan få til et eller annet midt på treet.

Så sier Jagland om dette:

«Skolen må i langt større grad tilby undervisning på den enkelte elevs premisser.»

Det har Fremskrittspartiet hevdet gjennom ca. en 15-årsperiode: Valgfrihet for den enkelte elev når det gjelder skole, større grad av frihet for den enkelte skole til selv å utforme sitt tilbud basert på det som er viktig for elevene som søker dit.

Og Jagland skriver jo:

«Det er blitt meg fortalt at i skolesektoren er det 18 kontrollinstanser fra den enkelte skole og opp til departementet. Hvor mye ressurser og kreativitet går ikke tapt på veien?»

Da trenger vi en skolereform etter mønster av det Fremskrittspartiet har kjempet for: Større ansvar for den enkelte skole, større ansvar for elevene til å velge, større muligheter til desentralisering av makt. Dette er helt etter mønster av Tony Blair, men dette har Jagland hittil stemt imot. Jeg venter på samsvar mellom uttalelser og stemmegivning i denne sal.

Når det gjelder eldreomsorgssektoren, skriver Jagland:

«I noen kommuner får pleietrengende eldre som bor hjemme ned mot 10 timer hjelp i uka. I andre kommuner gis det over 100 timer. Egenandelen for en med inntekt rundt 100 000 kroner varierer fra 50 til 1000 kroner.»

Hvorfor i all verden er da Arbeiderpartiet imot det som er vår løsning, nemlig en statlig direkte finansiering, når det er avdekket at det er enorme forskjeller i kommunene? Denne forskjellsbehandlingen av pleietrengende eldre vil ikke vi lenger akseptere. Vi vil ha likhet, og da må vi ha et statlig ansvar. Og nå syns jeg Thorbjørn Jagland må slutte å spre usannheter om sine politiske konkurrenter. Det er ikke den private lommebok som skal styre om man får de nødvendige eldreomsorgstjenester eller skoletjenester. Det er den offentlige finansiering som må følge opp. Hvis en som bruker eller kunde er misfornøyd med oppholdet på et sykehjem, skal vedkommende ha rett til å flytte til et annet, som selvsagt burde være vurdert og godkjent etter nærmere regler. Da først er det brukeren – kunden – som settes i høysetet. Det skal ikke være den private lommebok, men det skal være de offentlige midler som går til den skole, til den eldreomsorgstilbyder og til det sykehjem som den enkelte bruker selv velger. Det er nemlig konsekvensen av de fine ord som Jagland bruker, men som han ikke følger opp i praksis.

Så er det gledelig at Jagland sier:

«En naturlig følge av den teknologiske revolusjon vi er inne i, er også å ta diskusjonen om fylkeskommunens og fylkesmannens framtid.»

Den har flere andre av oss tatt i mange, mange år. Men vi har konkludert med å ville avvikle fylkeskommunen, som er et helt unødvendig organisasjonsledd i Norge. Jeg lurer på når også Jagland i realiteten tar konsekvensen i praktisk politikk av de tingene han snakker om generelt.

Så skriver Thorbjørn Jagland i denne kronikken:

«Vi kan komme til å oppleve at vi om noen år må importere elektrisitet fra nederlandske gasskraftverk som får gassen sin i rør fra Norge.

Da har vi satt oss selv i en latterlig situasjon både som industrinasjon og som miljønasjon. Og skylden må legges på handlingslammede politikere.»

Hvorfor kunne han ikke skrive sannheten? Skylden må legges på handlingslammede politikere fra Arbeiderpartiet og meg selv! Fremskrittspartiet har i mange år vært klar til å fatte de nødvendige vedtak for å gi tillatelse til å bygge gasskraftverk. Det er Arbeiderpartiet som har ansvaret for dette. Det er Arbeiderpartiet som har handlingslammede politikere. Jeg ser da selvsagt også i denne sammenheng bort fra regjeringspartiene, som jeg ikke forventer vil komme med noen modernisering på noe område. Men når Arbeiderpartiets leder kritiserer andre, burde han i realiteten kritisere seg selv. Hadde Arbeiderpartiet villet, så ville utbygging av gasskraftverk allerede vært i gang.

Så har det vært snakk – også fra Jagland – om boligpolitikk og studentboliger. Det har jo noe å gjøre med hvordan vi bruker våre arealer. Problemet er mangel på arealer til boligbygging. I Oslo vil 1 mål tomt i hvert fall koste 1 mill. kr, og en del mer enn det. Når vi ser hvordan vi bruker jorden, vil jeg koble dette til landbrukspolitikken, for dette er ganske interessante regnestykker. Den foreldede landbrukspolitikken kan vi ikke forvente at Senterpartiet og Regjeringen er med på å endre. Det er Arbeiderpartiet som har nøkkelen til en modernisert landbrukspolitikk, og til å bruke våre arealressurser på en måte som gir best avkastning. For eksempel: Hvis man, som normalt, på 1 mål dyrket mark produserer 400 kg bygg, har det en verdi på 764 kr. Hvis vi så foredler dette bygget til kjøtt, blir det 100 kg kjøtt. Disse 100 kg kjøtt selger nå landbruket til utlandet for ca. 7 kr, og da får vi altså at det har en verdi på 700 kr. Hvis man selger det til et normalt slakteri for norsk konsum, der man må betale mye mer, kan man få 3 000 kr. Hadde det arealet som det i dag gror bygg på i Sørkedalen eller andre steder, vært satt av til tomter, hadde vi fått en avkastning på 70 000 kr hvis tomteverdien var 1 mill. kr og man regnet 7 pst. rente. Det er jo dette som må gjøres for å få flere boliger – få arealer til boligbygging, slik at de som har problemer med å etablere seg, særlig unge i etableringsfasen, får muligheter til å skaffe seg en bolig. Jeg har merket meg at Regjeringen sier at når de først omsider har fått skaffet seg en bolig, da har de sikkert så god råd at man kan øke boligskatten med ytterligere 10 pst., som selvsagt er en hån overfor alle dem som er i etableringsfasen.

Jeg nevnte energisektoren. Der roper Norge på en strukturendring. Vi har langt, langt over 100 selskaper som driver med dette. Vi har ikke behov for mer enn

fem-seks energiprodusenter og energinett etter at vi fikk den nye energiloven. Denne sektoren roper på strukturalisering, med frigjøring av arbeidskraft til andre sektorer som man vet har det problematisk. Arbeiderpartiet holder på den foreldede konsesjonsordningen og hjemfallsretten istedenfor å være med på å få et moderne grunnrentebeskatningssystem som også er avhengig av prisen. Jeg venter på at Arbeiderpartiet moderniserer energipolitikken. Jeg tillater meg også å nevne et forslag vi vil fremme når det gjelder gass:

«Stortinget ber Regjeringen legge forholdene til rette for produksjon av elektrisitet i Norge basert på gass fra kontinentalsokkelen».

Da kan Jagland få lov til å vise at han nå begynner å bli handlingskraftig ved å stemme for det.

La meg også nevne at Norge står overfor utfordringer når det gjelder integrering av våre innvandrere. Vi har hatt et program – «Rikets tilstand» – i TV 2 som har avdekket dramatiske kulturforskjeller og dramatiske virkninger for unge, norske statsborgere. Det er noe som de øvrige partier i realiteten har ønsket, og det står faktisk i trontalen fra Regjeringen:

«Regjeringen vil gjennomgå Norges forpliktelser overfor nasjonale minoriteter og drøfte hvordan vi kan sikre disse gruppene like vilkår for samfunnsdeltagelse og bevaring av språk og kultur.»

Fremskrittspartiet har hele tiden vært dypt uenig i dette. Vi ser ingen grunn til at vi skal medvirke til å bevare den kulturen som er avslørt gjennom programmet «Rikets tilstand» når det gjelder tvangsekteskap og mishandling av unge, norske statsborgere. Jeg vil fremme tre forslag i den forbindelse, som jeg kommer tilbake til.

Det er imidlertid interessant nå å merke seg at Arbeiderpartiet i hvert fall på to områder kommer med fornuftige ting. For det første gjelder det kravet om retningslinjer for regulering av folketrygdens grunnbeløp. Fremskrittspartiet stod jo alene i trygdeoppgjøret på vårparten om å gå inn for at grunnbeløpet skulle reguleres i takt med den alminnelige inntektsutviklingen. Alle stemte imot. Nå har Arbeiderpartiet i sitt dokument med krav til Regjeringen fremmet et forslag om det samme, og jeg kommer til å fremme et forslag som er ordrett det kravet fra Arbeiderpartiet, slik at vi kan ta det ut av forhandlingene ved bare å vedta det i Stortinget, og at det kommer automatisk. Det samme kan vi gjøre for å få sikret lavtlønnede rett til sykelønn fra 1. januar 2000. Det er nemlig også noe som vi hele tiden har gått inn for.

Så sa Jagland på slutten av sitt innlegg at Arbeiderpartiet vil stå på den avtale som eventuelt blir inngått om budsjettet. Det er jo *hele* budsjettet som blir gjenstand for avtalen, for Arbeiderpartiets leder har gjort det klinkende klart at Arbeiderpartiet ikke vil fremme noe eget budsjettforslag til votering, men stå sammen med regjeringspartiene om hele det totale budsjett. Og da er selvsagt også Arbeiderpartiet ansvarlig for *hele* det økonomiske opplegget for år 2000. Det betyr i praksis at Arbeiderpartiet i økonomisk-politisk forstand vil bli et støtteparti for Regjeringen. Det vil selvsagt stortingspresidenten sette stor pris på, fordi det da ikke vil komme hauger av

spørretimespørsmål fra arbeiderpartirepresentanter om ting som har med den økonomiske politikken å gjøre, og som har med budsjettet å gjøre, og manglende bevilgninger på det ene eller annet område. Og det vil bli langt mindre arbeid for Regjeringen, fordi Arbeiderpartiet vil stå ansvarlig for *hele* den økonomiske politikken, i og med at det er gjort klart at man ikke vil fremme et alternativt forslag. Da vil det være umulig å skille mellom Arbeiderpartiets økonomiske politikk og Regjeringens, fordi de vil være sammensmeltet til en enhet. Det er den store og dramatiske endringen – og der er jeg enig med Jagland – i forhold til det som er skjedd de to foregående år, hvor Høyre og Fremskrittspartiet gjennom subsidiær stemmegivning har sikret landet et budsjett som vi på mange områder sa at vi ikke var enig i, og som vi ikke likte, men for dog å sikre et budsjett.

Arbeiderpartiet går altså nå inn for, hvis det blir forhandlingsløsning, en ganske annen linje. Men jeg har fremdeles liten tro på at det blir en slik forhandlingsløsning. Jeg kan vanskelig se at Arbeiderpartiet egentlig vil innta rollen som et lojalt støtteparti i all økonomisk politikk for den sittende regjering, for da blir det selvsagt vanskeligere å drive valgkamp neste gang. Og det er vel også grunn til å tro at det ikke er sikkert at det vil medføre at lederdebatten i Arbeiderpartiet forstummer.

Presidenten: Presidenten takker for Hagens omtanke for hennes arbeidsomfang. Men presidenten kan forsikre at hun nok skal klare det omfanget som blir nødvendig, uansett om det blir en avtale eller ikke.

Det blir replikkordskifte.

Tom Thoresen (A): Fordelen ved en trontaledebatt er naturligvis at man kan tale om hva man vil. Carl I. Hagen valgte å tale om Arbeiderpartiet, og det skal vi kanskje sette pris på. Men hvis man lytter til Hagens budskap, kan man kanskje stille spørsmålet: Hva er en politisk debatt? Og ikke mindre: Hva er politisk nytenkning? Carl I. Hagen ramser opp en rekke forslag og synspunkter som vi alle sammen kjenner svært godt.

Når man fra Arbeiderpartiets side og fra den internasjonale arbeiderbevegelses side prøver å reise debatt, er det debatter som tar utgangspunkt i samfunn og samfunnsutvikling der hvor samfunnsutviklingen er. Tony Blairs program for å revidere Storbritannia er et radikalt framskritt i forhold til det klassedelte Storbritannia som fikk lov til å utvikle seg over mange år. Derfor blir en debatt om hvem i Norge som er mest enig med Tony Blair i enkeltspørsmål, helt meningsløs i en politisk debatt.

Når Arbeiderpartiet for sin del ønsker å modernisere Norge, bl.a. på skolesektoren, er Hagens svar: La de private løsninger råde. La menneskene løpe rundt mellom ulike institusjoner med private penger i lomma, istedenfor å bygge opp den skolekvaliteten som må til for at noen skal kunne løse det.

Og Hagen bør tenke en gang til over sykelønnsordningen for de lavtlønte, som altså Arbeiderpartiet foreslo i revidert, men som da ikke gikk igjennom. Ergo var det ikke noe flertall som Fremskrittspartiet kunne støtte der.

Carl I. Hagen (Frp): Tom Thoresen spør: Hva er politisk nytenkning? Nytenkning er i hvert fall for meg løsninger på helt klare problemer, altså andre løsninger enn de bestående måter å gjøre tingene på som man ser de negative forholdene ved. Jeg konstaterer at veldig mye av de tingene som har vært nytenkning fra Fremskrittspartiet, etter hvert begynner å bli kopiert av andre partier. Det syns vi er glitrende, og det syns vi er flott. Høyre har kopiert veldig, veldig mye. Som jeg har sagt før: De har ikke tenkt en selvstendig tanke de siste ti årene, men har kopiert veldig mye av vår politikk, bl.a. på det skolepolitiske området.

Men det gledelige er jo at det det legges opp til i kronikken fra Jagland, er en nytenkning i Arbeiderpartiet som også begynner å gå i nøyaktig den samme retningen – at man vil finne løsninger som vi har slåss for alene gjennom lang tid. Man skal se på organiseringen av fylkeskommunen og ser nå de negative tingene – det har vi sagt i årevis. Man ønsker at man skal legge mer vekt på brukernes interesser – det har vi sagt i årevis. Det er ikke *enda en gang*.

Det må være noe galt med oppfattelsen i arbeiderpartikretser.

Det er ikke private penger – vi vil ha en offentlig, felles finansieringsordning når det gjelder skole, når det gjelder helse, og når det gjelder eldreinstitusjoner. Det skal ikke være private penger, men offentlige penger, som også Arbeiderpartiet aksepterer på mange andre områder. Konkurransen er sunt når det gjelder produksjon av tjenester og varer, konkurranse får folk til å stå på. Hvorfor skal vi ikke ha den samme virkemiddelbruken når det gjelder offentlig betalte tjenester? Jeg kan bare konstatere at når man summerer veldig mange av de enkeltsaker og enkeltløsninger som Tony Blair står for i England, er det i samsvar med mye av det Fremskrittspartiet har hevdet av kritikk overfor offentlig tjenesteproduksjon og offentlige lover og regler gjennom lang tid. Jeg syns jo dette er glitrende. Jeg skulle bare ønske at Arbeiderpartiet snart begynte å følge opp sin retorikk i den praktiske politikken som utformes, når det gjelder lover og regler og bevilgninger og måter å organisere samfunnet på. Det er det jeg etterlyser.

Einar Steensnæs (KrF): Fremskrittspartiet er landets nest største parti. Det betyr at det stilles forventninger til at Fremskrittspartiet på samme måte som andre partier har avklarte standpunkter når det gjelder de store politikkområdene og de utfordringene som vi ser for oss framover. Vi kjenner jo vel til Fremskrittspartiets engasjement i helse- og omsorgspolitikken og i familiepolitikken, hvor for øvrig avstanden til Kristelig Folkeparti ikke er sjenerende stor. Så har de et heftig engasjement i flyktning- og asylpolitikken og et etter min beskrivelse endimensjonalt syn på innsatsen innenfor politi og rettsvesen og for orden. Men hva ellers? Trontaledebatten skulle jo være en glimrende anledning for alle partier til å kunne utvikle sine politiske synspunkter, se fremover og redegjøre for de svar som også Fremskrittspartiet har når det gjelder viktige samfunnsutfordringer, ikke minst når

det gjelder de globale spørsmål, som mer og mer vil fylle den politiske dagsordenen. Det gjelder miljø, det gjelder internasjonal solidaritet, det gjelder fred og sikkerhet. Men om dette hører vi også i dag lite eller ingenting fra Fremskrittspartiet, og i den grad vi hører noe, er det velkjente, fastlåste, forutsigbare synspunkter. Nå får vi jo jevnlig klager fra Fremskrittspartiet og Hagen om partiernes manglende evne til å nyorientere seg i forhold til en ny beskrivelse, en ny virkelighet og nye utfordringer. Jeg vil gjerne spørre Hagen: Kan vi vente oss nye toner fra Fremskrittspartiet når det f.eks. gjelder miljø og internasjonal bistand, fordi dette i sterkere grad har blitt fokusert i det internasjonale samfunnet, i tråd med hva mange nasjoner står sammen med oss og mener? Eller må vi nøye oss med de velkjente forutsigbare signalene fra i går?

Carl I. Hagen (Frp): Jeg vil først få takke for komplimenten fra Kristelig Folkepartis parlamentariske leder, for jeg tolker det som en kompliment når han sier at på disse spørsmålene om internasjonale forhold og miljø er det velkjente, faste, forutsigbare synspunkter. Overfor dem som hevder at Fremskrittspartiet vinger, er det godt å få en slik attest at vi på dette området er forutsigbare og står for det samme, og vi har ikke sett noe som i realiteten gir noe grunnlag for noen endring når det gjelder våre standpunkter internasjonalt. Vi ser det fortsatt slik at det ikke er noen vits i at Norge bidrar til store statlige gaver slik at en del i den tredje verden kan berike seg. Mugabe har vel nok penger nå etter at han har kunnet la være å satse penger på sitt eget folk og har tatt imot inntekter som han kan plassere, for han har jo sluppet å bruke penger på folket, og da har han tatt de inntektene som er, og plassert andre steder, til seg selv. Det er nok av slike eksempler – vi har sett hvordan det er blitt krig og elendighet osv. Hadde den u-hjelpspolitikken som har vært ført de siste 20-30 år, vært vellykket, hadde hjelpen jo ikke vært nødvendig lenger, og det er mange som også hevder at den har vært mer til skade enn til gagn.

Miljøet er under meget, meget sterk bedring. På de aller fleste områder er miljøsituasjonen langt bedre enn den var for 20-30 år siden. Man har funnet på noen nye, teoretiske miljøproblemer, som vi har liten tro på egentlig eksisterer som annet enn begrunnelse for politikere som ønsker å øke skatter og avgifter og drive med lovregulering, som bl.a. CO₂-problematikken, så der er det ikke noe nytt.

Men jeg tillot meg også å si en del i mitt innlegg om hva vi vil – vi vil jo ha en helt annen landbrukspolitikk. Vi syns det bør være et formål at vi får kvalitetsvarer til norske husholdninger til en rimelig penge, istedenfor som i dag, med altfor dyre varer. Vi bør omlegge energipolitikken, skolepolitikken, samferdselspolitikken, konkurransepolitikken – politikken på en rekke områder. Vi fortsetter å glede oss over at vi – dessverre kanskje – bare har vært forut for vår tid.

Per-Kristian Foss (H): Jeg er enig i mye av det Hagen sa i sitt hovedinnlegg, ikke minst hans grunnleggende kritikk av Regjeringen for mangel på evne til å møte

gjennom reformer nye utviklingstrekk i samfunnet – modernisere ikke minst den offentlige sektor. Men det er ikke bare offentlig sektor, og stat, som står overfor moderniseringsforventninger. Også vi som mennesker møter et nytt samfunn, der minoriteter, fremmede kulturer, ikke lenger er noe vi kan se på fra balkongen, men er en del av vårt eget samfunn. Menneskesyn og hva slags samfunn vi skal ha, var faktisk en del av denne valgkampen. Mange av oss – mange politikere – forholdt seg til det faktum at vi må møte nye utfordringer gjennom å bygge bro, skape et åpent og inkluderende samfunn. Ikke minst gjelder det overfor innvandrere – nye landsmenn. Det var ikke alle som bidrog på denne måten. Fremskrittspartiets talsmenn Hedstrøm og Kleppe var blant dem som etter mitt syn ikke bidrog. Fremskrittspartiets leder tok ikke avstand fra deres standpunkter, argumentasjon og opptreden i valgkampen. To dager etter valget sa Fremskrittspartiets leder til Aftenposten at han hadde gjort ganske «mye mer for å stanse dem» hvis han hadde visst det han da visste. «Dem» viser til Kleppe og Hedstrøm.

Mitt spørsmål er: Hva var det egentlig Carl I. Hagen tok avstand fra? Var det det at det fungerte taktisk dårlig i valgkampen, eller var det de standpunkter de hevdet, han tok avstand fra? Det ville være klargjørende om det var den politiske substans diskusjonen her gikk på.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg er hjertelig enig i det siste Per-Kristian Foss sa, at det ville vært interessant om dette kunne dreie seg om politisk substans.

Hvilke standpunkter og hvilken argumentasjon var det Vidar Kleppe og Øystein Hedstrøm fremkom med som var så gal? Det var ikke dem jeg snakket om. Jeg sa at pressen utnyttet at de hadde hatt to møter på velkjent Høyre-vis, hvor de stilte hverandre spørsmål for åpen mikrofon på et stands-arrangement – de begynte altså å bruke en møteform som Høyre har brukt i alle år – og at pressen da eksploderte i en dramatisk utskjelling. Det jeg tok ansvar for, var at vi skulle ha skjønt hvorledes pressen, i hvert fall deler av den, i en valgkamp ville spre om seg med kommentarer og synspunkter uten å identifisere hva de egentlig mente var sagt som var galt, akkurat som Per-Kristian Foss nå gjorde når han snakket om standpunkter og argumentasjon som om det underforstått har vært noe som har vært veldig galt. Det er en argumentasjonsteknikk som jeg syns ikke er noe særlig over beltestedet. Skal man angripe noen, får man si hva som er galt. Men vi burde ha skjønt at våre politiske motstandere og deler av pressen og media når det blir valgkamp, ikke er interessert i å formidle grunnlaget for eventuelle angrep, men utelukkende kommer med angrepene. Det var det jeg tok ansvar for.

Og når det gjelder minoriteter: Hvor var flertallet i denne sal da vi for noen år siden fremmet forslag om å motarbeide tvangsekteskap? Høyre stemte for, men ikke de andre. Da vi fremmet forslag om at man ikke automatisk skulle akseptere de kultursituasjoner som var undertrykkende for enkeltmennesker, stemte alle imot. Vi har god samvittighet. Det er bare så leit at flertallet i denne

salen må ha slike programmer som «Rikets tilstand» før de skjønner hva som foregår, og før de våkner opp. Og jeg tror fremdeles ikke at flertallet har gjort det.

Inge Myrvoll (SV): Jeg var lenge litt usikker på om jeg kunne ta replikk på innlegget, for det hørtes ut som om innlegget var en replikk til Jagland, og det var ikke rimelig at jeg svarte på en slik replikk. Men det kom jo litt fremskrittspartipolitikk fram også.

Det som er veldig forutsigbart, er at Hagen til enhver tid sier at andre kopierer Fremskrittspartiets politikk. Når man lytter på ham, hører man at det er lite politikk og substans, og mest retorikk. I den grad Fremskrittspartiets politikk kommer fram, er det et ordtak som rinner meg i hu: De sterkeste meningene skaper de mest meningsløse handlingene.

Vi er alle like sjokkerte og indignerte over det TV-programmet som Hagen har snakket en del om i dag. Men mens vi andre prøver å søke veier for å finne ut hvilke strakstiltak man kan iverksette og hvilke prosesser man kan sette i gang for å endre disse holdningene over tid, avviser Hagen den typen prosesser. For ham er det det harmdirrende som er det viktigste, og ikke det å finne løsninger.

Det samme er tilfellet hver gang det er snakk om bistand. Hver gang Fremskrittspartiet finner misbruk av bistandsmidler, raser de mot bistanden, men prøver aldri å finne løsninger på hvordan vi skal gjøre denne jobben bedre. Det viktigste er å gripe dagen og sette dagsorden, ikke å forme framtida for å finne løsninger.

Hagen starta med å etterlyse Regjeringas politikk for det neste årtusen. Og da kan man jo stille spørsmålet: Dersom bistand ikke fungerer, hva er da Fremskrittspartiets politikk for å løfte de milliarder av mennesker som lever i fattigdommens sump, ut av den og over i en menneskeverdig tilværelse? Hvordan skal Fremskrittspartiet sørge for at deres tro på marked og konkurranse ikke skaper en stor gruppe av tapere her til lands som blir våre nye fattige?

Carl I. Hagen (Frp): La meg først si helt klart til Myrvoll, og for så vidt også til noe av det Einar Steensnæs var innom, at Fremskrittspartiet først og fremst føler et ansvar overfor det norske folk og norske velgere, og for å løse problemer i det norske samfunnet. Her skiller vi oss fra de øvrige partier, som ofte gir inntrykk av at de først og fremst er interessert i å løse problemene i alle andre land og verdensdeler – på den globale sektor. Et land med 4,5 mill. mennesker behøver ikke å oppføre seg som en stormakt. Og her er det altså helt klart forskjell mellom Fremskrittspartiet og de øvrige partiene. Vi vil først og fremst prøve å løse problemene i det norske samfunn. Det kan man gjerne kritisere oss for, men når det er så mange partier i Norge som vil løse problemene i Afrika og Asia, er det jo greit at det er ett parti som først og fremst vil løse problemene i Norge – for de velgere som har valgt oss, og dem vi representerer.

Når det gjelder internasjonale forhold og hvordan man skal løfte opp disse landene, er vårt svar frihandel, demo-

krati og markedsøkonomi. Det er det som har løftet opp den vestlige verden, hvorledes man organiserer samfunnet. Alle de afrikanske landene som etter frigjøringskampene for ca. 20 år siden la seg på en marxist-leninistisk, sosialistisk-kommunistisk tenkning, har jo bare gått utfor. De er i dag verre stilt i forhold til andre enn de var da en del av disse styreformene overtok. Så vårt svar er: Det beste er å arbeide for frihandel, demokrati og markedsøkonomi.

Vi har for mange år siden fremmet forslag i denne sal om å knytte som betingelser til den norske bistanden at man innfører demokrati og markedsøkonomi for å hindre korrupsjon og å hindre misbruk. Nå legger jeg merke til at det er flere som begynner å snakke om det samme. Så får man for så vidt bare akseptere, når vi kan konstatere at det vi tidligere er blitt skjelt ut for og kritisert for, plutselig begynner å bli god tale i andre partier, at jeg i hvert fall faller for den fristelsen å påpeke at dette har vi dog sagt i mange år, når det er en sannhet som lett kan dokumenteres på de mange forskjellige områder.

Tom Thoresen (A): Får jeg for det første be om at en som benytter seg av et uttrykk som «usannheter» i sitt hovedinnlegg, selv er mest mulig presis i hvordan vedkommende omtaler andres standpunkter.

Hagen bemerket ikke i sitt replikk svar til meg det jeg mente om, nemlig at Arbeiderpartiet faktisk hadde et forslag om å bedre sykelønnsordningen for de lavtlønte i forbindelse med revidert, men det ble ikke vedtatt i Stortinget, fordi Fremskrittspartiet stemte imot.

Får jeg også prøve det litt spennende eksperiment det er å få Carl I. Hagen med på en ideologisk debatt om samfunnets utvikling. Det er ikke en katalog av tidligere og gjentatte standpunkter. Det er heller ikke utsagn av typen «vi arbeider i grunnen helst for innbyggerne i Norge», for på den måten å prøve å skape en slags distanse til våre forpliktelser og til vår sammenheng med det internasjonale samfunn.

Arbeiderpartiet ønsker å modernisere det offentlige rom, skape bedre betingelser for individuelle valg og løsninger der. Det er ikke det samme som å avskaffe det offentlige rom. Det er ikke å bygge flest mulig private skoler eller sende med mennesker en pengesum for å kunne løpe rundt fra skole til skole. Det er å bedre skolemiljøet. Det er å bedre lærerutdanningen. Det er å sette skolen i stand til å oppfylle mønsterplanen, eventuelt forbedre den. Det er slik alle får en bedre skole.

Carl I. Hagen (Frp): Først til dette med sykelønn. Jeg er ikke i stand til å erindre det som skjedde under revidert nasjonalbudsjett, men jeg tror – jeg har ikke kunnet løpe ut under dette replikkordskiftet og sjekke – at vi ikke stemte for et endringsforslag den gangen, fordi vi oppfattet det å gjelde for 1999. Når det gjelder budsjettet for 1999, er vi bundet av en budsjettavtale gjennom den subsidiære tilslutning til budsjettet. I dag står det eksplisitt i det kravet Arbeiderpartiet har fremmet, og i det forslag som jeg om et lite øyeblikk håper jeg skal få lov å fremme forslag om, at vi går inn for endringer fra 1. januar 2000, for da er vi ikke lenger bundet av noen budsjettavtale. Det

er bare kontantstøtteavtalen som gjelder hele denne perioden. Det andre gjaldt 1999-statsbudsjettet. Det er min forklaring på det. Vi sa at det var en av de endringene vi ikke likte, og som vi var misfornøyd med, men som vi allikevel stemte for for å få i havn et statsbudsjett.

Igjen snakker Tom Thoresen om individuelle løsninger og betydningen for individet, og så prøver han den litt vulgære måten og sier at man ikke kan løpe rundt fra skole til skole. Dette er jo praktisk organisert i Nacka kommune i Sverige og i danske kommuner, og det er ikke noe problem å få dette til ved at man har forskjellige tilbydere når det gjelder skole og sykehjem eller andre tjenester. Er det noe folk har lært, så er det å velge. Det er ulike tilbud på alle andre områder som ikke det offentlige stiller med, og folk har stort sett greid helt fint selv å velge leverandør av mange tjenester og varer, og hvor de handler sine produkter. Valgfriheten er nettopp det Arbeiderpartiet nå snakker varmt om i teorien, om individuelle behov, tilpasning til brukerne, men de kan ikke gjennomføre det i praksis med mindre brukerne da blir satt i høysetet, slik at tilbyderne av en tjeneste er nødt til å tilfredsstille brukerne og kundene istedenfor politikere, som sitter på rådhuset. Vi tar konsekvensen av det ideologiske utgangspunktet som Arbeiderpartiet nå har.

Fordi jeg glemte det i mitt innlegg, vil jeg få lov til å fremme følgende forslag:

Forslag nr. 1:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om retningslinjer som reelt sikrer at Folketrygdens grunnbeløp utvikler seg på linje med den alminnelige inntektsutvikling.»

Forslag nr. 2:

«Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovforslag som sikrer lavtlønnede rett til sykelønn fra 1. januar 2000.»

Forslag nr. 3:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og vurdere en endring i kommuneloven som pålegger alle kommuner en plikt til å sørge for at det til enhver tid er regulert arealer til boligbygging, men med en adgang for departementet til å gi dispensasjon i helt spesielle tilfeller.»

Forslag nr. 4:

«Stortinget ber Regjeringen arbeide aktivt for å motvirke tvangsekteskap blant annet ved å innføre krav om forsørgelsesevne og forsvarlig bolig som vilkår for å innvilge oppholdstillatelse og bosettingstillatelse i Norge for utenlandsk ektefelle.»

Forslag nr. 5:

«Stortinget ber Regjeringen innføre en kontrollordning for å klarlegge at det ikke dreier seg om et ulovlig tvangsekteskap når det søkes om oppholdstillatelse og visum for utenlandsk ektefelle og hvis nødvendig sørge for en god lovhjemmel for å nekte visum og oppholdstillatelse for utenlandske ektefeller ved tvangsekteskap.»

Forslag nr. 6:

«Stortinget ber Regjeringen basere sin integrasjonspolitik på at undertrykkende tradisjoner og kulturer ikke kan aksepteres i Norge.»

Forslag nr. 7:

«Stortinget ber Regjeringen legge forholdene til rette for produksjon av elektrisitet i Norge basert på gass fra kontinentalsokkelen.»

Presidenten: Carl I. Hagen har tatt opp de forslag han refererte.

Replikkordskiftet er omme.

Einar Steensnæs (KrF): Neste årsskifte er i utgangspunktet likt alle andre årsskifter, men oppleves likevel mer skjellsettende og annerledes. Et nytt årtusen gir en særskilt anledning til refleksjon og oppsummering, og inviterer til å trekke linjer framover både for samfunnsutviklingen og det som gjelder våre egne liv.

Trontalen understreker behovet for et solid verdifundament for samfunnet, forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv. Materiell velstand og økonomisk og politisk stabilitet er alene ikke tilstrekkelige kriterier til å måle en god samfunnsutvikling, selv om alt dette både er grunnleggende viktig og verdifullt. Fellesskapsverdiene, det sosiale nettverket og kulturen – kort sagt livet mellom husene – er også nødvendige for å gi menneskene opplevelsen av å leve det gode livet.

Perspektivet utvides utover vår egen stuevegg og nasjonale grenser. De internasjonale mellommenneskelige spørsmålene kommer ganske klart til å sette et enda sterkere preg på den politiske dagsorden i tiden framover. Fred, sikkerhet og utjevning er viktige nøkkelord. Den betydelige skeivfordelingen av ressursene, urimelige handelshindringer og de usikre framtidsmulighetene for verdens fattige nasjoner vil møte oss med minst like sterke krav til politisk handling som vår nasjonale målsetting når det gjelder å redusere inntektsgapet mellom de rikeste og de som har blitt hengende igjen i inntektsutviklingen.

Gjennom et tett nettverk av internasjonale fora og samarbeidsorganisasjoner blir vi involvert i grunnleggende problemstillinger som gjelder fred, menneskerettigheter, miljø, livsvilkår og rettferdighet, som stiller oss overfor et globalt ansvar vi ikke kan løpe fra. Vi deler et skjebnefellesskap med alle folk og nasjoner, der det ikke vil være mulig å skjerme seg fra et ansvar, også fra det som skjer i andre deler av verden, hva enten det gjelder økonomi, livsvilkår eller miljø. Å snakke om fjerne strøk av verden gir ikke lenger noen god mening, og om ganske få år vil det være umulig å bruke slike uttrykk. Det ville være rart om dette ikke også skulle fange vår oppmerksomhet og prege vår politiske oppmerksomhet, prioritering og debatt når det gjelder rikets tilstand og framtid.

Internasjonale trender påvirker allerede i dag i stor grad våre beslutninger. Etterdønningene etter den økonomiske krisen i Asia slår inn i vår åpne økonomi. Skiftende oljepriser i verdensmarkedet trekker krona opp og ned. Kyoto-forhandlingene får konsekvenser for rammevilkårene for viktige deler av industrien, og krigen i Kosovo lærte oss en lekse om hvor lite som skal til før stabiliteten midt i hjertet av Europa settes i fare, og at sam-

hold og samarbeid mellom frie demokratiske land er nøkkelbegrep for å sikre freden.

Bistanden kan gjerne ses i en slik sammenheng. For sosial og politisk uro utløses ofte som følge av en urettferdig fordeling av ressursene. Det er flere, både fra det politiske miljøet og blant kommentatorer som følger den politiske debatten, som har vært kritiske til det de kaller tallmagien når det gjelder nivået for utviklingshjelpen. Skulle vi ikke snart begynne å interessere oss mer for hvordan bistanden innrettes, spørres det. Selvsagt. Selvsagt må vi hele tiden være innstilt på å justere virkemidler, prioriterte målgrupper og innretninger av den samlede bistanden i forhold til de erfaringene vi gjør – gode eller dårlige – og i forhold til en optimal ønsket effekt av de avsatte midlene. Men jeg har for min del aldri skjønt at dette skulle være i konflikt med forpliktende målsettinger om bistandens omfang. Derfor er det bra når Regjeringen går inn for en forpliktende opptrappingsplan for bistanden, der sentrale innsatsområder skal være fattigdomsbekjempelse, helse, utdanning og en økonomisk og sosial utvikling, der demokrati og menneskerettigheter er prioriterte mål.

Bergens Tidende refererte for noen uker siden en undersøkelse fra Statistisk sentralbyrå om nordmenns levevilkår, der avisen for sin del oppsummerte undersøkelsen slik:

«Vi blir rikere, men ikke lykkeligere. Vi vil ha mer.

Vi har fått mer fritid, men klager over tidsnød. Vi bryr oss mindre om miljøet, mer om oss selv. Vi er et folk av sutrere.»

Jeg tror beskrivelsen må være spissformulert. Likevel er det vanskelig å fri seg fra at noe av dette faktisk trefter. Det finnes selvfølgelig en berettiget klage og rop om hjelp fra grupper av mennesker som i dag ikke får den hjelp og støtte som de har behov for for å føle trygghet i hverdagen. Det er vi nødt til å gjøre noe med. Men likevel – det er vanskelig å fri seg fra følelsen av at Bergens Tidendes oppsummering faktisk kan ha noe for seg. Kanskje ville det hjelpe å løfte blikket litt og se utover i en global sammenheng?

Regjeringen har formulert sine målsettinger for det politiske arbeidet gjennom begrepene «et nyskapende, solidarisk og tryggere Norge». Et solidarisk Norge betyr engasjement for bedre fordeling, for rettferdighet og menneskerettigheter – både her i landet og internasjonalt. Det betyr også at Regjeringen vil sikre at mennesker som er drevet på flukt fra sitt eget land fordi grunnleggende menneskerettigheter ikke blir respektert, kan få nødvendig beskyttelse og hjelp hos oss. Dermed videreføres et politisk og humanitært engasjement som har gode, dype røtter i vårt lands historie.

Men den solidariske dimensjonen dreier seg også om å erkjenne at enkelte grupper i samfunnet vårt trenger mer av vår oppmerksomhet og fellesskapets ressurser for å kunne dekke grunnleggende, daglige behov eller for å kunne delta på en fullverdig måte i samfunns- og arbeidsliv. Her er det grunn til å nevne de funksjonshemmedes vilkår særskilt.

Trontalen gir begrepet *et tryggere Norge* et ganske bredt, flerdimensjonalt uttrykk, alt fra sikkerhetspolitikk til de mer omfattende tiltakene som iverksettes for å sikre en problemfri overgang til et nytt årtusen så langt det gjelder datatrøbbel i hvert fall. Det er lett å kople trygghet direkte opp mot bekjempelse av kriminalitet, vold- og vinningsforbrytelser. Det burde jo være selvsagt at folk kunne ferdes på gater og på offentlige steder uten å kjenne frykt eller utrygghet. Og slik er det heldigvis som oftest. Jeg la merke til at tidligere president Jimmy Carter i går i sin tale reflekterte over begrepet «rike mennesker», og mente at rike mennesker bl.a. var mennesker som trygt kunne ferdes ute på offentlige steder – i hvert fall på dagtid, som han sa – uten å føle usikkerhet, og at det var en form for rikdom. Jeg tror at det er en tverrpolitisk vilje her i salen til å hindre en utvikling der grunnleggende trygghet for liv, helse og eiendom bare skulle være forbeholdt enkelte, utvalgte grupper. Signalene fra Regjeringen er meget klare og entydige på dette punktet: Regjeringen ønsker å forsterke innsatsen når det gjelder både forebygging og bekjempelse av kriminalitet. Men til det trengs det et bredt sett av virkemidler, ikke bare politi, ikke bare et aktivt rettsvesen, men også forebyggende tiltak. Det må være sammenheng og logikk i tiltakskjeden for å få til et tilfredsstillende resultat.

Et nyskape Norge angir viktige retningslinjer for å sikre verdiskaping, sysselsetting og arbeidsplasser. Det er særlig grunn til å fremheve den betydning Regjeringen tillegger forskningen i denne sammenheng. Det satses mer gjennom Norges forskningsråd, og Fondet for forskning og nyskaping bygges opp videre slik at økt avkastning kan bidra til økt forskningsaktivitet. Sysselsettingen har utviklet seg atskillig gunstigere enn hva mange kanskje i mørke stunder så for seg. Men selv om det faktisk er et stramt arbeidsmarked i mange bransjer, sliter særlig leverandørindustrien med omfattende permitteringer og oppsigelser. Det skaper bekymring langs store deler av kysten, hvor denne industrien utgjør nøkkelvirksomheter i mange lokalsamfunn. Derfor bør det vurderes særskilte tiltak som kan bidra til å holde kompetansen i bedriftene for å unngå en altfor brutal tilpasning til et lavere aktivitetsnivå enn det vi har hatt de siste par årene.

Vi står heldigvis i dag i en helt annen stabil situasjon når det gjelder landets økonomi enn på tilsvarende tidspunkt i fjor. Regjeringen har lyktes med å stabilisere økonomien og sikre sysselsettingen, og har tatt utfordringen når det gjelder å jevne ut de økende forskjeller mellom folk, utviklet på 1980- og 1990-tallet, det meste under arbeiderpartistyre. Nå åpner det seg en interessant mulighet for å sikre viktige velferdsgoder, utjevne forskjeller og ivareta våre forpliktelser når det gjelder internasjonal solidaritet, for å nevne noe.

Foreløpig sitter de fleste fuglene på taket i den forhandlingssituasjon vi nå står overfor. Vi håper at det går bra, men forhandlinger har to mulige utganger: De kan lykkes, eller de kan mislykkes; vi må også ha den muligheten for øye, og da vil vi selvfølgelig sikre at vi om nødvendig har tilstrekkelig tid til å innlede forhandlinger med Høyre og Fremskrittspartiet på en ryddig måte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Thorbjørn Jagland (A): Fuglene sitter nok ikke på taket, de sitter her i salen.

Jeg er glad for det som Steensnæs sa. Det viser at Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti har mange av de samme grunnholdningene som går på sosialt ansvar, og det skulle derfor være muligheter for å komme fram i de forhandlingene som nå kommer, og som vil kunne drive fordelingspolitikken og velferdspolitikken over i Arbeiderpartiets retning istedenfor i Høyres og Fremskrittspartiets retning.

Nå sa Steensnæs at man er beredt til å forhandle med Høyresiden hvis det ikke er mulig å komme fram med fuglene i Arbeiderpartiet, som sitter her i salen. Og jeg har lyst til å spørre om det, for det må jo nødvendigvis føre politikken helt bort fra det man er villig til å forhandle med Arbeiderpartiet om. Det vil jo da ikke bli økt beskatning av de rikeste i samfunnet, det vil tvert imot kunne bli lettelse i beskatningen, og iallfall ikke en skjerpning, som vi ønsker. Vi må regne med at fellesforbruket vil bli svekket. Høyre og Fremskrittspartiet er jo imot all statsstøtte til skolefritidsordningen. Derfor ble den redusert på inneværende års statsbudsjett, og vi må jo frykte at det vil tvinge seg fram ytterligere reduksjoner, med økt foreldrebetaling som resultat også for neste år. Fremskrittspartiet har jo i sitt program at man er imot all statsstøtte til barnehagene. Det kan nevnes mange andre eksempler som viser at politikken vil gå i motsatt retning. Kunne Steensnæs forklare hvordan det er mulig å starte forhandlinger med Arbeiderpartiet, og så, hvis det ikke fører fram, starte forhandlinger med den andre siden, som vil føre politikken i stikk motsatt retning av det man er beredt til å gjøre med Arbeiderpartiet?

Einar Steensnæs (KrF): Jeg legger ikke skjul på at jeg likte tonen fra representanten Jagland. Det lover godt foran de forhandlinger – vanskelige forhandlinger, vil jeg understreke – som vi skal inn i.

Vi har et oppriktig håp og en tro på at det skal lykkes. Allerede det møtet som er avholdt mellom Jagland og statsministeren, har ryddet av veien den tvil som måtte eksistere på begge sider av forhandlingsbordet om at det er oppriktig vilje til stede. Begge parter gir uttrykk for at en har klart identifisert at det er vilje til å finne fram. Da burde vi kunne lykkes.

Men representanten Jagland spør hvordan vi på den ene side kan innlede forhandlinger med Arbeiderpartiet på viktige politiske områder hvor vi står sammen – det gir jeg Jagland uten videre rett i, og jeg nevnte også eksempler på dette – for deretter eventuelt å gå til Høyre og Fremskrittspartiet. Det har selvfølgelig det utgangspunkt at når vi setter oss til forhandlingsbordet, har vi foreløpig – som jeg uttrykte det – de fleste fuglene på taket og knapt noen i handa. Det vi da håper på å unngå, er at det når kontantstøtten, som en vesentlig hindring for en budsjettenighet, slik det har vært de to siste årene, er fjernet, veltes nye, svære steiner ned i veien fram til forhandlingsbordet, som umuliggjør en budsjettenighet. Det er klart at på visse områder kan vi identifisere en betydelig

politisk avstand i forhold til hvordan vi skal kunne løse en del av de viktige utfordringene vi står overfor. Og jeg tror disse forhandlingene, som ikke skal starte her, står seg på at vi har respekt for de områdene innenfor forhandlingstemaene hvor den politiske avstand blir for stor til å finne enighet, og at de derfor må ligge, og at vi får fleksibilitet på alle andre områder. Da tror jeg at muligheten for å nå fram på de politikkområder hvor vi er enige, skulle kunne lykkes i rimelig grad.

Hans J. Røsjorde (Frp): Jeg skal ikke blande meg særlig mye inn i debatten om fugler, som representanten Steensnæs har vært inne på. Jeg minner bare om at nå om høsten så dreier mangt og meget seg om jakt og om trekkfugler.

Denne varme omfavnelsen som tilsynelatende ble Steensnæs til del fra representanten Jagland, er et solid frieri for åpen scene. Jeg synes kanskje at det var visse trekk ved hr. Steensnæs' holdning som tydet på at dette ikke var så veldig behagelig, i hvert fall i fullt dagslys, så får vi se hvordan det går i de mer dunkle møter.

Jeg synes for øvrig det var interessant å merke seg at mesteparten av hr. Steensnæs' innlegg dreide seg om politikk utenfor Norge. Det kan kanskje være forståelig at man ønsker å bruke mesteparten av tiden til det, mens den hjemlige politikk kanskje til tider kan være ubehagelig for parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti. Det var for så vidt også naturlig at Steensnæs i sitt innlegg berørte offshore-næringen og det som er i ferd med å skje på Vestlandet, hvor han selv kommer fra; noe annet var ikke å forvente. Men det som hadde vært å forvente, var at Steensnæs og den regjeringen han er med i, hadde vist et langt mer aktivt engasjement for å motvirke den krisen som mange over tid hadde sett var i ferd med å utvikle seg. Og det man nå har gjort, er egentlig ikke noe som har – jeg får si – en avgjørende virkning. Budsjettet inneholdt svært lite knyttet til dette. Gode ønsker – ja vel, men lite konkret.

Men helt konkret har jeg lyst til å stille Steensnæs følgende spørsmål på bakgrunn av frieri og det som ellers er sagt fra Arbeiderpartiets side: Synes Steensnæs at Arbeiderpartiets politikk ligger nærmere Kristelig Folkepartis politikk enn Høyres og Fremskrittspartiets?

Einar Steensnæs (KrF): Jeg merket meg med interesse at forsvarskomiteens leder stusset over at jeg brukte såpass mye tid på internasjonale spørsmål i en trontaledebatt. Det er med velberåd hu og av nødvendighet for å fokusere på det som vil møte oss sterkere og sterkere i enhver viktig politisk debatt i dette hus, nemlig de internasjonale spørsmålene, ikke minst når det gjelder internasjonal solidaritet, når det gjelder miljø, når det gjelder fred og sikkerhet. Jeg trodde faktisk, til tross for at jeg etterlyste mer engasjement fra Fremskrittspartiets side i disse viktige spørsmål, at forsvarskomiteens leder ville ha forståelse for det. Men jeg skjønner at han her er på linje med partiet for øvrig.

Når det gjelder verftsindustrien, legger jeg ikke skjul på at dette har vært av de vanskelige spørsmålene. Selsesetningen i landet er jo veldig god. Det er faktisk slik

at det er press i økonomien og mangel på kvalifisert arbeidskraft innen ulike næringer, men verftsindustrien/leverandørindustrien har kommet under press. Derfor har Regjeringen i dette statsbudsjettet målrettet en del virkemidler nettopp for å bøte på de problemene som denne industrien sliter med. Jeg nevner reduksjon i CO₂-avgiften, jeg nevner avvikling av produksjonsavgiften og jeg nevner et tett samarbeid med arbeidskraftmyndighetene på de stedene som er særlig rammet i denne situasjonen.

Så stiller da Røsjorde meg det retoriske spørsmål: Synes Steensnæs at Kristelig Folkepartis politikk skulle ligge nærmere Arbeiderpartiets, eller ligger det nærmere Høyres og Fremskrittspartiets? Jeg forklarer det slik: Som sentrumsparti har vi viktige politikkområder til høyre for oss som vi gjennom to statsbudsjett nå har fått på plass sammen med Fremskrittspartiet og Høyre, og jeg legger ikke skjul på at det har vært interessant – bl.a. kontantstøtten. Men vi har også viktige saker til venstre for oss som vi nå mener er viktig å få reist og få underbygd, og der ser vi større muligheter sammen med Arbeiderpartiet enn med Høyre og Fremskrittspartiet.

Oddvard Nilsen (H): Steensnæs var i sitt innlegg inne på den økonomiske stabiliteten i norsk økonomi, og gjentatte ganger har sentrumspartiene i løpet av dette året skrytt av det. Sannheten er jo at Norge i 1999 ikke har vært styrt etter sentrumsregjeringens budsjett, men etter et budsjett som Høyre har hatt betydelig innvirkning på, og som har medvirket til å gi stabilitet og fallende rente.

Det underlige er at sentrumsregjeringen til tross for at de skryter av alle resultatene som man har oppnådd i 1999, lenge har gitt til kjenne at de ønsker å skifte samarbeidspartner. Partiene i Regjeringen har delvis bedt, truet og knegått for å få et politisk samarbeid med Arbeiderpartiet. Det kan virke som sentrumsregjeringen har gjort blokkuavhengigheten i seg selv til et overordnet prinsipp, og at de *må* skifte side for å bevise denne uavhengigheten – politikken har mindre betydning.

At politikken spiller liten rolle for sentrumsregjeringen, kan man finne i det faktum at man i 1999 fikk en betydelig skatte- og avgiftslettelse, i milliardklassen. Det har sentrumspartiene i 1999 fremstilt som strålende sentrumspolitikk. Nå ser det ut som at man kan gå sammen med Arbeiderpartiet om en betydelig skatteskjerpelse. Det skal også være strålende sentrumspolitikk. Det som ligger i Arbeiderpartiets forslag, er nesten helt identisk med det Arbeiderpartiet la frem i fjor, som da var forkastelig for sentrumsregjeringen.

Jeg må rett og slett si at det er vanskelig å finne den politiske marg i sentrumsregjeringen. Og da minnes jeg et sitat fra Dagsavisen Arbeiderbladet den 12. juni 1998, fra Steensnæs. Han ble da spurt:

« – Hva består denne sentrumsprofilen i? »

« – Den lar seg verken kvantifisere eller eksemplifisere. Men det betyr at det må være mulig å definere regjeringens politikk », svarte Steensnæs.

Det er jammen ikke lett å se.

Einar Steensnæs (KrF): Innledningsvis må jeg bare si at jeg ikke gidder å bruke mer tid på å punktere den uttalelsen i Dagsavisen, som jeg aldri har vedkjent meg, og som var trukket helt ut av sin sammenheng. Nok om det.

Men det er faktisk god sammenheng i den strategi vi har valgt i forhandlingene foran hvert budsjett. I begge de foregående år har vi først vendt oss til Arbeiderpartiet for å forsøke å innlede forhandlinger, nettopp fordi det er det største partiet, og derfor har vi funnet det mest naturlig å begynne den veien. Det er altså ingen annerledes strategi i år enn det har vært tidligere. Problemet var bare at i de to foregående årene ble kontantstøtten faktisk den snublesteinen som hindret oss i en budsjettenighet. Nå har Arbeiderpartiet avklart at kontantstøtten ikke lenger utgjør den hindringen. Skulle vi da for første gang ta et brudd med tidligere års praksis og si ja, nå er kontantstøtten borte, men nå går vi til Høyre og Fremskrittspartiet? Det ville sannelig sette vår egen troverdighet i fare, og det kunne stilles spørsmålstegn ved vår oppriktighet de to foregående årene, hvor vi satte oss til forhandlingsbordet og forsøkte å bli enige. Men det strandet altså på kontantstøtten. Nå har Arbeiderpartiet ryddet bort den prinsipielle, nærmest ideologiske, hindringen for å få til en enighet. Derfor er det viktig at vi prøver igjen.

Så forsøker representanten Nilsen å fremstille det slik at de skattelettelse som hadde virkning for årets budsjett, uten videre skulle være uproblematisk. Det var de ikke. Hvis en ser på virkningene av de skattevedtak som ble gjort i enighet med Høyre og Fremskrittspartiet, ser vi at i motsetning til det Regjeringen foreslo, var det de høytlønte gruppene som fikk skattelette, mens de lavtlønte fikk en skjerpelse i forhold til Regjeringens forslag. Det er det omvendte av det Regjeringen ønsker.

A u d B l a t t m a n n hadde her inntatt presidentplassen.

Øystein Djupedal (SV): Om Einar Steensnæs ikke vil vedkjenne seg sitatet om at en sentrumsregjering verken kan kvantifiseres eller eksemplifiseres, er det for så vidt greit, men det er en ganske presis beskrivelse av de to år vi har hatt med en sentrumsregjering. Om det er en journalist i Dagsavisen som har funnet det opp, er det uansett et klassisk, tidløst sitat.

En betraktning man kan gjøre – og det viser jo Einar Steensnæs' innlegg til fulle – er at man driver politikk mellom budsjett og ikke i budsjett. I budsjett har man så langt valgt å gå til høyre. Jeg synes det er prisverdig at Steensnæs bruker mye tid på bistand i sitt innlegg, og det er et illustrerende eksempel på hva de to år med forlik mot høyre har ført til. Jeg har aldri betvilt Steensnæs' oppriktige engasjement for bistand, men i den planen man la fram i Voksenåserklæringen, skulle man trappe opp til 1 prosent i løpet av fire år. Nå legger man etter to år fram en plan over seks år. Det betyr at ambisjonene er relativt beskjedne i forhold til det som har vært utgangspunktet. Men slik må det bli når man ikke fokuserer på politikken, når det viktigste er å sitte på taburetten. Det

har på en måte vært den presise oppsummeringen av de to år, så langt.

Jeg må også gi Nilsen et par poeng for at når man nå velger å samarbeide mot venstresiden i norsk politikk – og det er jo prisverdig – vil resultatet bli et helt annet. Det betyr igjen at oppsummeringen av at det er likegyldig for Regjeringen hva som til sjuende og sist blir vedtatt, er en oppsummering som er ganske treffende.

Nå skal ikke jeg komme med betraktninger over hvordan forhandlingene kommer til å gå. Jeg håper likevel i det lengste at det vil føre til at vi får en bedre politikk for landet. Men det som kanskje forbauser meg aller mest, er at i de budsjett som Regjeringen har lagt fram, og i de ulike dokument som Regjeringen legger fram for Stortinget, er det svært få visjoner. Det er lite luft, og det er lite fremadskuende politikk. Oppsummeringen av dag-til-dag-politikken er også treffende.

Årets budsjett og årets norske økonomi viser f.eks. at vi er mer oljeavhengige enn noensinne, og mitt spørsmål til Steensnæs er følgende: Hvordan skal vi sørge for at nasjonen inn i det neste årtusen blir mindre oljeavhengig når alle budsjett denne regjeringen har lagt fram, viser at vi blir mer oljeavhengig?

Einar Steensnæs (KrF): Det er mye sympatisk med SVs politikk, ikke minst når det gjelder bistand. Problemet er troverdigheten. Når Øystein Djupedal drister seg til å utfordre regjeringspartiene på hvordan vi skal bli mer oljeavhengige, synes jeg han utfordrer meg på en spesiell måte, fordi problemet med SVs politikk er jo at de bruker for mye av oljepengene. De har ingen problemer med å finansiere det meste – hva enten det er skole, det er bistand eller det er sysselsetting – som skaper press i økonomien, og som hindrer at renten går ned og på den måten skaper ustabilitet i økonomien.

Vi har en sentrumpolitikk som har som mål å stabilisere økonomien, og det er det Regjeringen har klart. Fra den situasjonen vi hadde sist høst, står vi nå i en helt annen, gunstig situasjon med kontroll over økonomien, med en lavere rente, med en stabil krone, med en kontrollert prisvekst og med en lønnsvekst, også gjennom Arntzen-utvalget, som viser at Regjeringen har klart oppgaven å få til et godt samarbeid med partene i arbeidslivet. Derfor har vi kunnet handle, derfor har vi kunnet vise styrke. Vi sitter ikke med regjeringsansvar bare for maktens skyld, men for å drive politikk. Og vi har fått vist resultater. Det dreier seg ikke bare om 1 000 kr til minstepensjonistene eller om kontantstøtte. Det dreier seg om det vi har klart innenfor internasjonal bistand, om det vi har fått til når det gjelder miljø og sysselsetting; og ikke minst dreier det seg om at vi har kunnet kombinere den vellykkede økonomiske stabiliteten med høy sysselsetting.

Utfordringen retter seg derfor skarpt mot det som er problemområdet, og som jeg svarte på i en replikk til Oddvard Nilsen, nemlig situasjonen innenfor leverandørindustrien. Der bør vi søke sammen i et forsøk på skarpt å dreie virkemidlene mot disse bedriftene for å lette presset i den bransjen.

Thorbjørn Jagland (A): Steensnæs sa i svaret til min replikk her i stad at han håper at det ikke blir velte nye store steiner inn som kan hindre en forhandlingsløsning med Arbeiderpartiet. Det vil det ikke bli, i og med at det nå er kjent hva som er forhandlingstemaet. Det er konkretisert, og det er snakket med Regjeringen om det.

Steensnæs svarte også på et spørsmål fra Røsjorde om Kristelig Folkeparti ligger nærmere Arbeiderpartiet enn Fremskrittspartiet, og svaret var da at Kristelig Folkeparti nå ser at man kan få til mer sammen med Arbeiderpartiet på områder som fordelingspolitikken. Det er positivt, men man må da være klar over hva vi snakker om. Det er ikke steiner som blir velte inn, det er ting som er identifisert i de samtalene som har foregått, og som også er tatt opp i Regjeringens egen melding om utjæmningspolitikken. På side 15 står det:

«Den viktigaste årsaka til at dei med høgast inntekt har dradd i frå, er at kapitalinntektene har auka og er blitt skeivare fordelt ut over på 1990-talet. Kapitalinntektene er særleg konsentrert blant den eine prosenten med høgast inntekt. Konsentrasjonen av kapitalinntekter i høginnteksgruppa skuldast i særleg grad den kraftige auken i aksjeutbytte og realisasjonsgevinstar.»

Her finner vi det som må gjøres, og det har vi tatt opp i forhandlingene. Og mitt spørsmål er, for å få presisert mitt foregående spørsmål: Hvordan kan man innlede forhandlinger med Arbeiderpartiet om dette spørsmålet, for så hvis det ikke går, å vende seg til høyresiden, som egentlig vil gjøre det stikk motsatte av det som står i denne meldingen at man bør gjøre?

Einar Steensnæs (KrF): Jeg er glad for at Thorbjørn Jagland nå så å si for åpen mikrofon og i en åpen sal bekrefter at det ikke vil komme nye prinsipielle, nærmest ideologiske, sperrer som skulle stenge for en enighet med regjeringspartiene. Jeg kan også bekrefte fra vår side at vi har den samme innstillingen, og at det derfor er en vilje til å få enighet. Men jeg legger ikke skjul på at f.eks. når det gjelder virkemidlene for å kunne tette inntektsgapet, utjevne forskjellene og dermed sørge for å hente inn også proveny til å finansiere fellesskapets ulike utgifter, har det vært ulike vurderinger i sentrumsregjeringen i forhold til det Arbeiderpartiet har stått for. Regjeringen har for sin del villet øke kapitalskatten gjennom å øke skatt på alminnelig inntekt og motvirke virkningen av det ved økning av personfradrag og minstefradrag. Det har ikke Arbeiderpartiet villet akseptere som et mulig grep.

Det har vært andre forslag fra Arbeiderpartiet som har bekymret oss, fordi det virker som at dette er grep som vil berøre rammevilkår for viktig sysselsetting, for små og mellomstore bedrifter og dermed skape usikkerhet på arbeidsplasser som i dag er under press. Ikke minst gjelder det arbeidsplasser langs kysten og i maritime næringer. Det må vi vokte oss for, og vi regner med at på det punktet er det enighet mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene. Vi ønsker ikke ved denne omleggingen å skape usikkerhet om rammevilkår, forutsigbarhet og verdiskaping, sysselsetting og viktige arbeidsplasser. Med det utgangspunktet regner jeg med at vi skal bli enige,

men jeg håper også det er forståelse for at når vi setter oss til forhandlingsbordet med åpne bøker, må vi også ta høyde for at forhandlingene ikke lykkes. Det kan ingen av oss garantere, og da skylder vi både Høyre og Fremskrittspartiet å opptre ryddig og gi dem en rimelig sikkerhet for ryddige forhandlinger dersom dette skulle bli aktuelt.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Jan Petersen (H): Det er et problem, det som nå er klargjort i dette replikkordskiftet. Regjeringen har et kjempeproblem fordi det Thorbjørn Jagland ønsker å gjøre når det gjelder såkalt fordelingspolitikk, må berøre det som dreier seg om kapital til norsk næringsliv og etablering av arbeidsplasser. Det er der han ønsker å sette inn sitt støt. I praksis kan dette vise seg å resultere i nye forskjeller i Norge, nemlig forskjeller mellom dem som har arbeid, og dem som ikke har arbeid. Det er den realiteten man står overfor når det gjelder den såkalte fordelingspolitikken til Thorbjørn Jagland. Jeg forstår Steensnæs' bekymringer, jeg skjønner at han gjerne vil vikle seg ut av dette, men det er ikke så lett når spillet binder.

Jeg må for øvrig si at jeg blir ganske oppbrakt når jeg hører Thorbjørn Jagland snakke om fordeling og andre partier, og ikke minst om den rollen han tildeler Høyre i historisk sammenheng. Jeg er stolt over den rollen Høyre har spilt når det gjelder å legge opp en politikk for å skape arbeidsplasser, skape velferd, være med på å fordele velferden og over at vi har vært med på å lage ordninger som løfter dem som har det vanskeligst. Jeg har ikke et øyeblikk behov for å unnskyldes noe av dette. Når man hører på Thorbjørn Jagland, kan man få inntrykk av at velferdssamfunnet er en sosialdemokratisk oppfinnelse, eller en norsk oppfinnelse. Det er ikke riktig.

Jeg har også lest Thorbjørn Jaglands artikler, som det har vært sagt en del om i denne debatten. Vi vet jo alle at han går solid i baret hver gang det dreier seg om Kepler og Copernicus, men han går også solid i baret når det gjelder politiske motstandere. Jeg er ganske oppbrakt; han har mye å lære på dette punktet.

Så har jeg lyst til å ta utgangspunkt i fjoråret og den alvorlige uroen det da var om norsk økonomi. De ikke-sosialistiske partiene arbeidet seg frem til et budsjett som alle fikk del i. Budsjettet som ble et vesentlig bidrag til ro og til at renten er på vei ned og prisstigningen lavere. Ja, dette budsjettet har vært så vellykket at Regjeringen ustanselig har rost seg av det, en selvros som også Steensnæs nettopp gjentok. Budsjettpartnerne fra i fjor ble et vinnerlag. Det er en høyst særpreget form for logikk når regjeringspartiene mener at dette vellykkede resultat tilsier at de nå skifter partner. De er ikke et øyeblikk i tvil om hva Regjeringen ønsker. De ønsker ikke bare å starte samtaler med Arbeiderpartiet, de har et inderlig ønske om å bli enige, slik også Steensnæs' innlegg bar et bud om.

Men på denne måten skuffer regjeringspartiene de borgerlige velgere. Og som om dette ikke er nok, regner de uten videre med at hvis frieriet mislykkes, vil Høyre og Fremskrittspartiet stille opp nok en gang. Blokkua-

hengigheten kunne ha en slags mening hvis det gikk ut på å etablere flertall for forskjellige saker med forskjellige partnere, men Regjeringens ønske er åpenbart å ha forskjellige partnere i samme saker. Slikt blir det ikke langsiktighet av. Derfor kan vi nå gå fra et budsjett *uten* skatteøkninger i år til et budsjett der Arbeiderpartiet legger 2 milliarder oppå regjeringspartienes 3 milliarder. Derfor kan vi få et budsjett som *øker* utgiftene med 3 milliarder kr oppå regjeringspartienes betydelige økninger, og derfor slås Regjeringens spede forsøk på å tenke på generasjonsutfordringen kontant ned.

Det er ikke slik at dette budsjettet tar vare på de svakeste. Denne elavgiften f.eks., som Regjeringen er så opptatt av, og som nå Arbeiderpartiet har lagt seg flate for, er noe som ikke minst vil ramme pensjonister med dårlig råd.

Regjeringen fikk tidlig i perioden gjennomslag for sine to hjertesaker fra valgkampen i 1997: kontantstøtten og heving av minstepensjonene. Men derfor reiser nettopp trontalen et spørsmål som dukker opp oftere og oftere: Hva vil så Regjeringen mer? Statsbudsjettet reiser også et slikt spørsmål, for hva slags vilje gir statsbudsjettet uttrykk for? Hvorfor er en av «nyhetene» forslaget om å fjerne forsørgerfradraget, et forslag som rammer egen kjernevelgergruppe – barnefamiliene – med laserstyrt presisjon? Det er ikke mange flere av sakene fra Voksenåserklæringen som Regjeringen kan eller vil ta opp. Når nettopp et nytt årtusen burde inspirere til langsiktig tenkning, blir det større og større tvil om hvilken vei Regjeringen ønsker å føre landet.

Den neste store politiske styrkeprøven er bare knappe to år unna. I diskusjonen etter valget tidlig i høst mente jeg at vi bør snakke sammen om de politiske utfordringer fremover, og at vi bør kunne legge bak oss tidligere stridigheter, og se på hvilke utfordringer som nå skal løses. Det var en åpen invitasjon, så åpen at jeg synes det er naturlig å la regjeringspartiene finne frem til en form som passer. Jeg vil minne om både Venstres og Kristelig Folkepartis landsmøtevedtak, og jeg vil minne om at både Sponheim og Steensnæs ved budsjettbehandlingen i fjor fortalte oss at hvis vi ikke ble enige, ville det ha langsiktige og negative konsekvenser. Vel, vi ble altså enige. Og da er det naturlig for meg å spørre: Hva hadde så Regjeringen i tankene? Det er interessant nok at statsråd Sponheim har tatt min invitasjon positivt og meget riktig understreket at regjeringspartiene er for små til å løfte langsiktige og tunge utfordringer alene. Jeg venter på oppfølgingen.

Det er vel nå på tide å få 1997-valget ut av kroppen og se frem mot neste styrkeprøve. Valget den gangen gav regjeringspartiene betydelig selvtilit, og vi husker at statsministeren på Kristelig Folkepartis landsmøte denne våren sa at Kristelig Folkepartis mål var å ta over Høyres rolle som den store utfordrer til Arbeiderpartiet. Selv om kommunevalget selvfølgelig først og fremst dreier seg om å velge kommunestyre og fylkesting, må vi likevel kunne konstatere at denne høstens valgresultat har vist at den oppgaven er betydelig mer komplisert enn det statsministeren så for seg i vår. Og så intenst som statsminis-

teren nå frir til Jagland, er vel ikke ordet «utfordrer» det som faller en først inn. Hvis Regjeringen nå så gjerne vil føre politikk etter Arbeiderpartiets anvisning, hvorfor skulle de da avløse dem?

Den fremtid vi skal forberede oss på, er en fremtid preget av raske forandringer skapt av ny teknologi og stadig nye rammevilkår i en globalisert verden, en globalisering vi ikke kan velge bort. Evner vi ikke å være på høyde med disse utfordringer, kan vi ikke lenger skape trygghet for våre innbyggere. Oppgaven er å gjøre Norge robust nok til å møte disse stadige og raske forandringene, og sørge for at de velferdsgodene som vi ønsker og vil ha her i landet, har et trygt økonomisk fundament som gjør at vi vet vi kan tilby dem til alle mennesker.

Det er viktig med reformer innenfor helsevesenet, slik som Høyre har fremlagt en rekke forslag om, men det er også viktig å sørge for at det er en økonomisk ryggrad så vi vet vi kan holde det vi lover. Derfor må vi fornye Norge.

La meg kort skissere noen av de grepene som må tas: En forutsetning for å mestre denne utfordringen er kunnskap. Når skole og utdanning ble den siste valgkampens store sak, var det fordi vi vet at på dette området er vi her i landet ikke gode nok. Selvsagt er mye bra i norsk skole, men det holder ikke at det ikke er mer enn «bra». Vi må ha som ambisjon å være blant de aller beste. Og her undrer jeg meg over Regjeringens holdning. Den vil så gjerne gjøre noe, men den vil ikke gjøre det nå. Den betrakter skolen som et slags velferdsgode som får vente til det når opp i prioritet. Dette kan bli en dyr misforståelse. Kunnskap er ikke et velferdsgode, det er selve forutsetningen for at det norske velferdssamfunnet skal være et trygt samfunn i årene som kommer. Uten en høy kunnskapsbase vil vi bli slått ut i fremtidens konkurranse. Problemene i norsk skole er der *nå*, og må løses *nå*. Tegnene er tydelige for den som vil se. 15 – 20 pst. av dem som går ut av ungdomsskolen, kan ikke lese og skrive skikkelig og er dermed funksjonelle analfabeter. Matematikk-kunnskapene er altfor dårlige hos dem som melder seg i høyskole- og universitetssystemet, og lærerrekutteringen er på vei inn i en krise. Vi er sent nok ute som det er.

Høyre la frem i valgkampen et omfattende program for hvordan norsk skole skal forbedres, 21 skritt mot en skole for det 21. århundret. Og det er tre hovedgrep:

Det må tas et krafttak for å bedre rekutteringen av lærere. Det er meget kritikkverdig at Regjeringen stadig vekk utsetter å legge frem sine forslag om bedret lærerrekuttering. Vi har nå hørt om enda en utsettelse oppå alle de andre. De viktigste tiltakene bør være økt lønn – herunder et mer differensiert lønssystem og kommunalt forhandlingsansvar – satsing på etterutdanning og større pedagogisk frihet. Ved åpningen av dette møtet la Høyre frem et Dokument nr. 8-forslag om særlige tiltak for å stimulere tilgangen på lektorer.

Når det legges så stor vekt på tiltak for å rekruttere flere lærere, er det fordi det viser seg at man kan øke ressursinnsatsen på nær sagt alle områder uten at det får særlig effekt hvis ikke læreren er god nok. I dag velger altfor mange flinke, unge mennesker seg vekk fra lærer-

yrket, og enda færre velger å bli i yrket om de skulle ta utdannelsen.

Det andre vi bør gjøre, er å sørge for å gjennomføre en rekke av de reformene som kan gjennomføres innenfor dagens ressursrammer. Og de er mange. Eksempelvis la Høyre ved åpningen av dette møtet frem et Dokument nr. 8-forslag om tiltak for å styrke grunnskolenes ungdomstrinn. En del forslag vil også kreve flere ressurser for øvrig. En nødvendig opprustning av bygninger og en bedring av inneklimate er eksempler på dette. Men vi må velge. Det er ikke nok å gjøre *noe* for skolen, det viktigste må komme først. Det er derfor viktig at disse øvrige tiltakene ikke kommer på bekostning av de tiltakene som er nødvendige for å bedre lærerrekutteringen. Derfor sa jeg allerede i valgkampen at jeg synes det var fornuftig av Regjeringen å legge til side sitt forslag om å redusere elevtallet i klassene, ikke fordi de i og for seg ikke ønsker å gjennomføre det, men fordi det er et klart mindre viktig tiltak enn tiltak for å bedre rekutteringen til læreryrket.

Så bare kort tre ting til: Jeg tror vi også i en trontaledebatt skal sette noen streker under hvor viktig kommunikasjonen er for at vi skal evne å gripe de mulighetene som foreligger. Det er ett inntrykk som sitter igjen etter mange valgkampmøter. Det er kravet om bedre kommunikasjoner og veibygging, og det kommer fra hele landet. Rundt oss her i Oslo-området er det mange krav. Hvor som helst vi kommer ellers i landet, er det også mange krav. Arbeidene på veien mellom Florø og Førde, en relativt kort strekning, vil det ta 8-12 år å bli ferdig med, og da er det noe alvorlig galt som gjør at vi ikke greier å utnytte ressursene våre ordentlig i dette landet. Dette kan ikke fortsette. Det blir ikke noe bedre med Arbeiderpartiet-sentrum-forslaget. Vi er nødt til å ta et krafttak på dette området.

Jeg tror at en av de viktigste kampene Norge blir nødt til å kjempe i årene som kommer, er kampen om kapitalen. Taper vi den, taper vi også vekstkraft og fremtidige arbeidsplasser. Det er grunn til å frykte at budsjettensigheten mellom Regjeringen og Arbeiderpartiet vil gjøre det ytterligere vanskelig å vinne denne kampen. Når enda 2 milliarder kr oppå Regjeringens forslag skal hentes inn i økte skatter, er det fare for at det er bedriftene og det produktive arbeidsliv som må punge ut.

I et stort oppslått intervju i Dagens Næringsliv den 3. juli fastslår Jens P. Heyerdahl at Regjeringen ser ut til å være mer opptatt av fordelingspolitikk enn av hvordan verdiskapingen skjer. Og med de taktene vi nå ser fra Thorbjørn Jagland, tror jeg også Thorbjørn Jagland bør føle seg truffet av Jens P. Heyerdahls formaninger. Det som virkelig skaper forskjeller i et samfunn, er den forskjellen det blir mellom folk som har arbeid, og dem som ikke har arbeid.

Det siste området jeg hadde tenkt til å nevne, dreier seg om energisektoren. Carl I. Hagen har for så vidt allerede omtalt det, og så vidt jeg skjønner, har han også fremmet et forslag. Jeg har det samme utgangspunkt som han har for å si det jeg nå ønsker, nemlig at Thorbjørn Jagland i det intervjuet som mange har snakket om, me-

get tydelig sier at det er viktig å foredle gassreservene, og at det ville virke underlig om vi skulle importere gasskraft fra Nederland, som får gassen sin i rør fra Norge. Jeg er uten videre enig i Thorbjørn Jaglands betraktning på dette området. Han har en mulighet for å virkeliggjøre ideen om å utnytte de norske gassressursene hvis han gir sin tilslutning til det forslaget som Høyre fremmet i Stortinget sist vår, og som nå ligger til behandling i komiteen. Stemmer han sammen med oss for det, kan han få virkeliggjort én av sine visjoner.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jens Stoltenberg (A): Dette er egentlig en debatt om Regjeringens trontale, men ganske mange talere har brukt ganske mye tid på å snakke om Arbeiderpartiet og Thorbjørn Jaglands innlegg og Thorbjørn Jaglands kronikk. Vi i Arbeiderpartiet synes i og for seg det er helt utmerket at det er debatt og oppmerksomhet om våre saker. Det er kanskje en illustrasjon på at vi ikke er så på sidenlinjen som mange hevder at vi har vært, og det er kanskje også et uttrykk for at det Regjeringen la fram i trontalen, har litt begrenset interesse, fordi det er en regjering med et svakt parlamentarisk grunnlag.

Også representanten Petersen brukte en del tid på Arbeiderpartiet. La meg kort kommentere noe av det han sa, som var feil. Det ene er at vi skal legge 3 milliarder kr i utgiftsvekst oppå Regjeringens forslag, og at det skal legges 2 milliarder kr oppå det Regjeringen har foreslått i skatteøkninger. Begge deler er feil, og det framgår av listen. Vi skal dekke inn våre forslag til utgiftsøkninger. Vi er fortsatt et meget ansvarlig parti. Det er vi enten vi er i opposisjon eller i posisjon, i motsetning til andre. Vi har foreslått justeringer og endringer i Regjeringens skatteopplegg ved bl.a. å sørge for at ikke flere vanlige lønns-takere blir rammet av toppskatt, slik Regjeringen legger opp til. Det var derfor feil det som ble sagt av representanten Petersen.

Så brukte representanten Petersen mye tid på skole, og det er utmerket. Men når det gjelder skole, er hovedpoenget ikke at man ønsker en bedre skole, men at man er i stand til og villig til å bevilge mer penger til skole. Høyre har gjennom hele valgkampen slitt med å forklare hvordan de skal få en bedre skole ved å bevilge mindre penger til kommunene. De gjentar ønsket om høyere lærerlønninger, og har antatt en lønnsvekst på 50 000 kr, til sammen omtrent 5 milliarder kr. Det vi så at man gjorde i Oslo ni dager etter kommunevalget, var å kutte over 100 mill. kr på skolebudsjettet. Valgløfter er brutt før, men det har vel sjelden hendt at de har vært brutt så kort tid etter et valg.

Spørsmålet er: Vil Høyre fortsatt kutte i kommuneøkonomien, og mener de det er mulig å kombinere det med økt satsing på skole?

Jan Petersen (H): Først lite grann om Arbeiderpartiet på sidenlinjen. Jeg har ikke hatt noe stort behov for å fortelle Arbeiderpartiet om det. Hvis representanten Stoltenberg skal ha trøst, vil jeg si at det er to viktige områder

hvor Arbeiderpartiet har vært på banen, og hvor ikke minst Høyre og Arbeiderpartiet sammen har definert rammene for Regjeringens virksomhet. Det gjelder det å føre en aktiv europapolitikk, hvor det helt åpenbart har vært viktig at vi har stått sammen i Stortinget, og jeg vil håpe at Jens Stoltenberg også vil være med oss når det gjelder å utnytte norske gassressurser, slik den logiske konsekvens av Thorbjørn Jaglands artikkel måtte være. Så om moralen kanskje ikke var all verden, vil jeg i hvert fall imøtekomme Arbeiderpartiet på de punktene.

Så var det interessant å høre det Jens Stoltenberg sier om hvordan man skal oppfatte disse halvannen sidene som offentligheten har fått når det gjelder budsjettforhandlingen med Regjeringen. Jeg vil imidlertid til mitt forsvar si at det står ingenting i disse papirene om inndekningen, og at det skal være kutt på andre områder. Men det er vel kanskje av de tingene som man foreløpig ikke har sagt noe om, før man har sagt det nå. Det er godt hvis det skal skje, men det øker selvfølgelig vanskelighetsgraden i forhold til det å bli enig med Regjeringen. Det er nok også en del ytterligere forbedringer som Regjeringen og Arbeiderpartiet burde ta sikte på for å få dette til å bli godt nok. Slik det vi har fått vite offentlig, er å forstå, har jeg dekning for det jeg har sagt, men jeg er glad for at det ikke er tilfellet.

Når det så gjelder skole – ja, nå lyser det allerede – må jeg si at når vi fikk 21,4 pst. av stemmene ved valget, tror jeg ikke vi har slitt så forferdelig med vår troverdighet på det området – snarere tvert imot. Jeg er helt overbevist om at dette har gått meget bra.

Når det gjelder hva vi skal bruke penger på, har vi vært meget tydelige: Den store og tunge økonomiske komponenten vil dreie seg om lønsspørsmålene. Nå er situasjonen den uheldige at det er staten som forhandler med lærerorganisasjonene. Derfor må disse forhandlingene komme på plass. Men så vil jeg gjenta det løftet jeg gav under hele valgkampen, nemlig at da følger vi opp med penger overfor kommunene.

Presidenten: Presidenten vil be replikanten om å holde seg til den tilmålte tiden.

Jan Simonsen (Frp): Jeg la merke til at det var ett tema representanten Petersen unnlot å snakke om i sitt innlegg, nemlig bekjempelse av kriminalitet, og det er kanskje også et signal.

Jeg har nå i seks år vært medlem av Stortingets justiskomite og fått anledning til å bli stadig mer forbauset over den veike holdningen Høyre har til kriminelle. I dag er det slik at kriminelle som får en samledom, ikke får full straff for samtlige av de kriminelle handlingene de har begått. Eller sagt på en annen måte: De slipper straff for enkelte av sine kriminelle forhold. Dette er selvsagt grovt urimelig. Men da Fremskrittspartiet foreslo å fjerne denne kvantumsrabatten og Rimi-prisen på straffeutmålingen, stemte Høyre mot forslaget. Høyre ville kun justere urimeligheten litt, men ikke fjerne ordningen.

Fremskrittspartiet har foreslått å fjerne adgangen til å idømme samfunnstjeneste for voldskriminelle. Sam-

funnstjeneste er en urimelig mild straffeform, som innebærer én times arbeid hver dag som erstatning for én dag i fengsel. Likevel stemte Høyre for at voldsmenn fortsatt skal kunne idømmes en så mild straff.

Slik kunne jeg fortsette å holde et langt foredrag om Høyres forslag og om Høyre som har stemt imot forslag fra Fremskrittspartiet om strengere reaksjoner mot kriminelle. Høyre har riktignok kommet med noen egne forslag, men det har vært pirk på overflaten og langt fra nok i et land hvor en drapsmann faktisk slipper unna med å sone gjennomsnittlig fem års fengsel, og hvor en pedofil overgriper vanligvis slipper unna med ett til to års fengsel.

Dette forbauser meg veldig. Høyre skal jo være et verdikonservativt parti som burde kjempe mot oppløsnings-tendensene i vårt samfunn. En god skole er sikkert fornuftig forebygging, men det er ikke nok. Mitt spørsmål er derfor: Hvorfor stemmer Høyre så konsekvent imot forslag om strengere straffeutmåling, og hvorfor har Høyre av alle partier en slik misforstått omsorg for de kriminelle?

Jan Petersen (H): Det var nok ikke slik at det bare var ett tema jeg ikke fikk anledning til å omtale i mitt kvartersinnlegg, det var svært mange temaer jeg gjerne skulle ha berørt. Men så vidt jeg skjønner, er det ett likhetspunkt mellom Carl I. Hagen og meg i dag, nemlig at ingen av oss snakket om kriminalitet, og jeg går derfor ut fra at denne replikken til meg har representanten Simonsen tenkt å gjenta på Fremskrittspartiets gruppemøte ved første anledning. Ellers har han intet som helst grunnlag for sine spørsmål, og det vet han godt som medlem av justiskomiteen.

Det vi ikke har stemt for, er Fremskrittspartiets overdrivelser. Alle vet jo at etter at andre partier tar standpunkter som er gjennomtenkte i forhold til utfordringen, legger Fremskrittspartiet alltid på bitte lite grann og drar det ut i urimeligheten, for deretter å komme tilbake med replikker som Jan Simonsen gjør, nemlig å påstå at alle andre stemmer mot fornuftige tiltak.

Den replikken som representanten Simonsen nå hadde, har han jo hatt i noen år, så i så måte kan jeg vise til tidligere svar. Dette dreier seg altså om Simonsens overdrivelser og urimeligheter. Den kriminalpolitikken Høyre står for, er en konsekvent og kontant kriminalpolitikk, og det vet han også selvfølgelig godt.

Jeg vil for øvrig si at jeg tror noe av det viktigste en kan gjøre når det gjelder gjentakelsesforbrytere, er å sørge for at straffesakskjeden blir vesentlig raskere gjennomført. Da ville mange av de problemene som jeg er helt enig i er problemer, unngås. Men nettopp Høyres forslag i saken er det riktige svaret på dette, og ikke Simonsens overdrivelser.

Jeg synes det er litt leit å høre at det siste representanten Simonsen, som i mange år har snakket om kriminalitet, har igjen, er å forsøke seg på replikker av denne typen. I virkeligheten føres det nå en så konsekvent kriminalpolitikk at Fremskrittspartiet har mistet en god del av sitt budskap på dette området.

Einar Steensnæs (KrF): Jan Petersen gir uttrykk for en åpenbar skuffelse, kanskje også klinger det litt mer som en anklage, over at sentrumpartiene denne gangen, som han sier, velger å gå til Arbeiderpartiet for å få til en budsjettenighet. La meg da minne om at det ikke er mer enn ett år siden Høyre var villig til å gå til Arbeiderpartiet for å oppnå budsjettenighet.

Så vil jeg gjenta det som jeg har sagt tidligere, at det som skjer i årets forhandlinger i forhold til forhandlingsstrategi, ikke er annerledes enn det som faktisk skjedde både i fjor og i forfjor. Forskjellen er bare den at denne gangen er kontantstøtten ryddet av veien som en avgjørende hindring fram til budsjettenighet. Det bringer oss selvfølgelig noe nærmere målet, selv om jeg hele tiden understreker at det først skal forhandles før vi kan innkassere noen slags gevinst eller seier. Det gjør oss selvfølgelig ikke til noen politisk kloning av Arbeiderpartiet, slik Jan Petersen gir uttrykk for, like så lite som det har hatt betydning for vår politiske profil at vi gjennom to år nå har oppnådd budsjettenighet med Høyre og Fremskrittspartiet. Vi beholder tross alt vår politiske identitet. Forhandlingens kunst er jo å gå inn i et kompromiss hvor begge parter kan leve med forliket og forsvare deler av det, selv om noe er til glede og noe kanskje er mer til ergrelse. Men slik er det i alle forhandlinger.

Vi vil fortsatt være ryddige i budsjettforhandlingene på den måten at vi vil sikre en fremdriftsplan som gjør det mulig eventuelt å kunne gjennomføre ryddige forhandlinger også med Høyre og Fremskrittspartiet om det skulle være nødvendig. Nå ryddet representanten Stoltenberg opp i det som jeg vil kalle desinformasjon om noe av det som står i forliket. Jeg har bare lyst til å si at når det gjelder forsørgerfradraget, så dreier det seg ikke om en innstramning, men om en forenkling, hvor forsørgerfradrag og barnetrygd er slått sammen, slik at satsene øker.

Jan Petersen (H): Dette var ganske interessant, for det er et papir som heter «Arbeiderpartiets krav til nødvendige omlegginger på statsbudsjettet for 2000», og det er det jeg har å forholde meg til. Det har nå Steensnæs døpt om til «et forlik». Betyr det at man faktisk har kommet svært langt i de substansielle forhandlinger? For hvis dette er å betrakte som et forlik, har man kommet lenger enn selve kravlisten. Men det er nå så.

Jeg vil for all del unngå den oppfatning at jeg fremtrer som personlig skuffet. Det jeg sa i innlegget mitt – og det holder jeg fast ved – var at jeg tror Steensnæs skuffer borgerlige velgere ved at Kristelig Folkeparti vender ryggen til andre borgerlige partier. Det er det jeg har sagt. Jeg tror nok at en del skattebetalere også er skuffet, og jeg tror en del småbedriftseiere fort kan bli skuffet hvis Jagland når frem. Kanskje man allerede er enig om hva det skal bli til – hvem vet? Og det er der skuffelsen vil ligge.

Det at Steensnæs sier at han nærmer seg dette på samme måte som i fjor, gjør det egentlig ikke noe bedre, og det endrer heller ikke min påstand, nemlig at regjeringspartiene begynner med Arbeiderpartiet og ønsker å bli enig det partiet. Det er bare i det øyeblikk man ikke blir enig med Arbeiderpartiet, at man går videre til andre partier. Det er

derfor ikke snakk om å likebehandle mulige samarbeidspartnere. Regjeringspartiene foretrekker Arbeiderpartiet. Det får vi bare registrere, for det er slik det er, og jeg tror ikke Steensnæs skal prøve å prate seg bort fra det.

Jeg tror også at representanten husker litt feil hvis han tror det var slik at Høyre og Arbeiderpartiet hadde laget et opplegg i fjor. Det vi husker, var at vi hele tiden sa at vi ønsket enighet med Regjeringen. Når det så ut til at det kanskje ikke ble noe av, sa bl.a. Arbeiderpartiet at da må vi finne frem til kriseløsninger. Til det vil jeg si at det måtte vi selvsagt gjøre, men det var for begge partiers åpenbare tilbakefallsposisjoner, for at landet i det hele tatt skulle få et budsjett. Men hva vi ønsket, var et samarbeid, og det er altså et ønske som Steensnæs ikke har, med mindre han får nei fra Thorbjørn Jagland.

John Dale (Sp): Fordi politiske parti generelt legg meir vekt på å presentere enkeltsaker og synspunkt knytte til ein eller annan aktuell situasjon, er det sanneleg ikkje alltid lett å få inntrykk av kva syn dei har på samfunnsutviklinga. For eksempel førde Høgre valkamp stort sett på ei sak, som viste seg å samla stor allmenn interesse. Det problematiske er at kjøret på ei slik populær enkeltsak gjerne vert oppfatta som forsøk på å kapra veljarar, og at det ikkje ligg noko meir bak. På dette punktet er naturlegvis folk sin skepsis stor. Difor fortener Høgres leiar og fleire med han å få eit spørsmål om ei anna sak, der striden utvitydig står om verdiar og samfunnssyn. Det gjeld EUs direktiv om retten til å ta patent på liv. Regjeringa har varsla at det frå norsk side kan verta lagt ned veto mot direktivet. Korleis vil Høgre stilla seg i ei slik sak? Å ta patent på oppfinningar har hittil vore lite omstridd, men det stiller seg annleis når det er snakk om å patentera biologisk materiale. Skal f.eks. enkelte multinasjonale selskap kunne tileigna seg makt til å driva biologisk einsretting? Skal slike selskap få sterkare kontroll med matproduksjonen i verda og dermed skvisa ut millonar av småprodusentar?

Det er ikkje utanforståande si sak å definera Høgre sin ideologiske ståstad, men likevel: Så sant Høgre er eit verdikonservativt parti, må svaret verta nei. Så sant Høgre vil ha ein marknad med mange aktørar med tru på mangfald, må òg svaret verta nei. På dette punktet står ikkje kampen om ei enkeltsak, men om eit samfunnssyn. Korleis ein enn snur og vender på det, burde alt peika i retning av at Høgre for ein gongs skuld seier nei til eit EU-direktiv. Vil det skje?

Jan Petersen (H): Dette var en pussig replikk, fordi jeg noterte meget nøye hva John Dale sa. Han sa nemlig at Regjeringen varsler at det «kan» bli aktuelt å nedlegge veto i denne saken. Og så spør altså et medlem fra et regjeringsparti opposisjonen om hva vi vil gjøre i en sak hvor regjeringspartiet bare sier at det «kan» bli aktuelt.

Til det må jeg si at Regjeringen må forelegge den saken for Stortinget med en anbefaling på vanlig måte. Men jeg registrerer at spøreren for sitt vedkommende bare sier at det «kan» bli aktuelt. For min del vil jeg si at det er en meget komplisert sak, ikke minst fordi det er en

språkbruk knyttet til den hvor ordene åpenbart binder tanken. Og realiteten er vesentlig mer mangfoldig enn det John Dale her gav uttrykk for. Det vil være å sette ting helt på hodet hvis det er slik at opposisjonen skal ta standpunkt før Regjeringen, men det er i og for seg ikke overraskende når vi vet hvilken regjering som spør.

Når det ellers gjelder det første han sa om skole spørsmålene, må jeg si at her er det helt tydelig ideologiske forskjeller. Det er en av grunnene til at man fattet så stor interesse for den saken. Det er en sak som har klare praktiske konsekvenser, samtidig med at det klart er forskjellige løsninger. Derfor var ikke dette noen enkel sak. Det er en meget viktig sak for Norges fremtid.

Erik Solheim (SV): Dagen i dag er en gledens dag, fordi den etter det jeg kan bedømme, representerer et vendepunkt i norsk politikk. Den trolige avtalen mellom Arbeiderpartiet og sentrumspartiene vil selvsagt gjøre det budsjettet som er lagt fram, iallfall litt bedre. Men langt viktigere er det at den etablerer et nytt samarbeidsmønster i norsk politikk, og at den på sikt peker framover mot en sentrum/venstre-flertallskonstellasjon i Norge.

Alle forstår at når dette samarbeidsmønsteret er lagt, kan det ikke være en varig situasjon at et parti med 35 pst. oppslutning støtter tre partier som til sammen har 20 pst.? Og det vil heller ikke være en varig konstellasjon at SV, som er større enn Senterpartiet og Venstre, ikke er en del av det. Det vil si: Vi vil bli en del av det.

Og hvor ny situasjonen er, ser vi jo aller best av Fremskrittspartiets opptreden her i dag, for helt inntil i fjor kunne Fremskrittspartiet bare knipse, så hadde de hele oppmerksomheten. Nå legger Carl I. Hagen fram hele parti programmet sitt til avstemning her i Stortinget som benkeforslag i et desperat forsøk på å komme seg ut av Skyggenes dal. Og du verden hvor gledelig det er!

Om også Høyre skulle få mindre innflytelse i denne situasjonen, må jeg si at det heller ikke er noen stor plage, verken for Stortinget eller det norske folk, for politisk troverdighet er viktig. Og noen større svikt i politisk troverdighet enn det Høyre har vist ved å gjennomføre en hel valgkamp med utdanning som toppsak, for så i Oslo, Norges største by, den viktigste kommunen Høyre styrer, å legge fram et budsjettforslag med det stikk motsatte, er det vanskelig å finne. Det er alvorlig. Aftenposten skrev på lederplass i går om

«en grotesk avstand mellom Høyres valgkamp og byrådets vilje til å satse på skolen».

Det står videre:

«Det som er ekstra ille, er at skolebudsjettet forteller om sviktende politisk gangsyn hos byrådet.»

Derfor framstår også budsjettforslaget som en reell nedprioritering av skolen fra byrådets side. Mitt spørsmål til Jan Petersen er: Hvis dette med utdanning i valgkampen var alvorlig ment, hvordan kan Høyre svikte så totalt at det kalles «grotesk avstand» i Aftenposten?

Jan Petersen (H): Jeg skjønner at Solheim har behov for å skyve en journalist foran seg, for det er ikke dekning for den slags uttrykk. Det vet Solheim meget godt!

Han vet bl.a. at Oslo-skolene har en meget høy ressurstilgang, hvor de f.eks. når det gjelder timetall, har et antall timer som tilsvarer nesten et helt års skolegang. Det er det tilbudet som har vært der.

Det diskusjonen har dreid seg om, har vært et beløp på 100 mill. kr, som ikke engang behøver å være 100 mill. kr, fordi det dekker utgifter i to forskjellige år. Det er uenighet om hva dette tallet består i. Men jeg kan forsikre Erik Solheim om at det budsjettet som ble vedtatt for neste år, vil være bedre enn de budsjettene som har vært vedtatt for inneværende år. Det er derfor ikke dekning for Solheims uttrykk. Han vet dessuten utmerket godt at i forhold til det jeg har lovet, som har dreid seg mye om lærerlønninger og lignende spørsmål, er vi helt på linje med de resultatene vi har fått.

Ærlig talt! Jeg synes at man nå skal slutte med dette. Erik Solheim vet like godt som meg at velgerne, slik de uttrykte det i valgkampen, har klar tillit til den skolepolitikken vi har lagt opp til. Og jeg skal kunne dokumentere ved resultater at vi er den tilliten verdig.

Ellers må jeg si følgende om Fremskrittspartiet: Det har især hos SV dannet seg den myten at Fremskrittspartiet har hatt en meget stor innflytelse over de politiske beslutningene. Og så er spørsmålet: Hvor da, på hvilke saker? Jo, på en del områder hvor det har vært åpenbart fornuftig, f.eks. når det gjelder innsatsstyrt finansiering. Men det som ligger i overtonen, at noen har vært presset til standpunkter som man egentlig ikke liker, og som egentlig ikke kan forsvares, er det ikke dekning for. Det er bare én gang Fremskrittspartiet virkelig har fått innflytelse på en måte som var meget uheldig, og det var da de gikk hånd i hånd med Arbeiderpartiet når det gjaldt IT Fornebu. Men det var også der problemet lå.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Johan J. Jakobsen (Sp): Årets trontaledebatt illustrerer hvor raskt situasjonen kan endre seg i løpet av ett år, både internasjonalt og nasjonalt. Under trontaledebatten for ett år siden var krisen i Kosovo i rask utvikling. En stod foran en tragisk konflikt som skulle utløse store tap av menneskeliv og ufattelige lidelser, før Milosevic bøyde av for et massivt press fra det internasjonale samfunn.

Fjorårets debatt var også preget av krisen i deler av verdensøkonomien, en krise som også slo inn i norsk økonomi, med svekket krone og sterk renteøkning som resultat. Sentrumsregjeringen måtte tåle sterk kritikk for den økonomiske politikken fra en for anledningen samlet opposisjon.

I dag er situasjonen en helt annen. Gjenoppbyggingen av Kosovo er i gang under norsk lederskap i OSSE og med norsk militært nærvær. Krisen i verdensøkonomien er på hell, oljeprisen er tilnærmet fordoblet siden i fjor høst, norsk økonomi er friskmeldt, inflasjonen er lav, sysselsettingen er rekordhøy, og Norges Banks styringsrenter er satt ned med 2,5 pst. siden nyttår. At kritikken fra opposisjonen er omtrent like sterk i år som i fjor, er en annen sak.

Trontaledebatten markerer også at vi nå er halvveis i stortingsperioden. Førstkommende søndag er det to år

siden sentrumsregjeringen tiltrådte, og 2-årsjubileet kan markeres i trygg forvisning om at sentrum er «liv laga» også som regjeringalternativ. Regjeringen har vist at den er styringsdyktig i en krevende og utfordrende situasjon, nasjonalt og internasjonalt, selv om Jan Petersen mener at partiene som danner regjering i dag, er for små. På terskelen til årtusenskiftet har sentrumsregjeringen lagt fram et statsbudsjett for år 2000 som viderefører den økonomiske stabiliseringspolitikken, og som markerer sentrums politiske profil ved å satse sterkt på helse og omsorg, en rettferdig fordeling og en forsterket miljø- og distriktsinnsats.

Selv om høstens lokalvalg ikke endrer Stortingets sammensetning, kan valget likevel få rikspolitisk betydning gjennom den politiske debatt valget har utløst. Høyre og Fremskrittspartiet – som hadde framgang ved valget – har, så vidt jeg har oppfattet, skjerpert tonen overfor Regjeringen, mens Arbeiderpartiet i år inntar en mer realistisk holdning til budsjett samarbeidet i Stortinget.

Budsjettprosessen har dermed kommet inn i et bedre spor og har fått en bedre start denne høsten enn hva som var tilfellet i 1998, da et budsjettforlik mellom sentrum og Fremskrittspartiet og Høyre kom i stand i tolvte time, etter en turbulent høst hvor det i en fase faktisk var en reell mulighet for at et budsjett samarbeid mellom Arbeiderpartiet og Høyre skulle kunne føre til regjeringsskifte.

Trontalen varsler at «Regjeringen vil forsterke arbeidet med utjamning av levekår», for som det heter i trontalen:

«*Et solidarisk Norge* betyr engasjement for bedre fordeling, rettferdighet og menneskerettigheter – både her i landet og internasjonalt.»

Gjennom flere år med oppgangskonjunkturer har Norge hatt en god velstandsutvikling som har kommet de fleste grupper i landet til gode. Men den utjevning melding som Regjeringen la fram i juni, dokumenterer at forskjellene i Norge har økt på 1990-tallet. Enkelte grupper har sakkert akterut i velferdsutviklingen, og dette er en stor utfordring for dette storting.

Utjevning meldingen er en oppfølging av Voksenåserklæringen og av Anne Enger Lahnsteins interpellasjon til statsminister Gro Harlem Brundtland våren 1996. Sentrumsregjeringen har allerede tatt viktige fordelingsgrep som viser at den «vil ta de økte forskjeller på alvor», for å sitere fra Voksenåserklæringen.

I 1998-budsjettet ble minstepensjonene økt med hele 18 pst., og i neste års budsjett foreslås det bl.a. konkrete omfordelinger til fordel for lavinntektsgruppene.

Gjennom utjevning meldingen utfordres Stortinget til å være med på et solidarisk krafttak for de grupper som har blitt hengende etter i velstandsutviklingen. Sentrums partiene ønsker bl.a.

- et mer finmasket sosialt sikkerhetsnett
- en mer sosial boligbygging
- en mer rettferdig skattlegging
- Gjennom høstens budsjettarbeid og behandlingen av utjevning meldingen får Stortinget anledning til å vise

at det er politisk vilje til å motvirke utviklingen mot et samfunn med økte forskjeller.

På Voksenåsen satte sentrums partiene seg djuve mål for distriktpolitikken. Og selv om flertallet i Stortinget i flere sammenhenger har motarbeidet Regjeringens distriktssatsing, er det skapt ny tro på at det skal være mulig å endre det flyttemønster som har fått utvikle seg på 1990-tallet. I trontalen varsler Regjeringen en forsterket distriktpolitisk satsing, bl.a. satsing på en videreutvikling av distriktenes lokale fortrinn gjennom et konkurransedyktig og kompetansebasert næringsliv. I statsbudsjettet for år 2000 forsterkes den distriktpolitiske innsatsen ytterligere i forhold til inneværende år, og budsjett opplegget fra Arbeiderpartiet kan tyde på at det skal være mulig å unngå at denne innsatsen svekkes.

Thorbjørn Jagland hadde i sitt innlegg en del interessante betraktninger omkring nasjonalt eierskap og statlig engasjement i næringspolitikken og rettet i den forbindelse kritikk mot Regjeringens håndtering. La meg gripe fatt i en viktig del av dette saksområdet, nemlig eierskap og struktur i finansnæringen som i dag er et høyst aktuelt tema.

I forbindelse med de aktuelle fusjonsplanene som for tiden verserer, har finansministeren sagt at Regjeringen vil legge vekt på de retningslinjer og de prinsipper som Stortinget har trukket opp. I korthet kan disse sammenfattes som følger:

- at det skal føres en restriktiv linje når det gjelder forsøk på oppkjøp av de største finansinstitusjonene
- at det er viktig med nasjonalt eierskap for å unngå utflagging, og at det er viktig å ha hovedkontorene i Norge
- at det er viktig med et visst statlig engasjement, bl.a. for å hindre oppkjøp
- at det bør være eierbegrensninger som kan hindre at enkeltinstitusjoner får en for dominerende posisjon

Arbeiderpartiets leder har i det siste opplevd en ganske intens oppvarming fra sentrale personer i finansnæringen. Hvilke konklusjoner Arbeiderpartiet vil trekke av disse konsultasjonene er foreløpig ukjent. Men når Jagland i debatten i dag reiser kritikk mot Regjeringens handlemåte nærmest på prinsipielt grunnlag, må det være lov å spørre om Arbeiderpartiets kritikk skal oppfattes slik at partiet mener at Stortingets retningslinjer bør endres? Har det skjedd ting i finansmarkedet som tilsier at det som var gjeldende politikk for et år siden, ikke gjelder lenger? Når denne kritikken reises med den styrke som i Jaglands innlegg, ville det være interessant for den videre debatt dersom dette kunne klarlegges i løpet av denne trontaledebatten. Spørsmålet er kort og godt: Hva mener Arbeiderpartiet?

Andre talere fra Senterpartiet vil ta for seg spørsmål bl.a. knyttet til næringsliv og utdanning.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jørgen Kosmo (A): Representanten Jakobsen hadde i og for seg et prisverdig innspill i forbindelse med behovet

for aktiv fordelingspolitikk i fremtiden hvis vi skal ha noe håp om å få en rettferdig fordeling av de godene vi har.

Jeg er enig i at mye av dette kan gjøres via skatt, kanskje kan de beste hovedgrepene gjøres via skatt. Men de grepene må gjøres for at det skal være mulig å gi folk i Kommune-Norge det tilbudet de trenger uansett hvilken status de har, uansett hvilke handikap de har. Da kommer det hele ned til at skal det være mulig å drive aktiv fordelingspolitikk i Kommune-Norge, må kommunene ha mulighet til å være aktive overfor de borgerne som trenger hjelp og støtte, og der det er nødvendig med tiltak for at de skal få aktive og meningsfylte liv.

Derfor er det så merkelig at en regjering som er utgått av Senterpartiet, som tidligere la stor vekt på kommunenes økonomi, faktisk nå går inn for mer øremerkede midler og mindre handlingsrom for kommunene.

Mitt spørsmål til representanten Jakobsen blir derfor: Vil det ikke være mulig i den fremtidige politikk fra Stortingets side å redusere de øremerkede midler gjennom stortings- og regjeringsbeslutningene og øke kommunenes frie inntekter, bl.a. slik som Arbeiderpartiet legger opp til i sitt forhandlingsinnspill, slik at kommunene kan få den nødvendige frihet?

Avslutningsvis var også representanten Jakobsen inne på hvordan norske kapitalinteresser skal forvaltes i fremtiden. Det er helt åpenbart at det ikke er slik at Norge flommer over av sterke privatkapitalister. Skal vi ha et sterkt og stabilt nasjonalt eierskap i norsk næringsliv, må man også akseptere at statens kapital går aktivt inn.

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg er helt enig med representanten Kosmo i at dette med skatt bare er ett viktig virkemiddel når det gjelder utjevningspolitikken. Derfor nevnte jeg også helt konkret både et mer finmasket sosialt sikkerhetsnett og en mer sosial boligbygging som andre viktige grep for å bidra til en slik utjevning.

Jeg deler også den oppfatning som representanten Jørgen Kosmo gav uttrykk for når det gjelder den kommunale sektors betydning for å yte offentlige tjenester, som også er en viktig del av utjevningspolitikken. Nå bør ikke representanten Kosmo være så overrasket og synes dette er så merkelig som det han nå gav uttrykk for, fordi det budsjettet som er lagt fram, tross alt er et hakk bedre enn den skisse og den ramme for kommuneøkonomien som ble vedtatt i forbindelse med kommuneøkonomiproposisjonen i vår. Jeg har registrert at Arbeiderpartiet nå ønsker å yte mer i frie midler til kommunene. Når vi har så sterk binding i øremerkede midler, vet også Kosmo utmerket godt at det har sammenheng med de viktige helse- og sosialreformene Stortinget har vedtatt, som forutsetter en slik øremerking. Dette er også vedtak som Arbeiderpartiet prisverdig har vært med på.

Når det gjelder det siste spørsmålet som representanten Kosmo reiste, nemlig dette med statlig engasjement, tar jeg dette som et slags delsvar på den utfordring som lå i mitt innlegg, nemlig hvorvidt Arbeiderpartiet fortsatt mener at statlig medvirkning og statlig eierskap kan være viktig, ikke minst for å hindre utflagging av viktige samfunnsinstitusjoner, som bankene og forsikringsselskapene fortsatt er.

Per Sandberg (Frp): Jakobsen representerer jo et parti som gjennom tidene har stått på barrikadene for distriktene, og har pålagt seg selv å være distriktenes parti. Da er det interessant å se at det i representanten Jakobsens innlegg i dag, kun er tre setninger som omhandler distriktspolitikk.

Jakobsen sier her at Regjeringen varsler en forsterket distriktspolitisk satsing. Så nevner han videre noe som er veldig interessant: «videreutvikling av distriktenes lokale fortrinn gjennom et konkurransedyktig og kompetansebasert næringsliv». Jeg vil gjerne få lov til å utfordre representanten Jakobsen på akkurat den setningen. Senterpartiet har jo vært det partiet som også har gått i bresjen for å legge særavgifter på norsk næringsliv, særlig når det gjelder miljø. Jeg snakker her om CO₂-avgiften, jeg kan også nevne passasjeravgiften for dem som skal fly bl.a. fra Jakobsens eget fylke, Nord-Trøndelag, og delingsmodellen som slår veldig negativt ut for Jakobsens eget fylke, et fylke med veldig mange små og mellomstore bedrifter. Jeg kan også gå tilbake og se på det med distriktsarbeidsplasser som Senterpartiet burde være opptatt av, nemlig i den forbindelse Aker Verdal og fiskerinæringen. Jeg vil i den sammenheng nevne Norske Skogs planer om bygging av varmekraftverk på Skogn i Nord-Trøndelag, som Senterpartiet er imot.

Representanten Jakobsen nevner også dette med at forskjellene er økt. Er det ikke da interessant å se at det faktisk er i de regionene som Senterpartiet har styrt, at forskjellene er størst? Mitt spørsmål til Jakobsen blir da: Ser ikke Senterpartiet og Jakobsen nå at man er nødt til å se med nye øyne på skatte- og avgiftspolitikken for at norsk næringsliv, ikke minst i distriktene, skal få like konkurransevilkår som sine utenlandske konkurrenter?

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg må være enig med representanten Sandberg i at jeg brukte ikke all verdens tid på distriktspolitikken, selv om det var et viktig innslag. Det har også sammenheng med at kommunal- og regionalministeren faktisk står på talerlisten, og vi fra Senterpartiet som deltar i denne debatten, må fordele litt på oppgavene – bare så det er sagt.

Når det gjelder distriktssatsingen, er det ingen grunn til å benekte det som kan leses direkte ut av budsjettene, både for inneværende år og for neste år, at den budsjettmessig fikk et markant løft i inneværende år. Og når vi fra et høyt nivå satser ytterligere på distriktene, slik også budsjettet for år 2000 viser, tror jeg nok at Senterpartiet med stor frimodighet fortsatt skal hevde at vi kjemper en kamp for distriktene.

Så må vi bare trekke den konklusjon at et av de saksområdene hvor Senterpartiets og Fremskrittspartiets veier skilles, nettopp er et område som Sandberg tok opp, nemlig miljøpolitikken. Vi må nesten oppfatte Sandberg slik at han er imot prinsippet om at forurenser skal betale, at han er imot prinsippet om at avgift skal bidra til å sikre miljøet, og han nevnte helt konkrete ting i den forbindelse. I samme forbindelse må vi også innenfor miljøsektoren nevne dette med gasskraftverk, for jeg har oppfattet at Fremskrittspartiet sier at de overhodet ikke har noen

betenkeligheter med å starte bygging av varmekraftverk ut fra en teknologi som faktisk er på vei ut. Så det Sandberg sa om miljøspørsmål, bekrefter bare en politisk realitet, at her skilles Senterpartiets og Fremskrittspartiets veier.

Inge Lønning (H): Senterpartiets parlamentariske leder var uglad over at Jan Petersen uttalte at regjeringspartiene er for små. Nå tror jeg Johan J. Jakobsen hørte litt feil der, for det Jan Petersen gjorde, var bare å sitere en uttalelse av Lars Sponheim, som jo er leder for et parti som vet noe om det å være liten, så han må vel anses som en ekspert på området.

Vi er vitne til en interessant speilvendning i denne trontaledebatten. De som har utgjort opposisjonen mot Regjeringen fremfor noen, Arbeiderpartiet, har lagt seg på den linje at man vil komme så tett innpå regjeringspartiene som mulig. Regjeringspartiene på sin side signaliserer tydelig at de ønsker intet høyere enn akkurat dette. Nå er det vel en overdrivelse å kalle dette for et frieri, som flere har gjort i denne debatten, for et frieri er jo et tilbud som forutsetter livslang troskap – og så langt er man vel ennå ikke kommet. Det er vel snarere innledende danseøvelser, kanskje til og med snarest å ligne med en leikarring så langt og ikke pardans.

Jeg la merke til i disputten mellom Johan J. Jakobsen og Thorbjørn Jagland tidligere i denne debatt at de to fremdeles var meget uenige om hvem som har ansvaret for Forskjells-Norge, om det er den sittende regjering eller om det er Arbeiderpartiet. Johan J. Jakobsen hevdet at det er arbeiderpartiregjeringene på 1990-tallet som har hovedæren eller hovedansvaret for dette, mens den nåværende regjering har innledet en ny kurs. Det har i så fall den nåværende regjering gjort med støtte av Høyre og Fremskrittspartiet.

Det blir vel tilbake et åpent spørsmål, for hvis det er så at Arbeiderpartiets regjeringer på 1990-tallet har hovedansvaret, så har jo disse regjeringer regelmessig vært støttet av Senterpartiet. Så da er vel partene felles om æren for at Forskjells-Norge er blitt slik som det er.

Johan J. Jakobsen (Sp): Min sidebemerkning til Jan Petersen om små partier fikk kanskje en litt annen brodd enn det som var ment. Jeg er selvsagt helt enig med Jan Petersen i at regjeringspartiene er for små, men de er ikke for små til å være styringsdyktige. Jeg skal gjerne bidra til å rette opp bildet av at vi er for små, jeg skal gjerne være med og arbeide for å skape et bredere og tyngre parlamentarisk grunnlag, men det som var mitt poeng, var at denne regjeringen gjennom to år har vist at den er styringsdyktig, og det til tross for at den har et smalt parlamentarisk grunnlag.

Jeg er enig med Inge Lønning i at det som har skjedd av meningsutvekslinger mellom sentrumspartiene og Arbeiderpartiet, ikke har noe med frieri å gjøre. Og jeg er helt enig med Inge Lønning i at begrepet frieri er lite dekkende, for det er nettopp litt av poenget med denne regjeringen at den ikke ønsker å binde seg i noen livslang troskap til blokker i Stortinget. Det med blokkuavhengig-

heten var jo noe av grunnlaget for at denne regjeringen kom i stand.

Når det så gjelder utviklingen av Forskjells-Norge på 1990-tallet, viser statistikken at i perioden fra begynnelsen av 1990-årene og fram til 1997 har forskjellene økt. Da er nok bildet litt for enkelt når Inge Lønning sier at dette er resultat av et samarbeid mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Det har nok vært langt større variasjon og bredde i konstallasjonene også på 1990-tallet, og jeg tror også Høyre her må være med og ta sin andel av ansvaret. Så hvis det Lønning sa om dette spørsmålet betyr at også Lønning og Høyre vil være med på en aktiv linje for å jevne ut forskjeller og redusere forskjellene, er dette meget hyggelig.

Olav Gunnar Ballo (SV): Det er kort tid igjen av dette århundret, selv om det blant representantene i denne salen synes å råde uenighet om hvor lang tid. Men når det gjelder EUs patentdirektiv, hørte vi representanten John Dale fra Senterpartiet ta det opp direkte overfor Høyre. Og er det noe som angår utfordringen for det neste årtusen, skulle det nettopp være patent på liv. Vi ser altså hvordan den moderne teknologien nå muliggjør en kartlegging av menneskelige gener og hvorledes noen også søker å patentere det som er naturens eget skaperverk, som om det skulle være skapt av mennesker. John Dale var befriende klar i sin utfordring til Høyre og Petersen desto mer uklar. Men det er jo naturlig å stille spørsmålet til Senterpartiets parlamentariske leder når en av hans medrepresentanter så klart utfordrer andre partier på EUs patentdirektiv. Betyr det Dale her sier, at Senterpartiet selv i regjering nå er helt klar på at de kommer til å gå mot EUs patentdirektiv, sette foten ned, bruke veto retten, slik at Norge ikke blir en støttespiller i forhold til patentdirektivet?

Johan J. Jakobsen (Sp): Jeg har faktisk oppfattet denne regjeringen slik at Regjeringen som sådan har sagt et krystallklart nei til patent på liv. Så har en sagt at det i den forbindelse kan være aktuelt når spørsmålet dukker opp, å bruke veto retten. Men som Ballo sikkert vet, finnes det også andre måter å møte en slik situasjon på. Jeg oppfatter dette som helt avklart når det gjelder Regjeringens holdning: Regjeringen har sagt nei til patent på liv. Og derfor var også John Dale på sikker grunn da han stilte sitt spørsmål til Høyre, som ikke har signalisert det samme standpunkt i Stortinget.

Berit Brørby (A): Jeg er glad for at Johan J. Jakobsen er opptatt av de samme områdene i politikken som vi i Arbeiderpartiet er: bedre fordeling mellom generasjonene og en mer rettferdig skattepolitikk. Men jeg må si at jeg gleder meg til budsjettforhandlingene og hva som da blir virkeligheten, og jeg tror nok at Johan J. Jakobsens 30-årige erfaring fra Stortinget kan komme godt med.

Men det er noen som ikke er like imponert over det Regjeringen nå har lagt fram, og det er kommunene. Det er sprik mellom trontalens intensjoner på dette området og virkeligheten. Det er derfor egentlig merkelig at Sen-

terpartiets fanesak gjennom flere år, styrking av lokaldemokratiet og styrking av kommuneøkonomien, har fått en slik skjebne. En kan vel si at Senterpartiet overlater den vanskelige oppgaven med å skjære ned på skole og oppvekst, til de nyvalgte lokalpolitikere. Handlefriheten til kommunene er så å si borte, og det er satt verdensrekord i øremerkede midler. En kan ikke øremerke seg bort fra trange totalrammer.

Mitt spørsmål er da: Ser ikke representanten Johan J. Jakobsen at for å ta vare på velferden, ta vare på det sikkerhetsnettet som han var opptatt av i sitt innlegg, styrke de offentlige tjenestene, må kommunene få større handlefrihet, få større handlingsrom? Hva vil Johan J. Jakobsen med sin 30-årige erfaring fra Stortinget bidra med for at lokaldemokratiet og kommunenes handlingsrom skal bedres? Eller for å si det med hans egne ord: Hvordan skal kommunene også bli mer liv laga?

Johan J. Jakobsen (Sp): Det er hyggelig å registrere at Berit Brørby både er glad og gleder seg til de forestående forhandlinger.

Når det gjelder kommuneøkonomien, er det egentlig litt interessant i dag å minne om det som skjedde høsten 1996, da bl.a. Berit Brørby og jeg satt i flere dagers forhandlinger og forhandlet fram en økning av kommuneøkonomien på mellom 4 milliarder og 5 milliarder kr. Dette er midler som fortsatt er i systemet, og som en hele tiden har bygd på toppen av. Så det er for så vidt litt av en skjebnens ironi at Berit Brørby nå opptrer i en helt annen situasjon. Men jeg skal gladelig gi Berit Brørby rett i at kommuneøkonomien er en viktig del av det sikkerhetsnett som skal bidra til trygghet og utjevning i samfunnet. Og når Berit Brørby spør helt konkret hva vi vil gjøre i denne situasjonen når det gjelder dette med øremerkede midler, har jeg tidligere svart på det i den replikken Jørgen Kosmo hadde til meg tidligere i debatten. Det som er situasjonen i dag, er at det ligger et kommunebudsjett på bordet som er et forbedret budsjett i forhold til det som ble stilt i utsikt i forbindelse med behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen i vår. I dagens situasjon har vi registrert at ett av de elementer som Arbeiderpartiet har lagt inn som en del av sitt budsjetttopplegg, er økte frie midler for kommunesektoren. Og det er klart at i Senterpartiet ser vi med forventning fram til denne diskusjonen. Vel å merke hvis dette kan innpasses innenfor en ansvarlig økonomisk ramme, vil dette være av de elementer i Arbeiderpartiets opplegg som det vil være lettest for oss i Senterpartiet å akseptere.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kristin Halvorsen (SV): Et av spørsmålene her i dag er om denne høsten betyr at det danner seg et samarbeidsklima i norsk politikk som gjør at Høyre og Fremskrittspartiet parkeres på den politiske sidelinjen der de hører hjemme ved inngangen til et nytt årtusen. Eller er det sånn at norsk politikk enda i to år framover i hvert fall, vil framstå som en øvelse for helt spesielt interesserte, med en regjering som ikke kan planlegge for mer enn

en halv dag av gangen, avhengig av Carl I. Hagens dagsform og Høyres litt mer dannede sarkasmer? Sånn har jo virkeligheten vært i to år under Bondeviks lederskap, og sånn kan det ikke fortsette.

Uansett hva som blir utfallet av høstens budsjettforhandlinger, tror jeg at det kan klargjøre for oss og for velgerne hvilke veivalg vi står foran i de neste to år. Dersom forhandlingene mellom Arbeiderpartiet og sentrum grunnstøter, og Høyre og Fremskrittspartiet på nytt får stor innflytelse over den økonomiske politikken framover, kommer alle partiene til å gå til stortingsvalget i år 2001 med en klarere sentrum/høyre-regjering enn det som har vært bildet for oss nå. I en sånn situasjon vil SVs rolle i norsk politikk være en klar opposisjonsrolle. Men for velgerne og for de fleste av oss vil man i mellomtiden – i løpet av to år – ta store og små skritt, og veldig mange av dem vil gå i feil retning.

Dersom Arbeiderpartiet og sentrum inngår et omfattende budsjettforlik, kan det være starten på en flertalls-konstellasjon i norsk politikk som gjør at det vil være mulig å sette seg noen langsiktige mål og jobbe systematisk for å oppnå dem. Da vil SVs rolle i norsk politikk være en klar utfordrerrolle i de sakene vi syns er viktigst, både overfor Arbeiderpartiet og overfor sentrum, for å oppnå resultater i forhold til politiske konkurrenter og kollegaer som vi vet har klangbunn når det gjelder de samme sakene som SV er opptatt av.

Et budsjettforlik med Arbeiderpartiet utfordrer sentrumsregjeringen. Det kan jo være begynnelsen på slutten. Det vil bety at de politiske forskjellene mellom sentrumspartiene utfordres i langt større grad enn det som har vært tilfellet til nå. Bondeviks ambisjon er jo at Kristelig Folkeparti skal bli et ledende parti på borgerlig side, mens Senterpartiets hjerte banker for en allianse mot venstre. Kristelig Folkepartis omsorg for små og store kapitalister kan bli satt opp mot Senterpartiets ønske om å styrke kommuneøkonomien og bekjempe forskjeller. Sentrumspartiene kan tvinges til å velge, og de bør tvinges til å velge.

Men heller ikke Arbeiderpartiet kan fortsette som før. Man kan ikke bygge en langsiktig flertallskonstellasjon i tråd med ånden i Thorbjørn Jaglands innlegg her i dag, hvis man også på neste landsmøte i Arbeiderpartiet inviterer Høyre til samarbeid, eller har som sidesport å påføre Regjeringen nederlag gjennom å la Opseth og Hedstrøm gå i frigang med sitt samrøre om IT Fornebu.

Arbeiderpartiet har funnet ut at de ønsker makt igjen. Nå må de klargjøre hva de ønsker å bruke den til og hvilke allianser de skal inngå i. Arbeiderpartiet med 65 representanter i Stortinget kan neppe finne seg i å være et beskjedent støtteparti for en sentrumsregjering med 42 representanter bak seg. Et forhandlingsresultat mellom Arbeiderpartiet og sentrum kan heller ikke variere mye fra det vi har sett er Arbeiderpartiets forhandlingsutgangspunkt, uten at det gjør Arbeiderpartiet til et litt tustlete støtteparti. Det er ikke de store grepene som ligger i Arbeiderpartiets forslag til endringer i sentrumsregjeringens statsbudsjett. Det er småflikking å foreslå f.eks. 1 milliard kr mer til kommunene og regne med at det skal

ta unna for den store satsingen på skole vi trenger neste år. Det er en begynnelse, men det er ikke de store visjonære løft, og man kan ikke variere mye ut fra det, etter SVs syn, uten at endringene som faktisk kommer, blir av altfor liten skala.

Hva er så SVs rolle i den situasjonen som nå har oppstått? SV har gjort et godt valg. Vi er større enn to av tre regjeringspartier. Vi ønsker å påvirke en flertallskonstellasjon. Vi har ambisjoner om å delta selv fordi vi har viktige og vesentlige saker på hjertet. Det er SV som har vært i forkant når det gjelder å utvikle en skolepolitikk for morgendagens samfunn. Det er vi som oppnår en politisk seier når veldig mange partier her i dag snakker om de utfordringene vi har når det gjelder Forskjells-Norge. Vi har fra før skattereformen ble vedtatt med virkning fra 1992, påpekt det som i dag er konsekvensene, nemlig at forskjellene i Norge øker og de 10 pst. rikeste drar fra. Man vedtok en oppskrift for at forskjellene skulle øke da man vedtok en ny skattereform. Og vi har lagt fram rapporter fra SVs side som Regjeringen nå har laget en stortingsmelding om, og som støtter vårt syn på dette området.

SV er også det partiet som utgjør Stortingets eneste miljøopposisjon. Og selv om det er tungt og trått når diskusjonene ikke går rundt det, har vi et stort ansvar ved systematisk å utfordre stortingsflertallet på miljøspørsmål. Og SV har i løpet av de siste årene jobbet systematisk for å presentere egen politikk. Det er veldig lett å henfalle til den rollen der man først og fremst er opptatt av å kritisere hva de andre gjør. Vi har slåss for å presentere vår egen politikk, bedt velgerne om oppslutning om det vi selv har på hjertet, og gjennom denne valgkampen har vi i veldig stor grad lyktes i å få det til. Folk har sluttet opp om SV, ikke fordi de har vært sure på andre, men fordi de har vært enig i våre politiske utfordringer.

Det som etter SVs syn er den største utfordringen inn i et nytt årtusen, er at man har blikket festet så høyt og ser så langt at man har det perspektivet på alle store og små saker som vi skal ta beslutninger om hver eneste dag, at resultatet av de beslutningene skal måles om 10 år og om 20 år, at retningen for det man går inn for på Stortinget og overalt ellers, er sånn at vi med hånden på hjertet kan si: Vi har tatt skritt i riktig retning, vi etterlater noe til ungene våre som er bedre enn det vi fikk fra våre foreldre.

Vi tror at velgerne er oppegående mennesker. Det er ikke nødvendigvis latskap som gjør at velgerne ikke kommer seg til valgurnene. Vi tror ikke at norsk politikk kommer til å utvikle seg i de nærmeste årene i retning av mer amerikansk valgkamp, hvor partiorganisasjonene og velgerne har én jobb å gjøre, og det er å hylle sin alltid tilstedeværende partileder. Tvert imot tror vi at vi har ganske krevende velgere som ikke finner seg i bare å komme én gang hvert annet år og gi beskjed om hvilke partier de ønsker skal ha makt, men velgere som ønsker dialog og som vil være med i de viktige veivalgene underveis.

Mange velgere etterlyser modige partier som tør å ta tak i noe av det som de selv føler er de viktigste utfordringene. Hvordan kan det ha seg at noen av de rikeste menneskene i hele verden befinner seg i en sånn tids-

klemme at de henger i stroppen hver eneste dag og har for liten tid til det som gir livet kvalitet? Hvordan kan det ha seg at vi i et av verdens rikeste land, med større muligheter enn noen andre, ikke klarer å ta tak i det som kommer til å være den vesentligste ryddejobben ungene våre får hvis ikke vi gjør noe, nemlig miljøsektoren? Vi tror det er mulig å mobilisere oppegående, interesserte politiske velgere på visjoner.

I en globalisert økonomi er det viktigere enn noensinne å definere hva som er handlingsrommet for politisk styring. Det betyr at man ikke som høyresida gjør, kan beskrive kapitalbevegelsene som naturkrefter og det politiske handlingsrommet som så stort at den eneste muligheten vi har, er å fly etter alle andre land og drive den samme undergraving av velferdsstaten gjennom skattedumping, dumping av sosiale rettigheter eller dumping av miljøstandarder.

For oss er det meget viktig at vi bruker de mulighetene Norge har som en veldig rik stat. Nesten alle andre land i verden misunner oss jo. Vi har et kjempedigert oljefond, men vi har ennå ikke klart å få noen etiske retningslinjer for det oljefondet som gjør at våre kroner der de yngler rundt i verden, er med på å dra verden litt i riktig retning. Vi har ennå ikke en bevissthet om at vi som har mye kapital på statens hender, kan bruke den kapitalen til å være en buffer i forhold til en globalisert verdensøkonomi.

Vi har en stor utfordring i Norge fordi vi er et oljeavhengig land. Men jeg må si at jeg forundres hver gang det virker som om det for stortingsflertallet er en overraskelse at Norge er et oljeavhengig land. På 1990-tallet har Norge investert nesten 700 milliarder kroner i oljesektoren, og da kan vi ikke sitte som noen måpende spørsmålsteget og lure på hvorfor i all verden vi er så oljeavhengige. Dette er et resultat av en bevisst, villet politikk.

Den stor utfordringen for oss nå er jo å investere like mye i det som kommer til å være morgendagens viktigste vekstnæring, nemlig kunnskap og kompetanse. Og da kan vi ikke småtusle rundt på skole- og utdanningssektoren. Vi må sørge for at vi har en skole- og utdanningssektor som er oppe og står utstyrmessig, men ikke minst innholdsmessig. Det er der SV mener at Høyre er den største faren for konkurranseevnen i Norge, dersom de skulle få gjennomslag for sin skolepolitikk. Jeg overraskes like mye hver gang jeg begynner å lese de 21 skolepunktene til Høyre. Vi skal altså måle unger. Alle 6-åringene i Norge skal – hvis Høyre får det som de vil – gjennomgå den samme prøven til den samme tida, og så skal man sitte og rette og se om en 6-åring på Sagene skole kan like mye som en 6-åring i Alta, Haugesund eller rundt omkring. Alle som vet noe om 6-åringene, vet at de er forskjellige mennesker. Det er ikke mulig å få dem inn i en firkant som kan måles. Det har ingen betydning hvorvidt en unge lærer å lese når han er fire år, eller først når han er åtte eller ni år. Poenget med en moderne skole må være at man tar utgangspunkt i enkeltindividet og dyrker den kunnskapstørsten som en 6-åring går inn skoleporten med, sånn at den gløder og blomstrer og er større når han er 16 år, og ikke er drept en gang for alle.

Vi har egentlig ikke hatt en skikkelig diskusjon i Norge om hva det nye kunnskaps- og kompetansesamfunnet betyr. Men den viktigste fordelingspolitikken vi kan bedrive, og den viktigste næringspolitikken vi kan bedrive, er å ha en kunnskaps-, kompetanse- og utdanningssektor som er oppe og står i forhold til framtidens utfordringer.

Den neste jobben vi må gjøre, er å se på hva som skal komme som erstatning for offshore-sektoren som nå sliter. Hva er det man kan i offshore? Man har veldig mye av de kunnskapene vi trenger for å få miljøsektoren til å bli det satsingsområdet som også kan være vårt viktigste næringsområde, nemlig energiøkonomisering. Det er ingen mening i at ikke Norge er like mye i front på dette feltet som f.eks. Danmark. Danmark har – ikke som sin største eksportvare, det er nemlig svinekjøtt – som sin nest største eksportindustri utviklingen av alternativ energi når det gjelder vindmøller. I Norge har vi et kjempepotensial både til å spare energi og til å bygge opp en ny kunnskapsbasert, framtidsrettet næring hvis vi tar dette på alvor. Og da må vi tenke annerledes enn det jeg ser mange argumenterer med nå når det gjelder elavgift: Det skal kompenseres fordi vi får økte utgifter noen og enhver av oss. Men det er jo ikke poenget ved å øke en elavgift. Poenget med å øke en elavgift må være at vi endrer handlinger, at vi sparer energi. Og hvis man hadde to tanker i hodet samtidig, kunne man delt ut det som er mulig økte strømutfgifter, som en sjekk til hver og en av oss, sånn at vi kunne gå og kjøpe de panelovnene eller det som trengs for at vi skulle spare energi. Da hadde man samtidig brukt en sånn avgiftsøkning til å dra i gang en framtidsrettet, kompetansebasert industri som vi kan leve av framover.

– Jeg har selvfølgelig alltid mer på hjertet enn det jeg rekker.

De store utfordringene når det gjelder Forskjells-Norge, er både innen skattepolitikken og ikke minst å sørge for at de som er fattige i verdens rikeste land, kommer opp på en levestandard som gjør at de får være med på det folk ellers gjør. Og da trenger vi skattepolitikken for å omfordele, sånn at om folk blir sjuke, om de lever av trygd, om de har noen problemer som det er vanskelig å komme seg ut av, betyr ikke det samtidig at de har så dårlig råd at de ikke kan delta i det som er vanlig.

Og den største skuffelsen for SV over en regjering som ønsker å gjøre noe med Forskjells-Norge i dette budsjettet, er at det gjøres så lite på boligsektoren. Der er det mange som ikke har den inngangsbilletten som gjør at man kan skaffe seg et trygt tak over hodet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grete Knudsen (A): I et godt og meget engasjert innlegg fra Kristin Halvorsen manglet imidlertid det faktum at det er et borgerlig flertall her i huset som faktisk også ønsket en annen kurs enn det både Arbeiderpartiet og SV har ønsket. Og det er her det nå synes å være en endret holdning, men det gjenstår jo ennå å se.

Arbeiderpartiet vektlegger å gripe utfordringene – som også Kristin Halvorsen var inne på – på miljøsidene, innenfor internasjonal politikk og fordeling hjemme og

ute, men jeg understreker i et globalisert Norge. Verden er også her.

Når det gjelder fordeling, er jeg enig med Kristin Halvorsen i at kompetanse og utdanning er avgjørende for å gi alle muligheter i et kunnskapsbasert samfunn. Og selv om jeg var uenig med Kristin Halvorsen da hun i valgkampen stod så hardt på at alt var galt i skolen, fordi jeg tror det vil føre mer til flukt enn til satsing, så er det en prisverdig innsats å ville det beste for skolen.

Men nå har Arbeiderpartiet lagt frem overfor regjeringspartiene en del områder nettopp på utdanningsiden som bør styrkes. Og selv om vi selvfølgelig ikke kan følge opp alt med hensyn til doseringen slik SV vil, har vi nå lagt vekten på noen dreininger som må skje, innen de frie midlene til kommunene, billigere barnehager, skolefritidsordninger, gratis skolebøker, universitets- og høyskolevektlegging og studentboliger. Spørsmålet går til Kristin Halvorsen: Er det disse områdene SV nå også vil vektlegge, eller er det noen andre områder på kompetanse og utdanning SV heller vil skal avgjøres her i Stortinget – ikke det som avgjøres andre steder?

Kristin Halvorsen (SV): Jeg synes egentlig ikke at sentrumsregjeringen har fått den utfordringen fra Arbeiderpartiet på politikk som de har fortjent i løpet av to år. Jeg er derfor veldig glad for at Arbeiderpartiet ser ut til å lagt om strategien, for det er mange vesentlige og viktige utfordringer framover der sentrumspartiene fortjener å utfordres; ikke minst fører nå mine gode venner i Senterpartiet en annen politikk enn det de gjorde i opposisjon.

På skoleområdet er det flere vesentlige utfordringer. Jeg ser at Arbeiderpartiet har lagt inn 1 milliard kr for å styrke kommuneøkonomien, slik at kommunene kan få gjort en bedre jobb når det gjelder skolesektoren. Men vi må ikke lure oss selv til å tro at dette er et kjempebeløp og at det er tilstrekkelig. Derfor skulle SV ønske seg at vi fikk flertall for følgende i Stortinget: Vi trenger en opprustning av skolen, og vi burde begynne i ungdomsskolen. Der er mistrivselen størst, der er det flest elever i klassene og der er det mange som mister motivasjonen. Vi må gjøre det både når det gjelder utstyr og skolebygg – bare når det gjelder skolebygg trenger vi antakelig en opprustning på ca. 14 milliarder kr, det er et kjempebeløp – men det trengs også når det gjelder innhold.

Vi trenger at barn og ungdom får lære sånn som læreplanen har skissert, men som i altfor liten grad bedrives rundt om i de mange klasserom. Det betyr at man må ha noen kroner sånn at en klasse kan jobbe på en annen måte og flytte undervisningen ut. Man må ha noen kroner slik at man kan invitere en ingeniør eller en snekker inn i skolen, sånn at skolen henger sammen med det arbeidslivet som ungene skal ut i. Man må ha en skole som gjør undervisningen så romslig at ungene kan jobbe i prosjekter og ut fra interesser og ut fra oppgaver som er viktige og vesentlige og framtidsrettet.

Odd Holten (KrF): Gjennom trontalen signaliserer regjeringen Bondevik mange store og sentrale oppgaver som venter på sine løsninger. Kristelig Folkeparti og Re-

gjeringen ønsker å arbeide for et varmere samfunn tuftet på de kristne grunnverdier, eller, som det sies i trontalen, at det arbeides «for en samfunnsutvikling preget av et solid verdifundament forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv».

Jeg har med interesse lyttet til representanten Kristen – unnskyld – Kristin Halvorsens innlegg, men jeg kan ikke se at jeg i nevneverdig grad opplevde at hun berørte disse tingene. Kan det være slik at det kun er budsjett som er avgjørende? Er det slik at verdispørsmål er et ikke-tema i SV?

Når det gjelder vold, rus og oppløsning, opplever vi jo at det er stadig større utfordringer, og utryggheten tiltar. Skal det lykkes å få taket på dette store og viktige samfunnsproblemet, er det ikke tvil om at det må bygges et varmere samfunn for oss alle. Kan Sosialistisk Venstrepartis representant her i tilknytning til trontalen gi et synspunkt på hva de vil legge til grunn for sitt arbeid med et tryggere samfunn, og hvilket verdifundament står SV på i så måte?

Kristin Halvorsen (SV): Jeg hadde en sløydlærer en gang som kalte meg for Kristian i hver time. Jeg skjønnte egentlig at jeg hadde valgt feil valgfag, men Odd Holten og jeg kjenner hverandre så godt at han vet hva jeg heter hvis han tenker seg om.

Så til dette med verdispørsmål. For oss ligger jo det under og over og rundt all politikk vi holder på med, også når det dreier seg om kroner og øre. Vårt utgangspunkt er at alle mennesker har lik verdi. Hvis man tar det skikkelig innover seg, stiller det veldig store krav til politikken. Det betyr nemlig at hver eneste unge, uansett hva slags utgangspunkt man har, skal ha de samme muligheter og rettigheter, ikke bare i Norges land, men også verden over. I dag blir altså verdensborger nr. 6 milliarder født, så jeg i avisen. Jeg vet ikke om vi finner ut akkurat hvilken person det er. Men det stiller enorme krav til oss hvis man tar utgangspunkt i at alle mennesker har lik verdi i en verden så preget av fattigdom, og 4 millioner mennesker i et av verdens rikeste land skal gjøre en jobb. Da må man holde oppe solidariteten, og hver eneste dag når man ser noen som sliter med helt andre utfordringer enn det vi gjør, tenke: Det kunne ha vært oss. Det kunne ha vært Odd Holten og meg og flere rundt i salen som var født under helt andre betingelser. Det er urimelig at ikke de får samme sjanser som oss. Men da hjelper det ikke bare med noen små puslerier i statsbudsjettet. Da må vi jo jobbe for et økonomisk system i verden som omfordeler mellom oss, og som gir mindre makt til de store internasjonale selskapene, som i altfor stor grad presser på standarder som er viktige for utviklingen og for miljøet. Det er den store utfordringen vi har hver eneste dag i norsk politikk. Men den jobben vi også har i Norge, er å sørge for at det er størst mulig oppslutning blant de 4 mill. menneskene om å se flere enn seg selv. Vi kommer ikke lenger i et demokrati enn at vi har folk med oss.

Inge Lønning (H): Det er alltid interessant å lytte til SVs leder. Jeg skal ikke gå inn i noen utdanningsdebatt

på det grunnlaget hun inviterte til når det gjaldt henvisningen til Høyres 21 punkters program – bare anbefale at hun gjør enda et forsøk når det gjelder lesning, og kanskje kommer litt lenger enn til det punktet hun nevnte, som var ganske grunnleggende misforstått.

I Dagsavisen for 9. oktober i år har Erik Solheim en større artikkel under overskriften «Partiene må fornye seg», med undertittel «Gir «høyre» og «venstre» lenger mening?»

Artikkelen er en lang argumentasjonsrekke for at det ikke lenger gir noen særlig mening, og at den tradisjonelle plassering av partier og standpunkter på høyre/venstre-aksen blir mindre og mindre interessant.

Nå hørte jeg ikke så veldig mye i Kristin Halvorsens innlegg om fornyelse av SV eller SVs standpunkter. Derfor føler jeg trang til å stille henne noen spørsmål i denne sammenheng. Et av de punktene Erik Solheim nevner, er holdningen til det europeiske samarbeid. Jeg siterer:

«Heller ikke EU passer inn i et høyre/venstre-mønster. I Norge ble det regnet som venstrevidd å si nei, mens høyresiden stort sett sa ja. I den europeiske debatten er hovedbildet det motsatte. Motvilje mot EU er sterkest på ytre høyre, mens venstrepartier stort sett er positive.»

Så fortsetter neste avsnitt med en nesten lyrisk lovsang til globaliseringen og en tilsvarende klar avgrensning mot de kreftene som isolerer seg i forhold til globaliseringsprosessen. Jeg tillater meg å sitere igjen:

«Den rødbrune isolasjonismen må bekjempes av alle seriøse krefter, både det anstendige høyre og det rasjonelle venstre.»

Dette er jo ganske interessante toner fra Kristin Halvorsens forgjenger, og derfor er mitt spørsmål: Er det håp om en utenrikspolitisk fornyelse i SV? Og kan den fornyelsen gå i den retning som den tidligere utenrikspolitiske talsmann for partiet i forrige periode har gått?

Kristin Halvorsen (SV): Ja, det var noen såre lokketoner fra en tidligere leder i Europabevegelsen, som jeg ser leser alt med stor interesse i håp om at den neste EU-kampen i Norge kan vinnes.

Jeg synes ikke det er behov for SV å revurdere sitt syn på EU-spørsmålet. Men det Erik Solheim skriver i den artikkelen, er helt riktig, at de begrunnelsene som veldig mange i Norge hadde for å si nei til et medlemskap i EU, var tuftet på et ønske om å utvikle Norge i en annen retning enn det som var EU-prosjektet. Det store spørsmålet framover er jo om vi har klart å gjøre det, eller om det er sånn nå at vi har en nei-regjering som i veldig stor grad har gjort jobben på vegne av ja-siden.

La meg ta noen litt langsiktige utfordringer. Hvis vi ser på offentlig sektors andel av brutto nasjonalprodukt på 1990-tallet i Norge – det høres litt fjernt ut når man sier det sånn, men det er jo egentlig det vi ser hver eneste dag med standarden i skolen i forhold til standarden hjemme – har den offentlige andelen av økonomien blitt betydelig redusert. Det betyr altså at den økonomiske veksten først og fremst har gått til økt privat forbruk. Veldig mange på nei-siden sloss mot et EU-medlemskap

som ville påført en økonomisk logikk som gikk i den retning, og nå har vi kommet dit selv. Da er jo utfordringen til stortingsflertallet å gripe fatt i det og sørge for at man får en oppegående offentlig sektor og et velferdssamfunn som det store flertallet i Norge ønsker å slutte opp om og ikke ønsker å kjøpe seg fra gjennom private løsninger. SV har aldri vært noe isolert parti. Vi har tvert imot vært et internasjonalt orientert parti med ambisjoner om å samarbeide på tvers av landegrensene og på tvers av verdens regioner om de viktigste spørsmålene for fremtiden, og det skal vi fortsette med.

Morten Lund (Sp): Jeg ønsker å høre Kristin Halvorsen snakke i to minutter om ett tema: om stimulanser til dem som skal skape de mange hundre tusen nye arbeidsplassene i private bedrifter de nærmeste årene.

Det går svært bra med sysselsettingen i Norge. Bedre enn før, under andre regjeringer. Og det går bedre enn i EU-landene. Denne utviklingen ønsker Regjeringen skal fortsette. Det må skapes mange hundre tusen flere arbeidsplasser i bedrifter med private eiere de neste 20 årene. Ikke minst for å finansiere en god skole og eldreomsorg må vi lykkes med dette. For å få til det må vi friste mange flere til å bli bedriftseiere. Vi må gi dem økonomisk starthjelp som gründere. Vi må si til dem at vi unner deg å bli rik hvis du lykkes med å skape nye arbeidsplasser, og vi må friste dem som allerede er rike, til å investere i nye småbedrifter istedenfor i de store bedriftene, og her i Norge istedenfor i utlandet.

Langsiktig trygghet for disse jobbskaperne og investorene er like viktig som å skape langsiktig trygghet for arbeidstakerne. Energisektoren som et satsingsområde er nevnt av Kristin Halvorsen, og jeg er helt enig. Og vi har en rekke slike satsingsområder. Men det blir ikke satsing på disse områdene uten at noen privatpersoner finner ut at de skal starte med det istedenfor å bli arbeidstakere, som de fleste foretrekker i dag. Det er klart at det er det som er tryggest, f.eks. innenfor offentlig sektor. Men vi trenger de inntektene fra de mange, mange små bedriftene framover – mye mer enn hittil, for oljeinntektene kommer til å bli redusert.

Hvilke offensive grep har SV for å stimulere private jobbskaperne, bedriftseiere og investorer slik at vi får mange nok og spennende arbeidsplasser utover hele landet?

Kristin Halvorsen (SV): Først må jeg si at jeg er uenig i den analysen som Morten Lund gir. Han beskriver offentlig sektor, skole og utdanning som en utgiftspost som betales av den verdiskapingen som det private næringslivet, og i dette tilfellet småbedriftene, står for. Vi er uenig i det synet på verdiskaping fordi skole og utdanning er en vesentlig del av verdiskapingen. Hvis vi ikke satser skikkelig på en skole med høyere standard både når det gjelder utstyr og innhold enn det vi har i dag, er det nettopp det private næringsliv som kommer til å lide for det.

Jeg har utfordret bedriftsledere mange ganger, og jeg vil gjerne gjøre det igjen: Ta en tur til den nærmeste sko-

len, bli der en dag, se om de jobber slik framtidens arbeidskraft kommer til å jobbe. For det Morten Lund har helt rett i, er at bare innen år 2020 er halvparten av de arbeidsplassene vi trenger fram til da, ennå ikke oppfunnet. Vi trenger en helt annen utvikling og kreativitet på dette, men kunnskap er nøkkelen.

Når det gjelder offentlig politikk i forhold til det, tror jeg vi har gått altfor langt i å la SND virke som en helt vanlig bank med altfor lite romslighet når det gjelder mulighet for å ta risiko. Det er forslag som SV har fremmet tidligere, og som vi kommer til å fremme igjen. Men hvis man skal komme dit Morten Lund ønsker, må man også ha romslighet for at noen gründere kommer til å mislykkes. Hvis vi skal finne det som virkelig er de nytenkende arbeidsplassene fremover, vet vi at noen vil prøve seg og kommer til å mislykkes. Da må man ha noen til å finansiere som også tar høyde for at noen kommer til å mislykkes i jakten etter de gullkornene vi trenger. Det er vår viktigste utfordring til sentrum når det gjelder småbedriftenes rammebetingelser.

Sylvia Brustad (A): SVs og Kristin Halvorsens engasjement for skolen er prisverdig, slik også Grete Knudsen påpekte, men vi i Arbeiderpartiet var nok noe overrasket da SV i valgkampen brukte nesten like mye skyts mot Arbeiderpartiet som mot høyrepartiene, særlig når man vet hvem som har lagt grunnlaget for lik rett til utdanning i dette landet.

Jeg er glad for at tonen fra Kristin Halvorsen nå er litt annerledes enn den var da, men man må jo si at det som SV foreslår, er ambisiøst. SV var også blant de mest rausse, for å si det mildt, med en lovnad på 10 milliarder kr til skolen og også med lovnader om lønnsøkninger for lærerne som er beregnet til ca. 5 milliarder kr over fire år. Kristin Halvorsen sa i en valgdebatt at kassaapparatet går. Kanskje er det slik at SV hadde trengt enda flere kassaapparater.

Arbeiderpartiet er også for en styrking av skolen. Vi har også lagt fram våre konkrete forslag til det. Ikke minst er det viktig med en styrking av kommuneøkonomien, og vi har da foreslått, som det er sagt her tidligere, ca. 1 milliard kr mer i friinntekter utover andre satsinger til skolen. Jeg er litt overrasket over at Kristin Halvorsen kaller det for småtterier. Vi i Arbeiderpartiet akter å holde det vi lover. Jeg synes også det er et poeng å ikke skape urealistiske forventninger.

Jeg har to spørsmål: Hvordan har SV tenkt å finansiere sine enorme valgløfter innenfor skolen? Hvilke budsjetter skal det tas fra? Det andre spørsmålet er: Hvordan har SV tenkt å få til økte lærerlønninger om ikke dette skal foretas i Stortinget, og slik frata organisasjonene i arbeidslivet et uvurderlig ansvar?

Kristin Halvorsen (SV): For det første kjenner jeg meg ikke igjen i Sylvia Brustads beskrivelse av SVs jobb i valgkampen. Vi brukte ikke mye tid på å skjelle ut Arbeiderpartiets skolepolitikk i valgkampen. Faktisk kan jeg ikke huske at jeg har hatt et eneste innlegg i den retning. Vi brukte tid på å slåss for vårt eget syn på skole,

vårt eget syn på at vi ønsker oss en mer mangfoldig skole med mer plass til enkeltindividet – en skole med ressurser som gjør at man kan se hvert enkelt menneske, også selv om det er lite, som et unikt individ.

Men jeg tror det er noen svakheter ved de skolereformene Arbeiderpartiet har innført. Jeg tror f.eks. at de yrkesfaglige studieretningene er blitt – ikke for teoretiske, det blir feil å si, for mange tilnærmer seg teori gjennom praktisk arbeid, men for abstrakte, for fjerne i forhold til den måten mange ungdommer ønsker å lære teori på, for firkantete, for lite romslige i forhold til å lage noen andre utdanningsløp som gjør at en kan komme igjen når en er 18 eller 19, istedenfor å gå rett videre fra en skolebenk til en annen. Det jobber vi med i Stortinget. Vi kom et stykke på vei i forrige uke, og det skal vi fortsette med.

2,5 milliarder kr til styrking av skolen pr. år, som var SVs forslag i valgkampen, er ikke overbud, er ikke for mye. Det er egentlig litt for lite. Dere i Arbeiderpartiet vet like godt som oss at det trengs 14 milliarder kr bare for å få skolebyggene opp og stå. SV mener at det er mer ansvarlig politikk enn å la være å bruke 1 milliard kr av oljefondet. Nå settes det av 79 milliarder kr over Regjeringens budsjett. Hvis vi satte av 78 milliarder kr, hadde vi hatt 1 milliard kr til investeringer hvert år i fire år i ungdomsskolen. Hvis vi også omfordelte når det gjaldt bruk av rederiskatt, tettet igjen noen hull i skattesystemet som bare de aller rikeste i Norge kan benytte seg av, hadde vi den halvannen milliarder som vi trengte for å gjøre den skolesatsingen som SV foreslo. 2,5 milliarder kr er ikke mer enn ½ pst. av statsbudsjettet. Hvis en vil, og mener at kunnskap er viktigst, er ikke dette mer enn det som trengs.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Gunnar Kvasheim (V): Det er naturlig å benytte det nært forestående sekelskiftet til å løfte perspektivet litt ut over de dagsaktuelle sakene. Vi går ut av et århundre med sterke ideologiske brytninger, med krig og med ufred, men også med en enorm framgang for mange mennesker.

En av forklaringene på den lave valgdeltakelsen i september var at partiene angivelig er blitt for like. Ideologiene erklæres igjen for døde. Jeg vil si det slik: Noen av ideologiene er døde. Andre er svekket og utvannet. I dag kan det f.eks. ikke sies å eksistere noe genuint sosialistisk parti i denne sal.

Den idéretningen i europeisk politikk som sterkest har stått seg gjennom det århundre vi nå legger bak oss, er den liberale. Stadig flere leter nå etter svarene i det liberale rommet, i brytningen mellom individets frihet og de gode fellesskapsløsningene.

Norges eldste parti ble stiftet i den radikale, politiske liberalismens ånd. Det Venstre har tapt i politisk styrke som parti, har vi vunnet ved at våre ideer har fått gjennomslag i andre partier og i samfunnet. Men ingen andre partier kan som Venstre representere det liberale grunnsynet. Et parti som er uavhengig av særinteressene, har spesielle forutsetninger for å bidra til helhetstenkning i et samfunn der sektorinteressene er svært sterke.

Reaksjonene på Ytringsfrihetskommisjonens innstilling viser disse motsetningene. Kommisjonen har gjort et grundig og godt arbeid, tuftet på et prinsipielt begrunnet helhetssyn. Dette kan lett drukne i avgrensede interessers angrep, slik vi allerede har sett. Venstre ønsker å ha en helhetlig og prinsipiell overbygning i disse viktige spørsmålene.

Kommisjonen snakker om det frie, myndige menneske. Begrepet er nærmest identisk med det Venstre omtaler som borgeren. Et fritt, åpent og demokratisk samfunn forutsetter frie og bevisste borgere, som tar ansvar for seg selv, for hverandre og for fellesskapet. I dette spennet skapes det gode liv og de gode løsningene.

Verdier må brytes i åpen debatt. Det var derfor naturlig at Thorbjørn Jagland i sitt hovedinnlegg i dag henvendte seg til Venstres leder Lars Sponheim da han understreket betydningen av å ha en kritisk opposisjon og en kritisk debatt. Venstre tror på den opplyste og kritiske offentlighet. Vi tror på kulturens foredlende betydning, og vi vektlegger skolens oppgave i å utdanne selvstendige, bevisste borgere som ikke godtar hva som helst, men som gjør sine egne valg. Universitetene skal ikke bare utdanne nyttige arbeidstakere. De skal også være en intellektuell motmakt. Derfor vil Venstre ha sterke, selvstendige akademiske miljøer.

Jeg tror at vi nå går inn i en tid der vi i enda større grad skal forme det liberale Norge. I dette samfunnet vil intoleranse, rasisme og fordommer bli mer og mer akterutseilt, plassert på historiens skraphaug på samme måte som de totalitære ideologiene som de på mange måter er et produkt av.

Men det er fortsatt en lang vei å gå før vi har noe å skryte av. Mange innvandrere og barn av innvandrere plasseres i en slags tjenerklasse, i jobber som nordmenn ikke vil ha. Vi misbruker verdifulle krefter.

Jeg håper årets valgkamp innebærer et varig stemningskifte i den til tider uverdige debatten om innvandrings- og flyktningsspørsmål i Norge.

Venstre har formulert noen av sine visjoner for det liberale Norge under overskriftene: et nyskapende Norge, et bærekraftig Norge og et enklere Norge.

Et enklere Norge er nødvendig for å gi fornyet legitimitet og styrke til offentlig sektor, gjennom en effektiv og serviceorientert virksomhet.

Velferdssamfunnet står overfor store utfordringer, og vi kan ikke tillate at det sløses med ressursene, slik at oppgavene ikke blir godt nok løst, og tilliten til fellesskapsløsningene undergraves.

Vi skal ha et nyskapende Norge, fordi vi må bort fra den tradisjonelle norske råvareklemmen og over i en mer kunnskapsbasert næringsutvikling. Derfor vil Venstre satse på utdanning, forskning og entreprenørskap. Vi er glad for at Regjeringen har startet en nødvendig og viktig opptrapping av forskningsinnsatsen.

Sterke næringsinteresser er mer opptatt av å ta vare på etablerte strukturer. Det er slett ikke slik at det bare er det offentlige som bremser. Venstre vil være advokat også for det ufødte næringsliv. Vi vil ha gode vilkår for det personlige eierskap. Dette er ikke å støtte de rike, men nødvendig og riktig næringspolitikk, også for fellesskapet.

Venstre vil ha et bærekraftig Norge. Vi er skuffet over den konservatisme som preger de store opposisjonspartiene i miljøspørsmål. Kampen for å bygge ut de siste vassdragene, for å bygge gasskraftverk med foreldet teknologi mens fornyelsen skjer i stor fart, er ikke bare konservativ, den er reaksjonær. Flertallet har nærmest parkert innstillingen fra Grønn skattekommisjon og unnlater dermed å bruke de mest effektive virkemidlene for et bedre miljø, både på kort og på lang sikt.

Vi ser mer håp i det lokale arbeidet med Agenda 21, der allerede 150 kommuner og alle fylkeskommunene er i gang med å lage planer for en bærekraftig utvikling. Det er også viktig at Regjeringen i høst legger fram en stortingsmelding om rikets miljøtilstand.

Rune Slagstad har i boka «De nasjonale strateger» definert venstrekapitalismen som et styringskompromiss mellom markedseffektivitet og etiske og demokratiske hensyn. Dette er fortsatt grunnleggende for Venstre, og det er en stor utfordring i en tid med globalisering og liberalisering i verdensøkonomien. Gamle styringsinstrumenter virker ikke lenger.

Svaret på dette er ikke å være imot globaliseringen eller å gi markedskreftene skylda for alt som er vondt og vanskelig. Det er mange nok eksempler på hvor galt det kan gå hvis nasjoner prøver å lukke seg inne bak proteksjonisme og å lage egne spilleregler. Poenget må være å styrke de internasjonale regler for å ivareta demokratiske, sosiale, menneskerettslige og miljømessige standarder i handel og samkvem. Poenget må være å bruke markedøkonomisk effektivitet og fleksibilitet til beste for enkeltmennesker, samfunn og miljø. Venstre vil styre i stort og slippe løs i smått. Målet er det som tjener summen av enkeltmennesker best, ikke ideologiske besvergelses om markedøkonomiens totale velsignelser eller totale ubrukelighet. De fornuftige avveiningene finnes her, som i mange andre sammenhenger, i det liberale sentrum.

Vi ser også store utfordringer i debatten om strukturer og eierskap i finansnæringen, oljenæringen og annen storindustri. Venstre er opptatt av å finne balansen mellom viktige nasjonale interesser i form av norsk eierskap og norske kompetansemiljøer og en tilpasning til en ny virkelighet som krever mer internasjonalt rettede og sterkere enheter i disse næringene. Svaret er ikke å skape tilnærmede monopoler i det norske markedet. Venstre vil nå som før være i første rekke i å bekjempe maktkonsentrasjoner. De tjener ikke forbrukernes interesser. De er heller ikke i samfunnets interesse.

I etterkant av høstens lokalvalg inviterte stortingspresidenten til debatt om den synkende valgdeltagelsen. Venstre tok fatt i dette allerede i valgkampen, og presenterte en handlingsplan i 20 punkter for å styrke lokaldemokratiet, herunder spredning av lokalvalgene og mindre statlig overstyring.

Ingen andre partier tok opp hansken før valget. Etterpå har det kommet noen på banen, blant andre Thorbjørn Jagland, som i en artikkel i Dagbladet tar opp en del av disse spørsmålene. Det Jagland skriver, er ikke nytt og oppsiktsvekkende. Det nye er at det er han som skriver

det. Han tar et massivt oppgjør med troen på sentralisering og snakker for åpenhet og fleksibilitet – gode liberale verdier som har brynt seg mot sosialdemokratisk tenkning i flere årtier.

Det nye århundret bærer i seg store muligheter. Venstre ser med optimisme og framtidstro på de utfordringene vi står overfor, nasjonalt som internasjonalt.

Fattigdomsproblemene er fortsatt påtregende, men det har også skjedd store forbedringer de senere årene. Demokratiet vinner fram i stigende grad. En åpnere verden gjør det vanskeligere å undertrykke eget folk uten konsekvenser.

Venstre er Norges eldste parti og har en stolt historie. I dag kan vi spille en viktig rolle som det genuine, liberale sentrumpartiet. Regjeringsdeltagelsen gir oss anledning til å endre politikken i vår retning på mange viktige områder. Det gjelder næringspolitikken, utdanningspolitikken, miljøpolitikken, arbeidet med å forenkle det offentlige apparatet og arbeidet med å sikre velferd og sosial rettferdighet.

Venstre skal også være med på å sette stempel på det Norge som skal utformes i et nytt århundre: Står det til oss, skal det bli det liberale Norge.

A s m u n d K r i s t o f f e r s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Grethe G. Fossum (A): Jeg må innrømme at Vestre har klart å selge seg som et parti som ville inn i Regjeringen for å få større åpenhet, luften ut i Arbeiderpartiets maktkorridorer og høyne muligheten for folk til å ytre seg fritt. Like flinke har de nok ikke vært til å gjennomføre sine meninger i praksis.

I en debatt om yringsfrihet på TV for ikke lenge siden sa representanten Kvasheim at alle gamle steiner måtte snus for at yringsfriheten skulle få råde. Til og med markedsføringsloven, som hindrer kjønnsdiskriminerende reklame, skulle bort. Kvasheim ser ut til å mene at vi lever i et så sunt samfunn, med så myndige mennesker, at våre holdninger vil styre bikinipikene bort fra bilpansrene, slik vi en gang hadde det. Da er mitt spørsmål: Hvem er det som styrer Venstres liberale samfunn? Det er nemlig slik at Venstre i regjeringsposisjon på ingen måte synes det er så viktig med pressestøtte. Gang på gang er de med på å forhandle fram en svekkelse av pressestøtten – en ordning som yringsfrihetskommisjonen har understreket er en av de viktigste for å ha den frie ytring i det offentlige rom. Da er mine spørsmål til representanten: Finnes det for Venstre ingen styringsredskaper, som f.eks. lover som gir holdninger eller økonomiske støtteordninger, som pressestøtten, som gir bedre mulighet for yringsfrihet? Eller er det liberalistiske Venstres eneste prinsipp markedskreftene, de eneste kreftene som gir et sunt samfunn med det myndige menneske?

Gunnar Kvasheim (V): Jeg vil først rette opp den åpenbare misforståelse at det ikke har blitt større åpenhet

(Kvassheim)

som resultat av den nye regjeringens håndtering av denne typen spørsmål. Næringsdepartementet, som jeg nylig så en statistikk for, kan vise til at man i langt flere saker blir møtt med åpenhet når det begjæres innsyn. Det som er like interessant, er at interessen for å få dokumenter er betydelig økt nå, når en vet at muligheten for å få et ja er større enn før.

Når det gjelder den spennende og vanskelige debatten om ytringsfrihet, er vårt utgangspunkt det samme som for en enstemmig kommisjon som har jobbet med disse spørsmålene i to og et halvt år, at de vanskelige debattene og de vanskelige avveiningene tar vi mest effektivt hvis vi møter og tar et oppgjør med uønskede holdninger og meninger vi er sterkt uenige i, i det åpne, demokratiske rom. Det har vi sett resultat av når det gjelder flyktningpolitikken, hvor jeg tror at den debatten som har vært om innvandringsspørsmål, har gjort at vi ser en holdningsendring. Slik tror jeg det også er mulig å få det til på en rekke andre områder. Og Venstre er det partiet som sier at vi ønsker å ha den helhetlige overbygningen på denne debatten som Ytringsfrihetskommisjonen legger opp til, istedenfor å gå inn i de problematiske områdene og så område for område si hva vi ikke ønsker, og eventuelt lage en lov som forbyr det. Så Venstre ønsker at denne debatten, som nå skal pågå et halvt år, skal ha et annet utgangspunkt enn det Arbeiderpartiet synes å mene. Men vi er også tilhenger av at det skal være regler som setter grenser. Rasismebestemmelsene i lovverket går f.eks. Ytringsfrihetskommisjonen ikke inn for å justere, og det gjør heller ikke vi. Spørsmålet om injurie og ærekrenking ligger også på plass, men det er spørsmål om å tillate noe mer å ta disse oppgjørene i det åpne, demokratiske rom.

Når det gjelder pressestøtte, registrerer jeg at Arbeiderpartiet i sitt opplegg for budsjett ikke har justeringer i forhold til det nivået som det nå legges opp til av Regjeringen.

Anders Anundsen (Frp): Norge er stort, og det går busser og tog på kryss og tvers av landet. Imidlertid er det et faktum at kollektivtilbudet aldri kan bli så godt at brukerne kan være tilfreds med det. Til tross for at jeg er klar over at Venstre ønsker å bedre kollektivtilbudet i distriktene, antar jeg at representanten Kvassheim er enig i at man ikke kan bruke ubegrensede midler på dette. I Distrikts-Norge er det tross alt ikke tog og buss som er hovedtransportmidlet, men bil. Bilen sørger for at folk har anledning til fortsatt å bo i distriktene. Likevel er Venstre med på å drive bensinavgiftene til himmels og gjøre det betydelig dyrere og vanskeligere fortsatt å bo i Distrikts-Norge.

Jeg har til tider undret meg over den tilsynelatende dobbeltmoralen i å i valg fortelle velgerne at vi vil gjøre det enklere og bedre å bo i Distrikts-Norge, samtidig som partiet Venstre i denne sal praktiserer vanskeliggjøring av folks mulighet til å bo der de vil og trives. Hva gjør at Venstre mener at det er greit at folk med stort behov for biltransport fortsatt skal betale verdens høyeste avgifter på bensin? Er det rimelig at et oljeproduserende land skal ha 80 pst. av den totale bensinpris inn i avgifter? Mener virkelig representanten Kvassheim at det er forsvarlig

distriktspolitikk å opprettholde det ekstremt høye avgiftsnivået på bensin og frata folk i Utkant-Norge mulighetene til forsvarlig transport av seg og sine?

Gunnar Kvassheim (V): Det synes i dag å være bred politisk enighet om det prisnivået som vi har på bensin, og jeg regner også med at det skulle være gode muligheter for å få tilslutning til det opplegget som her ligger i budsjettet, og som representerer en påplussing av prisene på 2 pst. Det er det samme som den normale prisstigningen i samfunnet for øvrig.

Jeg er enig i den vurdering som replikanten her hadde når det gjelder bilens betydning i distriktet. Det tror jeg mange har undervurdert. Bilen er et helt avgjørende transportmiddel for å opprettholde bosetting og for å ha trivsel i distriktene. Derfor er vår utfordring i forhold til bilbruk rettet inn mot de store byene, det å bygge opp alternativer, kollektive løsninger som gjør at flere velger å reise kollektivt og la bilen stå hjemme. Jeg syns Regjeringen på en god måte har møtt denne utfordringen, og vi fokuserer på bilbruk i sentrum gjennom positive virkemidler og det å legge til rette for at bilen kan brukes i distriktet. Det er ikke rett slik som det ble forsøkt framstilt, at denne regjeringen har en svak politikk i forhold til distriktene. Som det er blitt vist til av flere tidligere i debatten i dag, har Regjeringen gjennom flere år satset massivt nettopp for å legge til rette for at flere skal finne sitt gode liv i Distrikts-Norge.

Ansgar Gabrielsen (H): Kvassheim sa at vi måtte lete etter løsningene i det liberale rommet. På en del politikkområder tror jeg det kan bli i trangeste laget.

Når det gjelder privat eierskap og småbedrifter, har Venstre holdt en jevn og god profil, og Kvassheim var innom det i sitt innlegg. Han sa at det i denne salen ikke var noen sosialistiske partier. Om det er rett eller galt, er for så vidt uinteressant, men på dette politikkområdet er det i hvert fall slik at hvis man velger politikken til det partiet som er sentrumsregjeringens førstevalg i denne budsjettforhandlingen, vil det ha som en konsekvens en politikk som iallfall kan sammenliknes med det. Da tenker jeg på eierskap til næringslivet, eierskap til produksjonsmidlene. For det er slik som Jagland påpekte i sitt innlegg, som er helt riktig: Bedrift etter bedrift flytter til utlandet. Men istedenfor å stoppe opp og spørre hvorfor, anviser man en medisin før man har stilt diagnosen. Medisinen er veldig gal. Den fremgår av Arbeiderpartiets krav til nødvendige omlegginger for budsjettet for neste år, som består i å gjøre det enda mindre interessant å eie norsk næringsliv. Og man vil gjøre seg avhengig av det siste punktet fra Arbeiderpartiet som står under næring og sysselsetting: økt statlig rolle på eiersiden. Jeg tror det er en politikk som faktisk Venstre ikke har særlig sans for. Jeg håper de får gjennomslag i de eventuelt forstående forhandlinger.

Men det jeg kunne tenke meg å spørre Kvassheim om, er: Deler Kvassheim Sponheims analyse av i hvilket skjæringspunkt den beste næringspolitikken utferdiges i denne salen? Er det i skjæringspunktet mellom sentrum

og Arbeiderpartiet, eller er representanten enig med Sponheim i at det først og fremst er i skjæringspunktet mellom Høyre og sentrum?

Gunnar Kvasshheim (V): Når det gjelder næringspolitikken, har Høyre og Venstre felles synspunkter på sentrale områder som gjelder småbedrifter og privat eierskap. På den andre siden er Høyre av den oppfatning at det vi opplever som viktige instrumenter i næringspolitikken, ikke har så stor betydning. Eksempelvis ønsker Høyre å radere ut SND-systemet. Det vil bety svært endrede rammebetingelser for mange bedrifter som i dag bruker denne ordningen til å etablere seg og vokse. Venstre tar opp i seg mye av det gode i Høyres næringspolitikk, men også andre elementer som Høyre ikke vektlegger, og jeg syns at den helheten vår politikk utgjør, er vel så god som den Høyre har.

Gabrielsen synes å se med stor uro på et mulig budsjetttopplegg mellom sentrumspartiene og Arbeiderpartiet. Da vil jeg bare minne om at det perspektivet var ikke verre enn at en i fjor, både i Arbeiderpartiet og i Høyre, var åpne for å få et samarbeid når det gjaldt budsjettet. Nå får vi se hva som kommer ut av disse forhandlingene. Det er ingen tvil om at det som er sentralt for Venstre, er å bidra til at vi kan få en skattediskusjon og en skatteløsning som ikke fører til forverrede rammevilkår for de virksomhetene vi er avhengig av for å skape nye arbeidsplasser.

Øystein Djupedal (SV): Det er veldig sjelden man hører et innlegg fra en Venstre-representant som ikke dveler mye ved Venstres stolte historie, som det heter. I så måte ble man heller ikke skuffet i dag, da også det var et viktig poeng hos hr. Kvasshheim. Og hvis man dveler litt ved det som er Venstres stolte historie: Ved den forrige store globaliseringsbølgen i vårt århundre, nemlig ved starten og fram til den første verdenskrig, da verden faktisk var omtrent like globalisert når det gjelder andel av verdenshandelen som i dag, den gangen valgte Venstre å se at det fantes en del viktige nasjonale oppgaver, som bl.a. medførte konsesjonsbestemmelser for vannkraft. Nå er vi inne i den andre store globaliseringsbølgen i vårt århundre, og vi har en del av de samme problemstillingene fremdeles – om ikke vannkraft, har vi nå f.eks. bankvesenet, som også Kvasshheim berørte.

Det som kunne være interessant, når Venstre nå har valgt en helt ny linje i forhold til det som har vært et tradisjonelt Venstre-standpunkt, i hvert fall hvis man ser litt tilbake i tid, er at det finnes viktige og vektige grunner for at nasjonalt eierskap i et bankvesen er et poeng. Når man har bygd ned alle andre hindringer som gjør at man ikke lenger kan favorisere en nasjon gjennom lovverk, har man altså da til slutt eierskap som et viktig poeng. Eierskapet i de to dominerende privatbankene eller foretningssbankene vi har i Norge, har gjennom bankenes egen misere kommet på statens hender. Det har gjort at vi nå har en fornuftig bankstruktur, der staten også har en fornuftig pengeplassering som gir god avkastning, og som gjør at Stortinget nå i stor grad kan bestemme hvordan den konkurransen skal være.

Så registrerer jeg at Venstre bare det kommer et bud – og det første budet som da åpent har kommet, er fra en svensk/finsk storbank – sier at da skal vi bare selge ut. Eierne av storbankene er selvfølgelig noen smartinger, de ønsker å kjøpe to kroner for én krone. Men la det budet ligge.

Mitt poeng til parlamentarisk leder i Venstre, Kvasshheim, er: Ser han ikke at det er en helt useriøs strukturpolitikk i bankvesenet uten videre bare å selge ut når man får det første budet, uten at Stortinget har tatt seg tid til en grundig gjennomgang av hvilken struktur man ønsker? Og mener ikke Kvasshheim, som tidligere Venstreledere har ment, at et nasjonalt eierskap til så viktige sektorer faktisk er et poeng i seg selv?

Gunnar Kvasshheim (V): Jeg kan forsikre Djupedal om at vi vil føre videre de linjene fra Venstres historie som han refererte til, det er en del av den ballasten som vi er stolte av, og som vi trenger å bruke også videre. Det vil f.eks. være en del av utgangspunktet for den viktige debatten vi skal ha om Statoil og håndteringen av SDØE, som kommer opp i Stortinget til høsten.

Når det gjelder banknæringen, er det ikke rett det Djupedal sier, at vi åpnet for å godta det første og beste budet som kom. Men vi gjorde heller ikke det motsatte. Vi sa ikke nei til at staten kunne selge seg ned i Kreditkassen dersom en ut fra en samlet vurdering kom til at det kunne være formålstjenlig. En slik samlet vurdering kunne være at i stedet for å få en løsning med Kreditkassen og DnB sammen, kunne en få en løsning som gjorde at DnB kunne styrkes for å sikre sin posisjon, samtidig som Kreditkassen kunne spille på lag med en annen nordisk bank – eksempelvis. Det var en slik åpning som lå i vårt landsstyrevedtak, ikke et ønske om å selge umiddelbart der og da, slik som Djupedal framstiller det.

Også på andre områder er det viktig å ha et nasjonalt eierskap og en nasjonal næring, f.eks. gjelder det den maritime sektor. Det synes å være helt fraværende i SVs politikk, som legger til rette for et skatteregime overfor denne næringen som vil føre til utflagging, og til at viktige miljøer og viktige arbeidsplasser her ikke kan beholdes.

Ranveig Frøiland (A): Så langt i dag har talarar frå alle parti, bortsett frå Venstre, vore opptekne av fordelingspolitikken, dvs. at det vert større forskjellar mellom rike og fattige her i landet. Vi må altså gje meir til dei som har minst, letta kvardagen til dei som har det vanskelegast her i landet. Skal vi klara det grepet, må dei rike bidra med meir, og det vil eg stille spørsmål til Venstre om dei er samde i. For kvar gong Venstre har uttalt seg om eit eventuelt budsjett samarbeid med Arbeidarpartiet, har eg ikkje høyrte det har vore med særleg entusiasme. Eg har berre registrert at kvar gong Kvasshheim uttalar seg, er det om kva skattesaker Venstre vil vera imot for ulike grupper. Skal vi få til ei fordeling, må nokon betala meir inn til fellesskapet, det trur eg alle er samde om. Men då vil eg utfordra Kvasshheim til å fortelja oss kva gruppe han tenkjer seg som skal bidra meir til fellesskapet. For skal vi få til ei omfordeling, er ein heilt nøydd til

å seia at nokon må bidra meir for at nokon skal få meir – som dei svakaste i vårt samfunn bør få.

Heilt til slutt: Når førre replikant frå Arbeidarpartiet utfordra Kvassheim på pressestøtta, ville han ikkje seia noko om Venstre sitt syn, derimot repliserte han tilbake igjen til Arbeidarpartiet. Men det kunne vera veldig interessant å høyra kva Venstre meiner om dette.

Gunnar Kvassheim (V): Venstre er tilhenger av å opprettholde pressestøtten, og jeg tror ikke kuttet på 30 mill. kr som var i fjor, hadde noen innvirkning på ytringsfrihetens kår i landet. Tvert imot var det en del av et kuttopplegg som bidro til at en kunne få stabilitet i økonomien, også til glede for de aktørene som er i mediebransjen.

Så til spørsmålet om vi er opptatt av fordelingspolitikk. Svaret er ja. Til spørsmålet om hvilke grep som der kan være aktuelle: I fjor foreslo Regjeringen å øke kapitalkatteprosenten fra 28 til 29 pst. Det er et godt fordelingsgrep, spesielt kombinert med opplegg for å gi skattelette til dem som har minst. Arbeiderpartiet sa kontant nei til det. Jeg har registrert at Yngve Hågensen ville gå enda lenger enn det Regjeringen gjorde i fjor, nemlig å øke skatteprosenten til 30. Mens han arbeider med å bearbeide sentralstyrekollegene i Arbeiderpartiet, synes det som om en antakelig må vente med det skattegrepet. Nå blir utfordringen å finne andre, i dialog med Arbeiderpartiet.

Men det vi har sagt, er at de løsningene som Arbeiderpartiet år etter år har kommet med og fått nedstemt i Stortinget, dessverre ikke har den fordelingseffekten som Arbeiderpartiet synes å tro. Tvert imot bidrar de til å svekke bedrifter som vi er helt avhengig av for å få verdiskaping, til glede nettopp for fellesskapet. Det er vårt utgangspunkt for den forhandlingen som kommer.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Jens Stoltenberg (A): Vi er midtveis i en stortingsperiode. Arbeiderpartiet har vært i opposisjon. Et flertall i Stortinget har ønsket en annen politikk enn vår. Sentrumpartiene har valgt å samarbeide med Høyre og Fremskrittspartiet om budsjettene og andre viktige saker. Høyre har fått større innflytelse enn partiet har hatt på mange år. Fremskrittspartiet har aldri hatt mer gjennomslag i norsk politikk enn de har hatt de siste to årene. Det måtte altså en sentrumsregjering til for å gi Fremskrittspartiet omfattende innflytelse her i Stortinget.

Nå er det mulig at retningen kan snus, at politikken kan legges om mot venstre. Fra regjeringspartiene er det blitt sagt at de gode løsningene finnes i skjæringspunktet mellom Arbeiderpartiet og sentrum, eller som lederen i Senterpartiet, Odd Roger Enoksen, nylig sa til Dagsavisen:

«De sakene som blir sentrale i år og neste år, er utelukkende saker hvor det er naturlig å finne samarbeid med Ap, også i budsjettssammenheng.»

Enoksen viste bl.a. til fordelingspolitikken, distriktspolitikken, miljøpolitikken og bistandspolitikken. I Arbeiderpartiet er vi enig med Enoksen.

Det er lange tradisjoner i norsk politikk for samarbeid mellom sentrum og Arbeiderpartiet. Det var et samarbeid med Senterpartiet som gav oss kriseforliket i 1935. Dette forliket var det politiske grunnlaget for arbeidet med å få norsk økonomi ut av 1930-årenes depresjon. Da Arbeiderpartiet satt med mindretallsregjering fra 1986, var det med sentrumpartiene vi fant enighet i budsjettpolitikken og i mange andre viktige, store saker.

Samarbeidet mellom Arbeiderpartiet og sentrumpartiene har aldri vært enkelt, men det har vært viktig. For det er når dette ikke fungerer, at høyrepartiene har fått innflytelse i norsk politikk. Det så vi under Willoch- og Syse-regjeringene, og vi har sett det de to siste årene. For Arbeiderpartiet er det derfor ikke noe mål å drive sentrumpartiene inn i armene på Høyre og Fremskrittspartiet. Tvert imot, vi ønsker å samarbeide med sentrum. Derfor har vi sagt ja til å gå i forhandlinger om budsjettet for neste år, og vi har for første gang i Arbeiderpartiets historie åpnet for regjeringssamarbeid.

Vårt inntrykk er at ønsket om samarbeid er gjensidig. Vi vil gjøre hva vi kan for at forhandlingene om budsjettet for 2000 skal lykkes. Men vi har også klare krav. Det viktigste for oss er at budsjettet bidrar til å trygge velferden og skape en mer rettferdig fordeling.

Rettferdig fordeling handler om sterke fellesskapsløsninger, om et godt helsevesen og en god skole. Derfor vil vi styrke kommunenes økonomi slik at det blir mer penger til disse formålene. Derfor vil vi at det skal være trygghet for å få tilbud om barnehageplass og skolefritidsordning til barna våre. Arbeiderpartiet vil ha 10 000 flere barnehageplasser neste år og øke driftstilskuddene for å få ned foreldrebetalingen i barnehager og skolefritidsordninger.

Rettferdig fordeling handler om å gi alle mulighet til å skaffe seg en bolig. Derfor vil Arbeiderpartiet gi tilskudd til å bygge 1000 nye studentboliger og flere utleieboliger.

Rettferdig fordeling handler også om arbeid til alle. Arbeidsledigheten i Norge er lav. Oljeprisen er høy, og norsk økonomi er solid. Men vi vet at det nettopp er i gode tider at vi ofte gjør de feilene som kan bringe ny nedgang og øke vår sårbarhet overfor tider med lave oljepriser. Derfor må vi være på vakt overfor utviklingstrekk som går i gal retning. Nå bygger vi ned de bedriftene og de næringene vi skal leve av når oljeinntektene faller. På 1990-tallet var veksten i konkurranseutsatte næringer lenge sterkere enn veksten i skjermet sektor. Nå er det motsatt. I fjor bygde vi ned private konkurranseutsatte bedrifter i forhold til økonomien for øvrig, og det ligger an til samme utvikling i år. Fra 1988 til 1997 økte norske industribedrifter sine markedsandeler på eksportmarkedene. Nå er det motsatt, de taper markedsandeler. Fram til 1997 vokste industrisysselettingen her i landet, nå er det motsatt. Antall arbeidsplasser i industrien går kraftig ned både i oljeindustrien og i annen industrivirksomhet.

Arbeiderpartiet mener vi må få et mer rettferdig skattesystem, som gjør det mer lønnsomt å arbeide. Gjennom skattereformen i 1992 var Arbeiderpartiet med på å senke skattesatsene betydelig. Skatten på overtid ble redusert fra over 70 pst. til under 50 pst. Skatten på over-

skudd og på bedrifter ble redusert fra over 50 pst. til 28 pst. Men selv om skattesatsene er senket, betaler de som har mest fra før, mer i skatt nå enn før. Derfor er det ikke skattereformen som har gitt økt ulikhet, tvert imot. Uten reformen ville den faktiske skatten på kapital vært lavere og ulikhetene i Norge ville vært større.

Lavere skattesatser har altså gitt økte skatter for dem som tjener mest. Det skyldes at mange fritak, fradrag og skattehull er fjernet. Vi vet at det alltid er de som har de høyeste inntektene, som har størst mulighet til å benytte seg av hull og fradrag i skattesystemet. Og fortsatt er det slik at mange med høye inntekter og store formuer betaler lite eller ingenting i skatt. Derfor går Arbeiderpartiet inn for å tette nye hull i skattesystemet. Vi vil senke skatten for dem som har lave inntekter, og vi avviser sentrumsregjeringens forslag om at mange tusen flere med helt vanlige lønnsinntekter, rundt 270 000 kr, skal betale toppskatt, noe de ikke gjorde før. På denne måten vil vi bidra til et mer rettferdig skattesystem som gjør det mer lønnsomt å arbeide.

Et rettferdig samfunn er også et samfunn bygd på toleranse og respekt for andre mennesker. Årets kommunevalg var det siste valget i dette århundret. En av de tingene valgkampen bør bli husket for, er at det er første gang på mange år at det ikke har vært mulig å mobilisere stemmer på fordommer og simpel fremmedfrykt, tvert imot. De som prøvde seg på det, tapte. Uanstendigheten og fremmedfrykten tapte årets kommunevalg. Det er en seier for menneskeverdet, en seier for toleransen og en seier for respekten for andre mennesker som har en annen kultur, en annen hudfarge og en annen religion enn den som har vært vanlig i Norge. Det lover godt for det neste århundret.

Intet fordelingsproblem er større og haster mer å løse enn kampen mot fattigdommen. Jernteppet er borte i Europa, men i stedet har et fattigdomsteppe kommet til syne. Mennesker i våre naboland lever i nød, og det truer stabiliteten og freden i vår verdensdel. Samtidig vet vi at anslagsvis 1 milliard mennesker i den tredje verden lever i det FN har definert som absolutt fattigdom, dvs. at de ikke får nok mat og har manglende tilgang på grunnleggende goder som f.eks. rent vann.

Vi har heller ikke greid å gjøre noe med et av verdens mest alvorlige miljøproblemer, drivhuseffekten og utslipp av de gasser som bidrar til en global oppvarming.

Dette er blant vår tids viktigste spørsmål. Derfor må vi være opptatt av dem og aldri gi opp arbeidet med å løse dem.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (Frp): Jeg er forbauset over at representanten Stoltenberg, som er Arbeiderpartiets fremste energipolitiker, ikke berørte våre utfordringer innen energisektoren, og kanskje spesielt gasskraftutbygging. Jeg vil likevel minne om partileder Thorbjørn Jaglands kronikk i Dagbladet 29. september, der han hevdet:

«Vi kan komme til å oppleve at vi om noen få år må importere elektrisitet fra nederlandske gasskraftverk som får gassen sin i rør fra Norge.

Da har vi satt oss selv i en latterlig situasjon både som industrinasjon og som miljønasjon. Og skylden må legges på handlingslammede politikere.»

Hvem er så disse handlingslammede politikere som Thorbjørn Jagland omtaler i sin kronikk? Både Fremskrittspartiet og Høyre har tatt klare standpunkt i gasskraftsaken. Det er nettopp Arbeiderpartiet som sitter med nøkkelen til om vi skal få omgjort våre enorme gassressurser til produksjon av elektrisitet, og om vi skal ha denne produksjonen og verdiskapingen på norske hender. Og det er nettopp Arbeiderpartiet som har vist den handlingslammede som partilederen påpeker i kronikken.

Mitt spørsmål til representanten Stoltenberg blir derfor: Betyr Thorbjørn Jaglands uttalelse at Arbeiderpartiet nå har kastet av seg handlingslammelsen i gasskraftsaken, og vil partiet nå ta et klart standpunkt for utbygging, slik at vi kan få den verdiskapingen på norske hender?

Jens Stoltenberg (A): Det var en arbeiderpartiregjering som i 1996 la fram en stortingsmelding som for første gang åpnet for at vi kunne ta i bruk norsk naturgass til å produsere kraft i Norge og ikke bare selge gass til nabolandet, slik at de skulle produsere kraft som vi kunne kjøpe tilbake.

Og det var en arbeiderpartiregjering, Thorbjørn Jagland-regjeringen, som våren 1997 gav konsesjon for bygging av gasskraftverk i Norge. Men så har altså det problemet oppstått at i tillegg til de utslippskravene som Statens forurensningstilsyn har fastlagt, som selskapet Naturkraft ikke er helt fornøyd med, har eierne gjort det helt klart at de ikke vil fatte noen investeringsbeslutning de to første årene. Det henger ikke bare sammen med utslippskrav fra SFT, myndighetsbestemte krav, men det henger først og fremst sammen med at prisen i det nordiske elmarkedet nå er så lav at det ikke er mulig å finne lønnsomhet med de prosjektene som så langt har vært lansert fra Naturkrafts side. Det betyr at uansett hvor mange ganger vi stemmer for forslag fra Fremskrittspartiet og andre partier om gasskraftverk, så blir det ikke noe mer gasskraftverk av det. Det er altså lønnsomheten i prosjektene som nå holder dem tilbake. Det er lansert andre prosjekter, f.eks. i Nord-Trøndelag, men der er ikke engang behandlingen i NVE ferdig, så det er en stund til man eventuelt kan fatte en konkret investeringsbeslutning. Arbeiderpartiet har åpnet for gasskraftverk, vi har lagt til rette for de ulike prosjektene, og vi står selvsagt fortsatt på det standpunktet.

Men så er vi opptatt av én ting til. Det er at bruk av gass i Norge må skje innenfor våre internasjonale miljøforpliktelser. Derfor har vi vært en pådriver for nye mekanismer i de internasjonale miljøavtalene, som kvotekjøp og felles gjennomføring, og vi har fått stadig flere sosialdemokratiske partier med på det konseptet. Og det er viktig å få til, for da får vi også kvoter og avgifter på kullkraft i våre naboland. Da vil kraftprisen gå opp og lønnsomheten i gasskraft vil øke, og så kan vi leve av egenprodusert kraft.

Anita Apelthun Sæle (KrF): Det viktigaste for å ta opp rettferdig fordeling og utjamning er at Norge går

rundt, og at folk har arbeid. Der er eg verkeleg einig med Jens Stoltenberg, for å ha sagt det. Ved sida av å satsa på kunnskapsindustrien må vi satsa på det som vi alt er gode på, dersom vi skal skapa arbeidsplassar og velferd også i det nye årtusenet.

Nordmenn har alltid vore gode på sjøen, det vera seg fiske eller skipsfart. «Hvor Fartøj flyde kan, der er han første Mand», syng vi. Kristeleg Folkeparti er opptatt av at vi ikkje må – som Thorbjørn Jagland sa tidlegare i dag – forspilla våre moglegheiter. Derfor har vi ei reiar-skattlegging som gjev sjøfolk og reiarlag konkurransemoglegheiter i ei verd som stadig synest mindre. Og vi har lykkast. 3 000 fleire nordmenn seglar, vi har fått ei femdobling av talet på læreplassar til sjøs, unge trur på ei maritim utdanning igjen, og to tredelar av flåten seglar under norsk flagg. Synest ikkje Arbeidarpartiet at dette er bra, og ser ein ikkje at det i alle fall er ein viss konsekvens av det norske skatteregimet vi har for reiarlag, som kan samanliknast med andre land? Eg seier ikkje at reiar-skattlegginga er optimal på alle punkt. Det er ikkje det eg seier. Men ser ikkje økonomen Jens Stoltenberg behovet for å gje ei viktig næring for Kyst-Noreg det olbogerommet som skal til for at dei kan hevda seg i den internasjonale økonomien, slik at vi nettopp ikkje tapar marknadsdelar der vi faktisk er gode?

Det eg spør om, er om det er rom for ei fornying av tenkinga i Arbeidarpartiet mot år 2000, slik at ikkje statiske holdningar forspiller våre moglegheiter?

Jens Stoltenberg (A): Vi i Arbeidarpartiet er veldig imot at statiske holdningar skal forspille våre muligheter. Det er vi veldig klare på. Men vi er klare også på et par andre ting, nemlig at et veldig godt politisk prinsipp og også et veldig godt økonomisk prinsipp er å likebehandle ulike bedrifter og næringer. Derfor sa vi at skatten på bedrifter og på overskudd skal settes ganske lavt, den skal settes til 28 pst. – fra 50 pst. ned til 28 pst., som vi fikk igjennom i 1992. Men til gjengjeld skal det ikke være noen fritak eller unntak fra denne regelen – alle tåler 28 pst. Det mente da ikke flertallet på Stortinget. De mente at noen skulle ha null, f.eks. rederiene. Men så mente sentrumpartiene at rederne skulle ha null, men at 28 pst. var for lavt for alle andre. Så det sentrumpartiene foreslår, er at noen skal betale mer enn 28 pst. og gikk altså inn for en økning av denne satsen. Alle IT-bedriftene og alle andre bedrifter tåler å betale mye mer enn 28 pst., mens altså for noen er selv 28 pst. for høyt.

Men så vil jeg si at det er mange ting man kan gjøre med rederibeskatningen. Man kan gå tilbake til det gamle systemet. Men det er ikke sikkert Arbeidarpartiet er så vrien og vrang her, det finnes andre gode mellomløsninger. For eksempel er det slik at sentrumsregjeringen la fram en del utmerkede forslag for å tette de mest meningsløse hullene i rederibeskatningen som gjør at systemet er en skattefri sparebøsse for noen av de rikeste menneskene i Norge, og som gjør at Statnett og Veidekke – og jeg tror også Orkla, med litt forbehold – nå driver rederivirksomhet for å få skattefritak. Det kan ikke være noen næringspolitisk oppgave at alle mulige bedrifter, in-

vestorer og kapitaleiere nå skal finne en eller annen båt, kalle det rederi og så få nullskatt på den måten. Vi har mange gode forslag som Regjeringen fremmet i fjor, men som de avskrev i et slags kompromiss med Høyre og Fremskrittspartiet. Vi gjentar kanskje dem, og så får vi se hva sentrumpartiene gjør i forhandlinger med oss når det gjelder å stemme for det de var for i fjor.

Svein Ludvigsen (H): I går varslet Arbeiderpartiet og regjeringspartiene at de vil forhandle om budsjettet, og Jens Stoltenbergs innlegg nå var nærmest som et frieri å betrakte. Det samboerskapet kan vi vel med stor sikkerhet spå vil koste næringslivet dyrt. For samtidig som Regjeringen varsler at ledigheten vil øke neste år, vil det budsjettet som nå legges fram, med økte skattekrav fra Arbeiderpartiet, medføre ytterligere press på bedriftene, og det gir liten grunn til optimisme i næringslivet utover landet.

Når Arbeiderpartiet nå varsler økt skattebyrde på dem de kaller «de rikeste», er det all mulig grunn til å undre seg over følgende: Hva betyr det? Hvordan definerer man dette? All erfaring viser at man er langt nede på lønnskalaen når man definerer «de rikeste» i det partiet. Det betyr også at folk som vil starte og drive bedrifter, får nye problemer å stri med. Kjenner jeg Arbeiderpartiet rett, og det gjør jeg sikkert, så vil SMB-bedriftseiere nå måtte belage seg på en forverret delingsmodell, man vil fjerne aksjerabatten, øke formuesskatten og sette inn nye angrep på den såkalte AMS-ordningen. Fjorårets arbeiderpartiforslag er nå gjentatt, og det synes som om regjeringspartiene nå har glemt karakteristikkene de gav det i fjor. Det betyr med andre ord – hvis jeg oppfatter representanten Stoltenberg rett – at skatteskruen nå vil få ekstra omdreininger hva angår næringslivet. Og da må jeg nesten spørre Stoltenberg om han her kan definere hva uttrykket «de rikeste» måtte innebære, og hvilke skatter og avgifter det er som vil øke i størrelsesorden 2 milliarder kr, slik at vi allerede nå kan få en avklaring på hvordan dette vil ramme.

Jeg synes det er interessant at representanten Stoltenberg nå selv sier at industrisyssetningen vil gå ned, samtidig som han igjen ønsker å ramme verftsindustrien og underleverandørene i det maritime industrielle næringsliv.

Jens Stoltenberg (A): Representanten Ludvigsen drev nå en form for argumentasjon som Høyre-folk driver i mange sammenhenger, nemlig å forsøke å fremstille det som om Arbeiderpartiet er en trussel mot private norske bedrifter, konkurranseutsatt sektor, nyskaping og nyetablering. Det er feil. På 1990-tallet har vi hatt den sterkeste veksten i industrisyssetning, i nyskaping og i nyetableringer innenfor privat næringsliv vi har hatt på svært mange tiår i Norge. Vi må tilbake til begynnelsen av 1970-tallet for å finne noe lignende innenfor f.eks. nyskaping og etablering innenfor industrivirksomhet i Norge. Det henger sammen med at vi fikk ned kostnadene, fikk ned lønnsveksten, fikk ned inflasjonen og holdt orden på de tunge tingene i økonomien. Så kom veksten i

privat sektor, og vi hadde sterkere vekst i konkurranseutsatt privat sektor enn vi hadde i offentlig sektor og skjermet privat sektor. Da er det selvsagt ikke slik at Arbeiderpartiet ønsker å ta livet av disse bedriftene vi har brukt lang tid og mye arbeid for å få på plass; tvert imot, vi ønsker å ta vare på dem.

Det er etter at vi nå har fått budsjettforlik mellom Høyre og sentrumpartiene at vi i 1998 opplever at norsk industri taper markedsandeler ute og har nedbemanning for første gang på 10-15 år. Og da burde det være et større tankekors for Høyre enn for oss at de har stemt for budsjetter som gjør at trenden innenfor private bedrifter og industri nå snur fra oppgang til nedgang.

Så til spørsmålet om hvem som er rike. Det er i hvert fall ikke de som sentrumpartiene definerer som rike: alle som har en lønnsinntekt på 270 000 kr. De skal få

økt skatt med Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Det er økt skatt på vanlige lønnsinntekter, og det er vi imot. Men det vi er for å gjøre noe med, er f.eks. redetribeskatningen, som innebærer at mange med store formuer kan lure seg unna og komme ut med null i skatt, det er kombinasjonen av veldig lav verdsetting av forretningseiendommer og aksjerabatter, som gjør at en kan ha 100 mill. kr i reell formue og betale null i formuesskatt, mens hvis en har 100 000 kr i banken og er minstepensjonist, så betaler en formuesskatt. Den type meningsløsheter vil vi gjøre noe med. Det er å tette skattehull, og det blir det mer rettferdig og bedre verdiskaping av.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Den reglementsmessige tiden for formiddagens møte nærmer seg slutten. Nytt møte settes kl. 18.

Møtet hevet kl. 14.55.

Møte tirsdag den 12. oktober kl. 18

President: K i r s t i K o l l e G r ø n d a h l

D a g s o r d e n : Sakene på dagens kart (nr. 3)

Man fortsatte behandlingen av

s a k n r . 1

Hans Majestet Kongens tale til det 144. Storting ved dets åpning og melding om Noregs rikes tilstand og styring

Steinar Bastesen (TF): Norge er en nasjon som er totalt avhengig av naturressursene og høsting av disse ressursene på en bærekraftig måte. I dag har vi en økonomi som er en oljeøkonomi, pluss bergverk, vannkraft. Men fiskeriene er den største eksportnæringen etter olje. Det er basisnæring nr. 1, og når oljeressursene tar slutt, er det den største næringen i Norge. Det er enkelte som har funnet ut at fiskeriene kunne bli den største næringen når oljen forsvinner, men det har den jo vært hele tiden. Det stod å lese i Dagens Næringsliv.

Vi er helt avhengig av å drive ressursforvaltning på en bærekraftig måte. Da er det også like klart at forvaltningen av sjøpattedyr og hval er med i forvaltningsprosessen. Norge skal delta i en internasjonal konferanse i CITES i Kenya i mars. CITES er en konferanse vedrørende internasjonal handel med truede dyrearter, flora og fauna. Der har protestindustrien fritt spillerom. Fisk står på dagsordenen i CITES. Fisk skal med på listen over truede arter. Enten presidenten tror det eller ikke, er det faktisk ett av de viktigste spørsmålene som tas opp på denne internasjonale konferansen!

Kystbefolkningen i Norge er avhengig av at man driver ressursforvaltningen slik jeg nettopp har skissert. Vi har en befolkning som bl.a. består av ungdom som i dag går på skole til de er rundt 20 år. Da jeg vokste opp, og da de fleste av dem som sitter i denne salen, vokste opp, lærte man av sine foreldre og de generasjonene som var før oss. I dag er det lærerne som skal lære opp barna våre. Hva lærer lærerne i dag om basisnæringer som fiskeri og jordbruk, det være seg havbruk, fraktfart, brønnbåtdrift? Null! Ingen verdens ting lærer de på lærerhøgskolene i dag om disse basisnæringene. Hvordan skal vi da forvente at våre barn får innblikk i hva vi holder på med ute i distriktene? Her må det skje en radikal omlegging av pensumet for lærerhøgskolene. Jeg har ved flere anledninger holdt foredrag om dette, og derfor tar jeg det opp i dag.

Jeg fremmet for et par dager siden et forslag om at fiskebruk som holder på å bli nedlagt på grunn av EØS-direktivene, må bli tilført midler slik at de kan opprettholde aktiviteten sin. Så kan man si at dette er gammelt rask som skal bort. Men hvem skal bestemme hva som skal bort? Er det ESA eller Kontrollverket, eller er det politikerne som er samlet i denne sal? Det er det store spørsmålet. Selv om et fiskebruk ikke er 2,50 m oppunder taket, må det vel i herrens navn være et brukbart bruk

om det bare er 2,20 m! Men det er et krav som stilles at da må man rive det ned og sette opp nytt.

Kystflåten har alltid vært det viktigste for kystbefolkningen og for sysselsettingen. I dag er det fire landeplager som rir Nord-Norge. Det er havgående autolinebåter som er i fjæresteinene og fisker i kjerringræva til nordlendingen. Nordlendingene har vært uthengt for at de ikke har kommet seg på havet – de har ligget i kjerringræva. Nå er det store havgående autolinebåter som ligger oppe i den kjerringræva og fisker der sjarkene skulle vært, men de får ikke lov til å være på havet. Det er en ting fiskeriministeren kunne ha gjort noe med, men som han ikke har gjort.

Vi har en annen landeplage som heter kongekrabbe, og vi har sel og rovdyr. Forvaltningen av disse skadedyrene er ute av balanse. Ulv, gaupe og jerv har vært debattert mange ganger. Det er helt klart etter rovdymeldingen at her er det ting som det må gjøres noe med av dette Stortinget. Nå debatterer man ulv fordi Fido er i fare i Slottsparken, i Østmarka og i Nordmarka. Men den sauebonden i Gratangen som har fått spist opp halvparten av lammene sine av jerv i høst, nevnes ikke lenger. Dette er noe Stortinget må ta alvorlig.

Jeg har en følelse av at hvis ikke disse tingene jeg har tatt opp, blir tatt alvorlig, har jeg grunn til å påstå at det drives en avfolkningspolitikk – en sentralisering som er uten sidestykke, og som ikke debatteres. Ole Brumm-politikk om at man kan ha sauer, ulv, jerv og gaupe i lag i samme innhegning, stemmer ikke. Det var bare i Fantomets verden lam og løver kunne ligge ved siden av hverandre. Nå må de styrende i dette landet våkne!

Jeg har registrert at Senterpartiet har gått inn for at MAI-avtalen som ble stoppet internasjonalt, nå skal inkorporeres i WTO-forhandlingene. Altså: Avtalen skal innføres bakveien. De i denne salen som tror at denne avtalen skal inkorporeres for å beskytte norske investeringer, tar feil. Norge legges åpent for oppkjøp. Selv om vi har snart 400 milliarder kr på oljefondet, blir det for småpenger å regne i forhold til dem som virkelig har milliarder av kroner og kan kjøpe opp. Som jeg sa innledningsvis, er det naturressursene som er viktig, for det er der verdiene ligger. Det er kampen om maten, hvem som skal kontrollere maten, hvem som skal kontrollere den rene maten – den maten som kommer fra havet – det er det det dreier seg om.

Jeg har et hjertesukk. Regjeringen har lagt fram en nasjonal transportplan. Det er foreløpig ikke funnet penger til å fortsette Lofast, og langt fra til å forbedre «veigrøften» E6 nordover. Den kritikken jeg reiser her, vil jeg gjerne ha reist.

Til slutt er det et problem jeg gjerne vil ta opp. I begynnelsen av trontalen sier Regjeringen at den skal arbeide «for en samfunnsutvikling preget av et solid verdifundament forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv». § 2 i Grunnloven sier:

«Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion.»

Etter å ha registrert i «Rikets tilstand» at muslimske jenter ikke får gifte seg med kristne menn, vil jeg si at vi

har brakt debatten om kristne og muslimer i konflikt inn i dette landet. Hvis det er et problem, må vi diskutere problemet. Vi må komme til bunns i hva som er problemet, og man må ta denne saken opp til debatt. Faktum er at en muslimsk jente aldri vil få lov til å gifte seg med en kristen mann, mens vi tillater at kristne jenter gifter seg med muslimer. Det er problemet. Det skal ikke snakkes om.

Mitt spørsmål blir da: Hvor lang tid går det før Grunnloven § 2 blir satt under press? Vi må tørre å ta denne debatten. Og jeg vil henvise til det siste avsnittet i trontalen:

«Den norske kirke skal ha frihet og ressurser til å være en bekjennende, misjonerende og diakonalt arbeidende folkekirke. Trossamfunn utenfor Den norske kirke skal gis gode arbeidsvilkår.»

Trontalen slutter med disse elementene. Vi er nødt til å ta debatten!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Sahl (KrF): Representanten Steinar Bastesen skal ha ros for at han ofte taler fiskernes og kystens sak fra denne talerstolen.

Det er jo slik som han selv understreker, at fiskeri- og havbruksnæringen danner hovedgrunnlaget for sysselsetting og bosetting langs store deler av kysten. Næringen har utviklet seg til å bli en av de største eksportnæringene i landet – 28 milliarder kr i eksportverdi i 1998, og den er stigende for 1999. FNs matvareorganisasjon uttrykte at Norge var verdens største eksportør av sjømat i 1997.

Lønnsomheten i fiskeri- og havbruksnæringen er en viktig forutsetning både som bidrag til å sikre arbeidsplasser og bosetting langs kysten og også for landets totale økonomi. Da er selvfølgelig fiskeren på havet viktig.

Men også industrien på land må vies oppmerksomhet. I dag er industrien allerede avhengig av å importere råstoff, og det er grunn til å forvente at tilgangen på leveranser, spesielt fra den russiske flåten, vil bli redusert i årene framover. Det har lenge vært et uttrykt ønske fra fiskeindustrien om å kunne få større kontroll over leveransene. Men her vet vi at deltagerloven setter klare og også, etter mitt skjønn, fornuftige begrensninger. Man må være fisker selv for å kunne eie mer enn 50 pst. i en fiskebåt. Det er for så vidt rett og fornuftig, sett fra et kystperspektiv.

Men jeg ønsker å stille følgende spørsmål til representanten Steinar Bastesen: Hvordan skal vi i framtiden, med knappe ressurser, sikre at fiskeindustrien får forutsigbare leveranser, slik at vi kan trygge arbeidsplassene på land, fortsatt realisere målsettingen om høyere foredlingsgrad og fortsatt ha stor eksportverdi på norsk fisk?

Steinar Bastesen (TF): Deltagerloven setter klare begrensninger med hensyn til hvem som skal få lov til å eie fiskefartøy og ikke. Det er veldig viktig at vi har en lov som regulerer hvorvidt flåten skal være fiskereid eller kontrollert av utenlandske selskaper over børsen. Det viktigste med deltagerloven er nettopp at den sier at flåten skal være i lokalt eierskap. Jeg har en god kompis som sa at det gikk oppover bakke i tresko og busserull og

nedover bakke i blådress og lakksko. Det skal illustrere dette med egeninnsats, at man går i tresko og busserull når man har dårlige tider. Det frykter jeg at børsen ikke er like opptatt av. En kan ta både nedturer og oppturer når en driver i privat regi.

Så til hvordan man skal sikre råstoff og videreforedling. For det første må man vite hva man holder på med. Man må ha oversikt over ressursene, man må vite hva som er den naturlige dødelighet, som jeg sa i innlegget mitt, sjøpattedyrenes beskatning av ressursene. For det andre må man regulere fiskeriene til maksimalt utbytte av det som man kan ta ut – mest mulig sikkert bestandsestimater. For det tredje må man ha en flåte som er i stand til å bringe fangst på land til dem som skal foredle den i størst mulig grad. Når det gjelder videreforedling og høyforedling, har det av flere årsaker vært visse vanskeligheter. Tollbarrierene er én ting, det andre er at hvis vi skal konkurrere på ferdigvaremarkedet i Europa med bedrifter som allerede er etablert i markedet, møter vi konkurranse fra de bedriftene som allerede er der, og vi har dyre lån som skal nedbetale våre nye fiskebruk. Dette er et tveegget sverd.

Rita H. Roaldsen (Sp): Representanten Bastesen tok i sitt innlegg opp mange viktige områder, bl.a. fiskerinæringen, ressursforvaltningen og rovviltforvaltningen. Det er en del av de områdene som er viktige for å styrke bosettingen i hele landet. Da må Bastesen være glad for at vi har en regjering som også er opptatt av disse spørsmålene, og som ønsker å satse på Distrikts-Norge for å snu flyttestrømmen.

Vi vet at den råvarebaserte verdiskapingen skjer ute i distriktene, og det er derfor viktig at det bor folk der som kan bidra til verdiskapingen. Regjeringen har også foreslått en rekke tiltak innenfor både regional-, distrikts- og fiskeripolitikken for å få til en positiv utvikling. En annen ting som er viktig i tillegg til alle de gode tiltakene, er holdningene, at vi har en positiv holdning til at det er bra å bo ute i distriktene, og at det er bra å bo i hele vårt langstrakte land. Jeg tror at en svartmaling av situasjonen ute i Distrikts-Norge bare vil gjøre det vanskeligere og mindre motiverende for ungdommen å komme tilbake. Jeg tror det er viktig med en positiv holdning hvis vi skal greie å snu flyttestrømmen.

Det er viktig at vi satser innenfor fiskerisektoren, som fiskeriministeren har gått inn for, på bl.a. forskning og på et nytt forskningsfartøy som det er satt av midler til. Det kan bl.a. være med på å styrke fiskerinæringen.

Som Bastesen også var inne på, er rekrutteringen til fiskeryrket viktig for å få ungdommer i dataalderen til å velge den næringen. Og da vil jeg spørre Bastesen om hva han mener er viktigst for at vi skal greie å snu flyttestrømmen og få til denne satsingen. Vil han støtte Regjeringen i at forskning og rekrutteringsarbeid er de viktigste prioriteringsområdene innenfor fiskerinæringen fremover?

Steinar Bastesen (TF): Jeg har ingen problemer med å støtte Rita Roaldsens resonnement. Derfor tok jeg også opp i mitt hovedinnlegg viktigheten av at ungene får

opplæring i hva som rører seg i den bygda og i det området de bor. Som jeg sa innledningsvis, lærte vi dette av våre foreldre. I dag går ungene på skole til de er rundt 20 år, og da må de lære det på skolen. Men når lærerne ikke kan noe om dette, kan de heller ikke lære ungene våre noe om det. Da blir det IT, og da blir det å reise til byen for å gå på skole. Det starter allerede i skolen, derfor må lærerutdanningen legges om. Det tar tid hvis man skal begynne å lære dem som går i 7. klasse eller 8. klasse positivitet og tro på bygda, men en plass må man starte. Jeg har registrert at Senterpartiet har utplassert positivitetsagenter, og det er vel og bra. Jeg går rundt som en levende positivitetsagent, for jeg klager aldri over at det er trassig å bo på bygda. Jeg tar gjerne på meg den oppgaven, jeg skal gjøre det gratis. Jeg har full forståelse for og støtter det som Regjeringen har gjort i så måte.

Jeg er mindre glad for serviceerklæringene som man skal få når man sender inn en offentlig søknad. Om man skal ha tomt, byggetillatelse eller man skal ha en sak avgjort i det offentlige, så får man en erklæring som sier at dette skal gjøres, og det skal bli kvalitet over det. Men man får ikke løst saken med en slik erklæring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

John I. Alvheim (Frp): Jeg registrerer at Regjeringen innleder trontalen med at den vil arbeide for et nyskapsende, solidarisk og tryggere Norge. Hva som ligger i begrepet «nyskapsende», er ikke lett å si, kanskje er dette begrepet kommet til erstatning for Det norske hus, som regjeringen Jagland i sin tid ville bygge.

Et tryggere Norge er i alles interesse og burde være en selvfølgelig programerklæring fra en hvilken som helst regjering. Men en kan jo da stille spørsmålet: Hva er trygghet? Begrepet er omfattende. Det går på økonomisk trygghet og utkomme. Det omfatter et forsvarlig sikkerhetsnett for den som ikke har eller kan få utkomme av egen arbeidsinnsats. Trygghet går også på frihet for enkeltmennesket, mindre stat og mer selvbestemmelse. Trygghet har noe med fravær av kriminalitet å gjøre. Men kanskje den viktigste trygghetsfaktor i forhold til enkeltmennesket er det å ha et godt og tilstrekkelig helse- og omsorgsvesen, slik at en kan være trygg for å få hjelp når denne hjelpen trengs, i barndom, i voksen alder og ikke minst i alderdommen. På dette siste feltet har vi langt fra trygghet i Norge i dag.

Regjeringen anfører følgende i trontalen:

«Regjeringen vil ta initiativ til en bred drøfting av verdigrunnlaget i helse- og omsorgstjenesten.»

Jeg spør meg hva som ligger i denne programformuleringen. I den kristne kulturarv, som også denne regjeringen påberoper seg, må det ligge at forebygging og behandling av sykdom, pleie av og omsorg for eldre syke og tilrettelegging av livsvilkårene for funksjonshemmede skulle være en selvfølgelig prioritering. Fremskrittspartiet mener at helse og omsorg er en samfunnsoppgave som skal prioriteres foran alle andre samfunnsoppgaver. Så langt er Fremskrittspartiet i denne sal alene om en slik verdiholdning.

At ikke større midler kan tilføres helse- og omsorgsvesenet når budsjettet viser et overskudd på over 70 milliarder kr, er for meg, et vanlig menneske, et tankekors av de store. Det er et tankekors at med dette overskuddet så opprettholder vi helse- og omsorgskøer, mennesker som står i kø og venter på å bli kvitt smerter og lidelser og venter på en bedre livskvalitet.

Fremskrittspartiet ble fra hele det øvrige politiske miljø, inklusiv regjeringspartiene, under siste valgkamp angrepet for et dårlig menneskesyn, manglende respekt for menneskeverdet og det som verre var. Da må det være tillatt å stille spørsmålet til Regjeringen og de andre partiene i denne sal: Hvilket menneskesyn og hvilket menneskeverd legges til grunn fra deres side når så omfattende uverdige forhold nylig er avdekket i vår eldreomsorg? Jeg tillater meg også å spørre om hvilket menneskesyn som ligger til grunn for at skatt på sykdom, i budsjett-sammenheng kalt egenandeler, de tre siste årene har økt med over 30 pst. Egenandelene for mange er i dag så høye at livsviktige medisiner ikke kan kjøpes, og man kan ikke betale for nødvendige helse- og omsorgstjenester. Fremskrittspartiet vil i dette statsbudsjettet si nei til enhver økning av egenandelene, og vil avvende den bebudede utredning om egenandelene generelt, som skal ta sikte på å skjerme storforbrukere av helsetjenester.

Det er vel og bra at eldreplanen som Stortinget har vedtatt, er i rute, men jeg har tidligere påpekt og gjentar det gjerne her: Når det gjelder forholdet mellom sykehjemsplasser og omsorgsboliger, er skjevfordelingen meget alvorlig og kan få alvorlige konsekvenser når denne eldreplanen en gang avsluttes. Faktisk er det slik i dag at vi har mindre sykehjemsdekning i Norge enn vi hadde eksempelvis i 1995, samtidig som det er en sterk økning av eldre over 80 år, hvor svært mange virkelig trenger pleie og omsorg.

Eldreplanen, slik den foreligger og utvikles, tar ikke høyde for den underbemanning en har i våre offentlige sykehjem, og som er en direkte årsak til de uverdige forhold som er avdekket av Statens helsetilsyn og i Malmedal-rapporten, hvor eldre syke mennesker daglig lider overlast i forhold til å få dekket sine basale menneskelige behov. Den dårlige bemanningen i sykehjemmene har også ført til en flukt fra pleieryrket. Fremskrittspartiet vil i sitt alternative budsjettforslag foreslå å tilføre institusjonsomsorgen 1 000 nye stillinger i år 2000. Å besette disse stillingene tror ikke jeg og Fremskrittspartiet vil være særlig problematisk hvis en la arbeids- og lønnsforholdene bedre til rette for nettopp vårt helsepersonell.

Fremskrittspartiet vil også foreslå et statlig øremerket tilskudd til driften av sykehjem etter mønster av det statlige driftstilskuddet til barnehager.

Med henvisning til Regjeringens programerklæring om å drøfte verdigrunnlaget for helse og omsorg har det ikke vært noen sak de seneste år som har opprørt meg sterkere enn Regjeringens trenering av å godkjenne Alzheimer-medisinen Aricept på blå resept. Dette er et anslag mot de absolutt svakeste av de svake i eldreomsorgen. Det er dokumentert både i inn- og utland at Aricept har god effekt for et betydelig antall av de ny-

diagnostiserte demenspasientene for en tidsperiode fra et halvt år og opp til to år.

Det må være tillatt å sette spørsmålstejn ved hvilket menneskesyn denne regjeringen representerer når man sier nei til denne for mange pasienter og ikke minst for de pårørende livsviktige medisiner. Paradokset i dette er at medikamentet Aricept er godkjent for salg i Norge, men ikke gitt refusjon over folketrygden, slik at det bare er høyinntektspersoner som kan gjøre seg nytte av dette preparatet. Dette er verken solidarisk eller rettferdig etter min mening. For samfunnet vil det være betydelige summer å spare hvis Aricept ble tilgjengelig på blå resept. Et halvt års bruk av Aricept vil koste Rikstrygdeverket ca. 6 000 kr, mens et halvt års opphold i et offentlig sykehjem, som disse pasientene raskt trenger, vil koste 150 000 kr. Men viktigere enn den økonomiske siden er den livskvaliteten disse pasientene kan få tilbake og opprettholde med sin familie og sine nære pårørende i inntil to år. Det er langt viktigere enn de økonomiske innsparingene. Denne saken har virkelig noe med menneskesyn og særlig med synet på eldre mennesker å gjøre.

Når det gjelder den innsatsbaserte finansieringen ved våre somatiske sykehus, som Fremskrittspartiet etter tolv års kamp fikk gjennomført, delvis fra juli 1997, har den vært en suksess så langt. Langt flere pasienter er behandlet, og ventetiden på garantilistene redusert med bortimot 50 pst. siste driftsåret. Men prosentandelen må økes. Fremskrittspartiet vil også under denne statsbudsjettbehandlingen i sitt alternative budsjettforslag øke prosentsatsen fra 50 til 60. Dette vil ytterligere kunne redusere helsekøene, som bortimot er en skam for kongeriket Norge.

Til slutt vil jeg gi Regjeringen ros for én ting i helsebudsjettet, nemlig at den legger opp til bedre smertebehandling for pasienter i terminalfasen. Dette er særdeles viktig i en tid hvor trykket utenfra om aktiv dødshjelp blir sterkere og sterkere. Dette er helseverdier, og gir livshjelp istedenfor aktiv dødshjelp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bendiks H. Arnesen (A): Da jeg satt og hørte på representanten Alvheim, kom jeg til å tenke på det sist avgitte budsjettet, det budsjettet vi nå arbeider etter, og det forliket som Fremskrittspartiet der var med på. Man skulle tro at Alvheim hadde glemte det allerede nå, men Alvheim og Fremskrittspartiet er i høyeste grad ansvarlig for det budsjettet som man nå jobber etter.

Fremskrittspartiet sier at alle mennesker skal få nødvendige helsetjenester, og at det må være myndighetenes oppgave å sørge for at alle pasientkategorier får sine behov dekket. Samtidig sier partiet at det enkelte sykehus skal stå fritt til å kunne ansette det antall spesialister de til enhver tid mener de har behov for.

Vi vet at tilgangen på spesialister og andre leger er svært ulik i vårt langstrakte land. I enkelte deler av landet er det krise i tilgangen på leger, mens det i andre deler av landet er stor tilgang, og det gror opp private tilbud av forskjellige slag. Hva vil Fremskrittspartiet gjøre med

denne situasjonen? Vil det f.eks. være aktuelt for Fremskrittspartiet å være med på å iverksette virkemidler eller reguleringer som sikrer at alle får nødvendige helsetjenester? Eller tror partiet at markedet alene skal regulere også i denne sammenheng? Dette er et spørsmål som i høyeste grad dreier seg om trygghet og respekt for dem som er berørt av dårlig legedekning i landet vårt.

John I. Alvheim (Frp): Fremskrittspartiet har aldri inngått noe budsjettforlik med den sittende regjering – vi stemte subsidiært for det forslaget som i dag gjelder som statsbudsjettet. Men jeg vil da kanskje minne representanten Bendiks H. Arnesen om at det nå ligger an til et samarbeid mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet, så jeg tror man skal være litt forsiktig med den kritikken som her kom. Det er klart at det var mye i inneværende års budsjett vi ble tvunget til å stemme for, men som vi ikke likte. Og det skulle ikke forundre meg særlig mye om den samme situasjonen også vil kunne oppleves av Arbeiderpartiet, hvis en nå skulle komme i havn med budsjettforhandlingene i høst.

Ja, jeg mener at sykehusene skal få lov til å ansette de spesialistene de har behov for for å kunne behandle de menneskene som står på utsiden av sykehuset, og fjerne sykehuskøene. Alle partier har gitt inntrykk av at man ønsker å gi sykehusene større frihet, selv Arbeiderpartiet går for det i dag. Og hvis man mener noe med frihet, må også sykehusene ha frihet til å ansette det personell de har behov for for å drive produksjon av helsetjenester.

Når det gjelder legedekningen generelt i dette landet, er det riktignok en skjev fordeling, men det er ikke så ille som mange vil ha det til. Når det gjelder allmennleger, er legedekningen i forhold til folketallet like stor eksempelvis i Nord-Norge som den er i Sør-Norge, til og med i Akershus og i Oslo kommune. Når det gjelder spesialister derimot, har vi en viss mangel, men her kan det gjøres svært mye ved å legge om arbeidsrutinene og få en bedre indre organisering og ledelse ved det enkelte sykehus, slik at enhver spesialist kan få utføre den jobben han egentlig er utdannet for.

Arne Lyngstad (KrF): Representanten Alvheim er opptatt av å prioritere helse og omsorg framfor alt. Dette er jo et prisverdig engasjement. Også Kristelig Folkeparti er opptatt av dette, men for å kunne prioritere helse og omsorg trengs en helhetlig politikk. En slik politikk må også fokusere på forebyggende helsearbeid. Noen eksempler: Vi vet at i trafikken dreper fart. I Sverige viser erfaringer at lavere fartsgrenser reduserer både antall trafikkdrepte og -skadde. På nyhetene hørte vi også forleden at folk med høyere utdanning og høy inntekt har bedre tannhelse enn andre. Satsing på kunnskap og sosial utjamning kan altså påvirke behovet for helsetjenester.

Vi vet også at tobakksbruk gir økt antall krefttilfeller, som legger beslag på sengeplasser på sykehusene. Og moderne alkoholforskning viser også sammenhengen mellom alkoholforbruk og skadeomfang. En reduksjon av f.eks. alkoholavgiftene vil øke folks kjøpekraft og kan føre til økt forbruk. Kristelig Folkeparti ønsker ikke å sti-

mulere til økt alkoholforbruk, fordi helsevesenet allerede er belastet nok med behandling av skader fra ulykker knyttet til alkoholbruk.

Mitt poeng er at det er nødvendig å ha en helhetlig politikk for å forebygge helseskader og ulykker. Dette vil lette presset på sykehus og omsorgstjenester. Utfordringen er å se sammenhenger mellom f.eks. samferdselspolitikk og helsepolitikk, mellom avgiftspolitikk og helsepolitikk, mellom sosial utjevning, opplæring og folks helse.

Regjeringen varslet i trontalen oppfølging av flere helseplaner, som også representanten Alvheim har gitt ros til Regjeringen for. En ønsker også en debatt om verdigrunnlaget. En del av denne debatten er å fokusere på individets ansvar for egen helse, og politikernes evne til å se sammenhenger mellom politiske valg og helseomkostninger. Er representanten Alvheim og Fremskrittspartiet enig i at det er en slik sammenheng?

John I. Alvheim (Frp): Det er klart det er en åpenbar sammenheng mellom hvordan vi lever, vår livsstil, og sykdomsfremkallelse. Men når det er sagt, vil jeg være rask med å tilføye: Vi kan ikke – og det vil jeg heller ikke tro Kristelig Folkeparti noen gang vil gjøre – sette opp gjerde for dem som selvfor skyldt pådrar seg sykdom, drive disse ut av vårt helsevesen og vår omsorgstjeneste. Jeg har hørt røster som har vært inne på tanken, særlig når det gjelder bruk av narkotika, bruk av alkohol og for så vidt også bruk av tobakk.

Vi har alle og enhver et stort ansvar for egen helse. Det tror jeg vi fort kan enes om. Det forebyggende helsearbeidet ser jeg som del av helheten når jeg snakker om helse, slik at det skulle ikke være noen uenighet mellom Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti i forhold til forebyggende helsearbeid.

Så har vi alkohol, som Kristelig Folkeparti alltid har vært veldig opptatt av. Det som forunder meg mange ganger, er at hvis man nå mener alt man sier i forbindelse med alkohol og avgifter og det hele, hvorfor ikke da fremme et forslag i dette hus om å forby salg av alkohol til norske borgere? Det gjør man ikke, for det vet man blir mislykket. Men man legger på avgifter hvert eneste år – med et lite unntak i år for sterkvin – slik at handelen med smuglersprit blomstrer og egenproduksjon av sprit blomstrer. Og da har man oppnådd det motsatte av det man trodde man skulle oppnå.

Annelise Høegh (H): Representanten Alvheim snakket om trygghet, og han spurte: Hva er trygghet for enkeltmennesket? Og gjennom en lang liste, som jeg var enig i, kom han til slutt til at noe av det viktigste er å ha trygghet for liv og helse og ha en god eldreomsorg. Det er det heldigvis liten uenighet om. Jeg tror også det er stor grad av enighet om at en bedre eldreomsorg, en verdig eldreomsorg, som Alvheim også var inne på, er en stor utfordring også i dagens Norge.

Høyre og Fremskrittspartiet er enige om at rett til valg av sykehjem har med verdighet i eldreomsorgen å gjøre. Vi er enig i at skal de eldre selv få større innflytelse over

sin hverdag, må de ha rett til å velge hvem som skal komme hjem til dem i sine hjem. Derfor må vi altså konkurransetsette tjenestene, slik at tilbudene blir bedre og blir brukerstyrt.

Det er fremdeles altfor store mangler. Ja, disse manglene er så store at det overrasker og skuffer meg at Fremskrittspartiet, og spesielt John Alvheim, falt for fristelsen i valgkampen til å presentere en storstilt annonsekampanje der det het at 50 pst. av norske sykehjemspasienter er ekstremt underernært og inntørket. Det viste seg altså ved nærmere ettertanke at det ikke var 50 pst., men kanskje i underkant av 1 pst. Det er alvorlig nok, men det er også alvorlig å skape frykt og uro hos dem man ønsker å gi større trygghet.

Alvheim tok ikke avstand fra dette da det ble avslørt at denne annonsen var en bløff og en grovt feilaktig fremstilling av forholdene, men han kalte det en spissformulering. Det er et drøyt stykke! Jeg vil nå gi Alvheim en ny anledning til å beklage at han og Fremskrittspartiet gjennom denne annonsekampanjen nettopp bidrog til det motsatte av det vi får tro de ønsker, nemlig å skape trygghet, og ikke ubegrunnet frykt.

John I. Alvheim (Frp): Jeg hadde ventet på denne replikken fra Høyre.

Det må være utslag av rimelig dårlig samvittighet hos både representanten Annelise Høegh, Høyre og de øvrige partiene som kritiserte oss for denne annonsen, for de vet veldig godt selv at 50 pst. av de pasientene fra sykehjem som ble undersøkt på Aker sykehus, var underernært. Så kan man ha ulike nyanser på ekstrem underernæring og underernæring, men de fikk diagnosen underernæring. Og det som da er ekstremt etter min tankegang, er at vi har slike forhold i Norge i dag, at eldre syke mennesker som vi overlater til det offentlige å ta vare på, ikke får spise nok mat daglig og blir underernært.

Jeg ser ingen grunn til å beklage det som stod i den annonsen.

Annelise Høegh (H): Det foreligger en åpenbar misforståelse. Jeg ber om ordet til replikk.

Presidenten: Annelise Høegh får ordet til å oppklare det presidenten håper er en åpenbar misforståelse.

Annelise Høegh (H): Det er en åpenbar misforståelse når det i annonsen stod at 50 pst. av norske sykehjemspasienter er ekstremt underernært og inntørket, mens det det dreier seg om, er at 1 pst. av norske sykehjemspasienter som blir innlagt på sykehus, er underernært. Det er alvorlig. Men det er altså en grotesk avstand mellom de tallene som fremkommer i overskriften, og det som er det faktiske forhold, som Alvheim selv bringer frem.

Presidenten: John I. Alvheim – til misforståelsen.

John I. Alvheim (Frp): Jeg vet ikke hvor representanten Annelise Høegh har den ene prosenten fra. Denne undersøkelsen, som ble gjort på Aker sykehus av overle-

ge Bøhmer, viste – det var ca. 160 pasienter, tror jeg – at 50 pst. av disse pasientene fikk diagnosen underernæring, og de var lagt inn fra sykehjem.

Presidenten: Presidenten tror ikke man kom videre i å oppklare misforståelsen, og regner med at representantene kan fortsette denne debatten i løpet av trontaledebatten.

Replikordskiftet er omme.

Åse Wisløff Nilssen (KrF): «Regjeringen vil forsterke innsatsen for å forebygge og bekjempe organisert kriminalitet, volds- og vinningsforbrytelser», står det i trontalen. Årsakene til kriminalitet er sammensatte. Derfor er det ikke så enkelt som at mer politi og strengere straffer løser alt. Kristelig Folkeparti mener det er viktig å se sammenhenger og konsekvenser både i justissektoren og i samfunnet generelt. Derfor må innsatsen skje i mange forvaltningsområder og -nivåer og være en blanding av kortsiktige og langsiktige strategier.

Alle ønsker et trygt, rettferdig og åpent samfunn. Som overordnet prinsipp kan vi sette menneskeverd og respekt, og gjerne legge til viktigheten av sunne og gode holdninger. Vi trenger en debatt om hvilke grunnleggende verdier vårt samfunn skal bygge på. Verdikommisjonen gir viktige innspill til debatten om hvilke holdninger som bør være retningsgivende for de mellommenneskelige forhold. Kommisjonen har bl.a. tatt for seg vold som en av våre «verdier på prøve», og laget et hefte med 52 teser om vold i Norge og fire forhold å fokusere på. Heftet kan anbefales.

Kristelig Folkeparti mener at Bibelens ti bud er en genial og kort huskeliste for hvordan vi bør oppføre oss overfor hverandre for å få et trygt og godt samfunn. Noen av oss må tørre å snakke om og bruke en slik flott arv som utgangspunkt for bl.a. den enkeltes holdninger til rett og galt. Moral og etisk bevissthet er andre begrep som med stor frimodighet må opp til debatt.

Den enkeltes individuelle og moralske ansvar må stå sentralt. Dette hører naturlig med i både den forebyggen- de og rehabiliterende delen av å bekjempe kriminaliteten. Like viktig er det at vi ikke overser eller tramper i stykker med nedlatende holdninger den unike lille spiren vi alle bærer i oss til å bli de gagnlige mennesker vi ønsker å befolke samfunnet vårt med. Det er den spiren vi må gripe fatt i både hos barn og unge som befinner seg i en såkalt risikogruppe, og hos dem som blir karakterisert som hardbarka kriminelle. Blant annet er Kirkens Bymisjon i ferd med å utvikle et godt tilbud for rehabilitering av sikringsdømte, slik at de kan bli godt fungerende og lovlydige samfunnsborgere. Viktige stikkord er respekt, tillit og krav.

Gjeng-kriminalitet har vært og er et tema, spesielt i Oslo-området. I den forbindelse ble det en sterk påminning å lese intervjuet med Sebastian, der han forteller at medlemmer i gjengen ikke prøver å fremstå som skolelys, at de fleste heller føler et press fordi de faller igjen i mange fag. For å sitere Sebastian:

«I klassen tør de ikke si så mye. På spørsmål fra læreren redder de seg kanskje unna med et falskt raseri-

utbrudd som ender med at de går ut av klasserommet. De markerer seg ut av problemet.»

Mange av disse er funksjonshemmede i forhold til skriftspråket, enten på grunn av feilbehandlet dysleksi, lese- og skrivevansker, eller fordi de er innvandrere. Er de begge deler, strever de ekstra tungt. De frykter for framtiden, fordi det å beherske språket er nøkkelen til vårt informasjons- og kompetansesamfunn og til et framtidig arbeid og det gode liv. Dette er ett av de områdene hvor vi må ta i bruk det vi allerede vet. Men det er flere årsaker, og derfor mener Kristelig Folkeparti det er viktig å øke forskningsinnsatsen knyttet til forholdet ungdom og vold.

I trontalen står det videre:

«Regjeringen vil legge til rette for raskere rettspleie.»

Kristelig Folkeparti ser det som meget viktig å sørge for et bedre samspill mellom de ulike ledd i straffesaks-kjeden. Raskere avvikling er avhengig av balanse i systemet, fordi ekstra ressursinnsats i ett ledd kan føre til opphopning andre steder.

For å belyse sammenhengen:

- Økte ressurser til politi gir økt oppklaring av lovbrudd.
- Påtalemyndigheten vil dermed reise flere tiltaler.
- Flere saker bringes inn for domstolen.
- Flere dommer øker presset på kriminalomsorgen.

Det er viktig med en effektiv straffeforfølgning, som må innebære økt oppdagelsesrisiko, rask oppklaring og domsavsigelse og inn til soning så raskt som mulig.

I trontalen ble det også signalisert: «Innvandrerkvinnenes situasjon skal vies særlig oppmerksomhet.» Siste ukens debatt om tvangsekteskap og arrangerte ekteskap og at flere innvandrerkvinner tar tilflukt i krisesentrene, har aktualisert punktet.

Sylvia Brustad (A): Ved inngangen til et nytt århundre er en av de aller viktigste utfordringene å vise solidaritet med dem som har det aller dårligst i samfunnet vårt. Det må vi gjøre også i praktisk politikk. Nå er det ikke lenger det store flertallet som er undertrykt og utestengt, slik tilfellet var da mange av våre velferdsordninger ble innført. De aller fleste av oss har det veldig bra, i hvert fall økonomisk sett, men et mindretall faller utenfor. Det er et varsku til oss alle, og Arbeiderpartiet tar dette på alvor.

Regjeringa har gitt klare signaler om at den vil redusere forskjellene mellom folk, og Regjeringa har gitt uttrykk for at det får den best til ved å samarbeide med Arbeiderpartiet. Den utfordringa tar vi på alvor. Vi vil samarbeide, men det betinger at våre krav om en mer rettferdig fordeling blir innfridd. For det er nå tvingende nødvendig at de rikeste blant oss bidrar med mer til fellesskapet for at vi skal kunne hjelpe dem som har det aller dårligst.

Det kan f.eks. ikke lenger være slik at unge folk på jakt etter sin første bolig er prisgitt rike foreldre eller besteforeldre, for det er det som er situasjonen for mange i våre byer og tettsteder i dag. Mange faller utenfor boligmarkedet når «millionærforeldre» blir et kriterium, og det er ikke en velferdsstat verdig. Hovedårsaken til dette er jo at det bygges for få boliger og da spesielt rimelige og nøk-

terne boliger, som f.eks. student- og utleieboliger for ungdom. Når leiligheter i Oslo på 30 m² kan bli solgt for 1 mill. kr, så er det ganske vanvittig. Dette er det vi må gjøre noe med. Det er bra at Regjeringa foreslår å øke Husbankens utlånsrammer med 2 milliarder kr, men dette er ikke målrettet nok overfor dem som trenger det mest. Det må til et boligpolitisk løft utover dette. Vi må gjenreise den sosiale boligbygginga. Her har faktisk Stortinget allerede vedtatt en rekke konkrete forslag som bør følges opp. Derfor stiller Arbeiderpartiet krav om bygging av 1 000 studentboliger og flere utleieboliger neste år.

På 1990-tallet er det også blitt flere hjemløse, og økninga har vært størst blant de unge. Dette skjer samtidig som en kan lese i avisene at blant de aller rikeste i Norge kjøpes det ikke boliger under 15 mill. kr. Det er noe veldig galt med fordelingspolitikken når vi ser slike forskjeller også hos oss. Det er nå over 6 000 mennesker i Norge som ikke har noe permanent sted å bo, og i tillegg vet vi at mørketallene her er store. De mest vanskeligstilte på boligmarkedet sliter også ofte med andre og sammensatte problemer. Det er så logisk at hvis en ikke har noe sted å bo, ja, så er det også vanskeligere å få orden på resten av livet. Dette er uverdigg, og ikke minst vi som bor i et av verdens rikeste land, har en forpliktelse til å hindre at gata blir hjemmet slik som det er for altfor mange i dag.

I tillegg til det å ha et sted å bo, som bør være en selvfølge for alle, så er det å ha en jobb å gå til ofte avgjørende for livskvaliteten. Vi må huske på at den største forskjellen i dag går mellom dem som har et arbeid og dem som ikke har det. Det er bekymringsfullt at arbeidsledigheten nå er stigende, og spesielt gjelder det innenfor verfts- og offshoreindustrien. Derfor må det settes inn konkrete tiltak for å bøte på dette, slik som Arbeiderpartiet stiller krav om, og det er avgjørende at vi får en sterkere satsing også på arbeidsmarkedstiltak. Vi må bygge ut og ikke bygge ned, slik som Regjeringa har gjort de siste par årene. Vi må også målrette arbeidsmarkedstiltakene mer, bl.a. gjennom en egen tiltakspakke for å holde på og utvikle kompetansen i utsatte næringer.

Samtidig er det viktig å minne om følgende: Vi har i underkant av 70 000 helt ledige i Norge, vi har over én million mennesker som mottar hele eller deler av sin inntekt fra folketrygden. Antallet uføretrygdede øker dramatisk. Vi har nå om lag 270 000 mennesker som mottar uføretrygd.

Og det er et alvorlig tankekorst at vi langt på vei har et samfunn der flertallet av voksne mellom 30 og 60 år nærmest jobber helsa av seg, mens mange ungdommer ikke slipper til og eldre over 60 år ofte skyves ut, og av og til også på en uverdigg måte. Eldre arbeidstakere burde i større grad få tilbud om en gradvis nedtrapping til pensjonisttilværelsen, f.eks. være pensjonist i to dager og være i yrkeslivet i tre dager. Hvis ikke vi greier å få orden på dette, hvis ikke vi greier å tilby mer fleksible ordninger i arbeidslivet som er tilpasset hver enkelt, taper hver enkelt på det, men samfunnet taper også mye på det, fordi vi går glipp av mye kompetanse, erfaring og kunnskap som vi trenger. Og det viktigste ved å få til endringer i arbeidslivet er at vi kan gi flere en meningsfylt hverdag. Da må vi

tilrettelegge slik at vi hindrer at så mange blir sjuke og uføretrygd på grunn av arbeidsplassen.

Poenget er at vi ønsker et samfunn der alle kan bidra ut fra egne evner og forutsetninger. Og samfunnet trenger flest mulig hender i arbeid for å kunne møte de utfordringene vi har i forhold til helse- og eldreomsorgen, og for å kunne sikre pensjonene til folk.

Situasjonen på arbeidsmarkedet må møtes med aktive tiltak for å hindre at enda flere blir ledige, og vi må gjøre det vi kan for å få enda flere av de ledige inn i jobb. Vi må i sterkere grad også styrke arbeidet for å kvalifisere arbeidsledige til de jobbene som finnes. Hvis en mener noe med fordelingspolitikken, må det i hvert fall synes innenfor sysselsettingspolitikken. Her nytter det ikke å vente og se, her er man nødt til å være føre var.

«Kommunene og fylkeskommunene skal, gjennom sine inntekter, gis mulighet til å tilby grunnleggende velferdstjenester. Det kommunale sjølstyret skal utvides», stod det å lese i trontalen. Vi mener at Regjeringas forslag til kommuneøkonomi for neste år ikke er tilstrekkelig for å ivareta de oppgaver som kommunene er satt til å skjøtte, bl.a. når det gjelder å kunne tilby likeverdige tjenestetilbud for folk i hele landet. Det samme sa vi da kommuneøkonomiproposisjonen ble behandlet i vår. Det blir ikke noe mer lokalt sjølstyre med Regjeringas opplegg. Det må vel nesten være rekord i antall øremerkede midler. Det er grunn til å spørre seg om kommunene har penger nok til å nyttiggjøre seg de øremerkede midlene, f.eks. til eldre, helse og barnehager. Det er grunn til å tro at dersom de frie inntektene ikke blir økt, er det bl.a. skolesektoren som vil tape mest på det. Og det vet vi er dårlig fordelingspolitikk. Det er på denne bakgrunn Arbeiderpartiet foreslår 1 milliard kr mer i frie inntekter til kommunene, ikke minst for å greie satsinga på skolene. Vi håper at regjeringspartiene vil slutte seg til dette.

Jeg tror også det er behov for å redusere den statlige detaljstyringa. Jeg tror det er behov for å redusere det kontrollapparatet vi har bygd opp for å passe på de øremerkede midlene. Dette er nødvendig for å frigjøre personell og ressurser til direkte tjenestetilbud for folk.

I Arbeiderpartiet er vi også i gang med en viktig debatt om og har en åpen holdning til hvilke forvaltningsnivåer som skal gjøre hva, og om det er nødvendig å ha de forvaltningsnivåene vi har i dag. Det som er det overordnede hensynet for oss, er at vi vil organisere den offentlige sektoren slik at den tjener våre innbyggere og brukere best. Så får vi organisere våre forvaltningsnivåer og den offentlige sektor ut fra det.

Det er nå helt nødvendig å få til et løft for dem som er uten bolig, få til et løft for dem som ikke har et arbeid å gå til og få til et løft for kommunesektoren.

Ved inngangen til et nytt århundre er fortsatt slagordene frihet, likhet og solidaritet aktuelle. Arbeiderpartiet vil forsterke innsatsen for rettferdig fordeling og sosial utjevning og håper å få regjeringspartiene med på en slik politikk.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Lodve Solholm (Frp): Det var interessant å høyre på representanten Brustad, som no opnar for om ikkje anna så ei vurdering av det fylkeskommunale forvaltningsnivået. Då trur eg det blir riktig som eg ein gong spådde, at vi kanskje kan avlyse fylkestingsvalet i løpet av 5-8 år.

Men det var ikkje det eg skulle ha replikk om. Eg la merke til at representanten Sylvia Brustad snakka om bustader og bustadprisar på marknaden. Prisane er jo avhengige av at det er tilgang. Dersom det er stor nok tilgang på bustader, ikkje minst stor nok tilgang på tomter, vil det bli ein prisreduksjon.

Framstegspartiet har i alle kommunestyre rundt om i landet der vi er representerte, prøvd å gjere noko med at kommunane skal regulere nok tomter til bustadbygging, at det til kvar tid skal vere nok tomter i marknaden som gjer at ein kan halde prisane låge, slik at folk flest kan få bygge og eige sitt eige husvære. *Det* har vore ein offisiell politikk og ein fornuftig politikk i dette landet i motsetnad til mange andre stader. Men det eg har lagt merke til, er at er det eit parti i Noreg som har vore ein hemsko for å ha nok tilgjengelege tomter rundt om i landet, så er det Arbeidarpartiet.

Det kunne ha vore interessant å høyre med kommunalpolitisk talskvinne for Arbeidarpartiet om ho no vil legge eit press på sine nyvalde kommunestyrerepresentantar om å syte for at det til kvar tid er nok tilgjengeleg tomteareal for bustadbygging – ikkje minst om Markagrensa i Oslo kan opphevast.

Sylvia Brustad (A): La meg kommentere spørsmålet om fylkeskommunen først. Jeg vil understreke at vi ikke har konkludert på forhånd. Vi mener at dette er en viktig sak som fortjener en grundig vurdering og utredning før man tar stilling til hva man skal gjøre, og den debatten skal vi gå inn i. Dette spørsmålet er for viktig til at man bare kan endre det eventuelt gjennom et Dokument nr.8-forslag her i dette huset, slik Fremskrittspartiet nå har forsøkt i flere omganger. De er blitt nedstemt hver eneste gang, og jeg synes man burde ta dette litt mer seriøst enn bare på nytt og på nytt fremme Dokument nr.8-forslag uten å gå inn i materialet på en skikkelig måte. Til det er denne saken for alvorlig.

Når det så gjelder kommentarene i forhold til bolig, er det frekt, og det er uriktig, når det blir påstått at Arbeiderpartiet ikke er for å stille tomter til disposisjon og bidra til at de som trenger bolig, skal få det. Og jeg vil også si: Ja, vi er for at de som ønsker det, selvfølgelig skal få bygge og eie sine egne boliger.

Men for de gruppene som har det aller dårligst på boligmarkedet i dag, bl.a. her i Oslo – de over 6 000 som ikke har et stelle å bo, de ungdommer som er avhengige av rike foreldre eller besteforeldre – er det ikke først og fremst snakk om å eie en bolig, men om å få lov til å leie en bolig i en periode. Der må jeg si at jeg har ikke akkurat opplevd at Fremskrittspartiet har vært den fremste vâpendrageren i å kunne tilby boliger nettopp for de aller vanskeligst stilte på boligmarkedet.

Hvis vi mener noe med fordelingspolitikk, er det avgjørende at vi får gjort noe med boligmarkedet, og da dreier det seg om at vi må bygge flere rimelige, nøkterne boliger her i Oslo. For dem som har det aller vanskeligst, som også har andre sammensatte problemer, må vi se på andre typer boliger hvor det er mulig å få behandling i tillegg. Jeg skulle ønske at Fremskrittspartiet heller ville bruke tid og ressurser på å gå inn i det og være villig til å gjøre noe med det i stedet for å kritisere Arbeiderpartiet på et helt uriktig grunnlag.

Dagrun Eriksen (KrF): Thorbjørn Jagland nevnte i sitt innlegg at ungdom har en sviktende tro på det politiske systemet, og at vi nå ikke kan bryte flere løfter, som for øvrig høres ut som nye toner. Representanten Brustad brukte også mye tid på dette med boligbygging i sitt innlegg, noe som lederen for Arbeiderpartiet også nevnte, og at det å ha en bedre boligbyggingspolitikk ville være en løsning for å få ungdom interessert i politikk.

Sosialistisk Venstreparti har tro på at vi kan vinne ungdommens interesse ved å gi 16-åringer stemmerett, og etter å ha deltatt i skolevalgsdebatter sammen med Høyre og Fremskrittspartiet tror jeg deres løsning høres ut som å være billigere øl. Alle disse tingene vitner om at vi tar ungdom altfor lett. Rammebetingelser for unges oppvekstvilkår er viktig, men det aller viktigste er å ta innholdet i livet på alvor. Vi som politikere henger oss opp i rammer, fordi det er dem vi kan gjøre noe med. Men vel så viktig er det å være villig til å diskutere våre egne partiers ideologier. Kristelig Folkeparti er nå inne i denne prosessen. Vi tør. Men det ser ikke ut til at Arbeiderpartiet er like villig til å ta den samme debatten. Jagland innrømmer jo når man etterlyser verdigrunnlag og gammel partibasis hos Arbeiderpartiet, at ingen bare kan bygge på partienes opprinnelige ideologi. Men nettopp da er det viktig at vi tar debatten om ideologi. Er det slik at Arbeiderpartiet er redd for dette og for hva som kan avdekkes da? Vi må tørre å ta opp verdigrunnlaget, samfunnssystemet og lange linjer. På den måten kan vi ta ungdom på alvor og møte dem med en seriøsitet som går utover bare rammebetingelser. Vi i Kristelig Folkeparti er ikke redde for å gjøre det. Vi har en livlig debatt i partiet, og nå utfordrer vi Arbeiderpartiet til å ha det samme.

Sylvia Brustad (A): Jeg kan forsikre representanten Dagrun Eriksen om at vi i Arbeiderpartiet ikke er redde for å ta verken den ene eller den andre debatten, heller ikke om det som representanten Eriksen var inne på. Vi er nå i gang med en ny programdebatt fram mot landsmøtet vårt som skal være i november neste år. I den forbindelse vil vi selvfølgelig også diskutere disse tingene. Vi har dessuten en meget sterk ungdomsorganisasjon, som er veldig aktiv og som mener mye omkring dette. Vi skal selvfølgelig også lytte til hva de har å si.

Jeg trur det er helt avgjørende at vi lytter til hva ungdom har å si. Jeg trur mange ungdommer er opptatt av nettopp det å kunne ha et stelle å bo når de skal studere. Jeg trur mange ungdommer er opptatt av at det er et bra innhold, og et bra miljø på den skolen de skal studere, og

jeg tror de er opptatt av at de får seg en jobb når tida er inne for det. Dette er helt sentrale spørsmål for ungdom.

Representanten Eriksen reiste sikkert rundt i valgkampen som de fleste andre. Det gjorde også jeg, og jeg møtte mange ungdommer. Det jeg møtte, var nettopp disse tingene som de fleste ungdommer var opptatt av.

Arbeiderpartiet har dessuten gått i bresjen for å opprette det vi kaller ungdommens fylkesting, hvor ungdommer i fylkene kan sette seg sammen og bestemme over ting. Ungdomsråd rundt i kommunene tror jeg er en vei vi bør gå videre på. Det bør utvikles i langt flere kommuner. Vi må også tørre å gi ungdommen mer makt. Det har vi gått i bresjen for. Det ønsker vi selvfølgelig også å videreføre. Vi tar ungdom på alvor. Vi skal også fortsette de diskusjoner vi nå er i gang med, både når det gjelder ideologi, og når det gjelder andre ting.

Helt på tampen vil jeg bare si at det selvfølgelig er viktig for alle å diskutere innholdet i livet, men viktigere enn f.eks. en verdikommisjon er det å være ute og prate med de ungdommene som faktisk er unge i dag.

Lars Arne Ryssdal (H): Dersom det blir et budsjettforlik mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet i høst, skyldes det nok først og fremst et kortsiktig behov for Arbeiderpartiet for å rette opp et mistrøstig valgresultat som Arbeiderpartiet ikke var forberedt på. Denne regjeringen ble til fordi Arbeiderpartiet skulle gi opposisjonen et opplæringsprosjekt høsten 1997. Så sent som i fjor vår sa Thorbjørn Jagland at Regjeringen med stortingsflertallets støtte har lagt en udetonert bombe under velferdsstaten. Nå er ikke den bomben mer truende enn at Arbeiderpartiet ved å pøse på med noen skatteøkninger og noen mindre justeringer av bevilgningene nå skal desarmere bomben. Bedre fordelingspolitikk, heter det.

Det som er verre, er at det opplæringsprosjektet Arbeiderpartiet har satt sentrumpartiene under, tydeligvis er blitt et glemselsprosjekt hos Arbeiderpartiet. Det de i posisjon advarte mot, går de nå inn for i opposisjon – ikke minst gjennom en skattepolitikk som er et virkemiddel i fordelingspolitikken, der partiet går inn for ting som er skadelig både for arbeidsplasser og verdiskapning. Eller for å ta et eksempel fra Sylvia Brustads komiteområde: Der de før valget advarte mot overbud i kommunesektoren, utstedte de et blankoløfte i forbindelse med kommuneøkonomiproposisjonen i vår om at det skulle bevilges 1 milliard kr mer enn Regjeringen uten å vite hva Regjeringen ville legge frem. Arbeiderpartiet på sitt beste går inn for strukturtiltak som i energipolitikken, og modernisering som landet trenger, og det har de ofte gjort i samarbeid med Høyre. Men det vi ser nå, er at de vegrer seg mot å legge det inn som et premiss i budsjettforhandlingene. Det kunne vært greit å spørre Sylvia Brustad: Når en nå har begynt å tenke nye tanker om fylkeskommunen og om en offentlig sektor som skal tilby skreddersydde tjenester for brukerne, vil en legge opp til at det skal bli et av resultatene i budsjettforhandlingene med regjeringspartiene? Eller: Når skal vi se konkrete forslag på disse områdene?

Sylvia Brustad (A): La meg først få si til representanten Ryssdal at regjeringen Jagland gikk av fordi det ble et borgerlig flertall i Stortinget, og fordi det ble et flertall av partier i Stortinget som i hele valgkampen gikk rundt og sa at de ville ha bytte av regjering. Det var derfor vi måtte gå av som regjering.

Når vi nå vil samarbeide med sentrumpartiene, er det ikke for å rette opp noe valgresultat, slik Ryssdal sa. Det er fordi det har skjedd en endring i sentrumpartiene. Det er vi glade for. Vi har sett at det er en åpning for å kunne vri fordelingspolitikken mer i retning av det Arbeiderpartiet står for. Når framtrede personer i sentrumsregjeringen klart har sagt fra om at det bare er gjennom samarbeid med Arbeiderpartiet at vi kan få til en mer rettferdig fordeling, benytter vi oss av den muligheten som ligger der for nettopp å få gjort noe med det. Det er nytt. Det er vi glade for. Derfor har vi også lagt inn helt klare krav til hva som må til for å få en mer rettferdig fordeling enn det som foreløpig ligger i budsjettforslaget fra Regjeringen. Vi håper at vi kan oppnå resultater sammen.

De krav som vi har stilt til de forhandlingene, er ikke krav som er skadelige for arbeidsplassene. Det er tvert imot krav som vil føre til at vi greier å minske arbeidsledigheten, som vil føre til at vi greier å få flere folk i jobb. Det er en av de aller største utfordringene vi nå står overfor. Det handler nettopp om fordelingspolitikk så lenge skillet mellom de som har jobb, og de som ikke har jobb, er så stort. Vi vet at det betyr svært mye i en fordelingspolitisk sammenheng.

Så til spørsmålet om kommuneøkonomien. Vi sa i vår, da kommuneøkonomiproposisjonen kom, at vi ville foreslå å bevilge ca. 1 milliard kr mer enn det Regjeringen foreslo. Det er ikke riktig som Ryssdal sier, at vi ikke visste hva Regjeringen kom med. Regjeringen presenterte klare tall for oss i kommuneøkonomiproposisjonen. Derfor gikk vi inn for 1 milliard kr mer. Det er også det vi foreslår nå, og vi håper at vi får gjennomslag for det sammen med regjeringspartiene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Ansgar Gabrielsen (H): En trontaledebatt er en god anledning til å peke på hvilke politiske utfordringer man ser for seg, og om mulig vise hvilke løsninger man vil anbefale. Det vil Høyres talere benytte denne trontaledebatten til. Det er imidlertid også en debatt for å se på de signaler som Regjeringen gir i trontalen, og i neste omgang om disse står seg i denne salen. Det er dermed en anledning for stortingspartiene til å vurdere ens forhold til den regjering som har avholdt trontalen.

Forholdet mellom regjeringspartiene og Høyre har i etterkrigstiden med få unntak vært preget av en gjensidighetslov. Dette gjensidighetsforholdet har variert gjennom tidene i styrke og intensitet – bevares. Men det har hele tiden ligget noen mer eller mindre synlige bånd mellom sentrumpartiene og Høyre. Slik har det vært fra lenge før etableringen av Lyng-regjeringen. Årsaken til at det har vært et slikt gjensidighetsforhold kan sikkert

tilskrives mange enkeltelementer. De historiske forhold ligger selvfølgelig i bunnen av det hele.

På mange saksefelt med ideologiske undertoner har det ofte vært sammenfallende synspunkter mellom sentrumpartiene og Høyre – i det minste om i hvilken retning det skulle søkes løsninger. Slike sammenfallende synspunkter på saker med ideologiske overtoner – eller undertoner om man vil – ser vi fremdeles dukker opp i det politiske landskap. Det kan være saker som

- privat eiendoms- og råderett
- kirkens autonomi hva angår lærespørsmål
- offentlig/privat eierskap i næringslivet
- individets rett til å foreta egne valg
- rettssikkerhet
- begrensning av det offentliges direktemakt over borgerne

Den kanskje mest iøynefallende saken av ideologisk karakter hittil i denne perioden er saken om innføring av kontantstøtte. Dette er en sak som definitivt går langs de tradisjonelle skillelinjene i norsk politikk. Den har vel faktisk fremstått som selve håndbremsa for Arbeiderpartiet og er årsaken til den ørkenvandringen de har påbegynt.

Historisk har det også vært slik at de borgerlige partiene har foretrukket regjeringer bestående av borgerlige partier. Fra denne hovedregel finnes det unntak. Jeg tenker bl.a. på Senterpartiets anbefalinger etter Syse-regjeringens avgang. Men også i synet på hvilke regjeringspreferanser de enkelte partier har hatt, har det vært en slags linje. Derfor kom det sannsynligvis ikke som noe sjokk på denne regjeringen at Høyre uttalte at en Bondevik-regjering var å foretrekke fremfor en Jagland-regjering.

Jeg tror imidlertid at mange borgerlige velgere med stigende undring har registrert at både statsråder og representanter for regjeringspartiene nærmest sammenhengende siden forrige budsjettforlik med Høyre har pekt på hvor viktig det ville være å få til et budsjettforlik med Arbeiderpartiet neste gang. Jeg registrer at Bondevik er i ferd med å gå i nota til Jagland, først og fremst ved at Jagland har lagt lista så lavt at man kan gå over den uten tilløp.

Det som nå har skjedd, er altså at regjeringspartiene kun vil søke budsjettssamarbeid med Høyre hvis man mislykkes med Arbeiderpartiet. Hvis regjeringspartiene nå skulle vende Høyre ryggen, skal man jo ikke se bort fra at det kan ha den konsekvens at Høyre gjør tilsvarende. Det betyr at Høyre i fremtiden vil ha god grunn til å være mindre opptatt av denne regjeringens liv og død enn hva vi måtte ha vært.

Høyre har imidlertid ikke lukket noen forhandlingsdør, og vår adresse må antas å være kjent fra tidligere runder.

I trontalen sier Regjeringen:

«Næringslivet skal sikres stabile og internasjonalt konkurransedyktige rammebetingelser. Regjeringen ønsker et langsiktig og balansert eierskap.»

Vi går nå inn i en tid med konkrete forhandlinger om neste års statsbudsjett, hvor næringslivets og arbeidsplassenes rammevilkår uvilkårlig vil komme under press.

Årsaken til at det i år kan synes å bli et særlig press nettopp på næringslivets vilkår, er det faktum at Arbeiderpartiets fremlagte krav til forhandlingsgrunnlag går i feil retning. De uttalelser som Arbeiderpartiets leder har kommet med i forkant av disse forhandlinger, kan tyde på at Regjeringens formuleringer i trontalen om stabile og internasjonalt konkurransedyktige rammevilkår, langsiktig og balansert eierskap, kan bli vanskelig å opprettholde.

Jagland sa i sitt innlegg tidligere i dag at bedrift etter bedrift flytter til utlandet. Jeg mener at dette bl.a. skyldes nettopp Arbeiderpartiets evige kamp mot det private eierskap i norsk næringsliv. Det blir liksom ikke godt nok for Jagland og Opseth før det er staten som har overtatt selve eierskapet. Og da tenker jeg langt utover de hundretalls millioner som er tiltenkt IT Fornebu-prosjektet.

Arbeiderpartiets fremlagte kravliste i de forestående forhandlinger om neste års statsbudsjett er en oppskrift på hvordan vi skal te oss for at norske bedrifter skal bli oppkjøpskandidater også i fremtiden.

Er det virkelig noen som tror at Jagland har et genuint ønske om å stimulere til privat eierskap i norske bedrifter? Selvfølgelig har han ikke det. Fra fjorårets budsjettforslag har vi Arbeiderpartiets oppskrift som er enkel og virkningsfull. Det er å gjøre privat eierskap så uinteressant som mulig. Samtidig lanserer Arbeiderpartiet en politikk for hvordan man i neste omgang kan gå inn med statlig kapital for å sikre seg nasjonal norsk eierstyring, da under vignetten: Hvor er norske langsiktige eiere?

Vi er allerede på Europa-toppen i offentlig eierskap, og jeg frykter at IT Fornebu bare er en begynnelse for strategiske politikerbestemte eierskap fra arbeiderpartihold. Jeg vil på det sterkeste advare mot en slik politikk og en slik utvikling.

Det vi burde gjøre, var å stille oss spørsmålet: Hva kan vi gjøre for å stimulere til at vanlige folk blir mer interessert i å sette sine sparepenger i arbeidsplasser? Det er jo en årsak til at det private individuelle eierskap er på defensiven i norsk næringsliv. Er det noe denne nasjonen trenger på terskelen til et nytt århundre, er det å sikre seg at vi har noe å leve av etter oljealderen.

Vi trenger rett og slett folk som ser seg tjent med å ta risiko for å oppnå en større gevinst enn om de tar et fast og regulert arbeid. Vi kan jo ikke jobbe for denne velferdsstaten alle mann, noen må vel også i fremtiden skape verdier som skal fordeles.

Et av de største konkurransefortrinn en nasjon kan ha i fremtiden, tror jeg blir å ha en kompetent befolkning og en kompetent arbeidsstokk. Utdannelse må derfor på alle nivåer bli en selvfølge å satse på for oss alle, og især for en nasjon som i utgangspunktet har et generelt høyt kostnadsnivå. Blant annet av den grunn blir det for Norge i fremtiden ikke tilstrekkelig å ha en bra skole, vi må ha den aller beste. Når Høyre ønsker å prioritere opp utdanning i kampen om begrensede budsjettmidler, ser vi på dette som helt nødvendige grep som må gjøres nå og ikke når alt annet er gjort. Fremtiden vil i enda større grad enn i dag etterspørre kvalifiserte medarbeidere.

(Gabrielsen)

For å lykkes i en bredt anlagt næringsssatsing må vi ta hele landet i bruk. Da blir det viktig at vi har kommunikasjoner som kan være med og redusere de enorme transportkostnadene som norsk næringsliv er belastet med. Avstandsulempen må kort og godt reduseres. Kommunikasjon er og blir det viktigste distriktspolitiske virkemiddel vi kan bruke. Uten muligheter til å etablere lønnsomme arbeidsplasser i distriktene blir det meningsløst å snakke om å opprettholde jevn utvikling i hele landet. Samferdsel er og blir det viktigste virkemiddel for å nå et slikt mål. Derfor vil Høyre også ved denne budsjettbehandling prioritere dette høyt. Behovet for en kraftig satsing på samferdselsinvesteringer er ikke bare en distriktssak, det er en sak for absolutt hele nasjonen.

Så til det som har gått på skattedebatten, som har vært en del oppe i dag. Her syns jeg det er tilstrekkelig å minne om at det er slik med sauen at du kan klippe den mange ganger, og så kan du flå den én gang. Den rettledningen tror jeg kanskje Arbeiderpartiet skal ta innover seg.

Så til dette med rettferdig fordeling. Sylvia Brustad og andre fra Arbeiderpartiet holder på det retoriske til det kjedsommelige. Hva er rettferdig fordeling? Det kan fra arbeiderpartihold høres ut som om det først er når alle penger har vært veien om statskassa; i utgangspunktet tilhører alt staten. Og til det retoriske poenget som er brukt rundt eksempelvis dette med rederibeskatning, vil jeg si: Det kan ikke være slik at Arbeiderpartiets leder og Arbeiderpartiets stortingsrepresentanter er så uvitende om den virkeligheten som denne næringen befinner seg i, og på noe tidspunkt har innbilt seg at en omlegging av rederibeskatningen ville føre til en fremtidig økt skatteinngang fra denne næringen. Det er en næring som i realiteten aldri har betalt mye skatt, og som nok ikke kommer til å gjøre det, nettopp fordi det over natta reduserer antallet rederier som driver virksomhet fra Norge, om så skulle bli tilfellet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torstein Rudihagen (A): Representanten Gabrielsen fokuserte på trontaledebatten sine muligheter til å kunne rette søkelyset mot dei utfordringane vi ser i samfunnet, og dessutan dei meir prinsipielle verdiforankra linene og skiljelinene i norsk partipolitikk. Og det trur eg er viktig og riktig at han gjer.

Representanten Gabrielsen var kanskje mest opptatt av at dei skiljelinene som var, gjekk mellom Høgre og sentrumspartia på den eine sida og Arbeiderpartiet og SV på den andre sida. Sjølv forklarte han Høgre sin politikk på en slik måte at eg synest det tvert om var med på å underbygge at skiljelinene i norsk politikk i stor grad går mellom Høgre og iallfall delar av sentrumspartia.

Derfor har eg lyst til å klargjere dei skiljelinene litt meir, og utfordrar representanten Gabrielsen på to-tre punkt, for eg trur gjerne at Høgre og Arbeiderpartiet har ei felles forståing av utviklinga i samfunnet. På grunn av den teknologiske utviklinga og ein stadig meir internasjonal økonomi har vi eit enormt omstillingsbehov både i offentleg sektor og i privat næringsliv. Produkta endrar

seg, marknaden endrar seg, og økonomien endrar seg. Derfor trur eg at vi har ei felles forståing av at ny kunnskap og kompetanse på ein måte blir viktige innsatsfaktorar. Høgre fokuserte òg veldig mykje på utdanning, kunnskap og kompetanse i valkampen. Men så er spørsmålet: Kven skal gi dette tilbodet om ei god utdanning? Arbeiderpartiet meiner at det offentlege skal ta eit ansvar for det, og det offentlege skal gi eit differensiert tilbod og skal stille krav ut frå føresetnadene. Det gir alle moglegheiter til eit variabelt tilbod, men det gir òg alle moglegheiter til å få eit tilbod uavhengig av den økonomiske situasjonen som ein sjølv eller foreldra er i. Er representanten Gabrielsen samd i ei slik tenking, eller har han ei heilt anna haldning?

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg tror jeg må gi representanten Rudihagen rett i at ofte har det vært slik at Arbeiderpartiet og Høyre har hatt en relativt sammenfallende forståelse av den virkeligheten som en er omgitt av. Nå er det jo slik at vi ved flere anledninger har anvist forskjellige medisiner basert på samme diagnosen, men jeg tror enhver debatt står seg på å ha et felles utgangspunkt.

Når det gjelder det som går på utdanning og kompetanse generelt, og med de utfordringene vi står overfor både hva gjelder omstilling i næringslivet og for så vidt også i det offentlige, har jeg veldig vanskelig for å si at det skal være store skillelinjer. Det er ikke store skillelinjer i norsk politikk hva angår hovedansvaret for utdanning, ei heller på de områdene som Rudihagen var inne på. Vi har jo sågar felles forståelse mellom Høyre og Arbeiderpartiet for en del av den utdanningen som skal finne sted på den nedlagte flyplassen like utenfor her. Det uenigheten har gått på, er bare selve eierskapet. Når det gjelder innholdet og de utfordringene vi står overfor, tror jeg vi har en felles oppfatning. Og det er ingen tvil om at det som blir et av de aller, aller viktigste konkurransemomentene for en høykostnasjon, er kompetansen til det folket som bebor den nasjonen. Og da tror jeg det er veldig viktig å ta de nødvendige grepene nå ved inngangen til det nye hundreåret og prioritere det på topp. Det har Høyre gjort tidligere i denne perioden, det har vi påpekt i valgkampen, det kommer vi også til å gjøre i det alternative statsbudsjettet som vi kommer til å legge fram, om ikke så veldig lenge.

Øystein Hedstrøm (Frp): Representanten Gabrielsen var i sitt innlegg svært opptatt av å si hvilke sammenfallende interesser Høyre hadde med regjeringspartiene, og det er sikkert vel og bra. Men det er også områder hvor Høyre, i hvert fall verbalt, er særs uenig med regjeringspartiene. Jeg tenker da på landbrukspolitikken. Hvor mange ganger har jeg ikke hørt næringspolitisk talsmann i Høyre uttale at han ønsker mer konkurranse innenfor landbrukssektoren og lavere matvarepriser til fordel for Kari og Ola nordmann? Og det er vel og bra, der er vi og Høyre enige. Han har også beskrevet at gapet i matvarepriser mellom Norge og våre naboland stadig blir større. Og det er en riktig beskrivelse slik jeg ser det. Men når det kommer til de konkrete forslagene, hva gjør Høyre? Jo, noe på konsesjonssiden når det gjelder å erverve jord-

brukseiendom og den statlige forkjøpsretten, men det har lett for å bli mye kosmetikk.

Vi har en omsetningslov i Norge som regulerer utenlandsdumpingen. I år regner vi med å dumpe 17 000 tonn prima storfe- og svinekjøtt til utlandet for en slikk og ingenting, og dette gjennomregulerte systemet bidrar til å presse prisene oppover i Norge. Denne omsetningsloven støtter Høyre. Og når vi i Fremskrittspartiet fremmer forslag om å fjerne den, stemmer Høyre imot. Det samme gjelder hele jordbruksavtalesystemet som gir garantier til selvstendig næringsdrivende i matvareproduksjonsbransjen ett år fram i tid. Dette er unike eksempler på et gjennomregulert system og en enorm sløsing i landet vårt. Disse systemene støtter Høyre, men på den annen side ønsker de mer konkurranse og lavere matvarepriser. Har ikke Høyre her mistet noe av sin troverdighet? Hvordan henger dette sammen?

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg har overhodet ingen bekymring verken på egne eller på partiets vegne for å ha mistet troverdighet i det som går på landbrukspolitikken, selv om vi ikke til enhver tid finner det hensiktsmessig å stemme for 180°-vendingene fra Hedstrøm. Det hadde jo blitt et sammenhengende hallingkast fra nyttårsaften til julaften i landbrukspolitikken.

Vi har gjennom de årlige jordbruksforhandlingene anvist hvor vi ønsker endringer, vi har anvist hvilke prove-nyer det gir. Det kommer vi også til å gjøre i forbindelse med årets budsjett. Og det er jo slik på dette området som på så mange andre, at når Høyre påviser en nødvendig justering, foretar Fremskrittspartiet en slik 180°-vending. Jeg er helt enig når det gjelder det Hedstrøm antyder om det dumpingfenomenet vi har sett, der 17 000 tonn svinekjøtt og storfekjøtt ble solgt for 3-4-5-6 kr kiloen. Og nå får vi jo heldigvis hjelp av internasjonale avtaler for i det minste å redusere dette vesentlig. Det er et politisk flertall i denne salen som har sluttet seg til det forhold og den beskrivelse at lavere matpriser på jordbruksvarer er et mål. Gapet i priser mellom oss og våre naboland må reduseres. Det tror jeg er en helt nødvendig erkjennelse som man skal ta inn over seg, og jeg føler vel egentlig på bakgrunn av det jeg har lest og hørt av landbruksministeren, og det jeg opplevde i valgkampen i direkte debatt, at det er erkjennelser som går langt inn i Regjeringen. Jeg ser derfor fortrøstningsfullt i møte debatten i forbindelse med landbruksmeldingen som jeg antar kommer som annonsert, nemlig før nyttår. Da vil Høyre på ny ta opp de velkjente og gjennomførbare forslagene som vi har fremmet tidligere.

Lars Rise (KrF): Thorbjørn Jagland brukte en stor del av sitt innlegg til å snakke om faren for atomkrig. Hagen snakket for det meste om Arbeiderpartiet, mens Petersen gav uttrykk for misnøye over tingenes tilstand, særlig over regjeringssituasjonen. Og nå følger representanten Gabrielsen opp med å fortsette å gi uttrykk for frustrasjon. Han gikk også tilbake i historien.

Høyre har rett i at det ble skrevet historie da John Lyng snekret sammen et borgerlig regjeringalternativ i

1963, selv om den regjeringen bare ble sittende i tre uker. Det var dyktig håndverk. Men jeg har lyst til å minne representanten Gabrielsen om John Lyngs strategi forut for 1963 da han overtok som parlamentarisk fører for Høyre. Allerede før valget i 1957 kom det forsiktige følere om et organisert samarbeid mellom Bondepartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Ifølge Langslets Lyng-biografi kom Høyre etter kommunevalget i 1959 på den tanke at det var uheldig at de tre sentrumspartiene samarbeidet, og at de fant fram til et samarbeid i sentrum. Mange i Høyre var bekymret. Og vi husker Høyres totale avvising i 1996 og 1997 av Senterpartiet som et useriøst parti, på tross av at Høyre har sittet i regjering sammen med Senterpartiet fem ganger. Men hva gjorde John Lyng i 1959? Han begynte ikke å skjelle ut samlingen i sentrum og kalle den for et luftslokk eller prøvde å ta livet av samarbeidet. Han sa at det var positivt at noen hadde funnet sammen, det var bra, det var starten på noe, og det betydde at Høyre kunne komme med på et senere tidspunkt. Mitt spørsmål til Gabrielsen er: Hvem anser han for å være John Lyngs arvtaker i dag når det gjelder å snekre sammen samarbeidsløsninger?

Nå må jeg også si ut fra at dette er en trontaledebatt, at det var lite av store visjoner og perspektiver i Gabrielsens innlegg. Jordens befolkning passerte i dag 6 milliarder, og flertallet av disse lever i fattigdom. Hvorfor vil Høyre da kutte milliarder i bistanden til de aller fattigste?

Ansgar Gabrielsen (H): For å begynne med slutten, hvorfor Høyre vil kutte milliarder i bistand: Vel, nå har vi ikke lagt fram vårt budsjett ennå, og jeg tror representanten Rise kan roe seg relativt godt ned i så måte. Jeg antar at det forslaget vi vil komme med, er vel gjennomtenkt også i forhold til hva som er mulig å bruke på en fornuftig måte. Jeg er enig i de uttalelsene som jeg hørte fra statsministeren for ikke lenge siden, om at det ikke bare er kvantiteten som teller i forhold til bistanden, men også kvaliteten. Det er ikke bare å skrive ut de største sjekkene. Det kan kanskje gi den største selvtilfredsstillelsen i forhold til ens egen eventuelt dårlige eller gode samvittighet, men det gjelder like mye vissheten om at pengene blir brukt på en fornuftig måte. Jeg tror vi er på relativt trygg grunn i så måte.

Når det gjelder de betegnelse som måtte ha vært brukt i krigens hete – det ble nevnt bl.a. luftslokk – skal jeg ikke rippe opp i det som ble sagt på kamparenaen ved stortingsvalget i 1997. Det var altfor mye til at jeg kan ta det opp nå. Jeg vil bare henlede representanten Rises oppmerksomhet på mitt aldeles utmerkede innlegg, som jeg antar forefinnes i Stortingstidende, så jeg slipper å gjenta det.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa: Vi har gått inn i ein stortingsssesjon der fordelingspolitikken skal lyftast fram som eit av dei viktigaste perspektiva. Stortingsmeldinga om utjamning i levekår og inntekter, utjammingsmeldinga, har dokumentert at forskjellane har auka etter 1986.

Det er ikkje berre i Noreg vi på nytt har fokusert på fordelingspolitikk og fattigdom. I helga gjekk storkonsernten NetAid ut til millionar av menneske over heile kloden over Internett. Støtta av UNDP er det eit tiltak for å engasjere vanlege folk til å ta tak i fattigdomsproblemene. Europarådet arrangerer seinare denne veka sitt globale forum for utrydding av fattigdom, der Regjeringa deltek ved Utanriksdepartementet og Sosial- og helsedepartementet.

Arbeidarpartiet har i debatten i dag gjeve interessante signal om samarbeid om fordelingspolitikken. Eg kan likevel konstatere at sentrum og Arbeidarpartiet ikkje har felles oppfatning, korkje av historia eller av den praktiske situasjonen i dag. Det held ikkje når Thorbjørn Jagland skuvar framfor seg stortingsfleirtal, som skal ha gått imot Arbeidarpartiet i fordelingsspørsmål. Det var Arbeidarpartiet som la fram velferdsmeldinga i 1995 og fekk fleirtal saman med Høgre og delvis Framstegspartiet for innskrenking i ei rekkje velferdsordningar. Det var òg Arbeidarpartiet som gjekk imot framlegg om ei drøfting av dei auka forskjellane i 1996. Det var Arbeidarpartiet som hardest kjempa imot tusenlappen til minstepensjonistane, eit forslag som har gjeve ein tryggare økonomi for 330 000 pensjonistar i dette landet.

Det er vidare påfallande at Jagland berre er oppteken av at dei rike har vorte rikare, og ikkje av at dei utsette her i landet, dei fattigaste, faktisk har sakka akterut i same perioden. No har vi sjansen til å byggja eit nytt stortingsfleirtal for ein fordelingspolitikk som omfattar alle gruppene.

Det må vera mogleg å vera oppteken av verdiskaping og sysselsetjing, av tilhøve som gjev grunnlag for eit variert næringsliv, utan samtidig å godta at dei gruppene som har sakka akterut i velstandsutviklinga, vert der dei er i dag.

I tillegg til å leggja om skatten for dei som har skattbar inntekt, må vi konsentrere oss om å gjera livet enklare og betre for dei som står utanfor arbeidslivet, dei som slit med sjukdom eller har andre problem. Den reine arbeidslina har nådd sitt maksimum, vi må innsjå at ikkje alle kan koma inn i det ordinære arbeidslivet på vanlege vilkår. Derfor har Regjeringa føreslått ei mjukare arbeidslina. Vi har føreslått lønstilskot, vi har føreslått forsøk med kommunalt ansvar for formidling av langtids sosialhjelpsmottakarar, og vi har føreslått meir fleksible ordningar for kombinasjon av arbeid og trygd.

Vi legg stor vekt på at det einskilde individet skal kunna vera i stand til å syta for og ta ansvar for seg sjølv og fellesskapen. Dette er den beste plattformen for ein-skildmennesket sin sjølvrespekt. Det er nøkkelen til gode levekår. Regjeringa vil derfor på alle område leggja til rette for det økonomisk og politisk myndige mennesket som kan vera sjølvhjelpen og sjølvstendig. I tillegg skal det offentlege ha ansvar for eit tilgjengeleg, påliteleg og meir finmaska tryggingnett for alle – utan omsyn til evne til aktivitet.

Alt i budsjettframlegget for år 2000 føreslår vi nye og auka satsingar for å fylgja opp utjamningsmeldinga, før stortingshandsaminga. Eg ser fram til både å setja i verk dei stega vi inviterer til i statsbudsjettet, og å ta den store

oppfylginga av utjamningsmeldinga når Stortinget har sagt sitt våren 2000.

Regjeringa har teke og vil framleis ta fleire initiativ for å utjamna forskjellar. Vi varslar i trontalen betring av funksjonshemma sine levekår. Vi vil ha verkemiddel som fremjar målet om full deltaking og likestilling for funksjonshemma. Eit offentleg utval, Manneråk-utvalet, er i full gang med eit slikt arbeid, med frist 1. oktober 2000. I dag legg eg fram ein statusrapport for handlingsplanen for funksjonshemma som viser at dei aller fleste av planen sine 161 tiltak over tre år alt er sette i gang.

Gjennom stortingsmeldingane Omsorg 2000 og Helse 2000, som vi legg fram ved årsskiftet, tek Regjeringa initiativ til ei brei drøfting av verdigrunnlaget og innhaldet i omsorgs- og helsetenestene. Uttrykket «respekt og verdighet» skal lyftast fram.

For meg er det ein klar samanheng mellom oppfylginga av handlingsplanane for eldreomsorg, for funksjonshemma, for redusert rusmiddelbruk, og utjamningsmeldinga og Omsorg 2000. Dei er alle ledd i Regjeringa sitt mål: eit opnare, tryggare og meir solidarisk samfunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Signe Øye (A): I forrige stortingsperiode benyttet stortingsrepresentant Meltveit Kleppa denne talerstolen flittig for å tale de svakeste gruppenes sak. Men det var før hun ble statsråd og sosialminister. Derfor var det for Arbeiderpartiet helt utenkelig at sosialminister Meltveit Kleppa i fjor kunne legge fram et forslag om å ta sykepengene fra dem som tjente aller minst, mens de som tjente mest, skulle få mer i form av skattelettelser. Det betyr jo i praksis at denne store gruppen på ca. 200 000 – i stor grad kvinner som er avhengig av inntekten sin selv om den er liten – må jobbe selv om de er syke og egentlig burde vært sykmeldte.

Men etter press fra Arbeiderpartiet sa Regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i vår at de ville rette opp den sosiale feilen. Men det passet ikke å gjøre det da, og man skjøv problemene over til budsjettet for neste år.

Nå foreligger imidlertid statsbudsjettet for neste år, og oppsiktsvekkende nok skyver sosialministeren igjen på saken – nå til neste sommer. Dette er lite troverdig og lover ikke godt for fordelingspolitikken her i landet.

Skattelisterne for i fjor er nå offentlige og lesestoff for folk flest. Det er interessant å se at mange tjener mye, men betaler svært lite i skatt. Her er det noe å hente. Hvorfor er det så vanskelig for sosialministeren å få gjennomslag for de sakene og de gruppene hun var så opptatt av for bare få år tilbake?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa: Representanten Øye påstår at det er forskjell – frå mi side – på det eg sa i førre stortingsperioden og det eg gjer no. Lat meg då minna om at eg faktisk har leidd arbeidet i Regjeringa med ei stortingsmelding om utjamning i levekår og inntekter som inneber ein omfattande analyse av kva som har skjedd frå 1986 til og med 1997 – det var så langt vi hadde tal – og som fortel at dei som hadde mest i 1986,

har fått forbetra sine inntekter og levekår formidabelt. Dei som hadde minst i 1986, har rett nok fått ei lita forbedring, men dei har sakka akterut i forhold til den gjennomsnittlege inntektsauken, som er på 13 pst.

Vidare i denne meldinga føreslår altså Regjeringa tiltak på eit breitt felt for vanskelegstilte i vårt land. Vi fylgjer opp nokre av desse forslaga i budsjettet, og vi inviterer Stortinget til å ta stilling til tiltak som både skal innebera eit meir finmaska tryggingnett, som skal innebera betre offentlege tenester, og som skal innebera ei mjukare arbeidsline.

Vi stod overfor ein heilt spesiell budsjettssituasjon i fjor – det hugsar sikkert òg representanten Signe Øye – der det faktisk ikkje handla om påplussing på budsjettet, men om ei felles sak: å føreslå innstrammingar på 9 milliardar kr. Som eit ledd i den innstramminga fremma vi òg forslaget om redusert sjukeløn. No reverserer vi det forslaget, vi nedjusterer denne inntektsgrrensa og føreslår at det skal gjerast gjeldande frå 1. juli 2000.

Harald T. Nesvik (Frp): Sosialministeren snakket i store og fine vendinger om fordelingspolitikk, om velferdsutvikling, om utjamningsmeldingen sin og en rekke andre ting. Men da virker det underlig for de av oss som har kommet så langt at vi har fått lest budsjettet grundig, at det Regjeringen gjør, er å innføre stadig mer skatt på sykdom i dette landet. Man har en generell utvikling når det gjelder egenandeler som i hvert fall jeg blir veldig bekymret over, for de syke, og gjerne de kronisk syke, i dette landet har problemer når det gjelder økonomi.

Er det god fordelingspolitikk fra sosialministerens side stadig å øke egenandelene for syke mennesker i dette landet? Hvorfor kunne ikke sosialministeren og Regjeringen ha ventet på det arbeidet som pågår, eller som i hvert fall skal pågå, når det gjelder å vurdere de totale egenandelene i dette landet? Det er den ene biten.

Så litt om det som har å gjøre med oppfølging av handlingsplanen for eldreomsorgen i Norge. I gårldagens VG står det en artikkel om utviklingen når det gjelder sykehjemsplasser i Norge, og utrolig nok – men dessverre slik Fremskrittspartiet har påpekt tidligere – er det faktisk en nedgang i antall sykehjemsplasser hvis en sammenlikner med 1996. Så spørsmålet mitt til sosialministeren er da: Hvordan ser sosialministeren på denne utviklingen, at det som bygges rundt omkring i kommunene, er omsorgsboliger og ikke sykehjemsplasser, som det er et skrikende behov for i dette landet? Vil sosialministeren gripe fatt i dette, slik at vi nå kan få fart på byggingen av sykehjemsplasser i Norge?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa: Det er rett som representanten Nesvik seier, at Regjeringa har sett i gang eit arbeid for å sjå nærmare på eigendelane, sjå nærmare på kven som blir ramma og kven som bør skjermast, og få til ei ordning der det er to tak – der det altså er eit tak som skjermar storforbrukarar og kronikarar.

Det som ligg i budsjettet, er i hovudsak ei prisjustering, og det har rett og slett med det å gjera at eit budsjett skal ha både ei inntektsside og ei utgiftsside. Vi har føre-

slått ei prisjustering på eigendelane for å ha moglegheit til å yta noko meir når det gjeld helse- og omsorgstenester.

Handlingsplanen for eldreomsorga er i rute i kommunane, i oppfylginga frå fylka og i oppfylginga frå departementet si side. Det som eg er oppteken av, er at det er dei eldste eldre, dei som treng det mest, som skal få omsorg og pleie gjennom handlingsplanen. Då er nøkkelordet heildøgns pleie og omsorg. Det er òg slik at det her skal vera lokale variasjonar når det gjeld korleis dette blir utforma. Her skjer det i dag ei tilnærming mellom innhaldet i ein sjukeheim og innhaldet i ein omsorgsbustad, og det er svært mange eldre som opplever at dei no får tilbod om omsorgsbustader som er tilknytte ein sjukeheim. Vi driv no på med ein gjennomgang for å halda Stortinget orientert. Vi vil leggja fram i ei eiga melding våren 2000 kva som er resultatet etter dei to fyrste åra av handlingsplanen. Men våre opplysningar så langt tilseier at fordelinga er i samsvar med det som Stortinget la til grunn, og totalt i handlingsplanen skal det etter 2001 vera ein auke når det gjeld forholdet sjukeheim pr. 1 000 innbyggjarar før og etter handlingsplanen.

Annelise Høegh (H): Jeg synes sosialministeren nå, ikke minst i åpningen av sitt innlegg, leverte et interessant bidrag og en interessant påpekning av at alliansene i fordelingspolitikken langt fra er så enkle som Arbeiderpartiet har prøvd å påstå her i dag. For hun pekte på at i det viktigste fordelingspolitiske dokumentet vi behandlet i forrige stortingsperiode, som Arbeiderpartiet la frem, nemlig velferdsmeldingen, gikk alliansene ikke minst mellom Arbeiderpartiet, Høyre og til dels Fremskrittspartiet på den ene siden, som jo er klar over at det å bevare velferdssamfunnet, det å ha en god fordelingspolitikk, bl.a. betyr at det skal lønne seg å jobbe, det skal lønne seg å ta utdanning. Da gikk altså alliansene mellom Høyre og Arbeiderpartiet og delvis Fremskrittspartiet, nettopp fordi vi ser at velferdssamfunnet må trygges gjennom nye velferdsordninger.

Men når det gjaldt å stå vakt om det frivillige arbeidet, gi frivillig virksomhet bedre kår, gi mulighet også til private pensjonsordninger, da stod Høyre sammen med Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Jeg la også merke til at sosialministeren for et par dager siden hadde en innsiktsfull og interessant artikkel i Dagsavisen om folketrygden og pensjonsutgiftene i neste århundre. Der trakk hun nettopp frem den urovekkende stigningen når det gjelder uførepensjonen og også den urovekkende utviklingen av AFP-ordningen. Hun hadde en overbevisende argumentasjon, og Regjeringen har en overbevisende argumentasjon i budsjettet for å endre viktige sider ved AFP-ordningen for ikke å favorisere enkelte arbeidstakere, for ikke å gi en overkompensasjon i pensjonssystemet. Men det er jo nettopp på dette området Arbeiderpartiet nå krever at Regjeringen skal gå bort fra disse viktige fordelingspolitiske sidene. Hvordan har sosialministeren tenkt å forholde seg til det?

Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa: Her var det to tema. Det eine var kva frivillig innsats har å seia i det

norske samfunnet. Regjeringa ynskjer å gje frivillige organisasjonar og frivillige einskildpersonar rettmessig merksemd. Det kjem fram både gjennom frivillighetsmeldinga og gjennom auken i talet på frivillighetsentralar – faktisk 62 i dei åra vi no har hatt ansvaret – likeins gjennom stortingsmeldinga Omsorg 2000. Samtidig set Annelise Høegh søkjelyset på situasjonen framover når det gjeld folketrygda; alle dei som trekkjer seg frå eit yrkesaktivt liv med – vil eg seia –erfaring og kompetanse som skulle ha vore brukt atskilleg lenger.

Det er mitt syn at vi treng ein stor arbeidsstyrke i tida framover. Det ser vi på mange sektorar, ikkje minst innan pleie- og omsorgssektoren. Då må vi vera villige til å leggja til rette for på den eine sida at dei eldre arbeidstakarane som har behov for og som ynskjer å tre tilbake frå eit yrkesaktivt liv med verdigheit, skal ha moglegheit til det. På den andre sida må vi ta til etterretning at regjeringa Jagland sette ned eit førtidspensjonsutval som har levert ei innstilling, og som peikar på at det i dag for enkelte yrkesgrupper faktisk svarar seg å gå av med pensjon framfor å arbeida lenger. Ingen er tent med – verken samfunnet, den enkelte person eller den enkelte arbeidsplass – at vi har overstimulans til å ta ut pensjon framfor å halda fram med den erfaringa og den kompetansen som ein eldre arbeidstakar har.

Kirsti Koll e Grøndahl hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Jørgen Kosmo (A): I trontalen nevnes det i et par setninger at det er Regjeringens ambisjon å være med på å styrke den europeiske evne til krisehåndtering, samtidig som NATO skal være vårt sikkerhetspolitiske fundament. I dette utgangspunktet er jeg selvfølgelig enig, men jeg har lyst til å understreke at dette er en meget krevende øvelse. Jeg skal prøve å begrunne hvorfor, fordi det berører så vesentlige norske forsvars- og sikkerhetspolitiske interesser.

Det er fattet beslutninger om å legge ned VEU og overføre VEU's virksomhet til EU-organer. VEU har vært den innfallsvinkelen som Norge som assosiert medlem har hatt til den sikkerhetspolitiske utviklingen i Europa. Det har vært en sovende organisasjon, men den har opplevd en betydelig vitalisering i de siste ti årene. Og nettopp denne vitaliseringen har synliggjort og nødvendiggjort at skal Europa bli bedre på krisehåndtering både politisk, diplomatisk og militært, er man nødt til å få dette inn i andre former, særlig politiske former, der man har muligheten til å fatte politiske vedtak som kan forhindre at kriser og konflikter utvikler seg til krig. Det betyr at mye av den sikkerhetspolitiske debatten i Europa, det som har betydning for vår egen sikkerhet, vil foregå i EU-organer, og der har vi liten eller ingen mulighet til å være med. Samtidig vil mye av den sikkerhetspolitiske debatten som også har ligget i NATO, bli overført til EU fordi NATO vil være det organet som i store trekk skal ta ansvaret for vår totale sikkerhet, dvs. forsvare oss mot en

total invasjon. Det betyr i veldig stor grad at den sikkerhets- og forsvarspolitiske debatten vil bli flyttet fra Den nordatlantiske forsamling, NATO, til EU, og i stor grad vil bli påvirket av land som har beslutningsmyndighet innad i EU, som ikke er medlemmer i NATO.

Jeg støtter selvsagt en utvikling i Europa som gjør at Europa blir i stand til bedre krisehåndtering enn det vi har vært, og det resultatene av konfliktene i det tidligere Jugoslavia har vist oss. Men det er en meget krevende oppgave å søke å ivareta Norges forsvars- og sikkerhetspolitiske interesser i dette bildet, fordi Norge kanskje er det landet i Europa, i NATO, som minst har merket konsekvensene av en ny sikkerhetspolitisk arena etter slutten på den kalde krigen. Det har selvsagt med vår geopolitiske betydning å gjøre, vårt behov for å ha et europeisk og nordatlantisk samarbeid i forsvars- og sikkerhetspolitikken i Nord-Atlanteren, men også vårt behov for et bredt forsvars- og sikkerhetspolitisk samarbeid når det gjelder våre vitale interesser på sokkelen, som den største energiproducent i Europa.

Jeg føler meg ikke sikker på at norske interesser vil kunne bli ivaretatt i et organ der diskusjonen vil gå uten at Norge har noen muligheter til å være representert. Jeg føler meg sikker på at det i NATO fortsatt vil være muligheter til å hevde norske interesser, men det vil bli en vanskelig debatt etter hvert som Europa og EU blir mer interessant i den sikkerhetspolitiske debatten, fordi det som er den mest sannsynlige trussel og den mest sannsynlige sikkerhetsrisiko i Europa, er utviklingen av regionale og lokale konflikter, et område som vi går inn for at EU skal bli bedre i stand til å håndtere, mens det kollektive forsvar vil komme i bakgrunnen.

Det som forunder meg, og det som bekymrer meg, er at dette vekker så liten politisk debatt i Norge, for vi står overfor en formidabel utfordring. Jeg har sett at det er en del journalister, og jeg har også sett at det er en del forskere i det utenrikspolitiske miljøet som har forsøkt å dra i gang en slik debatt som dette. Men det bekymrer meg at denne debatten ikke engasjerer politisk, og det bekymrer meg at denne debatten ikke engasjerer folkelig, for det er vitale norske sikkerhetspolitiske interesser som står på spill.

Regjeringen står foran en meget krevende oppgave i denne omstillingen, der VEU's organer skal legges ned og overføres til EU, og man skal få på plass de avtaler som er nødvendig for at Norge skal ha en mulighet til å la sin stemme bli hørt. Jeg håper at det skal være mulig, men det er helt åpenbart at det er litt merkverdig å sitte med ansvaret i NATO for det kollektive forsvaret av Norge, mens politikken på mange måter bestemmes av Sverige, som ikke er medlem i NATO, og som klart og uttrykkelig har sagt at de ikke ønsker å ta ansvaret for det kollektive forsvaret av Europa. Jeg håper at tiden framover vil danne grunnlaget for et større politisk engasjement omkring disse meget viktige spørsmålene.

Thorbjørn Jagland var i sin tale til Stortinget i dag inne på at det er behov for å se meget nøye på hvordan vi organiserer offentlig sektor, og hvordan vi organiserer de ulike forvaltningsorganene i Norge. Modernisering av

offentlig sektor må ikke bare bli noe som vi bruker som honnørord. Det vil være helt umulig for oss å møte de store utfordringene innenfor den norske velferdsstaten hvis ikke vi er i stand til på en bedre måte å ta de problemene som vi sliter med innenfor offentlig sektor. Og det som er hovedproblemet, er at for lite av ressursene brukes til tjenesteproduksjon, og for mye av ressursene brukes til administrasjon og byråkrati. Dette er etter min mening et resultat av den måten vi styrer det på. Dette er et resultat av den måten vi i Stortinget legger til rette for at Regjeringen skal drive sentralstyring av oppgaver som helt åpenbart kunne vært bedre løst lokalt, vært bedre løst på den enkelte arbeidsplass.

Bare det å gå over til innsatsstyrt finansiering i helsevesenet skaper på mange måter et ganske stort byråkrati, fordi de kravene vi stiller sentralt, medfører at de ulike helseinstitusjonene i mye større grad enn tidligere må føre dokumentasjon for det de faktisk gjør. Og denne dokumentasjonen skal i god, tradisjonell, statlig regi også kontrolleres. Dokumentasjons- og kontrollapparatet rundt innsatsstyrt finansiering tar derfor i veldig stor grad ressurser bort fra det som var hensikten, nemlig å få mer ressurser for å stelle med folks helse.

Dette eksemplet kan overføres til en rekke områder i dette samfunnet, der vi gjennom måten vi styrer på, gjennom måten vi tar fra den enkelte arbeidsplass, tar fra den enkelte kommune muligheten til å foreta de riktige valgene, og etablerer statlige, fylkeskommunale og kommunale byråkratier, som – unnskyld at jeg sier det – stjeler ressurser fra tjenesteproduksjonen overfor den enkelte innbygger.

Derfor er det ikke nok å si at vi skal modernisere offentlig sektor. Derfor er det ikke nok å ha programformuleringer på dette. Det må også en holdningsendring til i dette hus, i Regjeringen og i den offentlige forvaltning hvis vi skal ha en sjanse til å modernisere den offentlige sektor på en slik måte at vi virkelig skal lykkes. Det må bare aksepteres at det i store deler av den offentlige forvaltning foreligger en kultur som gjør at hver gang man skal iverksette et nytt tiltak, stoler man ikke på dem som skal utføre jobben, og så etablerer man kontrollregimer for å få dette til. Jeg er overbevist om at hvis vi skal ha en sjanse til å lykkes kommunalt, regionalt og sentralt med en modernisering av offentlig sektor, må det bety delegering basert på tillit, ikke delegering basert på mistillit. Vi kan ikke akseptere at vi skal ha revisjon, dokumentasjon og kontroll i det omfanget som vi etter hvert har lagt opp til. Men delegering betyr også å kunne akseptere at det fra tid til annen gjøres feil. Det må være akseptabelt i et demokrati at mennesker i en rekke situasjoner ikke alltid trekker de riktige konklusjonene og foretar de riktige disposisjonene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Ludvigsen (H): Representanten Kosmo snakket på slutten av innlegget sitt om å stole på dem som skal gjøre jobben. Tidligere i innlegget snakket han om Forsvaret, NATO osv.

La oss koble de to utsagnene som han der kom med. Jeg vil gjerne få ham til å utdype hva slags holdning han har, ikke minst i forhold til det budsjettforliket som Arbeiderpartiet har tatt initiativet til overfor mellompartiene, når det gjelder Forsvaret og den underbalansen som Forsvaret sliter med. Forsvarsministeren sa jo selv i Oslo Militære Samfund for kort tid siden at underbalansen var mellom 10 og 20 milliarder kr. Det er klart at man med et slikt misforhold kan begynne å stille spørsmål om hvorvidt man kan stole på dem som skal gjøre jobben, når Stortingets flertall ikke gir Forsvaret ressurser som står i forhold til de mål man også trekker opp.

General Frisvold har sagt at man kanskje må kutte 2 milliarder kr hvert år i driftsutgifter for å bringe balanse mellom oppgaver og ressurser på den ene siden og investering og drift på den andre siden. Jeg hadde derfor lyst til å få representanten Kosmo til her å utdype hva slags tanker man gjør seg om de forestående forhandlinger mellom Arbeiderpartiet og regjeringspartiene når det gjelder Forsvarets fremtid, og om ressursbruken og ressursprioriteringen som skal gjøre at man er i stand til å stole på dem som skal gjøre jobben. Og er man villig til å ha en litt annen holdning fra Arbeiderpartiets side til dette med å finansiere de fredsbevarende og fredsskapende operasjonene i utlandet i forhold til det nasjonale forsvaret, som delvis kommer i motsetning til hverandre når det gjelder konkurransen om ressursene?

Jørgen Kosmo (A): Hvis noen tror at det skal gå an å hente inn 10-20 milliarder kr, som er en underdekning i forhold til en viss forutsetning som gjaldt for en del år siden, gjennom å spare på driftsutgiftene, så tar de feil. Det er rett og slett umulig. Det man er nødt til å gjøre, er å gå inn og se på Forsvarets driftsorganisasjon, Forsvarets ambisjoner og Forsvarets organisasjon og struktur og få det tilpasset til den økonomiske virkelighet man har i dag. Man trenger ikke ha så stor panikk i forhold til de forutsetninger man ser for seg i år 2016, når vi befinner oss i år 1999, for en ting kan jeg si med hundre prosent sikkerhet: verden kommer ikke til å se ut slik i 2016 som vi i dag antar at den vil gjøre.

Forsvarets oppgaver endrer seg fra år til år, og Forsvarets utfordringer endrer seg fra år til år. Man må være opptatt av at man foretar de riktige disposisjoner i morgen for de investeringer som gjøres, og her er det nær sagt ganske mye å gå på.

Jeg har tillit til at dersom Stortinget er i stand til å gi Forsvaret og Forsvarets ansatte de muligheter de trenger for å møte disse utfordringene, og vi skrur ned våre ambisjoner i forhold til hva vi ønsker oss, vil det være mulig å beholde både et invasjonforsvar begrenset til én landsdel og et høyt engasjement når det gjelder de internasjonale oppgavene. Men det forutsetter at Stortinget må ta på seg ansvaret for å tilleggsfinansiere selve driftsutgiftene for de internasjonale oppgaver, dersom man beslutter at denne ressursen skal brukes. Og så får vi alle håpe at vi etter hvert greier å utvikle en så god sikkerhetspolitisk profil og innsats på det vi gjør, at konfliktløsning ved militær hjelp blir noe som tilhører fortiden og ikke fremtiden.

Kristin Halvorsen (SV): Regjeringen har satt ned to utvalg som skal se på norsk sikkerhetspolitikk. Det vesentlige spørsmålet i forhold til investeringer og bruk av forsvarsmidler var at man gav seg tid til å se an hva de rådene de kom med, faktisk dreide seg om – i stedet for Ludvigsens bekymring om at ikke alle automatisk er villig til å punge ut. Poenget er vel i første omgang å finne ut hva man faktisk skal forsvare seg mot, og på hvilken måte man skal gjøre det.

Men det var ikke det jeg tok ordet til i forhold til Kosmos innlegg. Det var en litt merkelig avslutning for en som er leder i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite, og som i utgangspunktet burde være en som elsker å kontrollere alle underliggende etater og alle departementer. Men velvillig tolket skjønner jeg hva som er poenget, nemlig å gjennomgå offentlig sektor på en slik måte at man er sikret å bruke folk – som kanskje er den viktigste ressursen i offentlig sektor – men også å bruke penger på en slik måte at man får høyest mulig tjenesteproduksjon ut av dem.

En viktig utfordring da er å se på om offentlig sektor faktisk er så ineffektiv som mange vil ha det til. Jeg tror det eksisterer en del myter om dette. Vi har f.eks. sammenlignet helsevesenet i USA med det offentlige helsevesen i Norden, og det viser seg av 25 pst. av pengene i det privatiserte helsevesenet i USA går til administrasjon, mens 6-7 pst. av pengene i det norske helsevesenet går til administrasjon. Kan hende det likevel er for mye! Og det er helt opplagt behov f.eks. på sykehussektoren for å administrere på en helt annen, effektiv måte, slik at pasientene blir tatt skikkelig hånd om.

Den store utfordringen jeg tror at Arbeiderpartiet, SV, og kanskje også sentrumpartiene står overfor, er å møte den privatiseringsbølgen som vi ser kommer på mange områder i offentlig sektor, med en skikkelig vilje til omstilling og med et omstillingsprogram som også gir mulighet til å dele opp i ulike enheter – selvstyrte enheter, mer makt til de ansatte. Er det f.eks. tanker som Jørgen Kosmo og jeg kunne samarbeide om?

Jørgen Kosmo (A): Nettopp i en slik jobb som både Kristin Halvorsen og jeg har, med ansvaret for Stortingets kontrollvirksomhet, bør vi være opptatt av at kontroll- og revisjonsvirksomheten foregår på den enkleste, mest fornuftige og mest strukturerte måten.

Jeg blir lei meg når likningsfunksjonærer forteller meg at de bruker en tredjedel av dagen sin på å lage forslag til virksomhetsplan for neste år, den andre tredjedelen til å rapportere hva de gjorde i går, og den siste tredjedelen til faktisk å gjøre den jobben de er satt til. Selv om dette er satt på spissen, synliggjør det på mange måter hvilken situasjon vi er kommet i, nemlig at vi stiller en hel masse krav til rapportering og kontroll, uten å tenke over konsekvensene når det gjelder den jobben som skal gjøres overfor den norske befolkning, altså de som har krav på tjenesteproduksjon. Jeg er sikker på at hvis vi var villig til å diskutere andre måter å løse dette på, ville det være mulig for oss å få til en modernisering og effektivisering av offentlig sektor som gjorde at priva-

tiseringsdebatten ble en ikke-debatt. Alle ville da se at det å skulle etablere to- og tredelte systemer, der noe skal være offentlig og noe skal være privat, faktisk vil føre til mer administrasjon og mindre tjenesteproduksjon når dette etter hvert settes i system. For et lite land som Norge, med 4,5 millioner mennesker, med tross alt begrensede menneskelige ressurser, ville det være helt galimatias å gå inn for en politikk som gjorde at vi delte opp det stakkars lille velferdssamfunnet som vi tross alt har, og som har en god kvalitet, men tross alt er begrenset i flere deler der vi måtte lage administrative systemer for å kontrollere og revidere.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Presidenten er for øvrig usikker på om galimatias er et parlamentarisk uttrykk.

Lodve Solholm (Frp): Den debatten som føregående talar drog i gang, og som blei vidareutvikla i replikkordskiftet, er interessant. Det at Arbeidarpartiet gjennom sin leiar og hans artikkel i Dagbladet for litt sidan har starta dette med ein gjennomgang av den offentlege sektor og av m.a. fylkeskommunen som forvaltningsorgan, helsar vi i Framstegspartiet med glede.

Det at vi på ein måte blir latterleggjorde av representanten Brustad for at vi fremma eit Dokument nr. 8-forslag igjen, det skal eg ta med på kjøpet utan problem. Det skal eg også ta med meg i etterkant av dette ordskiftet. Men det som er viktig, er at dette forslaget ligg der, og at vi kan ta dei vurderingane. Vi treng ikkje å gjere noko snarleg vedtak, men vi kan gjere eit vedtak som går på å vidareutvikle dei tankane som trass i alt ligg i dette Dokument nr. 8-forslaget om å legge ned fylkeskommunen. Kunne vi få Stortinget til eksplisitt å gjere vedtak som går i retning av å vurdere fylkeskommunens politiske og administrative oppgåver, ville det vere eit steg i riktig retning. Det vart òg gjort eit forsøk frå Framstegspartiet på å utvide mandatet til det utvalet som jobbar med ein del av desse sakene, til å gjelde det som går på fylkeskommunens politiske del. Det vart stemt ned i Stortinget. Men kunne vi no få eit vedtak her i Stortinget i samband med det Dokument nr. 8-forslaget som går på dette, ville vi kome eit steg i riktig retning.

Det er klart at det er viktig at ein tar desse vurderingane av om offentleg sektor er effektiv nok, om den er rasjonell nok, og om den gir det beste tenestetilbodet og det som brukarane treng. Eg synest det er litt forkjært når SV spesielt, men også delar av Arbeidarpartiet, snakkar om denne privatiseringa som om privatiseringa frå vår side er målet med politikken. Det er jo ikkje det. Og det er ikkje privatisering av helsetilbodet som er utgangspunktet. Det det er snakk om, er produksjon av helse-tenester betalt av det offentlege. Og derfor blir eg litt lei meg og oppgitt når eg på ein måte føler at Arbeidarpartiet må ha ein eller annan slags lesevanse eller dysleksi, når vi gong på gong prøver å fortelje at det ikkje er snakk om å bruke den private lommeboka for å kjøpe seg ut av nokon som helst slags helsekø, og når vi i dag igjen opplever at leiaren i Arbeidarpartiet hevdar dette – som ikkje

er riktig, for det som er Framstegspartiets politikk på dette området, er at det offentlege skal betale helsetilbodet, og så skal vi kjøpe desse tenestene anten hos offentlege produsentar eller hos private produsentar. Derfor blir eg litt matt, for då diskuterer vi faktisk ikkje det som må vere målsettinga med vår politikk, nemleg korleis vi skaper tenestetilbod som er til beste for brukaren. Poenget er at både Arbeidarpartiet, Framstegspartiet, sentrumspartia og Høgre ønskjer å bruke dei same offentlege midlane for å gi eit best mogleg helsetilbod for brukarane, og for å gi eit best mogleg utdanningstilbod for brukarane.

Det vi er ueinige om, kan vi ta i ein annan debatt. Vi må ikkje tillegge kvarandre meiningar som ikkje er riktige, men vi må ta den debatten. Det det er snakk om, er på kva for ein måte vi kan gjere dette. Sver vi til den metoden som Arbeidarpartiet alltid har svore til, nemleg at dette skal gå gjennom den offentlege tenesteproduksjonen, gjennom rammefinansiering, eller kan ein vere villig til å tenkje nytt, at ein kanskje kan bruke stykkprisfinansiering, og at ein også kan kjøpe tenester hos andre enn hos det offentlege?

Olav Akselsen (A): Noregs kanskje viktigaste næring, olje- og gassektoren, gjennomgår store endringar. I operatørselskapa er det omstrukturering med sikte på å redusera talet på tilsette. Leverandørindustrien slit med tomme ordrebøker, permitteringar og oppseiingar. Oversikt frå bransjen viser at offshoreverfta neste år vil måtta redusera aktiviteten med opp mot 60 pst. Den samla olje- og gassrelaterte verksemda står derfor føre ei mykje raskare nedbygging enn tidlegare prognosar skulle tilseia. I tillegg til permitteringar og oppseiingar av 3 000 – 4 000 tilsette så langt, kan denne utviklinga ramma 25 000 – 30 000 arbeidsplassar.

Heilt sidan det blei klart at denne situasjonen ville oppstå, har Regjeringa lukka auga for utviklinga. Sjølv om Regjeringa no motvillig har fremma dei rammevilkårsforbetringane som eit fleirtal på Stortinget har pålagt ho, ser det ikkje ut til at Alvoret i situasjonen har nådd inn i regjeringskontora. At berre ei halv setning i trontalen er vigd denne situasjonen, seier vel det meste om kor me har Regjeringa i denne saka.

På den eine sida må ein ha lov til å vera skuffa over Regjeringa si haldning og handling – eller rettare mangel på slik. På den andre sida veit me jo at desse partia gjekk til val på lågare aktivitet på denne sektoren. Det er derfor kanskje ikkje så merkeleg at ikkje meir er gjort for å betra situasjonen.

Om ikkje Alvoret har gått opp for Regjeringa enno, er situasjonen i ferd med å bli alvor for mange tusen tilsette. Permitteringar og oppseiingar er i ferd med å bli ein del av kvardagen langs kysten. Eg håpar og trur at Stortinget greier å få på plass dei rammevilkåra som skal til for å snu utviklinga. Trass i dette vil det ta tid før nye prosjekt vil vera i produksjon.

Me veit at det enno er store olje- og gassressursar på norsk sokkel, og at denne næringa vil spela ei viktig rolle òg i framtida. Ei rask nedbygging no og ein lang periode utan nye oppdrag vil innebera stor fare for tap av kompetanse og nedsett konkurransekraft. Det er derfor viktig å ta vare på kompetansen, slik at denne industrien er televelfør når det igjen blir sett i gang nye prosjekt. Ein bør derfor løyva pengar til ein kompetanse- og opplæringspakke innanfor arbeidsmarknadsetaten. Bruken av dei midlane bør skje i samarbeid med industrien og lokale læreinstusjonar. I ein slik tiltakspakke for å halda på og å utvikla kompetansen må ein øyremerkja dei regionane som blir ramma av oppdragstørken. Dersom det trengst regelendringar for å få dette til, må det sjølvstendig ikkje stå i veggen.

Det er viktig at dei bedriftene som blir ramma, får høve til å halda på og ta inn nye lærlingar. Dei fleste av dei verfta som blir ramma, er hjørnesteinsbedrifter i sine lokalmiljø. Ofte er mesteparten av det lokale næringslivet tufta på det same grunnlaget. Ein reduksjon i aktiviteten ved desse verfta rammar derfor svært sterkt i enkelte kommunar og distrikt.

Etter mitt syn har staten, eller storsamfunnet om ein vil, eit stort ansvar for å hjelpa dei aktuelle kommunane. Staten må medverka med lokale motkonjunkturtiltak. I dei fleste kommunane som blir ramma, er det lite kapital å henta til investeringar i ny industri eller næringsverksemd. Dei mest utsette distrikta bør få statleg omstillingsstatus. Det statlege verkemiddelapparatet, som SND og SIVA, må ein gjera tilgjengeleg for dei aktuelle kommunane.

Statlege investeringar som ein likevel skal gjera i bygg og anlegg, bør ein framskunda. Prosjekt i desse distrikta bør prioriterast framfor prosjekt i delar av landet med pressproblem.

Statlege investeringar som ein likevel skal gjera i bygg og anlegg, bør ein framskunda. Prosjekt i desse distrikta bør prioriterast framfor prosjekt i delar av landet med pressproblem.

Dei fleste av dei tiltaka eg her har nemnt, kan gjennomførast utan ekstraløyvingar. Det hastar likevel med å få aktuelle verkemiddel på plass. Det er derfor viktig at Stortinget no nyttar høvet i samband med handsaminga av statsbudsjettet, slik at ein får dei nødvendige tiltaka på plass.

Eg vil avslutta dette innlegget med å gje ros til Regjeringa – ein velfortent ros for at dei fremmar forslag om sjølvstendig rett til fødselspermisjon for fedrar – og eg håpar det får oppslutning i Stortinget.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): «Regjeringen arbeider for en samfunnsutvikling preget av et solid verdifundament forankret i vår nasjonale og kristne kulturarv», var innleiinga til trontalen. Vidare heiter det:

«Ved inngangen til et nytt årtusen står arbeidet for å bevare livsgrunnlaget på kloden, fred og menneskerettigheter og utjamning mellom verdens folk i første rekke.»

Sentrumregjeringa set verdiar og menneskerettar på dagsordenen – det er flott. Etter to år med regjeringsmakt har vi fått sett mange saker på dagsordenen. Familiepolitikken er ei av dei. Slik eg ser det, har familiepolitikken aldri vore så mykje diskutert som dei to siste åra.

For Kristeleg Folkeparti er det viktig å sette familien sine behov i sentrum. Gjennomslag for innføring av konstantstøtte til småbarnsforeldre har vore ein viktig siger for å gi foreldra høve til meir tid saman med barna. Samtidig er det viktig for å gi ein reell valfridom mellom

kontantstøtte og barnehage at dei som har behov for barnehageplass, får tilgang til det. Regjeringa varsla i trontalen at ein framleis satsar på utbygging av barnehagar, og at ein vil legge fram ei stortingsmelding med strategiar for full behovsdekning og vidare kvalitetsutvikling i barnehagane. I løpet av år 2000 reknar ein med at det blir full barnehagedekning for barn over tre år.

I trontalen blei det også sagt at ein ville føreslå innføring av sjølvstendig rett til fødselspengar for fedrar. Det er ein etterlengta rett for å styrke fars høve til omsorg for dei minste barna. Fedrar vil no få rett til fødsels- og adopsjonspengar, basert på eiga opptening og stillingsbrøk når mor etter fødselen går ut i arbeid eller utdanning. Det inneber at det må vere eit omsorgsbehov for at faren sin rett til fødselspengar skal utløysast. Men det gir foreldra større høve til å dele på omsorga for barna. Innan likestillingspolitikken er dette eit viktig tiltak. Forsking viser at når fedrar får god tid saman med barna når dei er små, styrker det kontakten mellom barn og far, både på kort og lang sikt. Dette er viktig.

Barnetrygda vil bli føreslått utvida til 18 år, blei det òg varsla i trontalen. Barnetrygda stoppar i dag på eit tidspunkt då barna er dyre for foreldra. Dei fleste bur framleis heime og er elevar på vidaregåande skule. No føreslår vi altså eit regelverk som er betre tilpassa dagens situasjon. Både Aleneforeldreforeningen og Kvinne- og familieforbundet ønsker barnetrygd til 18 år. Etter at eg har studert innretninga på å heve barnetrygda til 18 år nærmare, er eg ikkje i tvil om at Regjeringas framlegg er eit godt tiltak. Jan Petersen sa i sitt innlegg at vi har føreslått å fjerne forsørgjarfrådraget, men det som er realiteten, er at forsørgjarfrådraget er innlemma i barnetrygda. Barnetrygdsatsane er på grunn av det auka noko for første og andre barnet. Dei foreldra som ikkje betaler skatt, får i dag forsørgjarfrådraget utbetalt kontant. Forsørgjarfrådraget har same formål som barnetrygda, nemlig å kompensere for dei ekstra utgiftene ein har knytt til det å forsørgje barn. Å innlemme forsørgjarfrådraget i barnetrygda er ei forenkling av måten staten overfører pengar til barnefamiliane på.

Med Regjeringa sitt forslag til omlegging vil ein få ein mindre reduksjon i overføringane til barnefamiliane for eit år på ca. 108 kr pr. barn i månaden for første barnet. Men så vil økonomien til barnefamiliane bli styrkt i ein periode som mange opplever som ekstra krevjande. Det er ikkje slik at tenåringsforeldre er ferdige med å betale på huslån og studielån. Mange foreldre opplever at det er mykje større utgifter med tenåringar enn ein hadde trudd på førehand. Og eg har høyrte mange foreldre som seier at dei greier seg gjerne med ein hundrelapp mindre i månaden mot å få behalde barnetrygda til 18 år. Eg håper at dette vil få fleirtal på Stortinget.

Regjeringa satsar på kultur. For Kristeleg Folkeparti er dette viktig. Eg vil spesielt framheve verdien av markeringa av tusenårskiftet. Dette årtusenskiftet vil gi oss eit referansepunkt med heilt nye dimensjonar. Nettopp av denne grunnen deler eg Regjeringas målsetting om å skape vilkår for at heile samfunnet i alle delar av landet skal kunne ta del i eit levande og mangfaldig kulturliv. Kunst

og kultur er ein vesentleg del av eit moderne velferdsamfunn, noko som utgjer viktige verdiar for livskvaliteten. Kristeleg Folkeparti vil medverke til å skape kulturelle møteplassar i lokalmiljøet. Vi er glade for at Regjeringa no vil utarbeide ein investeringsplan for kulturbygg.

Markeringa av år 2000 vil vere til inspirasjon og nytenking og til å skape sans for verdiar i forhold til vår eigen kultur. Markeringa skal også avspegle at vi er eit fleirkulturelt samfunn. Eit inkluderande og omsorgsfullt samfunn ønskjer vi i Kristeleg Folkeparti inn i neste årtusen.

Synnøve Konglevoll (A): Vi som sitter på Stortinget, har et stort ansvar. Vi fatter beslutninger som ikke bare angår oss som lever i samfunnet i dag, men som i høyeste grad vil angå generasjoner som kommer etter oss.

Det gjelder helt opplagt i spørsmål om hvordan vi forvalter den rikdommen som oljen gir oss, og når vi behandler saker som har med folketrygden å gjøre. Det gjelder også i miljøspørsmål. Jo større miljøproblemer vi skaper, jo større blir den regninga fremtidige generasjoner må betale for å rydde opp etter oss.

Vi som fatter beslutninger i dag, har en moralsk plikt til å ta ansvar for fremtidige generasjoner. Det er kanskje ikke alltid så populært f.eks. å si nei til å bruke opp alle oljepengene i dag, men det er helt nødvendig. Det er kanskje heller ikke så populært å øke elavgifta med 2,5 øre. Men skal vi løse miljøproblemene, er vi nødt til å redusere strømförbruket. Da vet vi at pris er et virkemiddel som fungerer. Målet med elavgifta er ikke at folk skal betale høyere strømmregninger. Ifølge enøkrådgiver Kjell Kruger i et oppslag i Dagsavisen den 6. oktober kan de fleste spare inn økinga i elavgifta hvis de f.eks. senker inne-temperaturen med én grad. Målet med elavgifta er å få folk til å spare strøm. Derfor er det et viktig miljøtiltak, og derfor er det også bra for generasjonsregnskapet.

Når vi i Arbeiderpartiet krever en sterkere satsing på skolen og høyere utdanning, må også *det* ses i et generasjonsperspektiv. Å satse på skole og høyere utdanning er å satse på barn og unge – det er å skape et grunnlag for fremtidige arbeidsplasser.

Jeg vil spesielt peke på tre områder der vi kan få til et bedre budsjett hvis vi får til en avtale mellom sentrum og Arbeiderpartiet, tre krav som sjølsagt ikke vil gjøre alt perfekt, men som vil være viktige tiltak for å gjøre det bedre.

For det første er det nå på høy tid å få til i alle fall å starte opp ei ordning med gratis utlån av skolebøker kombinert med stipend. I dag må hver elev eller foreldrene deres punge ut med kanskje 4 000 – 5 000 kr til skolebøker og annet utstyr. For familier som har to eller flere ungdommer i den videregående skolen, kan det bli en utgift man har problemer med å klare. Jeg deltok ved en del skolevalg denne høsten, og jeg kan love at dette er en sak som virkelig engasjerer ungdom.

Mange av universitetene og høyskolene har vært gjennom ei tøff tid økonomisk. De har klart å spare penger, men det har gått ut over to ting: undervisningstilbudet til

studentene og forskninga. Halvparten av norsk ungdom søker høyere utdanning – det er ikke noe som er forbeholdt eliten. Mange bruker flere år på å ta ei utdanning, og de opparbeider seg ei personlig gjeld i løpet av de åra. Da må de kunne forvente at det er kvalitet på den utdanninga de tar. Også i det forslaget som regjeringa Bondevik har lagt fram for år 2000, foretas det reelle kutt innfor høyere utdanning. Skal vi sikre at Norge fremdeles skal kunne gi folk tilbud om ei god utdanning, skal vi rekruttere forskere til å jobbe på høyskolene og universitetene, er vi nødt til å styrke høyere utdanning.

Men studentene skal ikke bare lese, de skal leve også. Den største utgiftsposten for de fleste er husleia. Derfor mener Arbeiderpartiet at vi må øke bevilgningen til bygging av rimelige utleieboliger for ungdom. Vi foreslår konkret at det bygges 1 000 studentboliger til neste år. Det er mer enn dobbelt så mye som det Regjeringa har foreslått. Den krisa vi nå ser, spesielt i Oslo, viser at det er behov for en langt mer aktiv boligpolitikk her i landet.

Alle disse tre sakene – gratis skolebøker, mer til høyere utdanning og flere billige utleieboliger – er gode tiltak for å satse på ungdom og utdanning. Så får vi se, da, om sentrumpartiene virkelig ønsker et samarbeid med Arbeiderpartiet. Jeg håper det, ikke fordi vi dermed får et budsjett som er perfekt, men fordi det vil være bedre – bedre for kommende generasjoner, bedre for oss som er unge i dag.

Sonja Irene Sjøli (H): Vi står foran et nytt årtusen, og enhver politikk må settes inn i sitt tidsbilde. Det krever at vi kan presentere et svar på utfordringene vi ser i dag, og i tiden framover.

Den tradisjonelle fordelingspolitikken har vært styrt gjennom skatteseddelen ved at det tas fra de rike og gis til de fattige. Men i et samfunn der våre individuelle kunnskaper, holdninger og ferdigheter betyr stadig mer, hjelper det ikke å flytte på penger. Den enkeltes kunnskaper og evner kan ikke fordeles på samme måten som inntekter og formue. Utfordringen framover er å gi alle et best mulig utgangspunkt. Det er det som skal være statens viktigste oppgave.

Framtiden vil være preget av raske forandringer skapt av ny teknologi og stadig nye rammevilkår i en globalisert verden – en utvikling vi ikke kan velge oss bort fra. Hvis vi ikke evner å ta disse utfordringene, vil vi ikke lenger klare å skape trygghet for befolkningen.

Norge må gjøres robust til å møte disse forandringene. Vi må skape et godt og trygt økonomisk fundament, og vi trenger reformer på en rekke områder. Det gjelder i høyeste grad i den kommunale sektor.

Vi må modernisere Norge, modernisere offentlig sektor på en rekke områder, ikke minst innen helse- og omsorgssektoren.

Høyre vil sikre velferdssamfunnet gjennom forandring. Vi vil endre, forbedre og tilpasse velferdsordningene til en ny virkelighet og krav fra nye generasjoner. Vi vil forandre for å bevare. Personlig ansvar og konkurranse er viktige forutsetninger for velferdssamfunnet. For Høyre er det sentrale mål i velferdspolitikken den enkel-

tes trygghet. Valgfrihet og private supplement er viktig for å sikre velferden.

Problemene i helsevesenet kan ikke løses ved penger alene. Det trengs gjennomgripende reformer på en rekke områder. Dagens Næringsliv hadde for et par dager siden et intervju med helseministeren om budsjettunderskuddene på sykehusene. Det var en studie i ansvarsfraskrivelse og en god illustrasjon på problemene med dagens organisering av sykehusene. Helseministerens uttalelser er svært treffende i forhold til et av hovedproblemene i helsevesenet, nemlig at ansvaret mellom de ulike forvaltningsnivåer fører til ansvarsfraskrivelse og spill mellom stat og kommune.

Folk er lei av krangelen om hvem som har ansvar, av ansvarsfraskrivelse og svarteperspill mellom forvaltningsnivåene. Det er misforstått lokaldemokrati når oppsplitting og pulverisering av ansvar i helsevesenet fører til kaotiske tilstander og uverdige forhold. Dette er en politikk Regjeringen sammen med Arbeiderpartiet må ta ansvar for.

Høyre vil at staten må overta ansvaret for sykehusene for nettopp å rydde bort uklare ansvarsforhold. Ansvaret for sykehusene må plasseres der det hører hjemme, hos regjering og storting.

Begrensede midler vil alltid være en knapphetsfaktor. Vi kan ikke bevilge oss ut av problemene i Helse-Norge, men vi kan organisere helsevesenet slik at vi får mer ut av hver krone. Høyre har i årevis vært pådriver i utviklingen av nye virkemidler som innsatsstyrt finansiering, fritt sykehusvalg, ventetidsgarantier og pasientrettigheter. En del av virkemidlene er riktignok gjennomført med gode resultater, men de må videreutvikles skal de få full effekt. En naturlig konsekvens av disse forandringene er at sykehusene organiserer seg annerledes enn før. Det neste naturlige skritt er å åpne helsemarkedet for flere aktører. Når de politiske prioriteringer i helsesektoren er gjort, når funksjonsfordelingen mellom sykehusene, kontrollmekanismer for kvaliteten på tjenestene og den offentlige finansieringen er på plass, er det mindre viktig hvem som eier og driver sykehusene.

Private aktører må slippes til når det gjelder utbygging og drift av sykehus. Konkurranse om å få helse- og omsorgstjenester av god kvalitet og som er kostnadseffektive, vil tjene pasientene og samfunnet. Konkurranse er ikke et mål, men et virkemiddel for en bedre kvalitet.

Sykehusene må få større frihet slik at de kan ledes på en mer profesjonell måte. Det er gledelig at Regjeringen i trontalen signaliserer at den vil åpne for en større grad av fristilling av sykehusene. Dersom vi ikke gjennomfører systemendringer i helse- og omsorgssektoren, er jeg redd for at resultatet blir en todeling, hvor de som har råd til å betale for private tjenester, gjør det enten i Norge eller i utlandet. Det kan ikke Høyre være med på.

Det er stor fare for det offentlige tilbudet og de overordnede prinsipper i helsepolitikken fordi det offentlige ikke klarer konkurransen. Det er ikke lenger et spørsmål om vi ønsker konkurranse. Konkurransen er der. Den systemkonservatismen som delvis Regjeringen og Arbeiderpartiet besverger seg til, truer velferden. Konkurranse

gir mer velferd fordi vi får utnyttet ressursene på en bedre måte og bedret kvaliteten i eldreomsorgen og i sykehusene. Mange lever med en forestilling om at konkurranse om pasienter er umoralsk og uetisk. Det er det ikke. Men det er umoralsk og uetisk å holde fast ved en systemkonservatisme som øker køene foran sykehusene og sykehjemmene, og som hindrer en effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Og jeg ser fram til Regjeringens bebudede initiativ om en bred drøfting av verdigrunnlaget i helse- og omsorgssektoren.

Sverre Myrli (A): Etter bortimot åtte timers trontaledebatt må vi vel innrømme at så langt har debatten brakt lite nytt. Bortsett fra Thorbjørn Jagland, som åpnet dagen, har vel svært få også klart å heve blikket og brukt dagen i dag til å ta opp overordnede problemstillinger som vi står overfor.

Etter mi mening bør en debatt som denne i høyeste grad være muligheten til at vi hever oss litt fra det hverdagslige og tar opp spørsmål som vi ikke til daglig jobber med.

At Fremskrittspartiet ikke er opptatt av internasjonale problemstillinger, er ikke nytt for oss. Fremskrittspartiet har ingen løsninger og ønsker heller ikke å komme med noen løsninger på de enorme globale utfordringene som vi står overfor. Det har vi hørt fra Hagen i årevis, men jeg må si jeg ble utrolig skuffet da Stortingets visepresident og leder av forsvarskomiteen, Hans J. Røsjorde, også la seg på den linja tidligere i dag. Han sa noe sånt som at det er bra at også noen er interessert i problemene hjemme og ikke bare i de internasjonale spørsmålene. Det er skremmende at Stortingets nest største parti overhodet ikke har perspektiver på de globale utfordringene. Og dessuten: Det er ingen motsetninger mellom internasjonale problemstillinger og nasjonale problemstillinger.

Med stor interesse la jeg merke til at Jimmy Carter, som har vært på Oslo-besøk, på fjernsynet i går kveld uttalte at fattigdomsproblemene må løses både nasjonalt og internasjonalt.

Det internasjonale samfunnet har enorme utfordringer. I natt kom klodens innbygger nr. 6 milliarder til verden, og jeg leser i avisen i dag at det har blitt bestemt at det skjedde på et sykehus i Sarajevo. Det spiller vel for så vidt ingen rolle akkurat hvor vedkommende er født, men det er i alle fall verdt å merke seg at bare siden vår foreldregenerasjon ble født, er jordas innbyggertall tredoblet, fra om lag 2 milliarder til 6 milliarder mennesker. Og vi har ingen løsninger i sikte på de store fattigdomsproblemene vi står overfor.

Dette er perspektiver som noen hver bør gripe fatt i. Også her hjemme har vi nok av problemstillinger å gripe tak i. Det bør være interessant for oss alle at vi akkurat har lagt bak oss et valg hvor under 60 pst. brukte stemmeretten, og blant de yngste stemmeberettigede var det bare én av tre som gikk til valgurnene.

En annen stor utfordring her på hjemlige trakter er at forskjellene mellom folk stadig blir større. Nok en gang har vi i en debatt i Stortinget hatt tilløp til en konkurranse i hvem som er mest enig med Tony Blair. En skulle lik-

som tru at det er snakk om å være i slekt med en rik onkel i Amerika, som noen hver ser for seg at en skal arve. Den er en meningsløs debatt, debatten som hersker i Norge om hvem som er mest lik Tony Blair. Spørsmålet vi bør stille oss før en sån debatt, er: Hva slags Storbritannia var det Tony Blair arvet? Jo, det var et Storbritannia hvor den offentlige velferden og fellesskapet hadde blitt gradvis og systematisk nedbygd gjennom hele 1980- og 1990-tallet. Andre virkemidler må tas i bruk her i landet i forhold til det Tony Blair måtte bruke i Storbritannia. Jeg håper at vi slutter den debatten som vi har hatt så langt om Tony Blair.

For Arbeiderpartiet er det en overordnet problemstilling å få gjort noe med de gradvis større forskjellene mellom folk. Arbeiderpartiet ønsker å bygge ut den offentlige velferden, vi ønsker å styrke skoler og barnehager, og vi ønsker å trappe opp den sosiale boligbygginga. Og skal vi få til det, må vi ta litt mer fra dem som har mest. Vi kan ikke fortsette med at folk med titalls millioner i inntekt betaler null i skatt. Nå har Regjeringa mulighet til å vise i praksis de forslaga de sjøl har fremmet om å utjamne forskjellene. Bare et samarbeid med Arbeiderpartiet kan være et skritt i riktig retning.

Harald T. Nesvik (Frp): Det var interessant å høre innledningen til foregående taler, som sikkert hadde et behov for å varsle sin støtte til sin partileder. Men etter at Sverre Myrli innledet med å snakke om at Jagland er den eneste som har løftet oss ut av debatten og snakket om mer visjonære ting, begynner han på sitt eget innlegg, som fullstendig faller inn i den folden som representanten Myrli kritiserte alle andre i denne sal for.

Men jeg vil i hvert fall opplyse representanten Myrli, som snakket om Stortingets visepresident Røsjorde i sitt innlegg, om én ting: Røsjorde har ikke hatt sitt innlegg, han hadde bare en replikk i sted. Men han skal ha sitt innlegg senere i kveld, så kanskje Myrli vil høre etter da, så kan det hende det kommer litt mer av det som han ønsket.

Jeg vil imidlertid vende tilbake til regjeringspartiene, som gjentatte ganger viser til sin helse- og omsorgssatsing. Men det er faktisk Stortinget som har lagt premisse- ne for det som har skjedd innenfor disse områdene. Det er dessverre ikke tilstrekkelig å snakke fint om hva man ønsker å oppnå, så lenge man ikke følger opp med de bevilgningsforslagene som skal til for å gjøre noe med det.

Fremskrittspartiet har bl.a. ved en rekke anledninger stilt spørsmål om hvordan kommunene satser i forbindelse med eldreplanen. Vi har lenge hatt mistanke om at satsingen som en foreslår i denne handlingsplanen for en bedre eldreomsorg, er bygging av omsorgsboliger og en nedprioritering av sykehjemsplasser. Og som jeg viste til i min replikk til sosialministeren tidligere i kveld, er det nå nettopp foretatt en undersøkelse som viser at dette er i ferd med å skje. Jeg håper at sosialministeren gjør som hun sa i sitt innlegg, og griper fatt i denne utviklingen, slik at det nå blir satset skikkelig på en utbygging av sykehjemsplasser i Norge.

Jeg vil også vise til en annen sak hvor det er veldig viktig å få satt i gang satsingen for fullt. Det gjelder

mammografi-screeningsprosjektet som skal gjøres landsomfattende etter et forslag fra Fremskrittspartiet i denne salen. På dette området skjer dessverre ting veldig sent fra Regjeringen side. Det er flere fylker som ennå ikke har fått dette tilbudet, og jeg håper at dette nå kommer på plass. Jeg har full forståelse for at det er viktig å få på plass det antall helsepersonell som skal til, men jeg stiller spørsmålet om dette gjøres på en slik måte at det virkelig legges stort press på de enkelte fylkene for å få personellet på plass. Stortinget sa nemlig da dette forslaget ble vedtatt, at en om nødvendig skulle samarbeide med private institutt for å få dette prosjektet på plass. Men Stortinget og Regjeringen lar dessverre være å bevilge de nødvendige midler, så alle kvinner i dette land har ikke de samme mulighetene til å få dette tilbudet. Det er i dag faktisk ens egen adresse eller lommebok som bestemmer om en skal få tilgang til et slikt tilbud. Kvinner i Norge har ikke råd til å vente lenger. Og jeg vil få lov til å vise til en artikkel som stod i gårsdagens VG, som viser til at Tidsskrift for Den norske lægeforening skriver at dersom tilbudet hadde vært landsomfattende, kunne 160 liv vært spart innen år 2020. Jeg vil også referere følgende fra den artikkelen:

«Nylig ble et forsøksprosjekt med gratis mammografiundersøkelser for alle kvinner mellom 50 og 69 år fra Oslo, Rogaland og Hordaland avsluttet. Beregninger viser at hvis undersøkelsen hadde vært landsdekkende, kunne 4 500 leveår vært spart fra 1996 til 2020.»

Vi har ikke råd til å vente lenger av hensyn til dem som hvert år blir rammet av denne sykdommen. På dette området synes jeg ikke at Regjeringen fører en solidarisk politikk overfor våre syke.

Når det gjelder Regjeringens politikk overfor syke og eldre i dette landet, har den hatt en tendens til stadig å øke egenandelene. Hadde det ikke vært for at denne regjeringen hadde blitt presset av Fremskrittspartiet til å gå tilbake på sine forslag om bl.a. økninger i egenandelstaket på inneværende års budsjett, ville dette ha rammet de svakeste i dette landet aller hardest. Vi er kommet i en situasjon der mange syke i dette landet ikke lenger har råd til å hente sine medisiner på apoteket, fordi de er nødt til å bruke pengene sine på mat. Dette er en utvikling som ikke kan fortsette.

Bror Yngve Rahm (KrF): For et år siden var situasjonen for norsk økonomi bekymringsfull. Renten steg kraftig, oljeprisen var rekordlav, og tilliten til kronen var svekket.

Det var ingen som var særlig i tvil om at situasjonen den gang var alvorlig. Spørsmålet ble i stedet fokusert på hvorvidt sentrumsregjeringen evnet å møte utfordringene med dertil egnede virkemidler.

Nå, et år senere, har vi en trontaledebatt preget av en sunn og sterk økonomi, som gir oss betydelig handlefrihet til å prioritere viktige satsingsområder. Regjeringens medisin har virket. Målsettingen om lavere rente og høy sysselsetting er ivaretatt gjennom stramme budsjetter de to siste årene. Regjeringen har derved bekreftet, til tross

for sitt mindretall i Stortinget, styringsdyktighet også i motbakke.

Å sikre sysselsettingen må være et fortsatt overordnet mål. Selv om ledigheten er svært lav, kan vi ikke understå at enkelte bransjer frister en heller usikker tilværelse, ikke minst gjelder det vår verfts- og leverandørindustri. Betydelig svikt i investeringene på sokkelen som følge av lav oljepris, og manglende ordrettilgang for verftsindustrien skaper stor utrygghet mange steder i landet.

Jeg er derfor glad for at Regjeringen tar denne situasjonen alvorlig. Tidlig varslet den tiltak for å bøte på negative konsekvenser for sysselsetting og kompetanse for denne delen av vår industrivirksomhet. Dette er så fulgt opp i budsjettforslaget for 2000, hvor en rekke tiltak foreslås iverksatt, og som bør være med og utløse økt aktivitet på sokkelen og nye oppdrag til verftene. I finansdebatten senere i høst får vi anledning til å komme tilbake til disse tiltakene.

Regjeringen har tatt viktige initiativ. Nå må vi forvente at selskapene på sokkelen også gjør det ved å utvide sin aktivitet, som igjen vil gi seg positive utslag for vår landbaserte leverandørindustri.

Regjeringens energimelding ligger nå til behandling i energi- og miljøkomiteen. Meldingen er et viktig bidrag til en gjennomgripende debatt om norsk energipolitikk inn i neste århundre.

Meldingen tar betydelige skritt for å møte behovet for nytenkning på energisektoren ut fra målsettingen om å sikre tilstrekkelig kraft bygd på miljømessige premisser.

Prognosene for energiforbruket viser en betydelig vekst de neste 10-20 årene dersom ikke nye grep tas for å bremse denne veksten. Jeg er derfor også glad for Regjeringens store satsing på ENØK-tiltak og satsing på alternative fornybare energibærere som viktige supplement til vannkraften.

Debatten om gasskraftverk vil stå sentralt under behandlingen av energimeldingen. Det er sett fra sentrumspartienes side ikke rett svar for en ny tid å etablere gasskraftverk basert på gammel og forurensende teknologi. Jeg har registrert at noen ivrer så sterkt for bygging av nettopp disse kraftverkene at man faktisk er villig til å overse de anbefalinger som er gitt av SFT når det gjelder utslippsbegrensninger. Dette må selvsagt avvises som uakseptabelt, noe jeg er glad for at Regjeringen allerede har gitt uttrykk for. Vi trenger en nytenkende energipolitikk for en ny tid. Det har Regjeringen tatt viktige initiativ til, og Stortinget har nå en gyllen anledning til å ta de rette beslutningene for en miljømessig og fremtidsrettet energipolitikk.

Til slutt: Det er et tankekors at midt inne i vår velferd og med en sterk økonomi som gir oss stort handlingsrom, blør verden utenfor våre landegrenser. Det er viktig å understreke at denne handlefriheten også medfører et betydelig ansvar i et globalt perspektiv. Krig og sult preger stadig større deler av verden, og den kommer oss stadig tettere inn på livet. Det er nok å henvise til våre nærområder i nord, og ikke minst til den dramatiske situasjonen som preger det afrikanske kontinentet. Jeg var derfor glad for at representanten Myrli løftet debatten et hakk,

opp på det nivået som en trontaledebatt bør være på, hvor vi kan greie å se litt utover vår egen, nære hverdag til mennesker utenfor oss selv som lever i stor nød hver eneste dag.

Internasjonal solidaritet bør i sterkere grad engasjere oss alle, uavhengig av partipolitisk tilhørighet. Trontalen understreker sterkt vilje til nettopp dette, og jeg er derfor glad for den opptrappingsplanen som nå er lagt for fremtidig bistand til de aller fattigste i verdenssamfunnet, og de konsekvenser det har fått i form av en betydelig økning av bistand i Regjeringens forslag til statsbudsjett. Den norske rikdom og velstand utfordrer alle uavhengig av parti til ansvarsfull handling i møte med en tragisk situasjon i verden rundt oss, i møte med krig, sult og forfølgelse.

A u d B l a t t m a n n hadde her overtatt presidentplassen.

Astrid Marie Nistad (A): Ved inngangen til eit nytt årtusen er det viktig å ha perspektiv på kva som skal vektleggast og prioriterast. I trontalen vart dette understreka med at arbeidet for å bevare livsgrunnlaget på kloden, fred og menneskerettar og utjamning mellom verdas folk i fremste rekke er grunnleggande for Regjeringa sitt arbeid.

Men som Dagens Næringsliv skreiv i leiarkommentaren etter trontalen, det held ikkje med svulstige ord viss ikkje orda vert følgde opp med handlingar og økonomiske prioriteringar.

Eg vil konsentrere meg om to tema, nemleg menneskerettane i eige land og arbeidet for å redusere valden mot kvinner og barn.

Stortinget handsama lov om styrking av menneskerettane si stilling i norsk rett i vår, og stilte der ein del krav til arbeidet vidare for å nå målsettinga om å styrke enkeltmennesket si rettsstilling. For at dette ikkje berre skulle vere ord, bad eit samla storting om at Institutt for menneskerettar vart styrkt for å kunne vere eit både frittstående og rådgjevande organ innafor informasjon, utdanning og kompetanse på området til hjelp for myndighetene. Det tykket for meg som det er teke få konkrete skritt for å følgje opp Stortinget sitt klårt uttrykte krav på dette området. Eg er vel kjend med at Regjeringa arbeider med å legge fram ein overordna handlingsplan for å fremme menneskerettane i Noreg. Men justiskomiteen var samla om at det må byggast opp eit fagmiljø på området, og såg det som heilt naturleg at Institutt for menneskerettar vart gitt dette ansvaret. Med bakgrunn i denne innstillinga og Regjeringa si haldning til spørsmålet om menneskerettar både i Voksenårsklæringa og også no i trontalen hadde det vore rimeleg at Institutt for menneskerettar alt hadde vorte styrkt. Det er viktig no å bygge opp struktur innafor dette området. Det er på tide at vi tek innover oss at vi får eit truverdsproblem i mange samanhengar så vel på det nasjonale som på det internasjonale plan når avstanden vert for stor mellom den politiske profilen og dei praktiske realitetane. Det krevst ikkje berre godvilje, som Regjeringa til no har synt, men handling. Berre gjennom

handling kan vi styrke kompetansen i det norske samfunnet på alle dei ulike områda som tek avgjerder for enkeltmenneska i vårt land.

Ytringsfriheitskommissjonen, som nyss la fram sin rapport, la vekt på tre grunnleggande omsyn: sanning, demokrati og individets frie rett til meiningar. Skal vi styrke desse viktige og grunnleggande demokratiske verdiane i det norske samfunnet, treng vi kompetanse og ein struktur på oppbygginga slik at denne kompetansen kjem folk og myndigheiter til nytte. Desse prioriteringane bør ikkje vente på nye, lange utgreingar til Stortinget, for her har Stortinget alt talt eintydig.

Så over til det andre temaet eg gjerne ville ta opp. I spontanspørjetimen i januar i år lovde dåverande justisminister Aure å gripe fatt i heimevalden og dei store mørketala som er på dette området. Ein samla justiskomite har bedt om at det vert sett ned eit offentleg utval for å sjå på problemet. Regjeringa har valt å bruke eit statssekretærutval for å sjå på nye tiltak, utan at noko har skjedd i ettertid. Det er ei alminneleg oppfatning både hos tilsette i rettsvesenet, helsevesenet og sosialvesenet at det er store mørketal når det gjeld familievald. Både vurdert enkeltvis og samla i eit samfunnsperspektiv framstår familievalden i dag som eit svært alvorleg problem.

Verdikommissjonen kom fram til i sin rapport at vi veit for lite om vald i heimen, seksualisert vald, barnemishandling og vald i institusjonar. Bergen politidistrikt har laga ei utgreiing om tiltak mot familievald i deira distrikt som beskriv problema, m.a. ein del skrankar mellom ulike offentlege etatar i arbeidet for å kunne redusere heimevalden. Dei siste dagars mediebilde syner tydeleg at myndighetene må få sett søkelyset på valden. Vi kan ikkje tillate at m.a. norske jenter med innvandrarbakgrunn vert sende til foreldra sitt tidlegare heimland for tvangsgifte. Dette er i strid med vår rettsoppfatning om sjølv å velje livspartnar. Det er ikkje nok å vise til at innvandrarvinnenes situasjon skal viast større merksemd, som det vart sagt i trontalen. Vi må aktivt frå myndighetene si side ta avstand og sette inn tiltak. Det er ikkje nok å krevje at leiarar av dei religiøse samfunna som desse gruppene tilhøyrer, skal ta avstand frå problemet. Vi som myndigheiter må ta fatt i problemet. Difor må vald i heimen mot kvinner og barn settast på dagsordenen, slik Stortinget har peikt på i andre samanhengar. Vi kan ikkje som rettsstat finne oss i at vald som skjer i det private rom, får utvikle seg. Vi kan ikkje i eit samfunn der kjønna er likestilte, og ut frå vårt menneskeverd, finne oss i at slikt skjer. Difor treng vi å få sett søkelyset på dette viktige området. Vi treng harmoniske og trygge oppvekstvilkår for borna og å gje kvinnene sjølvtilitt til å kunne meiste sin rettmessige plass i samfunnet. Vi kan ikkje gå inn i eit nytt årtusen utan å sette dette på dagsordenen og gje det høg prioritet. Det forventar eg at Regjeringa, som set familiepolitikken høgt, tek fatt i, og at dei gjer noko med desse utfordringane straks.

Siri Frost Sterri (H): Johan J. Jakobsen gir i Dagbladet i dag en høyst original definisjon av begrepene «sentrumspolitik» og «sentrumsregjering»:

«Hvis vi i løpet av tre budsjettbehandlinger kommer til enighet med Frp og Høyre to ganger og en gang med Ap, understreker det regjeringens uavhengighet i forhold til de tradisjonelle blokkene i norsk politikk.»

Dette er vel å snu realitetene fullstendig på hodet. Regjeringen er avhengig av enten Arbeiderpartiet eller Høyre og Fremskrittspartiet for å kunne sitte i regjering. Ja, Regjeringen kan bare styre på blokkenes premisser. Er det slik at blokkuavhengighet og vingling er synonyme begreper for sentrumspartiene? Faktum er jo at mens budsjettsamarbeidet i fjor med Høyre og Fremskrittspartiet resulterte i nær 7 milliarder kr i skatte- og avgiftsreduksjoner, vil et budsjettsamarbeid med Arbeiderpartiet i høst kunne gi skatte- og avgiftsskjerpelser på flere milliarder kr. Mens EU-landene, våre største og viktigste handelspartnere, er opptatt av å redusere skatter og avgifter og stimulere til bedriftsetableringer, vil nå sentrumspartiene og Regjeringen etter at to års budsjettsamarbeid med Høyre og Fremskrittspartiet har ført til lavere rente, lavere prisstigning og lavere arbeidsledighet, gjennom et samarbeid med Arbeiderpartiet bli tvunget til å føre en politikk i stikk motsatt retning ved å skjerpe skatte- og avgiftspolitikken.

Blokkuavhengighet, jubler Jakobsen. Vingling og uforutsigbarhet om økonomiske rammebetingelser for norsk næringsliv er en riktigere og faktisk beskrivelse av det som nå skjer. Borgerlige velgere har god grunn til å være skuffet. Senest på Kristelig Folkepartis landsmøte tidligere i år tok Bondevik mål av seg og Kristelig Folkeparti til å bli det ledende parti på borgerlig side. Kristelig Folkeparti velger bør være skuffet over det kursskiftet i sosialdemokratisk retning som nå skjer. Og det fremstår som aldeles ubegripelig for meg hvordan Venstre kan være med på denne bedriftsfiendtlige ferden.

Trontalen gir for så vidt en grei oversikt over Regjeringens politikk, men inneholder ingen strategiske grep for hvordan viktige utfordringer innenfor utdannings-, helse- og næringspolitikken skal løses. Dette skaper et inntrykk av en regjering preget av styringstretthet etter at kontantstøttereformen nå er gjennomført. Eller er det faktisk slik at regjeringspartiene nå har erkjent at Voksenåserklæringen er uegnet som styringsdokument, at det viktigste for Regjeringen er å klamre seg til taburetten og administrere den politikk et politisk flertall i Stortinget til enhver tid pålegger den? Er det uten betydning for Regjeringen om den utøver en sosialdemokratisk politikk eller en borgerlig politikk? Det må stilles større krav til en regjering enn det. Ikke minst på områder som gjelder Norges forhold til andre land, Europa og verdenssamfunnet, er det ikke godt nok å ha en administrasjonsregjering med en dag til dag-politikk. Her er det grunn til bekymring på særlig to områder.

EU vil i løpet av de nærmeste årene gjennomgå betydelige endringer. Elleve land forhandler om medlemskap, felles valuta er under innføring og en felles forsvars- og sikkerhetspolitikk får konsekvenser for Norge. Som et av de få land i Europa utenfor EU i overskuelig fremtid er det nødvendig å sikre en videreutvikling av EØS-avtalen for å forhindre at avtalen blir statisk. Hvor-

dan sørger Regjeringen for at vi kan være i forkant av prosessene i EU for å medvirke til at Norge kan få innflytelse før EU-direktiver vedtas og innlemmes i EØS-avtalen? Og hvordan medvirker Regjeringen i forkant til at Norge ikke blir marginalisert i forsvars- og sikkerhets-samarbeidet i Europa gjennom NATO-samarbeidet?

Det andre området gjelder den innledende fasen i de nye WTO-rundene. De ulike utspillene i pressen i det siste har skapt stor forvirring om hva som er Regjeringens strategi i de kommende WTO-forhandlingene. Norsk økonomi er avhengig av internasjonal handel. Det vil derfor være i norske interesser at mandatet for forhandlingene blir bredest mulig; derved øker vi våre muligheter til å få gjennomslag på viktige områder for Norge.

Vi har gjennom tidligere runder forpliktet oss til reduksjon av interne støtteordninger til landbruket. Da blir det mer enn underlig at Regjeringen spiller ut defensive landbruksinteresser i forkant av forhandlingene. Fiskeindustrien har også viktige distriktsfunksjoner, og Norge er et ledende land i eksport av fiskeprodukter. Det kan ikke være i norske interesser at offensive områder knyttet til økt markedsadgang for fiskeprodukter, må vike for defensive landbruksinteresser. Jeg spør derfor: Hva er Regjeringens strategi i WTO-rundene?

Eirin Faldet (A): Ved et årtusenskifte er det naturlig å stoppe opp litt, gjøre opp status og foreta justeringer i forhold til veien fram. Den svenske sosialdemokraten og statsministeren Tage Erlander ble en gang spurt om sosialdemokratiets politikk hadde gjort menneskene lykkelige. Han svarte:

«Det er ikke vårt mål å gjøre menneskene lykkelige. Vårt mål er å skape et dansegulv slik at folk kan danse sine egne liv.»

Og jeg må si at det som opptar meg mest, er at vi fortsatt ikke har klart å skape et samfunn som inkluderer og tar vare på alle dem som er svakest i vårt samfunn, slik at de kan fungere som likeverdige. Vi lever i det rikeste hjørnet av verden. De fleste har det veldig bra. Men vi vet at det finnes store grupper i dette landet som ikke nyter godt av de ordningene som vi andre tar som en selvfølge – unge mennesker som ikke har en jobb eller en skoleplass å gå til, eldre som ikke har den trygghet som både offentlige instanser og familie utgjør, mennesker med bakgrunn fra et annet land som ikke får arbeid fordi de heter Mohamed, og som opplever å bli behandlet som annenrangs mennesker. Vi må som politikere skape rom for alle mennesker, og våre holdninger må bygge på de tradisjonelle verdiene frihet, likhet og solidaritet.

Vi har laget et sosialt sikkerhetssystem vi er stolte av. Men vi må sikre en mer rettferdig fordeling. Derfor tar jeg det som gitt at Regjeringen går sammen med Arbeiderpartiet og griper muligheten til en mer rettferdig fordelingspolitikk og et mer rettferdig skattesystem, slik at mulighetene bedres for barn og unge. Arbeiderpartiet er faktisk noe skuffet over at Regjeringen har så lave ambisjoner med hensyn til arbeidsmarkedstiltakene, og dermed gjør det vanskeligere å komme inn på arbeidsmarkedet og ytterligere vanskeliggjør nødvendig omstilling og

kompetanseheving, ikke minst for dem langs kysten som nå opplever tomme ordrebøker.

Man trenger ikke lang fartstid i norsk politikk for å konstatere at samferdselstilbudet er noe som engasjerer folk og er et godt distriktspolitisk virkemiddel. Og det er ikke rart. I et land med lange avstander, med spredt bosetting, langt fra våre handelspartnere, og med stor handel med utlandet er vi avhengig av at transporttilbudet fungerer godt. Det trodde jeg regjeringspartiene var enig i da de før valget i 1997 gikk sammen med Høyre og lovet 5,3 milliarder kr mer til veinvesteringer i denne stortingsperioden enn det som lå i Arbeiderpartiets veiplan. Nå håper jeg at løftebruddenes tid er over.

Det er viktig med gode transport- og kommunikasjonsstilbud for at vi fortsatt skal ha et næringsliv utenfor Oslo. Vi må ha gode tilbud som gjør det mulig å ta hele landet i bruk. Arbeiderpartiet vil satse på at næringslivet skal ha gode vilkår og dermed bidra til arbeidsplasser og skatteinntekter. Dette er nødvendig for å sikre en sterk offentlig sektor, som fortsatt skal være den sikkerhet alle skal nyte godt av.

Arbeiderpartiet har ikke flertall i denne salen. Derfor er det viktig at de partiene som ser at en sterk offentlig sektor er viktig for at alle skal få de tjenester de har behov for, nå slår seg sammen. Bare ved det kan vi avgjøre at velferden fordeles, slik at alle som trenger det, skal få hjelp i vårt land, uavhengig av lommebokas størrelse.

Morten Lund (Sp): Den 12. november åpnes en fabrikk for produksjon av elbilen THINK i Aurskog. De som har drevet fram prosjektet, fortjener gratulasjoner fra Stortingets talerstol. Men også av andre grunner vil jeg nevne elbilen.

Elbilen er et eksempel på at det nytter. Nå er det ikke lenger en selvfølge at biler og fly kan lages i Sverige, men aldri i Norge. Vi greier det vi vil! Her fantes en gründer med penger og pågangsmot, et villig hjelpeapparat med FoU-midler og annen starthjelp samt private investorer som så mulighetene for et slikt miljøprodukt. Den oppskriften kan brukes igjen og igjen for å skape den nyskapingsoptimisme som det trengs mye av.

Bilfabrikken er en påminnelse om at også denne muligheten kunne gått tapt. Risikokapitalen forduftet, og selskapet gikk konkurs. Skeptikerne i media og blant politikerne kunne slippe hånlatteren løs, slik de gjorde det da noen i Senterpartiet foreslo at det måtte gå an å produsere vaskemaskiner i Norge. Altfor mange gründerne har opplevd det samme når de har lyktes nesten.

Vi bør tenke over hvorfor det trengtes modig kapital fra utlandet for å bringe elbilen «vår» fram til startstrekken, med så rikelig tilgang på kapital både på statens hånd og i selskaper som staten eier. Vi bør også tenke over hvorfor det fortsatt er motstand i offentlig eide selskap mot å profilere seg med å kjøre norsk elbil. Vi blir neppe en foregangsnaasjon i bruk av elbil hvis det ikke kan spres mer stolthet og positivitet knyttet til «vår» bil.

Mens elbil-suksessen har fått for beskjedne dekning på næringslivssidene, er framstøt for å selge hovedkontor ut av landet, blitt dekket så det holder. Det er underlig at

så lite av spalteplassen er viet betydningen av å beholde hovedkontorene i de største og mest internasjonalt rettede selskapene våre. Men dramatikken i det som skjer, har heldigvis vekket noen. Jeg er hjertens enig med Thorbjørn Jagland når han i sitt hovedinnlegg sier:

«Vi forspiller våre muligheter hvis vi ikke tar grep for å hindre at Norge selges ut bit for bit.»

Jeg mener å kunne slå fast at det er et stort flertall i Stortinget bak et slikt utsagn, i hvert fall når hver av disse bitene heter Hydro, Statoil, Statkraft, Aker, Norske Skog, DnB, Kreditkassen, Storebrand, Orkla. Jeg har merket meg at Kjell Opseth har nevnt slike «småbiter» som Dyno, Aker Maritime og Hydro Seafood som viktige nok til å sikre med norsk hovedkontor.

Jeg vil tro at tiltak mot bitvis salg av Norge bør kunne tas inn som punkt 1 på lista over det Arbeiderpartiet og sentrum er blitt enige om i høstens budsjettforhandlinger. Kanskje blir dette det aller viktigste punktet når historien skal skrives. For det vil kunne være for sent om et år. Da kan Orkla og de to bankene være styrt fra utlandet eller endog slaktet.

Når det er sagt, er jeg helt uenig i Jaglands påstand om at denne regjeringen er mer passiv enn sine to forgjengere. Mange av de viktigste demningene mot utenlandske oppkjøp ble aktivt fjernet i deres periode. Usikkerheten om hvorvidt Stortinget ønsker å beholde et negativt flertall på 1/3 av aksjene i Kreditkassen, slik Stortinget vedtok for noen få måneder tilbake, er ikke skapt av denne regjeringen. Jeg forventer at Arbeiderpartiet bekrefter at den meget effektive demningen skal beholdes, og at avisene derved får ledig spalteplass til å skrive om positive hendelser i norsk næringsliv, som at det nå produseres biler i Norge, og om behovet for å forbedre lov om erverv. Det synes åpenbart at det i dag samles altfor mye papir om altfor mange eierskifter, uten den styring med utviklingen som Jagland etterlyser. En viktig endring vil være å redusere antall pliktige meldegrensener og innføre «full stopp» ved hver av disse eierandelene, slik vi har det for 10 pst.- grensen i bankene.

Jeg mener vi har behov for en ny diskusjon om den måten statens eierskap utøves på i de ulike typer selskap. Jeg har flere ganger etterlyst et sterkere samfunnsansvar hos de private som eier mest her i landet. Særlig gjelder det eiere av hjørnesteinsbedrifter. De krav som må kunne stilles til private eiere, må også kunne stilles til staten som eier. Slike krav må medføre at Hydro Seafood og Dyno ikke blir solgt på den måte at hovedkontorene flyttes.

Et annet område der jeg mener staten bør opptre på samme vis som private eiere, gjelder bedriftsledelsens lojalitet overfor eierne. Når ledere i statseide bedrifter offentlig kritiserer det statlige eierskapet, og i noen tilfeller endog legger statens aksjer ut for salg, trengs det at tøylene strammes betydelig. Jeg er personlig ikke fremmed for at statens eierskap bør organiseres på en ny måte, f.eks. som i Singapore, der alle eierandeler er samlet i et selskap under finansministeren, men med privat styreflertall. Den forretningsmessige friheten var stor i dette selskapet, men innenfor en klart samfunnsansvarlig målsetting.

Grethe G. Fossum (A): Jeg tror vi alle har en målsetting om at det norske velferdssamfunnet skal gi trygghet for alle og en rettferdig fordeling av de godene vi tross alt har. Alle er vi jo også klar over at de økonomiske ulikhetene er en trussel mot velferdssamfunnet, fordi et mindretall da kan falle utenfor og ekskluderes. Arbeiderpartiet er av den oppfatning at alt må gjøres for å hindre at det utvikles en økonomisk ulikhet mellom befolkningsgrupper. Ingen skal ekskluderes fra muligheten til å leve et godt liv, og derfor må velferdsordningene omfatte og nå alle. Vi vet hvem de er, de som har vanskeligheter i velferdssamfunnet. Det er en del småbarnsfamilier, det er eneforsørgerne, det er innvandrerne og innvandrerkvinner, det er langtidsledige, og det er ungdom uten fagutdanning. I den meldingen om Forskjells-Norge som vi skal behandle senere, må vi finne løsninger som er målrettet for disse gruppene. Hvis ikke vil vi ikke nå velferdssamfunnets mål, med goder til alle.

En del av utfordringene i framtiden vil være å legge til rette for individuell frihet samtidig som vi bevarer gode fellesskapsløsninger. Det er ikke bare en krevende tanke, men også en avansert praktisk øvelse.

Samfunnsendringene stiller krav til reformer på mange områder, og for oss i Arbeiderpartiet er det viktig å finne nye politiske løsninger som holder i møte med de nye behovene. Det er viktig å vite hva som skjer, og kjenne det samfunnet og de problemene som omgir oss, før vi skisserer de politiske reformene som kan føre oss nærmere et likeverdig samfunn for alle.

Jeg har lyst til å ta utgangspunkt i to områder som etter min mening krever oppmerksomhet i forhold til rettferdig fordeling. Det er familieområdet og kulturområdet. I Norge har vi et rikt kulturliv og mer fritid enn nosen, og det glade budskap for meg er i hvert fall at da spør folk etter mer kultur. Kravet om mer kultur, og ofte annerledes kultur enn det vi er vant til, skaper nye utfordringer i kulturpolitikken. Globaliseringen skaper store samfunnsendringer og gir oss et mangfold av nye normer, leveste og kulturuttrykk. Noen oppfatter det som økt frihet, mens andre oppfatter det som økt utrygghet.

Et annet faremoment er at i konkurransen om folks fritid, om deres fantasier og virkelighetsoppfatning, er den kommersielle underholdningsindustrien så langt blitt en vinner. Den kommersielle underholdningsindustrien har ikke som målsetting å øke folks aktivitet, skaper glede eller kreativitet. Snarere er den passiviserende, samtidig som den ofte gir et fortegnert bilde av virkeligheten. Derfor er det viktig at den offentlig støttede kulturen gjøres tilgjengelig for hele befolkningen. I dag er det store skiller i bruken av kulturtilbudet, og bruken er avhengig av utdanning og inntekt. Vi vet også at medier brukes ulikt av befolkningen i forhold til hva slags utdanning og inntekt en har, og hva slags aldersgruppe en tilhører.

En skjev sosial fordeling av mulighetene til kulturopplevelse er med på å øke kunnskapskløften i samfunnet. Dette er etter Arbeiderpartiets mening uakseptabelt. Derfor er det et viktig mål for kulturpolitikken å legge til rette for et mangfoldig kulturtilbud på et høyt kvalitativt nivå i alle regioner av landet. Dette betyr at kulturgodene

fordeles rettferdig – sosialt, geografisk og til alle befolkningsgrupper.

Idretten betyr mye for mange av oss. Målsettingen er at alle skal ha muligheten til å delta i fysisk aktivitet der de bor. Og det holder med å gå i trapper hvis man bor i Regjeringsbygget. Det krever fortsatt stor deltakelse fra det offentlige å ha et aktivt idrettsliv – det krever deltakelse fra frivillige organisasjoner og fra private aktører. Jeg er derfor glad for å si at Arbeiderpartiet har gått inn for såkalte Hofmo-haller, som bygges for å være et samlingspunkt for idrett, for kultur og for fritidsaktiviteter for ungdom.

I mange år har vi snakket om nye familiemønstre og nye kjønnsrollemønstre i Norge. Det er ikke lenger noe nytt at svært mange kvinner er i jobb, og mange barn og voksne lever i familier som ikke er de tradisjonelle kjernefamiliene. Mange menn tar også større ansvar for hjem og familie, og måten vi innretter livene våre på, har endret seg i takt med økt tjenestetilbud. Vi har fått bedre barnehagetilbud, lange fødselspermisjoner og gode støtteinordninger for enslige forsørgere for å nevne noe. Men dette er ikke nok. Mange familier føler at tiden ikke strekker til, og det finnes mange forklaringer på at tidskjemaet ofte er tøft å hankses med.

Ikke bare jobber vi mer overtid, og da særlig småbarnsfedrene, men mange bruker også tid på å pendle til og fra jobben. Flere jobber utenfor den tradisjonelle normalarbeidsdagen mellom 8 og 16. Det er også mange foreldre som bruker mer tid på å delta i barnas liv enn de gjorde for 25 år siden. Det er flott, men det tar også tid.

For å få bedre tid sammen tror jeg det er riktig å bedre arbeidsdelingen i hjemmet ytterligere. To foreldre som bruker tid hjemme, vil gi mer tid for barna sammen med foreldrene. Fordelingen av omsorgsoppgavene på menn og kvinner vil medføre at det ikke lenger vil være en større ulempe å ansette kvinner i fruktbar alder enn det vil være å ansette menn med omsorgsoppgaver i hjemmet. Jeg er derfor glad for at Regjeringen foreslår at fedrene får opptjeningsrettigheter, selv om det ikke er helt selvstendige rettigheter.

For Arbeiderpartiet er det viktig å satse på kollektive løsninger med fleksibilitet i forhold til individ og familie. Derfor ønsker vi i forbindelse med utvidelse av foreldrepermisjonen at familien skal kunne ta den ut over lengre perioder. Behovene er individuelt forskjellige. Noen ønsker å være hjemme når barna er små og vil derfor prioritere lengre foreldrepermisjon, noen ønsker mer tid til ungene når de begynner på skolen, noen vil ha kortere arbeidsdag og andre ønsker seg en fridag i uken. Mulighetene er mange for hva slags behov den enkelte familie vil ha mer tid til. Spørsmålet er ikke bare knyttet til kontantstøtte eller økt foreldrepermisjon. Dette spørsmålet er også knyttet til bedre og mer fleksible barnehager, bedre muligheter til å avspasere på jobben og større muligheter til selv å bestemme når en skal ha ferie, eller nekte å ha overtid.

Arbeiderpartiet er opptatt av at vi får full barnehagedekning, og at barnehagene koster mindre for foreldrene. Dette er et av de punktene Arbeiderpartiet har lagt vekt

(Fossum)

på når vi skal forhandle om et budsjettforlik med Regjeringen. Men det nytter lite å øke tilskuddet til barnehagene hvis kommunene gjør som de borgerlige partiene gjorde i Trondheim. De tok økningen fra revidert på driftstilskuddet til barnehagene og puttet dette i andre formål enn barnehagene, noe som ikke hjelper de foreldrene som betaler dyrt for barnehageplasser i Trondheim. Jeg håper at barne- og familieministeren tar tak i bystyreflertallet i Trondheim og setter skapet der det skal stå. Det er viktig at barnehagekøene ikke løses ved at foreldrebetalingen er så høy at foreldrene ikke har råd til å ha barna i barnehagen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF): Det var svært interessant å høre på Grethe Fossum i dag. Eg trur det er lenge sidan eg har høyrst eit så godt innlegg utan kritikk av Regjeringa eller sentrumspartia. Når det gjeld det viktige som Grethe Fossum peika på, nemleg ein god familiepolitikk og ein god kulturpolitikk, synest eg det er positivt. Eg vil hevde at familiepolitikken aldri har fått så mykje merksemd som den har fått dei siste par åra etter at sentrumsregjeringa kom til makta. Det har vore mykje diskusjon om utfordringane i familien i høve til å gje foreldre meir tid i lag med ungane og i høve til barnehagepolitikken. No er det vel for mykje forlangt å skulle tru at Grethe Fossum kunne seie noko positivt om kontantstøtta, men det har i alle fall medverka til å skape ein skikkeleg debatt om kva vi kan gjere for at barn og vaksne skal få meir tid i lag.

Eg er samd med Grethe Fossum i at det er viktig å få gode barnehagar og nok barnehagar, og at ein får fleksible ordningar tilpassa foreldres og barns behov. Men ser ikkje Grethe Fossum at det i dei siste åra har vore ei auka satsing på familiepolitikken? Det har blitt bygd fleire barnehageplassar. Ein foreslår no sjølvstendige rettar for fedrar, barnetrygd opp til 18 år og ei heving av kontantstøtta – noko eg ikkje skal utfordre henne til å seie noko negativt om, for der veit eg at vi er usamde.

I forhold til kulturpolitikken har det også vore ein auke i satsinga etter at sentrumsregjeringa kom til makta. Kvart år har ein fått meir midlar til kultursatsing, og eg er einig i at det er svært viktig å gje gode kulturtilbod til alle folk, og at det vil bli eit skilje i kunnskap dersom tilgangen på kultur berre blir reservert for enkelte grupper. Så utfordringa i forhold til det kommersielle er at vi får ein kultur som er tilpassa alle. Det er viktig. Eg håpar at Grethe Fossum har lagt merke til den auka satsinga vi har hatt på dette området.

Grethe G. Fossum (A): Jeg kan love representanten Molvær Grimstad at det ikke skal bli noen vane at jeg ikke kritiserer Regjeringen, men jeg følte at siden dette var den siste trontalen i dette årtusen, ville jeg veldig gjerne se litt framover og fortelle lite grann om Arbeiderpartiets syn på det som skal skje i år 2000.

Jeg tror vi alle har en utfordring når det gjelder familiepolitikken. Det vi ikke har vært flinke nok til i den pe-

rioden som har gått, er å se på barnehagen som et godt tilbud for barn og diskutere hva som kan gjøres bedre i barnehagen, og hvordan den kan gjøres billigere. Jeg ser nok at Regjeringen har satset på flere barnehager, men det har dessverre med skam å melde vært utrolig puslete. Vi var alle enige om at i år 2000 skulle vi passere en milepæl, da skulle det ikke være noen køer i barnehagen, men så har denne regjeringen i løpet av to år klart å hindre at det målet blir oppnådd, uten at jeg skal diskutere mer om det.

Jeg synes det er interessant å sammenlikne tall. Jeg minner om at hvis vi ser på det rene kulturbudsjettet, altså tar vekk idrett, pressestøtte og det andre, bevilger vi 3 milliarder kr til kulturtiltak. Det er omtrent det samme som det går til kontantoverføring til barnefamilier som får kontantstøtte. Jeg synes det bør være et tankekors når denne regjeringen snakker så mye om kultur og barne- og familiepolitikk.

Inger Stolt-Nielsen (H): Representanten Fossum snakket varmt om barnefamilie og veldig varmt om hvor lite de ønsker å skille mellom folk, hvor ivrige de er etter å utjevne forskjellene i Norge. Men det hun ikke snakket om, var at skatter også er en del av en utjevningsspolitikk, og de grepene som man gjør på skatteområdet, kan få direkte innvirkning på familiepolitikken. Det som er god familiepolitikk, avgjøres ikke bare av hvilke overføringer til barnefamilie som man kan finne på budsjettets utgiftsside. Det viktigste er jo at familier har en inntekt, at de får mulighet til å ta ansvar for seg selv. Den varslede skatteskjerpelsen på ikke børsnoterte selskaper vil ramme mange familier i forbindelse med generasjonsskifte i familiebedrifter. Jeg skal bruke et helt konkret eksempel, for da blir liksom tingene litt nærmere. Da blir det ikke bare teori.

Jeg har her en faks fra en ung arving til en familiebedrift. Da hennes far og onkel døde med to måneders mellomrom, etterlot de seg to enker, seks voksne barn i alderen 20-30 år og to maritimt relaterte bedrifter med til sammen 220 ansatte. Arvingenes talskvinne skriver:

«På grunnlag av de forutsetningene og rammebetingelsene vi da hadde, valgte vi alle å engasjere oss i bedriftene og overta for å videreføre tradisjoner» og arbeidsplasser. Den varslede skatteskjerpelsen betyr at disse nå får 6 mill. kr ekstra skatteskjerpelse hvis de skal overta bedriften. Resultatet blir at det har de ikke råd til, for hele bedriftens bundne kapital ligger i produksjonsutstyr. Dette er en skattepolitikk som denne regjeringen nå ønsker å gjennomføre, og som Arbeiderpartiet ikke bare vil støtte, men skjerpe. Hvordan kan familiepolitikken forsvares ut fra konsekvensen av så mange tapte arbeidsplasser?

Grethe G. Fossum (A): Dette synes jeg var forvirrende. Det er faktisk slik at jeg som er medlem av Arbeiderpartiet, og har sagt noe om at vi bør ha en skatteskjerpelse på 2 milliarder kr, ikke er i stand til å regne ut hva det vil koste for hver enkelt familie i dette landet. Det er faktisk slik at det skal det forhandles om. Hvis

denne familien har fått tankene ut av Hill-Marta Solbergs og Thorbjørn Jaglands hode om hva de har tenkt å gjøre i forhold til dette, må jeg si at det vil være noe underlig. De forhandlingene og de problemene det vil medføre for den enkelte familie, kommer nok noe senere.

Det er helt klart at våre skatter, men også avgifter er med på å regulere barnefamilienes inntekter. De 2 milliarder kr som Arbeiderpartiet har tenkt å stjele fra de rikeste i dette landet, har de faktisk tenkt å bruke en del av til å utjevne, slik at de familiene som har det vanskeligst, skal få det lettere. Jeg synes at denne Robin Hood-taktikken er ganske bra, men jeg skjønner godt at Høyre ikke vil stjele fra de rike og fordele til dem som ikke har så mye. Det er faktisk Høyres sjel.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Anders Anundsen (Frp): Etter årets trontale og så langt i debatten er det litt fristende å referere til den franske forfatter Balzac som levde på 1600-tallet. Han sa noe sånt som at lite vett og mye makt er det som nesten alltid har styrt verden. Men jeg skal la det ligge for denne gangen.

For hva handler denne debatten egentlig om? Jo, den handler om vanlige norske borgere og deres hverdag og årsakene til at flertallet i denne sal føler det maktpåliggende å vanskeliggjøre borgernes daglige gjøremål. Regjeringen har gjort det til et poeng at forskjellen mellom folk øker, og at det eksisterer en eller annen form for moralsk plikt for politikere til å ta fra de rike og gi til de mindre rike. Det kan umulig gi uttrykk for en spesielt god moral å innbille folk at deres lommebøker er tynne fordi Kjell Inge Røkke og andre kapitalsterke mennesker tjener på deres arbeidskraft, når den virkelige årsaken til slanke lommebøker er denne sals ønske om å beskatte de såkalt rike, som nær sagt kan defineres som alt som kan krype og gå i samfunnet.

Jeg tillater meg å gi uttrykk for min store beundring overfor mennesker som skaper arbeidsplasser, mennesker som er villige til å bruke sine penger på å skape kompetanse og å satse på næringsutvikling i Norge. Det er ikke slik at arbeidsplasser eksisterer for sin egen del. De er enten skapt av det offentlige eller av risikovillig kapital. Og det er liten tvil om hvilke arbeidsplasser som er viktigst rent samfunnsøkonomisk. Det fremstår derfor som noe merkverdig når Regjeringen legger opp til en sterkere beskatning av dem med risikovillig kapital i stedet for å minske forskjellene ved å gi lavtlønte og vanlige folk en skikkelig slump med skattelette.

Det er nok en del politikere som har bevandret gangene i dette hus litt for lenge til å huske hva som er vanlige folks dagligdags problemer. Det er nok en del der ute, som f.eks. Åse på 32 år som var i en stygg trafikkulykke, og som nå er plassert på et gamlehjem sammen med senil demente, som kunne tenke seg å ta frem Jens Bjørneboes kommentar om makt: Makt betyr én ting – adgang til å påføre andre smerte. Det er denne forsamling som ifølge Johan Sverdrup har fått seg tillagt all makt. Det er vi i denne sal som har makt til å gi Åse og andre unge som er

plassert på aldershjem, muligheten til et verdig liv. Det er flertallets vilje som mangler.

Det er også denne sal som har makt til å slite menneskesinnene i småbiter og sette dem sammen igjen etter nye mønstre som vi selv bestemmer. Og det gjøres til gangs i dagens skolesystem. Skolen skal egentlig forbedre enkeltindivider på å takle hverdagen med en god kunnskapsbase, knyttet opp til deres individuelle evner og interesser. Men dagens skolesystem virker mer som en maskin som tar selvstendige individer inn på den ene siden og spytter bamsemums ut på den andre.

I stedet for å ha individuelt tilpasset undervisning, tvinger skolesystemet alle inn i de samme undervisningsrammer med minimal fleksibilitet. Fremskrittspartiet har flere ganger foreslått å tilpasse undervisningen til elevens behov. Det kan ikke lenger være slik at elever som har høyt kompetansenivå i matte, skal ødelegge sin motivasjon fordi de synes undervisningen er for banal. Eller at elever som har vanskeligheter med matte, skal forsøke å henge med i noe de ikke skjønner fordi de skal være med i et gjennomsnittsløp. Det er selvsagt ikke slik at alle elever kan få hver sin lærer. Men å differensiere undervisningen slik at alle lærer mest mulig, er et oppnåelig mål hvis vi bruker vår makt til å få det til.

Jeg tillater meg mot slutten å benytte denne anledning til å lese en kort diktstrofe som jeg lærte på skolen for ikke så altfor lenge siden. Den er fra den gamle edda. På en måte er det kanskje en formaning til Regjeringen som nå går inn i den forestående budsjettdebatten. Der vet de at skjebnen til mange enkeltindivider står på spill.

«Makti si må ein mann med vit hovsamnt og høveleg bruke.»

Anne Brit Stråtveit (KrF): Regjeringen satser på skolen ved aktivt å inspirere til nytenkning og forsøk og å gi hjelp til kvalitetsforbedring og økonomisk støtte til utvalgte områder. Søkelys og tiltak rettes spesielt inn mot ungdomsskolen. En helt ny undersøkelse blant lærere i Vest-Agder viser at 80 pst. av lærerne i grunnskolen trives i jobben. Med så mye trivsel kan ikke arbeidsforholdene være helsvarte.

Regjeringen satser på skolen! En plan for 900 mill. kr i økning i løpet av de neste fire år gir altså 225 mill. kr ekstra i år 2000. Det er ikke nedprioritering. Det er heller ikke status quo, men en styrking, og kommer altså i tillegg til det som har vært satset på etter- og videreutdanning for lærerne de siste årene.

Dette gir lærerne anledning til å utvikle lærerrollen som pedagogiske ledere og prøve ut samarbeid med andre profesjoner som kan ta seg av oppgaver i skolen som lærerne mener har tatt tid og krefter bort fra det å undervise og veilede elevene.

Dette gir lærerne anledning til en begynnende permisjonsordning med lønn for etterutdanning og for hospitering i arbeidslivet. Det er en støtte til at yrket krever stadig oppdatering og fornyet kunnskap.

Dette gir lærerne anledning til konkret kompetanseutvikling på IKT-fronten. Skal IKT bli en naturlig del av skolens hverdag, må lærerne kjenne verktøyet helst bedre

enn elevene, og i tillegg kunne bruke det pedagogisk i undervisningen. Oppdatering og opplæring kommer nå i gang.

Dette gir lærerne anledning til forsøk med å fordele timeressursen på en annen måte og oppnå større lærertetthet. Behovet for flere voksne pr. elev kan imøtekommes med fleksible ordninger med varierte størrelser på elevgrupper.

Alt dette er betydelig satsing på lærerne, og vi vet at læreren betyr svært mye for elevens læring og for en god skole inn i et nytt årtusen.

Personlig skulle jeg ønske at lærerorganisasjonene ville være med på å holde fram det positive. Det er en utfordring å være mindre opptatt av å regne ut hvor lite som gis til hver lærer, og heller fokusere på hvordan økning i midler best kan brukes mest effektivt for flest mulig. Budskapet må være at nå forsterkes innsatsen til skole og lærere. De som er opptatt av lærerrekuttering, må gripe fatt i dette. Optimisme selger bedre enn klagesang.

Kristelig Folkeparti har tro på at de føringer som er lagt med hensyn til kvalitetsutvikling i grunnskolen og videregående skole i form av handlingsprogram og forsøksvirksomhet, vil vise positivt igjen i skolen. Lokalt utviklingsarbeid kan gi økt engasjement uten at det koster millioner, og det gir læreren tro på egen kompetanse.

Grunnleggende for utvikling i samfunnet generelt er forskning. Regjeringens budsjettforslag knyttet opp til forskningsmeldingen er blitt godt mottatt. Forskningsfondet økes med 1 milliard kr, og avkastningen av fondet kan allerede gjøre nytte for seg.

Til slutt: Kirken har et prekært behov for flere prestestillinger og ikke minst for mer midler til vikarprestordningen. Dette bedres nå på vikarfronten, og det vil hjelpe noe på situasjonen rundt om i menighetene. Og endelig vil det økonomiske grunnlaget komme i orden, håper vi, for Sjømannskirken. Det er vi svært glade for.

Kirke og utdanning er bærende elementer i vårt samfunn. Når Regjeringen holder fram med en ansvarlig økonomisk politikk, må kirke og utdanning fortsatt ha rom for vekst og utvikling.

Bernt Hågensen (A): Situasjonen innen verfts-, leverandør- og offshoreindustrien er i dag svært bekymringsfull.

Aker Verdal er en hjørnestensbedrift, ikke bare for Verdal kommune, men også for de fleste innheradskommunene og for Nord-Trøndelag fylke. Denne hjørnestensbedriften kjemper i dag for livet. I løpet av seks måneder vil arbeidsstokken på Aker Verdal være redusert fra 1 070 til 715. I slutten av september fikk 350 ansatte oppsigelsesbrev i posten, og til årsskiftet skal ytterligere 250 permitteres. For hele landet fryktes et tap på mellom 25 000 og 30 000 arbeidsplasser i oljerelaterte næringer og verftsindustrien framover.

Vi innser at leverandør- og offshoreindustrien må gjennom en omstilling. Det er ikke mulig å opprettholde de siste års rekordhøye investeringsnivå på norsk sokkel. I en slik omstilling må imidlertid omstillingstempoet tilpasses den enkelte bedrift og det enkelte lokalsamfunn,

slik at de kan møte utfordringene med tro på at problemene kan løses.

At Aker Verdal nå går til permitteringer og ikke oppsigelser skyldes at de tror på at det litt lenger fram i tid kommer oppdrag, og utfordringen blir derfor å holde på kompetansen, dvs. arbeidsstokken, inntil ordresituasjonen igjen tar seg opp. Ifølge Aker Verdal vil det skje i løpet av 12 – 18 måneder. I denne situasjonen må arbeidsmarkedsetaten bidra med ekstraordinære tiltak til ytterligere skoling av arbeidsstokken.

De tiltaksmidlene som Regjeringen har foreslått i budsjettet, er ikke nok til å imøtekomme denne industriens behov. Derved bidrar Regjeringen til å skape usikkerhet for framtida hos de ansatte og usikkerhet i bedriftsledelsen fordi man ser at verdifull og helt nødvendig kompetanse forsvinner fra bedriftene. Resultatet blir dessuten stor frustrasjon i lokalsamfunnene.

For meg ser det ut til at Regjeringen har en manglende styringsvilje og en manglende evne til å se og til å løse de problemene som denne industrien står overfor.

Regjeringen kan gjøre noe for å få fortgang i dette og derved skape nytt håp for de mange tusen som nå føler at framtida er utrygg. For eksempel kan Regjeringen fremme følgende tiltak:

1. Stille krav til oljeselskapene om at det skal startes utbygging på de felter de har fått konsesjon for. Dagens oljepris gjør at mange av disse feltene nå er lønnsomme. De selskap som sitter på disse feltene, og som ikke er villige til å komme i gang nå, bør få klar beskjed om at de ved neste anbudsrunde stiller med et handikap. Det kan ikke lenger aksepteres at selskapene trenerer utbyggingen i påvente av enda bedre skattebetingelser enn det som nå eksisterer.
2. Leverandørindustrien selv må gis mulighet til utbygging og utvinning av marginalfelt på norsk sokkel.
3. Det må etableres betydelig flere plasser under arbeidsmarkedstiltakene, slik som Arbeiderpartiet har foreslått, og det må utarbeides en egen tiltakspakke for å holde på og utvikle kompetansen i disse næringene. Også det slik som Arbeiderpartiet har foreslått.
4. Regjeringens foreslåtte bevilgning på 100 mill. kr til prosjektrettet teknologiutvikling i petroleumssektoren er gledelig, men beløpet bør økes ytterligere. På samme måte bør midler til utviklingskontrakter også økes.

For Aker Verdal er det dessuten viktig at staten tar et betydelig ansvar i forhold til en utbygging av dypvannskai på industriområdet hvor Aker holder til. En slik satsing er helt nødvendig for den totale industriutvikling som skal og må komme i denne regionen. Den må også ses i lys av at Norske Skog har planer om bygging av et kraftvarmeverk på Skogn, en satsing som Regjeringen dessverre ikke har den nødvendige forståelse for.

Jeg håper at Regjeringen nå i sitt videre arbeid er villig til å komme Arbeiderpartiet i møte på de punkter som jeg her har berørt, og det bør da fortrinnsvis skje gjennom et samarbeid om neste års statsbudsjett. På den måten vil Arbeiderpartiet sammen med Regjeringen bidra til at industrisysselsettingen blir opprettholdt på et høyest

mulig nivå. Derved bidrar vi sammen til å ta et ansvar for tryggheten for enkeltmennesker og for en sikring av helt sentrale forutsetninger for at lokalsamfunn skal kunne eksistere og fungere, nemlig at det finnes trygge og lønnsomme arbeidsplasser.

Presidenten: Presidenten gjør oppmerksom på at den reglementsmessige tid snart er omme, og foreslår at møtet fortsetter inntil taler nr. 37 er ferdig.

– Det ser ut til å godkjennes.

Lars Arne Ryssdal (H): Norge er i en unik posisjon ved århundreskiftet. Vi har en nasjonal økonomisk formue som gir oss et stort potensial til å videreutvikle infrastruktur, utdanningssystem og velferdsordninger i en stadig tøffere konkurranse i det internasjonale samfunn.

Men mentaliteten både i befolkning og det politiske miljø må endres dersom vi skal lykkes. Der vi i Norge har vært vant til å diskutere utfordringer rundt arbeidsledighet, blir det i årene fremover en vel så stor utfordring å skaffe nok arbeidskraft til satsinger i konkurranseutsatt næringsliv, innen utdanning og omsorgsoppgaver. Den nye utfordringen blir å få oppmuntret flere til å stå lenger i arbeidslivet, til å rive ned generasjonsbarrierer, å skape et mer fleksibelt arbeidsmarked og å slippe til en større andel innvandrere i arbeidsmarkedet.

Pensjonene i folketrygden må sikres av denne generasjonen, vi kan ikke overlate finansieringen av de neste ti-års pensjoner til neste generasjon skattebetalere.

Norge må utvikle en energipolitikk som tar hensyn til vår posisjon som energileverandør, og som ikke først og fremst begrenses av seminardiskusjoner fra Natur og Ungdom.

Norsk skole må ta steg mot høyere kvalitet. Den skal bli verdens beste. Vi må gi en bedre utdanning rettet mot behovene til dem som faller gjennom i dagens skolesystem. Vi må sikre at universiteter og høyskoler kan utvikle spisskompetanse hos studentene, ikke minst ved at forutsetningene bl.a. i realfag bedres hos dem som blir tatt opp i høyere utdanning.

Vi ser fra andre land at der går det i en helt annen retning enn det vi har en tendens til når vi diskuterer politikk her. I Spania har man fått en konservativ regjering som på få år har maktet å få landet på vei mot nordeuropeisk nivå økonomisk sett, med stabile offentlige budsjetter og stabile priser. Finland har nå EU-formannskapet og sitter i førersetet når det gjelder å få en ny politikk rettet mot Russlands plass i et nytt Europa. I Danmark og Sverige diskuterer de lavere bedriftsbeskatning, ikke høyere. Og i Tyskland og Storbritannia har man sosialdemokratiske regjeringssjefer som har tatt over etter konservative, og som har trukket lærdommer fra sosialdemokratiske feilgrep i fortiden.

I et felles dokument fra Tony Blair og Gerhard Schröder heter det bl.a. at arbeidet med å fremme sosial rettferdighet blir av sosialdemokratiet til tider blandet sammen med likhet i utkomme. Resultatet var en neglisjering av betydningen av å belønne innsats og ansvar og gjorde at sosialdemokratiet ble knyttet til konformitet og

middelmådighet, snarere enn oppmuntring til kreativitet, mangfold og kvalitet. Arbeidsinnsats ble beskattet stadig hardere. Og videre: Middelet for å oppnå sosial rettferdighet ble knyttet til stadig å øke offentlig forbruk uavhengig av hva man oppnådde, eller hvilken betydning den resulterende skattlegging fikk på konkurransevne, sysselsetting og levestandard.

Det siste kan for så vidt også være en replikk til Grethe G. Fossum, som hevdet at Høyre alltid i sin sjel var opptatt av de rike. Nei, det som er riktig, er at Høyre er opptatt av at flere enn staten må ha kapital til å bidra til verdiskaping og til å investere i nye arbeidsplasser. Under Willoch-regjeringen ble det en jevnere inntektsfordeling i Norge bl.a. fordi flere kom i arbeid.

I Norge peker skissene om et budsjettforlik mellom sosialdemokrater og Regjeringen i motsatt retning av det deres politiske feller i Europa taler om.

Det forlik vi ser konturene av, formes av kortsiktige interne behov, ikke av langsiktig horisont. Det er på nytt historien om den blinde som skal lede den halte. En regjering som mangler horisont med hensyn til hvor den vil, skal lede et skadeskutt arbeiderparti ut av en plagsom intern krisestemning. Skissen til forlik er tuftet på en fordelingspolitikk som peker i en helt annen retning enn det selv sosialdemokratene i Europa nå erkjenner.

Arbeiderpartiets problemer etter valget har overskygget at frontalen var uten de viktige nye ideene om hvor Norge bør orientere seg. Fortsatt svarer Bondeviks mannskap «kommisjon» hver gang nye problemer bringes opp i norsk debatt. En slik regjering kan nok leve med at statsbudsjettet som helhet har fått stempelet grått. Verre blir det når frontalen – budsjettets motstykke – er like fargeløst. Og ille blir det når Regjeringen ved å velge politisk bigami som samlivsform, heller ikke har noen politisk kurs den vil følge, men er fornøyd med vingling fra side til side.

G u n n a r B r e i m o hadde her overtatt presidentplassen.

Asmund Kristoffersen (A): Representanter for regjeringenspartiene og Regjeringen har sagt at det er gjennom samarbeid med Arbeiderpartiet at en kan få til en politikk for utjevning av forskjellene i samfunnet og rettferdig fordeling. Vi tar denne erkjennelsen på alvor, aksepterer å stemme for kontantstøtten på ca. 3 milliarder kr, selv om vi mener at denne ordningen er hinsides all fornuftig bruk av offentlige penger, og inngår forhandlinger for å få til en dreining av politikken bort fra høyrepartiene og over på Arbeiderpartiets politikk.

Arbeiderpartiet vil bare stille seg bak et forhandlingsopplegg som på grunnleggende områder fører til utjevning mellom folk og som sikrer gode offentlige tjenester innenfor bl.a. omsorg, helse, skole, barnehage og gode ordninger for familiene. Vi akter ikke å drive noen form for spill verken for galleriet eller som ledd i taktiske manøvre foran kommende valg. Vi ønsker resultater der vi kan stå oppreist og si til det norske folk: Dette har vi

fått til i et samarbeid med andre for å skape et mer humant samfunn.

På Sosial- og helsedepartementets område har Arbeiderpartiet og regjeringspartiene i denne perioden hatt et konstruktivt samarbeid om så godt som samtlige vesentlige områder. Men Regjeringens budsjettssamarbeid de to siste årene med høyrepartiene har lagt visse føringer i en uheldig retning som nå kan reverseres. Jeg vil derfor understreke noen områder som for Arbeiderpartiet er vesentlige.

Folketrygden er velferdssamfunnets aller viktigste bærebjelke. Det er ytterst viktig at stortingsflertallet klart sier fra at slik skal det også være for framtidige generasjoner. Det er noen som ser seg tjent med å så tvil om folketrygden vil fortsette å være folks grunnforsikring bl.a. i forhold til pensjoner. Private aktører på forsikringsmarkedet og politikere på høyresida synes å ha interesse av å reise denne tvilen. Jeg og mitt parti mener at å håndtere folketrygdens utgifter er mer et spørsmål om holdning enn om økonomisk evne.

Pensjonssystemet i folketrygden har to hovedformål:

- for det første å sikre alle pensjonister en viss minstandard uavhengig av tidligere inntekt og innbetaling før pensjoneringen

- for det andre å sikre pensjonistene en inntektsstandard som står i rimelig forhold til inntekten som yrkesaktiv

Derfor må utviklingen av grunnbeløpet som danner grunnlaget for pensjonssystemet, reguleres slik at de trygdede får en inntektsutvikling om lag på linje med de lønntakere det er naturlig å sammenligne med.

Arbeiderpartiet tok opp dette spørsmålet ved siste trygdeoppgjør og fikk flertall for at retningslinjene for reguleringen av grunnbeløpet skulle bygge på dette. Dette er nødvendig for å bevare folks tillit til folketrygden.

Videre må en gjeninnføre sykelønnen for lavtlønte fra 1. januar 2000 etter at regjeringspartiene sammen med Høyre og Fremskrittspartiet fjernet folketrygdens utbetaling av lønn for dem som tjente mindre enn ca. 57 000 kr.

Så må en avlyse planer om å klusse med avtalefestet pensjon. Fagorganiserte har gjennom det inntektspolitiske samarbeidet og i omforente avtaler med arbeidsgiver avstått lønn for å ta ut noe av dette i bedre pensjonsordninger. Den ene parten kan ikke sette strek over inngåtte avtaler!

Jeg mener at Regjeringen nå må sette fart i arbeidet de er pålagt av Stortinget for å få til et system som skjermer storforbrukere av helse- og omsorgstjenester mot skyhøye egenandeler. Mange som har folketrygden som inntektsgrunnlag, har egenandeler de ikke kan tåle.

Det er positivt og selvsagt at gjennomføringen av omfattende helse- og omsorgsreformer følges opp. De aller fleste reformene ble enten tilrettelagt av regjeringen Jagland eller satt ut i livet i denne perioden. På denne måten har sentrumsregjeringen og Arbeiderpartiet lagt grunnlaget for en god utvikling av Helse-Norge. Men jeg vil peke på ett forhold som må få nærmere oppmerksomhet: Selv om vi har satsset på til dels kostnadskreven reformer, synes sykehusenes økonomi å være slik at den ikke sikrer en forsvarlig drift. Det kan se ut som virkningene

av de justeringer som gjøres av innsatsstyrt finansiering, setter mange sykehus og dermed pasienter i en svært vanskelig situasjon.

Hans J. Røsjarde (Frp): Tidligere i dag i et replikkordskifte med parlamentarisk leder i Kristelig Folkeparti fikk jeg en liten dragelse for at jeg hadde angrepet ham på et område som ikke var tiltenkt meg som leder av forsvarskomiteen. Jeg fikk nærmest en dragelse for at jeg ikke hadde befattet meg med forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det har jeg tenkt å rette opp i dette innlegget. Og når utenriksministeren sitter her, gir det meg i tillegg en ekstra kjærkommen anledning og stimulans.

I dagens situasjon står vi overfor en utfordring i vårt forhold til Europa og den sikkerhetspolitiske delen av dette samarbeidet. Vi har selv gjennom en folkeavstemning brakt oss i en situasjon hvor vi klart står utenfor, men hvor vi fortsatt står i et klart avhengighetsforhold til NATO. I denne balansegangen skal vi altså begi oss videre inn i den sikkerhetspolitiske utfordringen som ligger foran oss. Jeg har stor tiltro til at Regjeringen vil greie å finne veier så langt det er mulig å finne dem, i forhold til det europeiske sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet som er i ferd med å utvikle seg.

Derimot er jeg noe mer i tvil om man fra Regjeringens side vil greie å ivareta den helt nødvendige opprettholdelse av vårt gode forhold til USA, fordi vi i den situasjonen vi har brakt oss inn i, fortsatt vil være like avhengig av USA som vi var under den kalde krigen, som en sikkerhetspolitisk garantist for Norge. Med et sikkerhetspolitisk tyngdepunkt skiftet vekk fra våre områder blir dette ikke mindre viktig. Derfor er det viktig at Regjeringen og Stortinget i utviklingen av politikken på det sikkerhetspolitiske området ivaretar de transatlantiske forbindelser på en måte som gjør at det ikke reises tvil om på hvilken måte vi forholder oss til USA. Selvsagt betyr ikke det at man skal legge seg flat for ethvert initiativ som måtte komme fra USA, men det forutsetter at vi er våkne og observante i vårt forhold for å skape bredest mulig forståelse for helt spesielle norske behov, også i en usikker fremtid. Det mangler ikke på beskrivelser av usikkerhet og uforutsigbarhet.

Jeg har lyst til å peke på – selv om mange vil si at dette er å minne om fortiden i altfor sterk grad – konsekvensen av Ottawa-avtalen og mineprotokollen. Det har konsekvenser for forhåndslagring, som er et viktig bindeledd for oss i vår relasjon til USA. Som en konsekvens av Ottawa-vedtaket er USA i ferd med å utvikle antipersonellminer som vil kunne svare til den protokoll som er inngått. Men det vil ta lengre tid enn den fristen vi har i forhold til vår forhåndslagring. Utfordringen vil ganske klart ligge på norske hender. Derfor er det viktig at vi finner ut på hvilken måte vi skal løse den situasjonen vi selv har brakt oss opp i, for ikke å risikere at forhåndslagringen opphører som en følge av uforsiktig håndtering fra norsk side.

CFE-avtalen er en annen viktig bit. I den slutthåndtering som vi nå står foran, er vi i den situasjon at taket for hvor mange pansrede personellkjøretøyer vi kan ha her i

landet, mer eller mindre er nådd. Det å ta hjem de kjøretøyer som vi bruker i våre operasjoner i utlandet, vil antakelig bety at man skaller opp i dette taket. Samtidig er det slik at Russland får anledning til å øke tallet i flanken fra 580 til 2140 slike kjøretøyer. Da må det være en utfordring for Regjeringen å bringe en viss balanse inn i dette, slik at ikke våre leasede pansrede personellkjøretøyer nærmest blir stående på grensen fordi man ikke kan ta dem inn. Det er en utfordring som Regjeringen må ta innover seg.

I tillegg vil jeg peke på New Agenda, som var oppe tidligere i FN. Norge avstod fra å stemme for forslaget fra New Agenda ved siste behandling i FN-sesjonen. Ingen andre NATO-land støttet denne resolusjonen, og Norge og vår utenriksminister må bestrebe seg på ikke å gjøre det dårligere enn han gjorde det sist, ved å la være å stemme. Det ville bringe oss i en ganske håpløs situasjon som NATO-land hvis vi skal bli å anse nærmest som et fotnoteland når det gjelder dette. Det synes jeg er noen av de utfordringer som Regjeringen står overfor i vårt sikkerhetspolitiske forhold.

Mimmi Bæivi (A): Arbeiderpartiet vil fortsatt holde på målet om at hovedtrekkene i bosettingsmønsteret skal opprettholdes, og da må selvsagt etablering av arbeidsplasser innenfor nye vekstnæringer som reiseliv, ny teknologi, mineraler, offshore og olje danne basis for både stabilitet og utfordringer i distriktene. Men det avgjørende er hvordan primærnæringene fortsatt skal kunne sikre livskvalitet og viktige arbeidsplasser for både kvinner og menn. For Nord-Norge og Finnmark spesielt er fiskerier næringen den viktigste primærnæringen. Det er i denne næringen vi har mange mennesker med stor kunnskap og kompetanse – nok kunnskap til å ta de rette veivalgene i en positiv utvikling. Men satsingen vil selvsagt koste. Det tradisjonelle nordnorske næringslivet blir ofte framstilt som et næringsliv med høy arbeidsledighet, mangel på kapital, lav kompetanse, et næringsliv som er råvareorientert og avhengig av overføringer fra staten. Men Nord-Norge er et ressursrikt område, vi har rike fiskeresurser, ren natur og store energiressurser. Hvorfor går det da ikke så bra med den nordlige landsdelen? Jeg mener at rettighetene og styringen over disse ressursene igjen må tilbake til landsdelen. Da vil behovet for overføringer bli atskillig mindre. Problemet for f.eks. Finnmark er ikke overkapasitet i flåten, men at fylket over lang tid har tapt fangstandeler og fiskerettigheter. Andre utfordringer er å utvikle en variert flåte som kan gjøre Nord-Norge mindre avhengig av russeleveransene. En nasjonal oppgave må være fornyelse av fiskeflåten.

En annet område som bør settes i fokus, er forskning, utdanning og markedet. Her må det et mye større samarbeid til mellom bedrifter, næringen og forskningen. Det er også et stort behov for utbygging og vedlikehold av fiskerihavner langs hele kysten. De årlige statlige bevilgningene til fiskerihavneformål har ikke stått i forhold til de utfordringene vi står overfor. Dette er rammevilkår og forutsetninger som må legges til grunn for å gi den beste garantien for at det fortsatt skal bo mennesker her som

kan høste av havet. Når jeg er inne på temaet fisk, kan jeg ikke unnlate å nevne sikkerhetsopplæringen for fiskere. Altfor mange fiskere har de siste årene omkommet på havet. Da er det utrolig at støtten til sikkerhetsopplæring er skåret ned. Erfaringen viser at slik opplæring nytter. Det må være det offentliges ansvar å få ned dødstallene.

Ennå er det færre unge mennesker i nord som tar høyere utdanning. En må fortsette å motivere disse til bredere utdanning slik at også de skal kunne utvikle seg i det kunnskapssamfunnet som kommer i større og større grad.

Selv om flere tar utdanning, mangler vi helt i nord en bredde i arbeidslivet som gjør det attraktivt og spennende for dem å bli i landsdelen. Vi trenger dem for å få til videre vekst og utvikling. Utbyggingen av Snøhvit er et prosjekt som kan være en av nøklene til sysselsetting, bosetting og verdiskapning i nord. Det vil kunne bli den nærings- og industriutbygging som vi trenger. Snøhvit vil kunne representere en ny næring med store utviklingsmuligheter gjennom økt kompetanse og også være med på å endre den skjeve fordelingen mellom offentlig og private arbeidsplasser. Et petroleumsmiljø i Nord-Norge og i Barentshavet gir et godt utgangspunkt for Barentsregion-samarbeidet og gir signaler om Norges fortsatte satsing og innflytelse i nordområdene.

Flere og flere kvinner har i dag frihet til å ta utdanning, noe som er svært positivt for samfunnet. Kvinner ønsker å realisere sine evner og kunnskaper og flytter dit det er arbeid. Den bredden i arbeidsmarkedet som kreves for å få disse kvinnene til å bli også i distriktene, er ikke til stede. SND må her bli et enda bedre redskap når det gjelder kvinnerettede tiltak. Vi er kommet et skritt på veien, men det er lenge til vi kan slå oss på brystet og si at kvinner får sin rettmessige del av offentlige midler som brukes til næringsutvikling.

Det er viktig at det fra SNDs side jobbes med ulike strategier og på ulike områder. Kvinner er en viktig gruppe i jobbskapingssammenheng. Derfor skal de heller ikke ta til takke med smuler.

Næringspolitikk og velferdspolitik er to sider av samme sak. Har vi ikke en god næringspolitikk og et robust næringsliv, har vi ingen garanti for en videreutvikling av velferdssamfunnet. Arbeiderpartiets mål om en stabil økonomisk politikk er en garanti for at vi skal få dette til.

Statsråd Jon Lilletun: Det kan ikke vere tvil om at informasjons- og kommunikasjonsteknologien er ei av dei mest sentrale drivkreftene i utviklinga av kunnskapssamfunnet. Det er difor med glede Regjeringa kan presentere eit budsjett der ein har fått til ei satsing på IKT. Regjeringa gjer i budsjettet for neste år framlegg om å firedoble den statlege IKT-innsatsen ved å leggje inn 150 mill. kr i friske midlar slik at vi får ein auke frå 50 til 200 mill. kr. Med denne IKT-pakka på i overkant av 800 mill. kr over fire år er vi fullt på høgde med dei satsingane som finn stad i Sverige, Danmark og Storbritannia når det gjeld å prioritere IKT i skulen.

Noko av det som vil bli prioritert fyrst, er å betra IKT-kompetansen blant lærarane. Det vil bli satsa både på å

sikre IKT i grunnutdanninga for alle nye lærarar og på å styrkje arbeidet med IKT i etter- og vidareutdanninga for lærarar som er i arbeid. Målet er at lærarane ikkje berre skal bli personlege brukarar, men profesjonelle brukarar.

Det finst ikkje einskildgrep som løyser alle problem innan IKT og utdanning. Regjeringa legg difor opp til innsats også på andre område, det gjeld både Internett-tilgang og forskning og utvikling av IKT som pedagogisk hjelpemiddel. Den nye planen for IKT i utdanninga – 2000-2003 – vil syne Regjeringa sine mål for heile utdanningssektoren, men i fyrste omgang legg vi opp til ei særskild prioritering av å utvikle ungdomstrinnet i grunnskulen.

Som ein del av reformarbeidet er det gitt midlar til kompetanseutvikling og forsøks- og utviklingsarbeid. Dei midlane som ikkje var tenkt vidareførte frå reformarbeidet, vert no likevel vidareførte, og som ein del av skulepakka legg Regjeringa inn friske midlar slik at vi får meir enn ei fordobling av midlane som går til kompetanseutvikling. Det vil seie at vi neste år får om lag 160 mill. kr som går til kompetanseutvikling, og vi må attende til 1970-talet og forsøksråda for å finne tilsvarande satsing på kompetanseutvikling i skulen.

Framlegget til statsbudsjett for 2000 inneber også ei satsing på forskning, med ein samla vekst i forskingsløyvingane på 7 pst. Den første avkastninga frå forskingsfondet, det vil seie halvårsverknaden på 90 mill. kr, blir fordelt til langsiktig, grunnleggjande forskning. Løyvingane til forskning som gjeld informasjons- og kommunikasjonsteknologi og energi og miljø, aukar monaleg, og bygginga av eit nytt havforskningsfartøy tek til. Vi har skjerma forskingsløyvingane ved universitet og høgskular, sjølv om talet på studieplassar vert redusert.

St.meld. nr. 39 for 1998-99, Forskning ved et tidsskilte, vart lagd fram i juni i år. Sjølv om meldinga enno ikkje er handsama i Stortinget, har Regjeringa i stor grad valt å fylgje opp prioriteringane i meldinga i budsjettframlegget for 2000. Satsinga på forskning må ta til no for å nytte den optimismen som meldinga har skapt i forskingsmiljøa i arbeidet for eit nyskapande Noreg. Stortinget har òg i fleire store debattar synt at dei har ambisjonar når det gjeld forskning. Eg ser difor fram til stortingsbehandlinga av forskingsmeldinga seinare på hausten.

Den tredje store satsinga for neste år er oppfylginga av kompetansereforma. Regjeringa vil innføre ein rett for vaksne som ynskjer å ta vidaregåande opplæring og som ikkje tidlegare har fullført slik opplæring. Dette vil vere eit svært viktig steg i retning av å oppfylle målet om at det skal vere mogleg for alle vaksne å auke sin kompetanse. Ein slik rett vil verte komplisert å utforme, og det må takast omsyn både til dei vaksne sine behov for tilrettelegging av opplæringa, og til om fylkeskommunane får høve til å oppfylle ein slik rett i periodar med auka søking. Regjeringa vil kome attende til Stortinget med denne saka til våren.

Regjeringa har foreslått å løyve 180 mill. kr til ulike tiltak i samband med kompetansereforma. Av desse er det foreslått 50 mill. kr som den fyrste løyvinga til kom-

petanseutviklingsprogram, slik det vart føresett i inntektsoppgjeret i vår. Prosessen med å definere innhald og organisering av programma er allereie godt i gang i full forståing med partane i arbeidslivet. Det er også lagt opp til at SND kan styrkje sin innsats retta mot kompetanseutviklingsprogram i 2000.

Vidare er det foreslått å løyve midlar til regelendringar i Statens lånekasse for utdanning, m.a. for å gjere utdanning meir tilgjengeleg for vaksne. Det er også foreslått midlar til å vidareutvikle eit system for dokumentasjon og verdsetjing av realkompetanse inn mot vidaregåande opplæring og til å auke statstilskotet til kurs som fører fram til eksamen på vidaregåande nivå i regi av studieforbund og fjernundervisningsinstitusjonar. Det er i tillegg foreslått å løyve midlar til å kartleggje behovet for og setje i gang forsøk med grunnskuleopplæring for vaksne, og til å utvikle undervisningsmodellar som er tilpassa behova og livssituasjonen til vaksne.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Det er brei politisk semje om at det å satse på utdanning er nødvendig for å utjamne forskjellane i samfunnet. Med Regjeringas opplegg for neste års statsbudsjett vil nok skule- og utdanningssektoren bli svekt dersom det ikkje blir semje om å auke dei frie midlane til kommunane. Kommunane vil få store problem dersom dette ikkje blir gjort, ikkje minst med tanke på at fleire tusen nye elevar skal fasast inn i utdanningssystemet. Her bør det vere positiv vilje dersom me alle meinte noko med å satse på utdanning i årets valkamp.

I Voksenåserklæringa hadde Regjeringa store ambisjonar m.a. med omsyn til å auke stipendordninga til studentar og senke elevtalet i grunnskuleklassane. Me veit at desse tiltaka vil koste mange pengar. Mitt spørsmål til statsråden er om dette er ambisjonar som framleis står ved lag, og som er høgt prioriterte på lista til Regjeringa.

I mars 1998 reiste eg ein interpellasjon om å framskaffe ein handlingsplan for lærarrekuttering. Regjeringa lova å legge fram denne handlingsplanen i april-mai i år. Seinare vart dette endra til september, og det siste eg har høyrte, er nå i slutten av denne månaden. Denne handlingsplanen var svært mykje omtalt i valkampen, som eit av dei viktigaste dokumenta som Stortinget nå ventar på. Og mitt spørsmål til statsråden blir om han nå kan seie når meldinga eventuelt vil kome til Stortinget.

Statsråd Jon Lilletun: Når det gjeld kommuneoppbygget, har ein brukt det same systemet når det gjeld overføringar til skulane som både føregåande regjeringar og denne regjeringa tidlegare har brukt. Det har altså ikkje vore brukt noko nytt system i år – det har ikkje automatisk vore regulert når elevtalet har gått ned, og heller ikkje når det har gått opp.

Når det gjeld påstanden om at det vil verte ei innstramming, er realiteten at det er ein realauke i utdanningsbudsjettet. Det er ein vekst på 4,3 pst., som er godt

over det som er prisstiginga, og eg har i mitt innlegg då sagt at kan hende den auka satsinga kjem. Det som er realiteten, er at vi har prioritert aller fremst lærarkompetanse og IKT-satsing. Vidare har vi prioritert å gjennomføre kompetansemeldinga, slik som den var lovd i forhold til partane i inntektsoppgjæret, og like eins har vi prioritert å gjennomføre oppstartinga av satsinga på forskning – alt viktige nysatsingar. Difor er det absolutt nysatsing i dette budsjettet. Det er prioritert framfor dei tiltaka som gjeld stipend og klassetal, som representanten Oppebøen Hansen omtalar. Når det gjeld det med ungdomsskulen og talet på elevar i klassen, set vi i gang med eit forsøk for auka lærardekking etter eit anna system.

Når det gjeld handlingsplanen for lærarrekruttering, seier eg meg lei for at den ikkje er komen tidlegare. Det er eit svært omfattande og vanskeleg arbeid. Eg kan stadfeste at mi målsetjing er å leggje den fram i løpet av oktober, og då håpar eg at vi kan få ein spennande diskusjon om den her i Stortinget.

Inge Lønning (H): Statsråden svarte vel på et litt annet spørsmål enn det representanten Oppebøen Hansen stilte. Han spurte ikke hva som var statsrådets målsetting, for den har det aldri vært noen tvil om – like siden april/mai i år har den målsettingen vært god – han spurte om statsråden kan garantere at meldingen vil bli lagt frem i løpet av oktober måned. Svaret på det spørsmålet skulle også jeg gjerne ha hørt.

Det som gjør at det er beklagelig, ja til og med mer enn beklagelig, at akkurat det viktigste leddet i satsingen på skolen er blitt utsatt og utsatt og mangler hittil, er jo at det av den grunn er vanskelig å danne seg noe klart inntrykk av om det er noen helhet i statsrådets planer for satsing på skole og utdanning.

I det budsjettforslaget som er lagt frem, er det ikke mulig å spore noe som kan fortelle at det vil være noen substans i lærarrekrutteringsmeldingen. Og det er vel en alminnelig oppfatning blant alle som kjenner utfordringene norsk skole og utdanning står overfor, at nettopp rekrutteringen av kvalifiserte lærere og det å beholde kvalifiserte lærere er den viktigste nøkkelfaktoren i hele bildet, dersom vi skal lykkes fremover.

Statsråden hevdet at det er en betydelig opptrapping av forskningsinnsatsen. Det er ingen, tror jeg, som ved å lese statsbudsjettet har vært i stand til å se den opptrappingen. Det er heller ikke lett å se at det nye forskningsfondet som skulle komme i tillegg til satsingen for øvrig, virkelig kommer i tillegg når halvparten av de 90 millionene som føres til inntekt, skal graves ned på Fornebu for å lage et senter for framifrå forskning Ingen vet hva dette skal inneholde, og ingen vet hvor kompetansen skal hentes fra.

Det er for meg umulig å se at det forslaget Regjeringen har lagt frem, virkelig innebærer noen satsing når det gjelder forskning og utdanning.

Statsråd Jon Lilletun: Det er vanskeleg å sjå heilskap og substans, seier representanten Lønning. Det å satse så kraftig på lærarkompetanse som vi gjer her, i

kombinasjon med IKT, lærarrolla og nyutvikling nedanfrå i skulen, er heilskap og substans. Høgre har påstått gjennom valkampen at den satsinga dei lanserte når det gjaldt kompetanseutvikling i skulen, etterutdanning, var offensiv i revidert nasjonalbudsjett. No satsar vi mykje meir enn Høgre føreslo i revidert nasjonalbudsjett. Det må vere ei rimeleg bra satsing.

Så til det med lærarrekruttering. Eg har registrert at eit av dei tiltaka som Høgre er oppteke av, det med lønn som representanten Lønning gjekk ut og skisserte, frå 50 000 til 100 000, frå 3 til 7 milliardar, har ikkje partileiaren stilt seg bak, og det er jo ikkje akkurat presist heller, det som er kome frå representanten Lønning i så måte.

Eg erkjenner at det har teke ein del månader meir enn det som var målsetjinga mi, og det er for å få ei heilskapleg melding med ein god substans. Eg tek gjerne kritikk for at det har teke så lang tid. Eg kan nok seie at det er andre ting som har teke lengre tid tidlegare, men eg må ta ansvaret for at vi ikkje har klart det på denne tida. Den vil altså kome innan oktober, slik som eg sa.

Det er vanskeleg å sjå veksten når det gjeld forskingsløyvingane, seier representanten Lønning. Då kan eg vise til NIFU, som akkurat i dag har kome med tala sine. Det er ikkje Regjeringas organ, verken Finansdepartementets eller Kyrkje-, utdannings- og forskingsdepartementets, det er eit uavhengig forskingsinstitutt som har gått gjennom dette. Dei har korrigert Regjeringas tal med det dramatiske høge talet 0,1 pst. – det er ikkje 7,1 pst. vekst, det er 7 pst. Eg tykkjer vi har treft godt, og eg er stolt av forskingsløyvingane.

Kristin Halvorsen (SV): Fra SVs side har vi i grunnen savnet statsråd Lilletun i løpet av valgkampen. Der skulle vi gjerne hatt gode, gamle Lilletun i fri flyt, slik som vi kjente Opposisjons-Lilletun.

Det er jo – tror jeg – et faktum at Lilletun fikk til mer på utdanningssektoren i opposisjon sammen med Høyre og SV, for sentrum, Høyre og SV hadde flertall forrige stortingsperiode og fikk til mye på utdanningssektoren, mens ambisjonsnivået nå er kraftig jekket ned.

Vi skulle gjerne ha utstyrt Lilletun med litt mer penger til litt mer satsing, for vi har særlig en ungdomsskole som hadde fortjent en mye større politisk oppmerksomhet, færre elever i klassen, opprustede lærere, mulighet for å flytte undervisningen ut, få spennende folk inn, mens virkeligheten rundt omkring i klasserommene mange steder pr. i dag er at de kanskje har råd til halvannen bussbillett i løpet av en hel høst. Det blir det kjedelig og dårlig undervisning av, som ikke oppfyller læreplanen.

Nå har det fra regjeringsside vært sagt at skolen må vente, vi skal innføre en stor reform når det gjelder eldreomsorgen. Den må komme først, og så må skolen komme deretter. Men det er en ganske gammeldags, avleggs måte å tenke utdanning på, for utdanning er investering i framtidens kunnskaps- og kompetansesamfunn, og hvis vi ikke foretar nødvendige investeringer, har vi også lite å høste. Kan jeg få vite om statsråd Lilletun er enig i at utdanning må vente, og at alle løftene i Voksenåserklæringen, som er Regjeringens erklæring til velgerne i løpet

av en fireårsperiode, ikke lar seg realisere, for om to år er den perioden faktisk ute!

Statsråd Jon Lilletun: Fyrst vil eg seie at det alltid er kjekt å vere sakna, og det at representanten Halvorsen har sakna meg, set eg pris på. Eg trur i og for seg at representanten Halvorsen og undervisningsministeren i stor mon har felles syn på kva som er nødvendig i skulen, og kva som på ein måte kan fornye ungdomsskulen. Det er vi i gang med, ikkje med så mykje midlar som representanten Halvorsen har å setje inn, men vi er i gang med det fornyingsarbeidet. Og tenkinga vår rundt det er faktisk teken godt imot ute.

Så seier representanten Halvorsen at Lilletun fekk til meir i opposisjon enn som minister. Ja, eg vedkjenner meg at eg trur eg fekk til mykje i opposisjon, men samstundes må eg seie at av og til skulle eg ynskje at òg representanten Halvorsen hadde fått seg ein tur innom regjeringskontora. Det trur eg faktisk hadde vore ein oppdragande situasjon i ein prosess for livslang læring. Det har representanten Lilletun fått erfare som minister, og det trur eg òg representanten Halvorsen hadde fått høve til å erfare.

Eg er glad for at ho vil utstyre meg med meir pengar, men samstundes er det her ein start på ei realopptrapping. Det er fyrste gongen det er ei så stor satsing både på IKT og etterutdanning – utan omsyn til regjering – som det er i år. Både finansministeren, statsministeren og eg har sagt at no er det skulen sin tur, og vi har halde i budsjettet det vi lovte i valkampen. Voksenårserklæringa gjeld, som representanten Halvorsen sa, ut heile perioden, og det er heilt klårt vår målsetjing å auke kraftig den opptrappinga som har skjedd i år, i neste års budsjett.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Sigvald Oppebøen Hansen (A): Kommunevalkampen fortalde oss at det er brei politisk semje i det politiske miljøet om å satse på skule og utdanning i framtida. Regjeringa hadde store ambisjonar i Voksenårserklæringa si for to år sidan. Enkelte av punkta er innfridde, men det står att ein del område som Regjeringa enno ikkje har teke tak i, men eg forstår at statsråd Lilletun har vore på vaksenopplæring for livslang læring.

For Arbeidarpartiet er det grunnleggande viktig at folk har eit arbeid å gå til, av to grunnar: For det fyrste er det å ha arbeid ein stor verdi i seg sjølv, og for det andre er høg sysselsetting viktig for å sikre velferdssamfunnet i framtida. I eit samfunn som er prega av store og raske teknologiske endringar, er det avgjerande viktig å satse på kompetanse og etterutdanning.

For Arbeidarpartiet har retten til utdanning alltid vore knytt til fordeling. Det ligg ein alvorleg trussel om urettferdig fordeling, manglande deltaking, aukande arbeidsløyse og sosiale problem for samfunnet som heilskap dersom me ikkje klarer å gjere dei grepa som er nødvendige for å møte utfordringane i kunnskapssamfunnet. Kunnskap og kompetanse vil vere heilt avgjerande for landet og bedriftene si konkurransevne i framtida. Me

snakkar nå om kunnskapsøkonomi, og om å investere i menneskeleg kapital for å tydeleggjere utfordringane i kunnskapssamfunnet.

På dette området står sentrumspartia og Arbeidarpartiet saman i dei fleste spørsmåla, og me håper at budsjett-drøftingane i dagane framover skal gje som resultat at me får til eit statsbudsjett med ei klar satsing på skule og utdanning.

Høgre gjorde i valkampen eit stort nummer av at den norske skulen er ein A4-skule, der alle skal gjennom den såkalla sosialdemokratiske kverna, og at elevane kjem ut med elendige kunnskapar. Slike påstandar vitnar om liten kunnskap om norsk skule, og det er ei kraftig nedvurdering av alt det utviklingsarbeidet som alle skular i landet har gjort for å skape ein god skule med den variasjonen og det prosjektarbeidet som lover og planar forpliktar skulane på. Og ikkje minst: Det er ei enorm undervurdering av dagens skuleleing og den enkelte læraren.

Me er på full fart inn i ein situasjon med ønske om meir fleksible måtar å organisere utdanning, arbeid og fritid på. Det å kombinere arbeid og utdanning blir meir og meir vanleg. Undersøkingar fortel oss at folk opplever at dei lærer mest på arbeidsplassen. Derfor trur Arbeidarpartiet at det er viktig i større grad å fokusere på arbeidsplassen som læringsarena og å ha større fleksibilitet i utdanninga.

Stortinget debatterte evalueringa av Reform 94 for ei veker tid sidan. Der blei det lagt mange og gode føringar på nettopp dette. Ikkje minst var desse vedtaka eit resultat av eit godt samarbeid mellom Arbeidarpartiet og regjeringspartia.

Når det gjeld høgare utdanning, er det viktig å satse på desentralisert utdanning. Desentralisert utdanning gir folk utdanning der dei bur, og på den måten er dette med på å sikre kvalifisert personell i dei områda der det er eit behov for det.

Stortinget har i alle år vore sterkt oppteke av at universiteta og høgskulane skal vere våre tyngste kompetanseforvaltarar. På den måten vil dei òg vere sentrale aktørar på etter- og vidareutdanningsfeltet. Her finst kompetanse, i mange tilfelle av ypparste kvalitet. Men dersom desse institusjonane skal bli gode hovudaktørar på etter- og vidareutdanningsfronten i åra framover, har dei eit behov m.a. for å bli styrkte økonomisk, ikkje minst gjennom ei satsing på forskning og vitenskapeleg utstyr. Vidare må det organisatoriske bli tilrettelagt, og det må vere eit breitt fagleg engasjement.

Etter- og vidareutdanning er på ingen måte nye oppgåver for høgskulane våre. Når det gjeld helsefag og lærarutdanning, har institusjonane lange tradisjonar for å tilby vidareutdanning. Eg vil nemne lærarutdanning særskilt. Universiteta og høgskulane er ansvarlege for å kvalifisere dei kvinner og menn som i dei neste tiåra skal setje standard for kunnskapsutviklinga i alle skuleslaga, samt forskning.

Nå er det vel eitt og eit halvt år sidan Stortinget samrøystes vedtok å få på bordet ein handlingsplan for lærarrekuttering. Den lèt dessverre enno vente på seg, men eg tek statsråden på ordet og forventar at den nå blir lagd fram i løpet av denne månaden.

I valkampen kappast me politikarar om å satse på skulen. Nå er me tilbake i kvardagen, og budsjettarbeidet framover vil gje svar på kvar me står i forhold til dette.

Presidenten: Dermed er kveldens møte kommet til veis ende. Debatten fortsetter i morgen kl. 10; første taler er statsminister Kjell Magne Bondevik.

Møtet hevet kl. 22.45.
